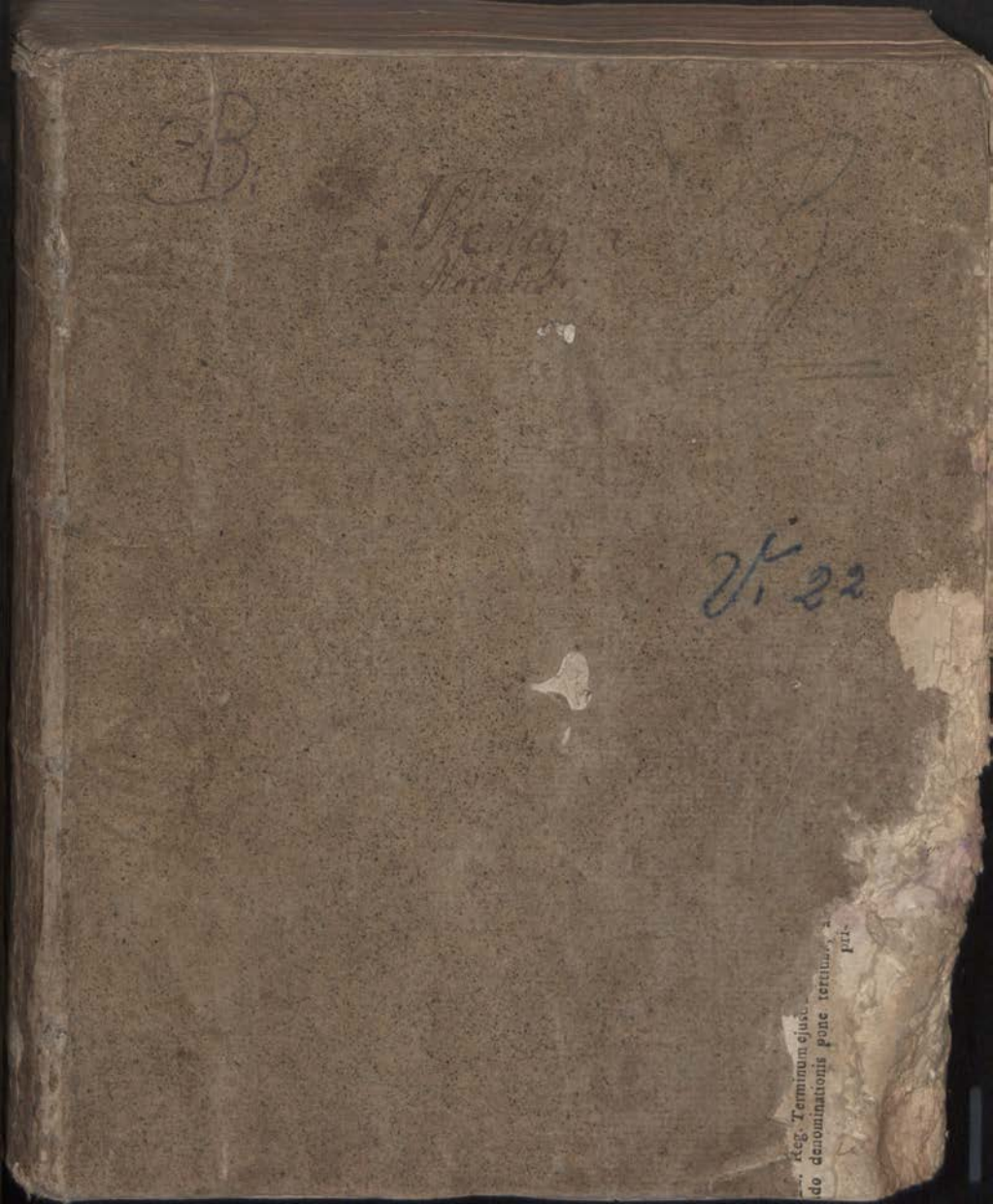

Cesár Montanus.

Soc. Emerici Kol

In Nomine Domini.

Incipit.

Theologia Moralis Universa

Completens materias practicabiles pro utilitate Confessariorum ac examinandorum, in duas partes. Sacramentalem, et Moralem Divisa Claudiopoli. 1804. Die 10. 9bris

Aureola

Qui autem docti fuerint fulgebunt, quasi splendor firmamenti, et qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates Danielis 12. v 3. Item qui fecerit, et docuerit hic magnus vocabitur in Regnum Cælorum. Matth 5. v 19

Proœmium

Sortes Theologiæ S. Verbum Dei Scriptum v. non Scriptum, Concilia generalia seu œcumenica, decisiones Ecclesiæ, decreta Pontificum Maximus. Concilia Patrum, Communis Theologorum &. Doctrina recentiorum Theologorum probatorum, in Scholarum tamen praxis Stylo utilis

BIBLIOTECA ASTRA SIBIU

Ms. 89

De Damnatis Propositionibus.
Iuxta Collectionem Reverendi Patris Collect.
Nota Ubi Pontifex propositionis condemnato, non ff annotatus. ille
qui in edicte praedicti intelligat; multa quidem sunt propositiones
Damnatae. Sed frequentiores sunt. Sit ijdt ordine Alphabetico.
Ab Ortus. Licet praecoce ab ortum. ante animationem fatus, re
puella deprehenda gravida occidat aut infemet; Bp. SS. Innocent. ff.
Videtur probabile omnem fatum quamdiu in utero ff, carere anima
rationali, et tenet primo vidisse eandem habere, cum parentibus ac
consequenter dicendum erit. vi nullo ab ortu homicidium committi
Absolutio. Ordinem praemittendi Satisfactionem absolutioni vi.
Ducit non potitia, aut institutio Ecclesiae sed ipsa Christi lex. et praesag
tio naturae rei dicta quodammodo ducante, Ub Bpus Alexander 8.
Berillam praecipue esse absolvendi ordo, poenitentia ff inversus. ff
Prelati Regulares possunt in foro Conscientiae absolvere quos cum
saeculares. ab haeresi occulta, et ab excommunicatione propterea
incursa. H. Alexander. 7.
Mendicantes, possunt absolvere a Casibus Eppis Reservatis. non
obtenta ad id Eppor facultate.
Licet Sacramentaliter absolvere. dum debite tum Confessor. ratio
magni Concursus. Benitentium. qualis v.g. potest contingere in
magna alicujus festivitate, aut indulgentia. 59. innocentius

Poenitenti se habenti confectionem peccandi contra Legem Naturae aut Ecclesiae, etsi emendationis spes nulla appareat nec ei reganda nec differenda absolutio, dummodo doceat se dolere, et proponere emendationem, &c.

Confess. aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest. et non vult omittere; quin imo dicente, et ex proposito quaerat, antei sese ingerit. p: Pf.

Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantiam fidei — — — et etiam si per negligentiam etiam culpabilem nesciat Mysterium SS: Trin in carnatione Dni N.C. Ch.

Adulterium non peccat maritus, occidens propria auctoritate uxorem in adulterio deprehensam; pp. Alexander 4:

Copula cum conjugata consentiente marito, non est adulterium, adeo scribit dicere in confessione se esse fornicatum. SS: Innocen 11.

Amphibologia. Si quis v solus v coram aliis sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causa, sive quorumq; alio fine juret, se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo se intra se aliquid aliud, quod non fecit, v aliam viam ab ea, in qua fecit, v quidvis aliud tale intra mentem, nec expressum 26: Innoc. 11mus

Causa justa utendae ies. amphibologiis quoties est id necessarium aut ne, ad salutem corporis; honorem, res familiares tuendas, v augendas et alium virtutes actum, ita ut veritatis occultatio confectu

tunc expendens — — — et studiosa ℣.

Attritio probile ē sufficere atricionem naturalem modo honestam. 57.
Sñr 11ns

Revera peccat qui odio habet peccatum meum et ejus turpitudinem et
dissonantiam cum natura. Sine illo ad Deum respectu. 9a
Alexander 8us

Intentio, quaquis detestatur malum, et prosequitur bonum, mere, ut
celestem obtineat Gloriam, n̄ ē recta, nec Deo placens: 11a
Attritio, quo Gehennæ et panarum metu concepit. Sñr Dilectione
benevolentiæ Dei. propter se, non ē bonus motus, ac supernaturalis 15.
vide timor.

B Baptismus valuit aligando Baptismus sub hac forma collatus: B
In Nomine Patris. &. præter missas illis: Ego te baptizo. ℣: Alexan: 8us
Valet baptismus collatus a ministro, qui omnem ritum ecclesiæ
formamq baptizandi observat, intusq vera intende suo agnoscat veral
vel. non intendo facere, quod facit Ecclesia: 28va
Beneficiatus qui beneficium curatum habent, possunt sibi eligere in
confessarium Simplicem Sacerdotem, n̄ approbatum ab ordinario. Alex
Restitutio a Pio 6. imposita beneficiatis n̄ residentibus, non deb
n̄ conscientia ante Sententiam declaratoriam judicis eo gra
sit pœna. ℣:
Habens Capellaniam collativam, aut quodvis aliud benef
Ecclesiasticum, sic studium Litterarum vacet, satisfaciat suæ ob

Si officium peraliam recitet: 21ª

Nonè contra Justitiam beneficia Ecclesiastica, n̄ conferè gratis quia collator conferens illa beneficia Ecclesiastica pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione beneficij, sed veluti pro emolumento temporali. quod tibi conferè nequeunt. 22ª

Restitutio fructuum ob omissionem horarum, Septem pſal. per quas cunque Elemosinas. quas antea beneficiarius de fructibus sui beneficij fecerat: 23ª

Bestialitas Mollities, Sodomia, et bestialitates sunt peccata ejus. speciei infimæ ideo sufficit dicere in confessione, se peccasse pollutione 24 Accidet ejus

Caritas erga Deum. Hamo nullu unquam vita sua tempore tenebi elicere actum fidei. spei, et Caritatis, ex vi præceptor Divinor. ad eas virtutes pertinentium: 1ª Alexander ejus An peccet mortaliter, qui dictum dilectionis Dei semel tantum in vita eli cerit. Condemnare n̄ audemus. 5. Junij 11ª

Probabile est, ne singulis quidem triennio, quinquennio, per se obligare præceptum Caritatem erga Deum

nec solum obligat quando tenemur justificari. et n̄ habemus aliam viam qua justificari possimus ?.

eisque etiam attenta mercedis intuitu per formalem Caritatem si [illegible] vitio n̄ careret, gradeis intuitu licet qualitudinis operatis 25ª

ejus

Bonitas objectiva consistit in convenientia objecti cum natura rationali: formalis vo in conformitate actus cum regula morum. Ad hoc sufficit: ut actus moralis tendat in finem ultimum: inter relative primum. hunc hmo tenetur amare, regue in principio, regue in decursu vitae sua moralis: Alexander 8us 1a 1ae 1a Const

Caritas erga proximum. in tendamus proximum diligere actum interno exercendi: Jno 11us

Praecepto proximum diligendi satisfacere possumus per totos actus externos: 11a

Licitum absalato desiderio. aspere mortem Patris in quidem ad malum Patris. Sed ad bonum capientis: quia nimirum ei obvenirent ad pingues hereditas 11a.

Licitum est absalato filio gaudere de parricidio Parentis, ac si in ejus alate perpetrato. propter ingentes divitias inde in hereditate consecutas. 15 Si cum debita moderatione facias, potes aliqz mortali peccato deserta alicujus tristari, et de illius morte naturale gaudere, illam in effectu ei effectu petere, et desiderare in quidem ex displicentia personae Sed non aliquid temporale emolumentum: 13a

Censura. quoad forum conscientia reo correcto, ejusq contumacia cessante cessant censura: 44 Alex 7.

Commestio. comedere, et bibere usq ad satietatem absolam luptatem, non est peccatum. modo in sit valetudini: Quia licita appetitus naturalis sui actibus fieri: 8: Jno 11.

Communis preceptis communionis annua Satis fit per Sacrilegam Dñi manducationem 55. Jñ. 11ms

Frequens Confessio. et communio etiam minus, qui gentiliter vivunt ē nota predestinationis: 58a

Sacrilegi sē judicandi, qui jus ad communionem peraripiendam pretendunt antequam emendam de delictis suis, pœnitentiam egerint. 22. 86

Compendatio. Famuli, et famule domestica possunt accepta stipendia subripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario. qua recipiunt. 59. Jñ. 11ms.

Concubinarius. Nemē obligandus concubinarius. ad ejiciendam concubinam, si hoc nimis esset. ad oblectamentum concubinarū, vulgo Regalo. dum deficiunt illa nimis egre ageret vitam, et alio equidē tedio magnum concubinarium afficeret, et alia famula minus difficile inveniret. 11a Alexander 7.

Confessarius. Qui in Sacramentali confessione tribuit penitenti Cocta postea legendam, ingrā ad veneream delectat, in cendet. Solicitasse in confessione ac proinde nē de pœnitendum. 8a Alexander 7.

Vide Constitutiones Benedicti 14i ad Solicitationem Spectantes Tom. 1. pagina 387. et Tom. 2. Pagina 4

Non tenemur Confessario interroganti, confiteri offensam alterius confessarii. 58. Jñ. 11.

Confessio Peccata in confessione omissa, seu oblita. obmodum peccandi vitio. aut ob aliam causam non tenemur in sequenti confessione exprimere. 11a Alexander 7.

Facta fuit propositio Romæ confessarius qui confitetur Ejus Regulari præsentatus fuit ab eo injuste reprobata: 59.

Insufficiens confessionis voluntariam nullam. Satisfacit proprio Ecclesiæ 74.
Incabuit copulam solutam, satisfacit confessionis proprio. dicens: Comisi
cum soluta grave peccatum contra castitatem, in explicando copulam, 25.
Mandatum Tridentini factum Sacerdoti Sacrificanti, ex necessitate cum
peccato mortali confitendi quam primum. e Concilium, n̄ præceptum, 38a.
Illa particula quam primum intellixit cum Sacerdos sub hypothesi confite-
atur. 39.
Confessiones apud Rosas facta prælatis ꝛ̄ Sacrilegia sunt v. moralis. 2 Add.
Vide Communio.
Conjuges quis conjugii obsolam voluptatem excitum omni peritus
caret culpa, ac defectu veniale G. Greg. 11.
Confretendo. vide jejunium.
Cooperari malo. Famulus qui subripuis humeris scienter adjuvat eorum
suum. ascendere p̄ fenestram, ad stuprandam Virginem, et multaces
eidem subservit. deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile
cooperando, n̄ peccat mortaliter, si id fatalmente notabilis detrimenti,
puta ne a Domino male tractetur, ne tuis oculis aspiciat ne domo
expellat. 151.
Delectatio Est probabilis opinio, quod dicit effectum veniale ex malam
habitum ad delectationem carnalem, et sensibilem, quæ ex malo ori-
tur ex malo periculo consensus ulteriores, et pollutionis 40 Alexander 4.
Denuntiatio Quando evidenter sibi constet. Beatum esse hæreticum
teneris denunciare si probare n̄ possis. 5. Alexander 4.
Modus evadendi obligationem denunciandi solicitationis 4.

Si solicitatus confitat cum Solicitante. Recipiat ipsum absolvere absq
onere denunciandi: 7.

Detractio audiri nomisi veniale detrahentis sit, auctoritate magnam
Rhinocian falso crimine edere? 43 fra 77.

Probabile. Nec peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ad suam
justitiam et honorem defendat. et si hoc non sit probabile, vix ulla erit
opinio probabilis in Theologia: 44.

Duellum. Vir equestris ad Duellum provocatus, potest illud acceptare, ne timi-
datus notam apud alios incurrat. 2a Alexander 7.

Vir militaris, qui nisi offerat, v acceptet Duellum, tanquam formidolosus,
timidus, abjectus, et ad officia militaria ineptus haberet. inde ej officia
quo se, suos, sustentet privaret. v promotionis alias sibi debitæ, ac
promeritæ spe perpetuo carere deberet, culpa et pœna vacaret, sive
offerat, sive acceptet Duellum: 1a Ded. 17les

Causæ etiam possunt honoris tuendi, v humanæ vilipensionis vitandi
gratia, Duellum acceptantes, v ad illud provocantes, quando certo
sciunt, pugnam non esse secuturam, ut pote ab alio impediendam. 2a

Non incurrit Ecclesiasticas pœnas. ab Ecclesia contra Duellantes latas.
Dux, v officialis acceptans Duellum, ex gravi metu amissionis famæ
et officii. 3a

Licitum est in statu hominis naturalis. acceptare, et offere Duellum,
ad servandas cum honore fortunas, quando alio remedio earum
jactura propulsari nequit. 4a

Ex dispensatione pro statu naturali applicari etiam pt Statui Civitatis
male ordinato, in qua nimirum v negligentia v malitia magistratus
justitia

aperte denegatur. 5ª

Electio Quum dicit Concilium Tridentinum, eos alienis peccatis communicantes, mortaliter peccare, qui, nisi quos dignores et Ecclesia magis utiles ipsi judicaverint ad Ecclesiae promovendi; Concilium v. 1ª videt. per hoc Dignores non aliud significare velle, nisi Dignitatem eligendam. Supplet comparativo propositio, vel secundo, Locutione minus propria ponit Dignores, ut credat indignos, non dignos, vel tandem cognita 3ª glanda fil Confessus. 4ª. Jnoc 4.

Eleemosyna Vide in laicalibus invenies, etiam in Regibus super flua statui, et ita vide alibi tenet. ad Eleemosynam, quando tenet. tantum de superfluo Statui. 12ª Jnoc 11ª.

Famuli. Vide compensatio cooperari:

Festa. praeceptum servandi festa non obligat sub mortali; sepositio scandalo, sabbati contemptus. 52ª Jnoc 11.

Satisfacit Precepto Ecclesiae audiendo Sacra. quia duas ejus partes. scilicet 1ª Simul a Diversis celebrantibus audit, 55ª

Fides. Vide Credere Sub praeceptum Speciale, et secundum se, 1ª Jnoc 11.

Infidelitate excusabit infidelis Non credens. ductus opinione minus probabile. 4.

Satisfacit actum fidei semel elicere: 14.

Si apostata publica quis interrogetur fidem ingenue confiteri, ut Deo, et fidei gloriosum consulat, tacere, ut peccatum non per se damnosum Volentes non potest efficere, ut a offensus fidei inde ipso sit magis gravis, quia meretur penas Rationem ad offensum impellentium. 19.

Hinc potest quis prudenter repudiare offensum, quem habebat Supernaturalem. 29.

Offensus fidei Super naturalis. et utilis ad salutem Mat. cum optima

revellationis. imo eam formidet, quia quis formidet, ne non sit locut
Deus: 2ª

Omnibus fides omnis Dei, vide necessaria videl: necessitate medii non autem
explicita reuelationis. 22:

Fides late dicta ex testimonio creaturarum. Similiter motivis adjustificationem
sufficit. 23:

Sufficit illa misteria: Trinitatis Scilicet, et incarnationis: Semel credidisse
Vide Charitas absolutio.

Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor. deficit etiam fides; et
etiam si videant credere, ni de fides Divina. Se Germana M. Fed 8us

Fornicatio tam clarum videt fornicationem secundum se, nullam in ea
malitiam et dolum esse malam, quia interdictam, ut contrarium omnino
rationi dissonum videat. 48. Jno 17us

Fortuna Permissum e fugere non solum in extrema necessitate sed etiam in
gravi. M Jno 15us

Fortunet quis sub pena peccati mortalis restituere, quod ablatum
per paucum tempus quantum cunque sit magna summa totalis. 38. Vide
confessatio.

Gula vide temperio:

Heresis: vide fides.

Homicidium Edictum Religiosi v Clerici calumniatorem, gravia crimina
de se, v de sua Religione spargere, minanter occidere quando alius
non modus defendendi in supplebit, absque prete in vitæ. Si calumniator
peccatus. v ipse religiosus, v ejus Religioni publice, et coram gravissimis
personis predicta impingere, nisi occidat. 17ª Alexander 6us

Non interficere falsum accusatorem falsos testes, ac etiam judicem

aguo magna certo imminet sententia, si clara via nñr innocens damnum
evitare. 15ta festst vir
Nec ē vir honorato occidere invasorem, qui nitidum calumniam inferre, si aliter
hac ignominia vitari nequit, Idem quoq dicendum, si quis impingat cala-
pam, v fuste percutiat. et post impactam alapam, dum tamen fustis fugiat 30 p.
Regularis occidere possum pro conservatione vitae suae. 31a
Nec solum licitum ē defendere defensione occidiva. ea, quo actu possidemus,
sed eam ad quo jus incoatum habemus, et quo nos possessuros speramus. 32a
Licitum ē tam Haredi, quam Legatario contra injuste impedientem, se v
hereditas adeatur, v legata solvant. Se tabler defendere. Sicuti et jus habendi
in Cathedram, v praebendam contra earum professionem injuste impedi-
entem 33a vide abortus adulterium Charitas erga proximum.
Hora Canonica. in die palmarum recitans officium paschale datus facit
praecepto. 34. Alder 1mus
Omisso officio potest quis satis facere, pro die praesenti, et Crastino duplici
cum pte. recitare matutinum. et laudes, pte autem reliquas horas et dabis
ad subtilem. quia major pars trahit ad se minorem 35. pro 11.
Vide beneficiatus.
Jejunium frangens jejunium Ecclesiae ad quod tenet, in quocat mortaliter
nisi ex contemptu, v inobedientia hoc faciat. putat quia in vult se sic
facere praecepto 29. Alander
In die jejunii qui semel modicum quid comedit, etsi notabilem
tatem in fine comedat, non frangit jejunium 29a
Omnes officiales, qui in republica corporaliter laborant, sunt exem
ab obligatione jejunii, nec debent se certificare, an labor sit cum
cum jejunio. 29.

Executor absolute abjuracento jejunii omnes illi, qui iter agunt ad curiam iter agunt, etiam si iter necessarium nolit, et etiam si iter prius dicti confirmant. 37a

Xpne credens. quod confitendo in remedium ova, et lactucinia in quadragesima obligat. 37a

Ignorantia Tenet si det ignorantia invincibilis, juris naturae, hoc in statu naturae lapsa operantem excusat a peccato formali 9a Alexander 8us 95. Alexander 8us

Imagines Dei patris et sedentis Simulacrum nefas est Xpi in templo collocare. Indulgentiae concessae Regularibus, et revocata a Bulla Sae sedis sunt confirmata. 37. Alexander 9us

Infideles. Neuter est infidelium in omni opere peccare. 8a Alexander 8us omnes quae p se et ex se Xpo Supernaturali; quae per dilectionem operatur peccatum est. 11a Vide Fides.

Judex. quando litigantes habent pro se opiniones aeque probales, potest judex pecuniam accipere pro ferenda sententia in favorem unius pro alio 26 Alexander Probabiliter existimo, judicem posse, judicare, juxta opinionem eam minus probabilem 2. Jnn 1ffus

Juramentum valere Deum interpretem mendacii, si est tanta inveracitas, propter quam velit, aut possit damnare hominem 24a Jnn 1ffus cum causa licitum est juxta sine animo jurandi, sine res scitendi, sine rogandi, et vide amphibologia.

mediante emendatione in munere, ad magistratum et officium publicum stus §. potest restrictione mentali praestare juramentum, quod de mandato Regis a Simil tus solet exigi, non habito respectu ad intentionem

Lex. Populus n peccat eam si aliq ulla causa n recipiat legem a Prin-
cipe promulgatam; 28a Alexandr 4.

Adultera. vide adulterium; Cooperari Concubinarius, Conjuges, Delectatio.

Malities sive Natura natura prohibita n &c. unde si Deus eam n interdixisset
Sexe esset bona, et aliquam obligationem sub mortali. 24a Jun, 11us

Legatum annua legatum pro anima relictum, n durat plus quam per 30 annos.
per 30 annos
Ex 3 Alexandr 4.

Libri prohibiti. Possunt comprari possunt retineri, usq dum adhibita diligentia
corrigant. 45. Alexandr 4.

Mendicantes Vide absolutio.

Missa. duplicatum Stipendium, pt Sacerdos pro eadem missa licite acceptare
applicando petenti etiam partem specialissimam fructus ipsimet Celebr
anti Correspondentes ex pacto. de creto Urbani 8i 6a Alexandr 8
Possit dicere Dimet tenui 8i pt Solus aut missa Celebrandi teneat, sperali Satisfacere
collato illi minori Stipendio alia Stipendii parte sibi reservata
Non Concurrunt plures pro pluribus Sacrificiis Stipendium acceptare, et sacrificium unum offere,
nec eam n certa specifica delitatem, etiam si promittam promiscue, etiam juramento promissa
dant Stipendium quod pro nullo alio offeram 10 Festa.

Occasio. proxima occasio peccandi n &c fugienda, quando causa aliqua utilis, aut
honesta n fugiendi accedit. 8a Jun 11us

Licitum est quarere directionem practicam peccandi, probono Spirituali vel temporali
nostro v proximi. 6a Vide absolutio Concubinarius.

Opinio. Non licet Sequi opinionem, v inter probab. probabiliorem 9. Alexandr
probabilissimus.

Osculo. vide delectatio.

Paricidium Vide Charitas oga proximum.

Peccatum Philosophicum, Seu morale &c actus humanus disconvenien
Naturæ humanæ et recte rationi; Theologicum vero, et mortale &c tran
sibera Divine Legis.

Philosophicum quantum vis grave in illo, qui Deum ignorat, vel de Deo aliter non cogitat, et grave peccatum, sed non offendat Dei, nec peccatum mortale, Dissolvens amicitiam Dei, nec aeterna poena dignum. 8vus Alexander 8vus Constitutio
Instante natura lapsa in peccatum originale Mortale, et elementum sufficiens illa libertas. quo voluntarium, ac liberum fuit in causa sua, peccato originali
et voluntate adami peccantis 1a Cons. 2i
Homo debet agere tota vita paenitentiam, pro peccato originali. 19.
Paenitentia Paenitens propria auctoritate subsistere pt Silvialium, qui loco
ipsius paenitentiam adimpleat. 10a Alexander 7.
Consuetudo moderna, gravat administrationem Sacramenti paenitentiae
etiam si eam plurimorum hominum subtendat auctoritas, et multi
temporis diuturnitas confirmet, nihil omnino ab Ecclesia habet prouisu,
sed pro abusu. 18a Alexander 8vus vide absoluto.
Prelati Regulares, possunt in foro Conscientiae absolvere quosq; Seculares
ab Haeresi occulta, et abeccommunicatione propter eam in casu 23a Alexander 7.
Probabilismus Generatim dicm probabilitate sive intrinseca sive extrinseca
quantumvis tenui, modo a probabilitatem finibus non excedatur, confidi aliquid
agimus semper prudenter agimus. 23a Inoc. 11us
Sed licet et alicujus Doctoris, et moderni, debet opinio censeri probabilis. dum
non constet rejectam esse, a Sede Apostolica tamquam improbabilem 25 Alex.
Non est illicitum in Sacramentis conferendis, sequi opinionem probabilem,
de valore Sacramenti, relicta tuta, nisi id vetet lex, Conventio, aut pericu-
lum grave damni imminens. Hinc Sententia probabiliorum tantum utendum
in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis. 1a Inoc. 11us
absolutio: Amphibologia. Judex, Fides, Caritas.
Reos, possunt in foro conscientiae ab peccatis suis, quae sunt expresse
reservata. per Concilium Tridentinum 9a Alexander 7.

Confessiones apud Regiosos facta praelegi vt secreta sunt, vt moral. impe. 9
S. vide absolutio Hominicidium.
Restitutio. qui alium movet, aut inducit ad incendium grave damnum pe. in
tenetur ad restitutionem ipsius damni illati 36a. Jng. 11 vide beneficiatus.
Restrictio mentalis vide juramentum.
Reus vide egressus.
Sacerdos. vide Confessio Hora missa.
Sacramentum. Urgens metus gravis, et causa justa, Sacramentorum administ
rationem simul administrandi 36. Jng. 11. vide probabiles mus.
Satisfactio vide absolutio, Commio, paenitentia
Simonia dare temporale pro spirituale nec Simonia. quando temporale non
datur, tanquam pretium, sed duntaxat tanquam motivum conferendi,
et efficiendi Spirituale, vel cum quando temporale sit solum gratuita compensatio
pro Spiritualibus, aut e Contra: 21a Jng. 11a
Et vide qua, locum habet etiam si temporale sit, principale motivum dandi
Spirituale, imo etiam si sit finis ipsius rei Spiritualis, sic ut illa prius
abstineatur, quam res spiritualis 36 vide beneficiatus.
Sodomia vide bestialitas.
Solicitatio vide Confessarius.
Spes. vide Caritas erga Deum.
Suspicio Bracchiamus posse Suspicari, de mendicantibus, qui clemosinis com
bus vivunt de imponendo mimus Deo, et in magna penitentia, seu sat
factione obguadum, seu lucrum subsidii temporalis 21 Aled 8va
Timor Gehennae nec Supernaturale 14 Alex. 8.
Voluptas vide coniugium Conjuges.
Usura licitum est mutuanti aliquid ultra sortem exigere si de officio

Philo. Quando sortem usq; ad centum p cus 4a Aleder 4.

Actus mohatra licitus e etiam respectu ejus personæ, id cum contra-
venditionis pravio pacto, et cum intentione lucri: 4a Jun. 11es

Cum numerata pecunia, pactum sit numerandæ, et nullus sit qui ampliùs
faciat pactionem præsentem gratuitam, potest Creditor aliquid, ultra
a mutuatario exigere, et absque usura excusari. 4a.

Usura n e datum ultra sortem aliquid exigit, tanquam ex benevolentia et
gratitudine debitum, sed solum si exigat tanquam ex justitia debitum 4a

Pars Ia

Theologiæ Moralis Universæ

Pars hæc complectitur octo Tractatus. Ius de Actibus humanis.
2dus de Conscientia 3ius de Peccatis 4us de legibus 5us de obligatio-
nibus. 6us de Virtutibus Theologicis. 7us de virtutibus Cardinalibus
8us de Virtute Religionis.

Tractatus: Ius actibus Humanis.

Hic tractatus in 4or principales quæstiones dividitur, quarum prima est;
De voluntario, 2a de involuntario 3ia de libero, 4a de moralitate
actuum Humanorum:

Quæstio Ia de voluntario

Articulus Ius Quid sit actus hominis, et actus Humanus.?

Actus Hominis est, qui naturaliter procedit ab homine absq; rationis
cognitione, et libertate, ut motus 1us 2dus; Actus humanus vero est qui
procedit ab homine cum rationis advertentia, et libertate, et est duplex
actus qui immediate a voluntate procedit, ab imperio voluntatis

et amor, Dicum, et imperatus, quia ab ipsa voluntate sibimet imperata producitur, ut Contritio, v. ab alia potentia, ex imperio voluntatis ad agendum mota, ut ambulatio: utraq; elicitus, et imperatus dicit esse voluntarius, ac libere.

Queritur 2o. Quid sit voluntarium? R/ Voluntarium, id est, quod est a principio intrinseco: sempre a voluntate cum cognitione singulorum in quibus est actio, videlicet finis, et circumstantiarum ad actionem pertinentium, quæ sunt volita, in quantum sunt cognita, quia nihil est volitum, nisi præcognitum.

Queritur 3o. Quotuplex sit voluntarium? R/ Voluntarium dividitur 1o. in necessarium, quod ita procedit a voluntate, ut positis omnibus ad agendum requisitis, non possit non procedere, ut amor beatificus, et in libero quod ita procedit a voluntate, ut positis omnibus ad agendum requisitis, adhuc possit non procedere, tales sunt actiones nostra liberæ.

2o. in voluntarium perfectum, quod procedit a voluntate ex perfecta cognitione singulorum, in quibus est actio, et imperfectum, quod procedit a voluntate, et imperfecta cognitione finis, et circumstantiarum. 3o. in positivum, quod procedit a voluntate, per actum ejus positivum, et negativum, quod procedit per meram voluntatis omissionem, absque actu positivo.

4o. in expressum, quod distincte verbo aut alio signo declarato, et tacitum, quod ex alterius facto, aut facti omissione, colligitur juxta illam finis regulam: Quitacet consentire videtur, hac etiam interpretatione absolutum dicitur, conditionatum vero est, quod ex alterius voluntate imperetur, quam quidem actu non habet, sed haberet, si poneret certa conditio, v.g. si licentia peteretur: 5o. in directum, quod est in se ipso volitum, et indirectum quod non in se ipso, sed tantum in sua causa volitum, id est in aliquo actu, v. actus omissione, ex qua sequitur.

6o. in actuale quod est ipsemet actualis exercitus voluntatis, quo

alio actu voluntatis reflexo, signali eliciendo
v.g. volo consecrare, et per actum exercitum, quum quis attente et plene sui facti cognitione facit, qua facit:
v.g. proferendo verba consecrationis; et virtuate, qua fit virtute actualis
voluntatis moraliter perseverantis per actionem seriem, quamdiu non
revocatur: Tale ē Consecratio etiam Pastrale prolata, quo fit virtute
prioris actualis voluntatis consecrandi, virtute cuius ad altare accessit,
et alia v.g. ad Consecrationem perfecit; et in habituale, quo fuit actus, nō
revocatum, sed tamen somno, vino, ē notabiliter pars mora est interrupta
ita ut nō anglinus influat in actum, nec per se, nec per virtutem relictam

Secretur 2° quando valeat ista regula quitacet consentire videt 2:

Dico. Ista regula: quitacet consentire videtur, dalum valet 1° in favorabili
nō vero in odiosis. 2° quando quis tenet. et tenetur loqui, ut prelati,
qui pt et tenentur reclamare, contra transgressiones et nō reclamans.
Hinc Consentire videt 1° filius nō contradicens Patri, ipsius presentia Sponsa
Contrahenti si sine metu, Contrahere potest, quia fit in ipsius favorem.
2° Superior. ē Dnus videns statuta, ac leges transgredientes, eos, ē corrigendi, cum sine metu gravioris mali potest, et tenetur: 3° Sponsus ad
Parochū matrimonium ejus benedicente. de eodem interrogatus, tacens,
quia loqui potest, et tenetur; E contra ex metu gravitatem, ē pretendo
privata offerenti se in matrimonium nō respondens nō censetur consentire,
quia in 1° Casu, rationabiliter nō pt. in 2° vō tenet loqui, et matrimonium
onerosum est:

Fiunt 3° quando effectus ex aliqua causa ē illius omissione, secutus, nō solum
fuit, sed etiam moraliter, et peccaminose sit voluntarius 2
Si effectus ex aliqua causa, ē ejus omissione secutus, non solum fuit, sed etiam pec
et peccaminose sit voluntarius, tria requiruntur: videlicet 1° prop

deppse, ac teneri prævidere, et impedire effectum amovendo illius causam, et facere: Non tenetur autem amovere, v evitare causam, si hoc sit ex. iuvent. 1m Sijus, v Justam habeat eam ponendi rationem. 2o Si firmum habeat propositum v condescendi in effectum malum. 3o Si ordinarie non excusentur Soleat: Jus vero, v Justam habet rationem ponendi causam: 1o Si sit Honesta delicta. 2o Si effectus per eam intentus sit bonus, ac præponderans, v saltem æquivalens. malo præter intentionem Sancto, quia tunc e Ratio permittendi minus malum, propter majus bonum, v si non æquivaleat, et sit causa solum per accidens, v leviter solum influens; quia tunc minor requiritur Ratio, modo ne cedat in damnum tertii, quia illud ex Charitate debet impedire. ea major autem Requiritur Ratio, quo majus e malum, v quo propinquius Causa influit; sic major requiritur pro causa proxima, quam per accidens, major, si sine ea effectus magis v fieret, quam si tamen fieret, major si cedat in damnum tertii, quam si sit contra aliam virtutem. Hinc 1o Rixa, Blasphemia, Pollutiones &c moraliter ac peccaminosa sunt voluntaria si voluntarie in ebriandi, et sciendi eas, ex ebrietate sæpe fuisse ortas: 2o Lapsus proximi imputatur mulieri sinum, in decenter nudo, indecenter, 3o Med. medico qui illam ex medicina data Securitatem prævidere, ac præcavere potuisset, et debuisset melius studendo, quia prædicta mala licet præter intentionem sunt sancta, potuere, ac debuerunt vitari; non vero mors imputatur medico, incapaci illam v prævidendi; quia v potuit impedire, nec lapsus proximi mulieri pulchritudine sua, honesto ornatu Caudatus, nec motus Carnis, ex eo ac utili Colloquio, cum muliere orti, quia cum sint causæ per accidens, v deberi evitari, nec motus inordinati medico,

Principio, in primario, Professori, Confessario &c quos medendo circa pare
inhonestas, & tendendo, dicendo, Confessiones audiendo, de materia circum
Contra intentionem, absolute sentiendi; nec pallentio supinus decumbent
& aliter dormiturus, & equitando necessario, & licititer, aut per certos dies
ordinarie apponi solitos contra intentionem Caudata, quia licet possint
non tenentur tamen evitare Caudam, ordinatam ad aliquem effectum bonum
praevalentem pallentiem Contra voluntatem Sancte, modo, ut semper
Supponit, displiceat, et absit periculum condendae. Nec imputetur mors
injusta Xti, ac Apostolis ex praecatione Evangelii, praecepta, nec Regi
occisio innocentum ex justo bello praevisa, nec duellum fabricanti
Gladios, et Sancti milites, ac alios saepe ad illud force futuros, quia in illa mo
Sed bonum praevalens intendit. semper salus animarum, ac justitia pu
rerum reparanda, & defendenda. plura vide de Lucraid

Quaeritur 6to Quale ab alterius consensu dependentem requirat voluntatem
vel licite & valide fiat?

Dico. cujus licentia ab alterius consensu v.g. Superioris dependet Sufficit
voluntarium illius virtuale, & tacitum; imo aliquando etiam interpreta
vum, grando primum Causa est exigens, et recursus ad Superiorem
difficilis; sive tamen magni momenti non urgente et recursum ad
Superiorem permittente, etiam ex praesumpta requiritur videlicet: Ad actum
verum, ad cujus validitatem consensus alterius requiritur. Sufficit voluntarium
interpretativum conditionatum de futuro, sed debet esse absolutum de praes
sive tacitum:

1o Filius familias emens vestes, ex pecuniis Patris, secundi, summe
quando hanstum vini &c et causantur a furto; et Religiosus utend
is necessariis, ac vitio proprietatis per licentiam, quam obtinuisset, si
petiisset; in Religiosus tamen stricte haec licentia non valet &

ab periculum abusus; nisi urgente necessitate recursum ad Superiorem non permittere, et abhanc rationem etiam aliis, praecipue Clericis dissuadendo &c: 2° Confessarius n̄ expresse approbatus excipiens Confessionem videndo, ac Sciendo Eppm n̄ esse approbatum, n̄ tamen reclamante, cum facile posset, valide absolvit; quia censetur Eppus eum actu approbare; non licite, quia vix tanto momenti expres. se petenda est approbatio; nisi forte Eppus Ipsemet ex ei confitear quia censetur eum clarius approbare.

Quæstio Secunda.

De Involuntario.

Quæritur 1° Quid et quotuplex sit involuntarium? Involuntarium est, quod fit a principio extrinseco, v̄ sine cognitione: Et est duplex, videlicet. involuntarium simpliciter, seu absolute, quod fit totum a principio extrinseco, v̄ sine cognitione, cui voluntas nullatenus consentit, et involuntarium Secundum quid, quod partim fit a Pcio extrinseco. confusum extrēque ~~alium~~ et partim ab intrinseco Sed cum repugnantia; Unde involuntarium tollitur, v̄ minuitur per violentiam, et metum; quia tollunt, v̄ minuunt influxum principii intrinseci. nōpe voluntatis, et per concupiscentiam; ac ignorantiam; quia tollunt, v̄ minuunt cognitionem;

Quid et quotuplex sit violentia? R. Violentia in genere est, quæ est a principio extrinseco, passo, id est, voluntate nihil conferente, et est triplex. Silicet, positiva, Contraria, et negativa: Violentia positiva, quæ est absoluta, v̄ stricte dicta est ea, quæ fit a principio extrinseco, totis viribus extrinseco passo, Contraria est ea, quæ fit contra inclinem voluntatis, ipsa tamen, totis viribus n̄ resistente: Negativa ea, quæ n̄ est contra, neque juxta inclinationem voluntatis, Negative tantum se circa objectum ~~negantis~~ habentis

Quæritur 3° Quid et quotuplex sit metus? Metus, est passio orta ex apprehensione mali futuri, et imminentis; et duplex ē gravis et levis. Metus levis est quando timetur malum leve; v. g. leve damnum, aut leve vulnus, quod tamen veris similiter non imminet; Metus gravis, alius ē gravis absolute, qui etiam constantem virum deiicit, qui apprehensione alicujus mali pro se gravis oritur, quo etiam vir constans moveri solet; talis ē metus mortis, mutilationis, longi carceris exilii. Opprobrium honeste famine, amissionis omnium bonor. Status, famæ. Filium malum metum incutiens, 1° Sit possibile ut creatum malum, probabiliter eveniat, 2° ut timens non possit resistere, alius est metus respective gravis, quo timetur malum non per se grave sed tantum respective, ad fragilitatem personæ, quo vir constans quidem non moveretur, merito tamen formidandum apparet personis pusillanimis. quales sunt famine, senes, pueri &c ad hunc merito videtur revocandus metus reverentialis seu timor habendi Parentes aut Superiorem habendi dilig. ac graviter offendos, maxime si præcipuus verbera, aut mine vitiose tractationis,

Quæritur 4° Quid sit Concupiscentia, et quotuplex?

R. Concupiscentia sic summit, proposuimus, et definitur: Motus appetitus sensitivi ex apprehensione et boni et mali, sensibilis oriens, cum aliqua corporis alteratione, v.g. vultus, voces, &c. ut patet in ira, ac gaudio, et sunt 1° 2° Appetitus Concupiscibilis, qui versatur circa bonum prosequendum et malum fugiendum simpliciter? Nempe desiderium, gaudium, amor, dolor, fuga, odium. et 3° Appetitus irascibilis qui versatur circa bonum prosequendum. et malum fugiendum, cum aliqua difficultate, nimirum spes, audacia, desperatio. timor. ira: Concupiscentia alia ē antecedens, quæ præcedit voluntatem consentientem, quæ allicit alia consequens, quæ excitatur, seu imperatur a voluntate:

Quæritur. 5m Quid et quotuplex sit ignorantia?

Ignorantia stricte, è Carentia Scientiæ debitæ, aliàs Juxta, quæ lex v. præceptum ignoratur, vtg. an Affinitas sit impedimentum matrimonii. Alia facti, quæ aliquid factum, aut facti circumstantia ignorantur v.g. an Petrus sit affinis. Ignorantia alia est invincibilis, quæ adhibita sufficienti diligentia, vt potuit vinci; Alia antecedens, quæ omnino antecedit condemnatam voluntatem, ita ut nullo modo sit volita, et tamen è causa volendi id, quod Sciens nollet. Differt ab invincibili, quia è omnis invincibilis è causa volendi id, quod Sciens nollet. Alia Concomitans, quæ concomitatur effectum, vt tamen est ipsius causa, quia adhuc foret; si ab esset, sed ignorans accidens minimum cum Scienti tamen accidisset: Alia vincibilis, quæ potuit ac debuit vinci, nempe studio, ac diligentia, alia Consequens, quæ sequitur voluntatem, et è volita directe, vel indirecte in sua causa, differt ab invincibili, quia è causa, cur aliquis sit, vt vere semper vincibilis. Et è duplex, nempe affectata, qua quis voluit ignorare, ut liberius peccet; et Crassa Supina, qua quis negligit, quæ sit, ac teneatur scire. Et è gravis, vel levis, pro gravitate, vel levitate omissæ diligentiæ.

Item, et Quotuplex sit ignorantia mere actualis?

Rs. Ignorantia mere actualis, et Carentia actualis, cognitionis, rei aliàs nata, et è triplex, videlicet, 1m = inadvertentia, quæ ignorantia attentionis actualis. 2m inconsideratio, quæ è privatio debitæ inspectionis. 3m oblivio, quæ è privatio recordationis, rei aliàs cognitæ, et potuisse vincibilis, et invincibilis; et invincibilis, quando vt potuit, nec debuit vitari quum ex minima nulla notitia, majoris advertentiæ, vel considerationis adhibendæ, vel ratio dubitandi occurrerit. Et vincibilis, in quadruplici casu 1m cum agens advertebat rem, quæ adverti, plus merito attentionis, vel considerationis, quam adhibet; 2m Cum agens vult aliud audire [illegible]

reiaciendo consideratione coherere nequit. v.g. Studeca. dum audit missa
qd cum se vocaret, defecta advertentiam, vt considerationem impediente ex
praecipitatione, negligentia in agendo, &c. 4o cum quis non habilet moralem
diligentiam quam vellet vir prudens in tali negotio adhibere solet.

Inquitur 1o Quotuplex moralis naturalis Considerari possit?

Rs Lex naturalis potest considerari tripliciter, 1o quoad 1um ppria, et immediatas
v.g: bonum est amandum, malum fugiendum; quod tibi fieri non vis, alteri ne fecer
2o Quoad proximas conclusiones, quae ex primis principijs facili discursu
deducuntur, ut non occides, non machaberis: 3o quoad conclusiones remotas
quae nisi longo, et difficili discursu ex primis ppijs deducuntur, ut quidam
contractus usurarij: &c.

Inquitur 3to Quomodo violentia tollat voluntarium?

Dico, violentia positiva, seu absoluta simpliciter, tollit voluntarium, et excusat a
peccato; Contraria illa minuit. At peccati malitiam in eadem specie, negativa
vo non minuit, sed causat voluntarium negativum, quando nimirum potest
et tenetur posse resistere, ut in materia luxuriae, quia violentia positiva
omnem omnino talem influxum voluntatis et contrarium minuit, non vo negativa
Nec potest violentia inferri voluntati, quoad actus elicitos; quia sunt essentialiter
a principio intrinseco nempe voluntate, et sunt ipsius intrinsecus in suam
objectum; bene autem quoad actus imperatos; quia possunt vi prohiberi
impediri contra voluntatis imperium.

Hinc 1o Non peccat mulier interius, exterius q totis viribus resistens tempore
bene autem si solum interius resistat v exterius, sed non totis
viribus fugiendo, repugnando, clamando, etiam cum fama, ac vitae
periculo. Sicque peccatum confitendum, et spes evadendi: quia est
intrinsece malum. 2o Non excusatur a mortali pravus cogitationibus
motibus carnis non positivis resistens ad alia se divertens

directando, quem primum periculi cognitionem habet. quia potest, ac teneatur, ob periculum confessus resistere.

Quaeritur 2o Quando metus tollat voluntatem?

Dico metus etiam gravis si rationem non omnino conturbet, non tollit voluntarium, quia adhuc fit a principio intrinseco, minuit tamen voluntarium, et facit non voluntarium secundum quid. 2o quia est contra inclinationem voluntatis, et excusat a peccato: 1o in praeceptis humanis civilibus. 2o in Ecclesiasticis. 3. in Divinis positivis. Secundo ex templo fit ei scandalo, ac maximo rei publicae damno. Quia legislator cum gravi metu non intendit obligare, non vero excusat. in praeceptis Divinis negativis. et naturalibus quaecumque transgressio est intrinsece mala, quia nullo fine honestari potest: Talia sunt mendacium, homicidium, blasphemia, perjurium, adulterium, fornicatio. Metus levis autem minuit peccatum in eadem specie, quia cum minuit voluntarium. Hinc a peccato excusantur. 1o ex metu mortis, fugiendi, et fugiendo non solvendi vectigalia: 2o celebrando non jejunando, vel cum cereis ante sine vestimentis sacris, confitendo Sacramenta, in materia dubia communicando cum excommunicato non tollerato. 3o Sabbatum solvendo materialiter peccato cooperando, vg. adorando furi scalam, parato ad furandum, stercendo lectum meretrici dando hospitium parato ad accedendum. Valentinus Tanerus et alii quia non ad malum perpetrandum, sed ad vitam salvandam fiunt. Non timens sufficit ad similia metus levis. vg. ne servus ab hero male tractetur. Coram oculis aspicias. vel domo cum notabili damno ejiciatur, Innoc. 11 damnata propositione 35: nec excusatur, qui ad salvandam vitam timet hunc ex metu mortis occidit innocentium, blasphemat perjurat, adulterat, fornicatur &c. quia sunt intrinsece mala, nec excusatur celebrans sine vestibus nimis sacerdos &c in ecclesia nimis in Mundo. Carolus à Co

quia magna esset irreverentia, ipso videtur in tempore mala; — —
nec miles derelinquere ex causa cum magno communitatis damno; nec
legem transgrediendo vel illius transgressores simulando cum scandalo;
nec clam simulate absolutionem impetrando &c. nec indulta
prohibitione 2ª. nec baptismum in necessitate urgente praecepta,
vel confessor omittendo vel extremam necessitatem subjacere; — —
cum si adultus de contritione esset moraliter certus. — —
esset moraliter certus Petrum occidendi, licet aliqui alii sint contracti, quia se
in proximum periculo aeterna damnationis exponeret, et in tali
necessitate medium certum probabili videtur praeferendum.

Quaeritur 10º An metus irritet Contractum?

Duo metus qualis cumq; circa rem omnino contingat, irritat Con-
tractum, sed metus cum gravi, mitus, juxta naturam et validius, quia
voluntarius: plus tamen refert ab eo, qui possunt et injuriam, propter
a authoritate ope judicis, sit ne metus gravi; 2 ad extorquendum
consensum 3º a causa libera, et injuste incusso sit mitus, tenet
injuste cum incutiens, injuste ejusita restituere, et resarcire
damnum, quia alteri facit injuriam. Contractus vero ex metu levi
vel etiam gravi non nullum impetrans mitus natura pt saltem in
foro conscientiae. dum modo metus vere sit contractus et alias conditio-
nes supradictas habeat. Si tamen Contractus Juramento esset firmatus
dicit impedit Juramentum ne lacaci ab Eppo vel ab alio habente potestate.
Hinc si metu naufragii voverit Religionem, tenet illam ingredi;
quia non est a causa libera, et transeunte Sylvam metu Latronum
promittens Socio 100 talleros, ne eum derelinquat, tenetur eos
solvere, quia non est incussus in hunc finem. Sic

3ª Maritus minans adultero, v stupratori filiedua, accusationem, nisi Solvat mille abellas pro minoria et damno, ptest illas retinere, quia metus in e injustus, modo satis facto petita proportionabil. injuriis, ac damno. Sic etiam Sponsus, et Sponsa aliquando injuste compellunt, metu censurarum, et aliarum penarum ad contrahendum Matrimonium pro missum.

Quæritur: 1º An nulli Contractus et metu gravi inito sint ipso jure nulli? Et irritati?

Nota: De actuum humanorum firmitate v infirmitate, firmitas actus se habet ab actus licentia distinctus, licet enim actum firmum dicimus, quando vita actus ponitur, ut circa ipsum observentur leges latæ circumstantiis debita, loci, modi, temporis, quas legislator juxta Valide autem fit unum ita ponitur ut omnes causæ ad illud substantiam requisitæ adsint. Valor locum habet tantum in 5is generibus actuum, nempe in judiciis, Contractibus Sacramentis votis et juramentis.

Infirmitas autem, firmitati opposita duplex, nempe Irrita, et Irrita, Irrita est, qua actus jam in ipso sui initio invaliditus et nullus, Carens omni robore, quod constituit eundem aliquid substantiale, quod requirit sua Natura, v.g. Amens a persona Rationis usu destituto. aut circa materiam impossibilem Physice v moraliter seu intrinsece peccaminosam v Jus humanum, si hac inhabilitate personam ad efficiendum ejus modi actum, ut pupillum vel prodigum, Sic si præformatus aut requirat aliquas conditiones, ut Contractum Matrimonii. requirit præsentiam Parochi, et Testium, Si autem illud dirimat annullet, dicendo: Sit irritus, pro inito habeatur, v.g. ab alienis bonorum, moralitatum, per vim, quam, Et actus pro generis Contra nulli, alterius pro generis dicuntur irriti.

Seu per legislatorem invalidati.

Infirmitas omnimoda est, qua actus ab initio valet, sed irritari potest per sententiam Judicis, vel Patrem Superiorem &c. actus ejus modi alii retractabiles, alii rescindibiles: Verum de his Politici.

Dico. Licet omnes Contractus de metu etiam gravi mihi, Jure Naturæ sint validi; Sequentes tamen ipso Jure positivo sunt irriti: Primum. 1° Contractus matrimoniales, cum Juramento firmati. 2° Votes promissio et Solutio. 3° Vota cum Solemnia. 4° Sponsa Ecclesiasticæ promissio et Solutio. 5° absolutio vel revocatio excommunicationis suspensionis et interdicti. 6° auctoritas Tutoris extorta. 7° Remissio debiti. 8° Legatum ac Testamentum. 9 Juris dictio, quam partes dant Judici. 10 Contractus ab incarcerato miti, et metu autem levi. vel ab precibus etiam nimium importunas, miti in foro Saltem Conscientiæ rescindi possunt, excepto matrimonio voto Solemni et ordine, quia in re tanti momenti, ex ejus irritatione in numera gravia incommoda, ejusd Securitas, et metus levis merito rejicitur dependent.

Irritatur 12° quando conscientia tollat voluntarium?

Dico Concupiscentia antecedens ex una parte auget voluntarium, quia majorem cognitionem, ac propensionem appetitus sensitivi, voluntatem vehementissime secum trahentis, et ex altera parte minuit, quia minorem cognitionem intellectus, ac deliberationem voluntatis; Ideoque minuit liberum, et peccatum, et aliquando omnino tollit, quia aliquando usum rationis etiam omnino privat: Concupiscentia vero consequens auget voluntarium, ac liberum Saltem moraliter, ac proinde etiam peccati malitiam, quia majori modo inducit. objectum pravum

et attendo in se concupiscentiam, et pravos in se habitus in malum.
Hinc 1m motus qui primi primi dicunt, qui sine ratione advertentia, et voluntatis consensu cum motus ira, et etiam occisionis in proxima, et gravi injuria exorta, non sunt peccata: 2m motus 2i primi, ad quos advertit ratio, et voluntas consentit, minuunt peccatum aliquando, in eadem specie peccati mortalis, remanente nimirum plena advertentia, et consensu; aliquando minuunt ita ut ex mortali fiant veniale deficiente plena advertentia, et consensu: 3m Peccata ex concupiscentia consequente, et habitu pronte nutrito sunt gravia, et contra ex habitu non voluntario, si leviora, pro qualitate advertentia, et consensus.

Quæritur 1m quidnam dicitur Ignorantia?

Dico, Datur ignorantia invincibilis facti, de jure positivi, non naturali humani, et Divini, ac misteriorum fidei, etiam necessariorum necessitate medii; quia multis non est sufficienter annuntiata; Sed eam duris naturalis quo ad conclusiones remotas, quia nisi etiam doctissimi ac sancti de illis dissentiunt; Horum circa primam ppia: et conclusiones consequentes, quia 1a ppia. Et per se nota, et pernine eorum conclusiones facile discernere agnasci possunt.

Quæritur 2m Quomodo Ignorantia tollat voluntarium?

Dico. Ignorantia antecedens, ac invincibilis etiam juris naturalis tollit voluntarium simpliciter, et ab omni excusat peccato; quia fit sine cognitione et inclinatione voluntatis in malum. Ignorantia invincibilis affectata, voluntarium, et peccatum auget; quia majori fit deliberatione, et affectu peccandi; Crassa vero, seu supina voluntarium, ac peccatum in eodem specie minuit, quia est aliquomodo contra voluntatem malitiosam, et inadvertenter malum fit vel

Ignorantia concomitans nec voluntarium facit, quia fit sine cognitione, nec in voluntarium saltem positive, v contrarie, quia non fit contra voluntatis inclinationem. Sed in voluntarium negative, quia fit sine cognitione requisita ad voluntarium. Est tamen peccaminosa propter malum effectum et malitiam ignorantiam concomitantem.

Hinc 1a Non imputatur medico non conducto, v confessario &c. defectus in suis officiis omissi. diligentiam moralem rerum, v prudentia requisita ad habendas, quam minimum homo prudens in suis negotiis adhibere solet, licet major diligentia illos evitare potuisset, quam nemo medice contractu pravo conductus, adhibere teneat; nec Summam, quo salum ex conventione; v in re summam diligentiam adhibere exigente, in pendi dicit. vide de Contractu. Imputatur vero moraliter omittenti

2a Dicimus cum ignorantia concomitante minimum, profecto, licet ab malum affectum graviter peccare possit, non tamen est reus homicidii. Nec minorent condemnas homicidio annecas, quia opus ecclesiam, cum non sit praecognitum, non est voluntarium.

3a Temere se rapidens missa Parochiali, jejunii prima latione amittat, non geminando gravius peccat. 4a Ignorantes teneantur etiam culpabiliter ignorantia crassa, seu supina eas non meruerunt, si sint contra temeraria v audaciter transgredientes latas quia non censentur temerarii. at audaces. bene autem, si ignorantia sit affectata, Ignorantia invincibilis de rebus Fidei necessariis est secundum se peccatum imputabile: vide Bater Antonine.

5a Quando Ignorantia mere actualis tollat voluntarium?

Ignorantia mere actualis, videlicet non advertentia non consideratio, et oblivio, sint non culpabiles, tollunt voluntarium, et excusant a peccato; quia cognitio non ad voluntarium essentialiter requisita excludunt.

sed sint mortales; minuunt tum voluntarium et peccatum eadem
specie, vt mortalia pro qualitate negligentiæ et cupiditatis.

Hinc 1o non peccat die veneris manducando carnes, vt partem officii
omittendo, nulla affectæ occurente cognitione jejunii vt dubio obligati,
omnino rendam satis facit. peccat tamen in ordine occurente ab-
qua obscura jejunii notitia, vt dubio obligationis breviarii non satis
facta eo quod non prudenter disposita. 2o Non excusandi medici,
advocati, judices et Sapientes cæteri, Nimia sua precipitatione,
vt negligentia, Grave proximo eventura damnum, vt eveniendo talibus
defectibus. quia inconsideratio, et inadvertentia, quibus infectur,
possunt, et debent omnes. Quæstio III

de libero

Quæritur 1o Quid et quotuplex sit libertas?

Libertas in genere, est immunitas a servitute, et præcipue dividitur
in libertatem a coactione, seu spontaneitatis, quæ est immunitas ab
omni violentia contra voluntatis propensionem, ab extrinseca illata;
ut amor beatorum, et in libertatem a necessitate simplici, quæ
etiam electionis, et indifferentiæ seu arbitrii dicitur, est potentia
activa, quæ positis omnibus ad agendum requisitis potest se agere,
vt non agere, vt ponere contrarium, aut quid aliud non oppositum. Unde
Libertas indifferentiæ triplex est. nempe contradictionis, vt exercitii,
quæ est potentia agendi vt non agendi, ut amandi, vt non amandi, et
contrarietatis seu specificationis, quæ est potentia agendi vt pa-
riendi contrarium, ut amandi vt odio habendi, et disparitatis, quæ
est potentia hæc, vt illud agendi, sed in contrarium, ut amandi, vt ha-
bendi, non vt odio habendi j Sola libertas contradictionis et
specificationis, non vero contrarietatis vt disparitatis.

Quæritur 1° Quid et quotuplex sit necessitas?

R. Necessitas opponitur libertati, et est determinatio ad unum, alia est antecedens, seu absoluta, quæ rationis, ac voluntatis usum antecedit, quæ etiam consequentis dicitur; Alia consequens, quæ liberam voluntatis determinationem sequit. quæ etiam necessitas consequentiæ vocatur. Alia specificationis, quæ determinat voluntatem ad unum, ita ut non possit velle oppositum, v.g. ad bonum, ita ut non possit velle malum; & alia exercitii. quæ determinat voluntatem ad actum, itaut ab eo non possit abstinere. Alia Physica, quæ determinat voluntatem ad unum, itaut hic, et nunc non possit velle aliud. Alia moralis, quæ determinat voluntatem ad unum, ita ut sine magna difficultate non possit velle aliud; ubi est inveterata consuetudo.

Quæritur 2° Qualis detur in homine libertas?

Dico. Patet in homine, etiam in statu naturæ lapso, vera libertas ad bonum et malum, non solum ab coactione, sed etiam a necessitate simplici, quæ etiam ad merendum, et demerendum in eodem statu naturæ lapsæ requiritur, nec sufficit libertas a coactione: ita fides docet contra Lutherum, et Danes, potentia tamen peccandi ex libertate contrariorum non est de essentia, quia Deus fuit essentialiter Ens, et tamen impeccabilis; quia pertinet autem ad statum hominis juvati, et viatoris, quia ante hominem vita, mors, bonum, et malum, quod placuerit ei, Posuit ille, Eccl. 15. Ne voluntas necessario sequatur judicium intellectus practice practicum, alias non esset libera, positis omnibus ad agendum requisitis.

Quæstio Quarta
de Moralitate actuum Humanorum

Quæritur 1° quid et quotuplex sit moralitas actuum Humanorum?

Ad 1um Moralitas actuum humanorum est directibilitas actus liberi ad suam regulam, actus vero moralis est actus humanus conformis, vel deformis regulæ morum, et est triplex. Species moralitatis: videlicet 1a bonitas, quæ est conformitas actus cum regulis morum quo ad objectum, finem, et circumstantias. 2a Malitia, quæ est deformitas actus cum iisdem regulis morum, quoad objectum, vel quoad finem, vel quoad circumstantias, ita ut si deficiat in uno, malus sit, juxta illud Beati Dionisii axioma: Bonum ex integra causa, malum ex quolibet defectu. 3a Indifferentia, quæ est actus nec bonus nec malus moraliter, vel in specie, id est in ordine ad objectum spectatus, seu in circuitu, id est in ordine ad finem, et circumstantias consideratus.

Quæritur 2o Quid et quot sint Species moralitatis?

Ad 1um Species moralitatis sunt id, a quo actus bonus aut malus dicitur. Alia sunt intrinseca: videlicet objectum, finis et circumstantia. Alia extrinseca, quæ regula moralitatis dicuntur: et sunt natura Rationalis, prout Rationalis est lex æterna, lex naturalis, recta ratio et Conscientia. Natura Rationalis, prout rationalis est, Ipsa est natura, prout est intellectiva, volitiva, et libera: Lex æterna est Ipsa voluntas Dei, qua aliquid amabile vult fieri, aut omitti: lex naturalis est Ipsa lex æterna, prout nobis per rectam rationem intimata, et promulgata est: Recta ratio est judicium intellectus, a cognitione legis æterna non derivatum, dictans in communi, quid bonum, aut malum sit: quatenus autem cuique, consideratis omnibus circumstantiis in particulari dictat, quid agendum sit, Conscientia dicitur, de qua infra.

Quæritur 3o Quid sit objectum, finis et circumstantia?

Ad 1um Objectum dicitur primum pro eo, quod primario, et per se actui ut sic vel ut finis, ac circumstantias distinguit, et præ concipi secundo

Sunum esse Physicum, scilicet secundum se, materialiter consideratum
v secundum sunum esse morale, id est, prout est conforme v deforme re-
lis morum: 2o ex suis finis e id. cujus gratia aliquid fit, et e duplex:
alius enim e intrinsecus seu operis, inquem opus tendit, et natura sua
sit finis elemosina est, sublevatio pauperis: alius extrinsecus, seu
operantis, quem operans sibi proponit, v.g. Satisfactionem propeccatis.
per Elemosinam; 3o Circumstantia definitur a Sto Thoma accidens
actum humanum circumstans: alia est Speciem mutans, qua novam
actui adit Speciem, quod fit in duplici casu, 1o quando actus circuit ali-
quam circumstantiam, opponitur alieni virtuti, v precepto, cui sine illa non
opponeret. ut occisio fures in Ecclesia facta: 2o quando actus eidem virtuti
v precepto ex circumstantiam quidem opponitur, sed diverso modo sit
formalitia sacerdotis in Ecclesia operatur rationi circumstantie personae
et loci diverso modo Religioni, et pietati e peccatum: alia e aggravans,
v minuens, qua malitiam actus augel, v minuit in eadem Specie peccati
mortalis, si enim circumstantia fiat mortale, mutat Speciem duntaxat
Theologice: seu demeritorie; sit furtum maioris v minoris quantitatis.
Circumstantia alia e formalis, qua se tenet ex parte actus, ut intensio,
duratio &c: alia objectiva, qua se tenet ex parte objecti, tales si
circumstantia persone, rei, modi, finis modi, et temporis qua hoc
versu continentur:

Quis quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo quando.

denotat personam, ut sit conjugata, v consanguinea, cum qua quis
actum? 2o Quid: denotat qualitatem v quantitatem rei, an furto
data sit sacra, v notabilis?

3o Ubi denotat qualitatem Loci. an sit Sacer, v Carnificium, in quo homines
dum e comitium, ?
4 Quibus auctus? Denotat media et instrumenta, an operis demonid, v re
sacra usus sit, ad peccandum? 5. circ. Denotat finem, de quo supra.
6o Quomodo. Denotat modum an viriem, v virginem rapuerit?
7o Quando. denotat durationem v qualitatem temporis an in die festo, v per
notabile tempus in Missa fuerit voluntarie dimittus?

Quaeritur 4. An dentur actus indifferentes?

Dico. Dantur actus Super naturaliter indifferentes. Gerardus et alii contra alios
quia nullum datur praeceptum referendi omnes omnino actus in finem Super
naturalem, alias omnes actus infidelium, et opera tantum moraliter bona
essent peccata, quod dam natum e a Gregorio 13o contra Michaelem Bajum,
et Jansenium; sed nisi cum Salmur. velis dicere, in bono honesto, rationem in
Deum virtualiter. Contineri, dantur eam actus indifferentes moraliter in Spe-
cie, id e quo ad objectum, quia datur objectum in se indifferens, ut ambu-
lare, v autem dantur actus indifferentes, in individuo, quia homo
tenetur, omnes suos actus referre ad finem honestum, cum teneatur
agere ut homo, ut differat a bruto, ejuncta ecigentiam Naturae suae
rationalis. qui finis honestus e, ne liceat ei agere, propter bonum delec-
tabile mere creatum. Jno 1o in Formatione propositionis 6 etq.
ac proinde propter finem honestum, cum utile v finalis est.

Quaeritur 5o Quenam sit primaria et radicalis bonitas ac malitia de
bico Primaria, et radicalis bonitatis, ac malitia regula 3a, Natura ratio-
nalis, ut rationalis ej; quia ideo Lex aeterna, et alia regula aliquid
prohibent, vg: fornicationem, et matrimonium permittunt; quia forni-
. disconvenit Naturae rationali, ut rationalis e, et matrimonium
venit Naturae rationali, ut rationalis e. Lex v aeterna, lex natu-
recta ratio, ac conscientia, Secundaria sunt recta moralitatis

quarum proximae consentiat, quia proxime et immediate alias regulas ad actum applicat.

Secundus 2o. Unde deducimatur primaria intrinseca, et specifica actus humanus humanitas?

Dico. 1o primariò intrinseca et specifica humanum actum moralitas desumitur ab objecto 2dò Suum esse morale spectato prout conforme v difforme naturae rationali, ejusque actui proprium et debitum per objecta specie differens.

Unde desumat actus indifferens v ex objecto bonus v malus 2dò non v non moralitate?

Dico. actus humanus ex objecto indifferens sumit bonitatem specificam, aut malitiam a fine bono v malo agentis et circumstantiis; actus v ex objecto bonus, v malus novam speciei aquirit bonitatem, v malitiam accidentalem a fine operantis, si species differat a bonitate, et malitia objecti, et a circumstantiis speciei mutantibus, a circumstantiis v aggravantibus bonitas diminuitur, aut malitia augmentum v diminutionem in ratione speciei quia actus aquirit per finem, et circumstantias, species mutantes, non speciem mutantes distinguitam, et per aggraventes majorem saltem convenientiam v disconvenientiam ad regulas morum.

Tertius 3o Ambulatio ex objecto, indifferens propter salubritatem temperatae, et bona ratione, finis honesti; ob meram delectationem, v cum neglectu medio et malâ ratione finis inhonesti, et circumstantia tempo alium obligantis. 2o furtum adfornicandum, factum, praeter speciem ex objecto alt speciem fornicationis propter finem. 3 Sacerdos quand cum consanguinea incestata, praeter peccatum Luxuria commissum ratione circumstantiae personae sacrae, et adulterium ratione personae ligatae, et incestum ratione legis consanguinea

If auferens Calicem eam extra Ecclesiam ut in domo Sacristani vel alium
rem ad Ecclesiam perti. vel illius custodiæ traditam etia, ut per ea sit res
pensabilis. præter furtum committit Sacrilegium, ratione rei Sacræ vel
mjurie rei Ecclesiæ facte. 5o Homicidium vel est profano furtum in
Ecclesia vel cœmeterio factum, præterquam enim homini eripiatur, aliam habet
Sacrilegium, quia Sanctitati loci, specialiter repugnat: 6o Decipiens
Puellam filtro. præter peccatum luxuriæ committit superstitionem, propter
circumstantiam 7o auferens vi rem alienam ad merchandum,
præter furtum committit adulterium ratione finis et rapinam ratione
modi. 8o volumtarie distractus retardatur in missa die Dominica, præter
mirentiam ejus Sacrificium, peccat contra Ecclesiæ præcepta ratione
temporis per missam Sanctificandi et graviter ratione durationis illius
notabilis.

Quæritur 1o An actus ex objecto malus bono fine honestari vel ex objecto bonus
malo fine vel circumstantiis seu alio defectu vitiari possit?

Dico, actus ex objecto malus, nullo bono fine honestari potest; quia bonum
ex integra causa, licet ejus malitia possit honesto fini minui; quia minus
fit vel peccatum effectum, actus vo ex objecto bonus, ob finem pertatur et
venialiter malus totus vitiatur, quia malum exquolibet defectu
rei actus bonus imperari potest, ab actu malo, quia vel pt esse mala bona
finem facere, Matthei 6o licet sanctitatem, vel defectus venialiter
tantus malus actui bono adveniens, vel cum concomitans, vel totam ejus
deperit bonitatem; quia in actum vel influit, ut causa vel finis.

Hinc 1o peccat, qui mentitur ad salvandam innocentis vitam, licet finem sit bo
minus timen ille, qui ex levitate mentitur: 2o Jejunium, vel actio
gloriæ facta, et tota vita data, confessio, cujus omnes partes ex ea

vana gloria stimpecata est tota sacrilega: Et contra vō vana gloria
ieiunium ēt bonū pīe inceptū, adveniens leve tedium, vō negligentia
retinendum concomitans, nō totam utriusq; talium bonitatem. ac meritum
quia vana gloria, ut finis, corrumpit quoda actus, et interimit eum affectū
nō vō concomitantes tantum sed habendi, nec alii defectus.

Quæritur 9ō An actus eternus augeat bonitatem vō malitiam actus interni?
Dico. actus eternus non auget per se bonitatem, aut malitiam actus interni, ex
parte voluntatis efficacis, nec minuitur bonitas vō malitia, licet voluntas
impedita, ad opus nō prodeat eternum; quia actus eternus nullam habet
libertatem distinctam a libertate actus interni, que ē principium
moralitatis. Per solum aliquando per accidens auget, moralitatem actus
interni ratione scandali, majoris intensionis, diuturnitatis, vō difficultatis
superande, quibus actus internus simul augeti ideo excommunicatio
irregularitas, obligatio restitutionis, per solum actum internum, sine
externo nō in incrementum.

Quæritur 10ō Quomodo voluntas humana, ut sit bona debeat conformari
voluntati Divinæ?
Dico. Voluntas Humana ut sit bona ac recta, debet generaliter conformari
Divinæ voluntati; quia voluntas Divina est vera voluntatis Humanæ
regula. Non quidem semper in volito materiali, quod ipsa res a deo
vult; quia nemo tenetur velle, combustionem propriæ domus, famem
morbum &c. nisi voluntas Dei, circa materiale intrinsecum præcepti
vō prohibitionis, quia voluntas Dei præcipiens obligat ad volendum, et
faciendum, et prohibens ad nolendum, imo aliquando nec licet velle
Deum velle semper solum permissione, ut peccatum, vō quod Deus velit
rationes superiores, ut mortem propriī Parentis, Jacturam bonorum
temporalium, quia hæc Charitatis hoc prohibet.

Licet autem Debet conformari, valide conformabit. id est rationi Dei volendi, quia est bonum commune, totius Universi, prout ordinatur ad Ipsum Deum. et gloriam ipsius, quia voluntas humana, ut recta sit, debet velle bonum commune, et Divinum, ac proinde valitum a Deo, sub hac ratione ac formalitate, non prout est naturaliter spiritualiter et etiam corporaliter.

Tractatus IIus De Conscientia.

Nota Distilon.

Certa, perplexus dubiosque error probabiliorem.
Semper vagos scrupulos, et tutiora tenere

Quæst. 1o quid sit Conscientia? R. Conscientia est actus intellectus practici, dictantis, quid hic et nunc, spectatis omnibus circumstantiis faciendum, fugiendum, ut bonum, et omittendum ut malum. Differt a Synderesi, quæ versatur circa prima moralis principia, et a prudentia, quia ex primis principiis generalem dat regulam actionem. Conscientia vero utrumque dictamina ad actum particularem applicat. Sic v.g. Synderesis dictat: quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris, Prudentia inde deducit, ergo res aliena non retinenda, sicut nullam rem meam ab alio retineri: Conscientia vero ex utroque dictamine Synderesis, et prudentiæ in particulari practice concludit. ergo hanc rem meam, quam invenio in alieno retinere. Sed suum proprio Domino restituere.

Quæst. 2. Quotuplex sit Conscientia?

Resp. Conscientia dividit in veram, et erroneam, et incertam, et dubiam in scrupulosam, et latam in probabilem, et in probabilem. Conscientia vera est ea, quo dictat aliquid esse licitum, vel illicitum, quod revera tale est. Conscientia erronea, seu falsa est ea, quæ dictat aliquid esse licitum, vel illicitum quod revera non est. alia est invincibilis

Cujus error adhibita debita diligentia, depelli non potuit, nec debuit.
alia vincibiliter erronea, cujus error adhibita debita diligentia depelli potuit ac debuit; hæc est affectata, v exacta, pro ratione ignorantiæ, in qua fundatur. Conscientia certa, et Judicium firmum sine formidine falsi Rationali, circa bonitatem, aut malitiam actus, hic et nunc agendi. Certitudo est Triplex. nempe Metaphisica, seu absoluta, Subque non potest esse falsum, et quod nec per Deum aliter esse potest totum majus esse sua parte: v Res de fide. Physica, quæ secundum leges ordinarias aliter esse nequit, licet aliter esse possit; Supernaturaliter, vel combustio Steppo in igne, et Certitudo moralis, Subqua sine miracule potest subesse falsum, debita tamen et adhibita diligentia, qualem vafri suis in negotiis adhibere solent Sapientes, aut quod in Jure duobus testibus, v exhibito Baptismali probatur, Certitudo moralis Sufficit pro Conscientia certa. 2a

2do = Conscientia dubia, quo in proprie tantum Conscientia dicitur, et sua pro Judicio circa bonitatem, aut malitiam, hic et nunc agendi, v quia ex et nostra parte sunt rationes suadentes, et tum affirmativum v negativum ex neutra parte — rationes æque prædominantes, et hoc dicitur dubium prædictum.

Dubium ulterius dividitur in Dubium Juris, quo dubitatur, an aliquid sit præceptum, v an non sit et in dubium facti prout lex cum dubitat, an eam impleverit. Aliud est Speculativum, quando dubitatur de re, quæ pertinet ad mores, v de re pertinente ad mores. Sed dubitatur solum in communi, an sit licita, et dicitur dubium Speculativum; aliud est practice practicum, quo dubitatur aliqua actio, cum omnib circumstantiis hic et nunc sit vitanda: v.g: An hodie sit jejunandum,

3a

3º Conscientia Scrupulosa est ea, quae mens leviibus minis fundamentis cum anxietate Judicat, vtinet cum actione bona, v. indifferenti, sub ese malum. Scrupulus dupliciter sumit. 1º pro judicio de malitia actus, futilibus minus rationibus; 2º pro timore mali malitia cum Judicio absoluto, et practico de illicitate actus, jimeto:

Scrupulosus constetur, qui 1º contra communem timoratorum, et etiam confessarii Judicium inquietus, et 2º qui sapientum consilio v. nisi cum anxietate aquiescit. Qui confessionibus sinere factis semper aliquid defuisse credit. 4 qui varijs inquietatur cogitationibus contra fidem, castitatem &c licet n consentiat dolcat, nec velit. 5º qui leviibus et rationibus Judicium mutat. Psalmo, at versus repetit.

Causa scrupulorum intrinseca sunt: 1º Ignorantia. 2º Debilitas infirmitas. 3º Melancolia, 4 Fremidolosa complexio. 5º Superbia et nimius sui ipsius amor. Et extrinseca sunt. 1º Conversatio cum Scrupulosis. 2º Lectio librorum terribilia continentium. 3º astutia Demoni, ut ad bonum ineptos faciat. 4 Dei permissio.

Remedia sunt: 1º Cognoscere se Scrupulosum, et sed ad confessionem dubiorum, circumstantiarum, et integritatem materialem attendi. ut alia. 2º Scrupulis resistere: 3º caudas Scrupulorum amovere. 4 Confessarii consilium sequi. 5º aquiescere confessioni moraliter diligentia facta. 6º bene de Dei bonitate sentire: 7º orare et se humiliare. 8º Medicinam etiam corporalem adhibere, 9º cum Scrupulis n disputare:

4º Conscientia lata, est ea, qua mens evidentissimis rationibus, et quae cupiditati favoribus dictum ese putat, quod malum est, v. pro levi peccato habet, quod grave communiter reputatur.)

5 Conscientia probabilis est actus intellectus, qui ob motivum grave quamvis absolute falibile, Judicat actionem hic et nunc exercendam esse licitam v illicitam.

6a = Conscientia Improbabilis est actus, quo intellectus vb motivum nullius

7o v levis momenti Judicat, actionem esse licitam, v illicitam.

8o = Opinio probabilis, alia e intrinseca probabilis, que bona nititur ratione intrinseca, nec principijs Fidei, nec bonorum morum, nec alteri rationi manifeste contraria est. alia est probabilis extrinseca, que auctoritate Scripturæ traditionum, decisionum Ecclesiæ, v Doctorum melioris notæ ac temperate Conscientiæ nititur. Aliæ e probabilior, cujus rationes, et auctoritates præponderant. aliæ minus probabilis, cujus rationes et auctoritates minus præponderant. aliæ aque probabilis, cujus rationes, ac auctoritates si ejusdem ponderis. Opinio, alia e tuta, quæ removet a periculo peccandi; alia e minus tuta, quæ minus removet a periculo peccandi; alia tutior, quæ magis removet, a periculo peccandi. Alia favens legi, quæ declarat legem hic et nunc obligare, alia favens libertati, quæ eximit a lege.

9o = Auctores si Triplicis Classis, primo Classis sunt, SS Patres, ac Doctores Ecclesiæ. 2o Classes sunt. alii etiamsi pii, ac Docti, rarovo, nunq; in aliqua lacitate manifesta deprehendi; 3a Classis sunt. alii auctores quidem docti, ac cauti tamen viam Crucis minus latam facere conantes, pro Scientia probabili sufficit, author 1a = Classis. v 3es aut 4ae 2ae Classis, cum bona ratione, licet v convincente, si tot centem Doctorum majorem authoritatem, v Rationem manifestam v habeant. contra

Non ēo unus solum 2ª classis. ⁊ plures in quo augere numero 2ª classis. Si quæstio fit de laxitate ⁊ opinione facunte libertate Petri Gervasius:

1º Conscientia alius aliā obligans, quā dictat aliquid de præcepto esse faciendum, ⁊ fugiendum: alia consilens, quā dictat aliquid esse melius, et de consilio tantum omittendum, ⁊ faciendum: alia permittens, quā dictat aliquid nec præcipi, nec prohiberi. Sed permitti

Quæritur 2º Quænam Conscientia sit proxima bonitatis ⁊ malitiæ Regula?

Dico. Conscientia vera, ⁊ saltem moraliter certa est proxima bonitatis, ac malitiæ regula: ita ut nullus actus humanus sit moraliter bonus ⁊ malus, nisi Conscientia prævie dictet, dicere, ⁊ indicere, illum esse bonum ⁊ malum, ⁊ saltem ei dubium esse periculum mali: Quia quīn habet conscientiam veram, ⁊ saltem moraliter certam, sed de honestate actus dubitat, ⁊ mali suspicionem habet, ex ipsi de periculo peccandi; ergo peccabit. Hæc

Quæritur 3º An Conscientia erronea, possit esse malitiæ moralitatis?

Dico. Conscientia invincibiliter erronea, quidem per se, sed per accidens potest esse regula bonitatis ⁊ malitiæ. cui agendo se conformare debetur, Verum Cons: vincibiliter erronea, ita ut agendo contra Conscientiam invincibiliter. ⁊ vincibiliter erronea peccat equidem gravius ⁊ levius, prout Conscientia dictat; quia contra utram agendo putat se peccare conformando autem se, Conscientiæ erroneæ excusatur a peccato, si sit invincibilis. ⁊ vo si sit vincibilis. quia ignorantia vincibilis excusat a peccato - ⁊ vero vincibilis.

Hinc 1ºm Judicans per conscientiam invincibiliter, ⁊ vincibiliter erroneam tenetur ad salvandam innocentis vitam mentiri, ⁊ mendacio peccat quia putat, se peccare, peccat quoque mendacio, si ignorantia sit vincibilis, ⁊ vero, si sit invincibilis. quia invincibilis excusat a peccato

non vō venialis. 2do Judicans de subpeccato obligari audi
missam, et simul manere apud agrotum, quod minus peccatum ap
ret. eligere debet, si ita perpleaus esset, ut hac de causa nequeat,
nec alium condolere possit, vt peccet quidquid agat; quia nō est mortaliter
3o Agendo contra conscientiam erroneam dicentem id, quod est mise
esse malum, nō cogitando de quo specie, peccat saltem contra obedi
am; quia nō potest illud apprehendere ut malum, nisi in confuso. Sal
apprehendat ut contrarium legi; et mortaliter, si illud apprehendat s
tem confuse ut aliquid grave, quia de expost periculo peccandi mo
lidi; et venialiter, si ut aliquid leve.
4o Decentiendo laicum, putando esse sacerdotem sacrilegium committit, ex
municatione tamen, nō incurrit; quia ratio sacri legis est salus ani
ma in intellectu exante, vt vō in quo eterno.
Hinc 1mo Tenetur confessarius monere penitentem, 1o quando putat, m
tale, quod nō est, arg: Clericum putantem se teneri sub peccato mortal
interesse vesperis diebus Dominicis, vt audire missam in die Cinere
vt abstinere a potu, ad refrigerationem in die jejunii sumpto, vt peccet
putantem, plures in matrimonio ipsa esse mortalia, quia tamen nō
venialia, vt nullus sint peccata, quia licet ea mente forte frequent
venialiter peccent, minus tamen malum est, quam venialem mortal
2o Quando penitens laborat ignorantia invincibili, existimando licitu
quod peccatum est, vel dubitet, vel confessarius a penitente nō tan
tur; quia ut Doctor tenetur interrogantem instruere, ne pe
etiam si nulla sit nulla sit spes emendationis, quia invincibiliter
ignorans agit: ac nōn monitus peccat, nec capax est absolution
tum.
Quando laborat ignorantia etiam invincibili. si spes sit emen
tionis nec periculum majoris mali, vel si nulla spes sit emend

emendationis error tamen vergat in prejudicium boni communis
ut si sacerdos invalide ordinatus celebret: vel si cedatur Sacra-
dalium multorum, ut si ignoranter Hostes daceat, vel damnum
Tertium ut si medicus ignorantia invincibili medendo mortem causet
vel si sint necessaria necessitate medii. ut misterium Sanctissimæ Trini-
tatis, et incarnationis, quia non sit capaces absolutionis, et de ad
mentes ec remorsu conscientiæ, ac clericorum vita emendatio facilius
reperatur speratur:

Hinc 2dum Penitus cendetur laborare conscientia invincibiliter errones
1o si sit timorata conscientia. 2o si cognito errore, soleat contri-
stari, et non amplius peccare: 3o si nullum dubium, vel scrupulus
præceperit. If si res ignorata, sit Juris humani vel positivi, vel natu-
ralis circa conclusiones remotas: E contra vero censeturvincibiliter
si sit laxioris conscientiæ, ac criminibus deditus, si aliquod dubi-
um, vel scrupulus præceperit, non datis prudenter resolutus. Si res
ignorata sit circa 1as ipsius, seu præceptas earum conclusiones.

Hinc 3tium Errorem potest degenerare seguendo decisionem confessarii vel
Superioris, non tamen tenetur illam sequi, si parem, vel superiorem
ipsis noverit se habere conscientiam; et si sint illiterati et ipse
literi, sequi possunt communem timoratorum praxim, virorum docto-
ac prudentis consilium: Sape enim vir aliter adjuvare possunt.

Quæritur 2o An illa regula: Melior est conditio possidentis, Salum
valeat in materia Justitiæ?

Dico Regula Juris: In dubio melior est conditio possidentis, Salum valet
in materia Justitiæ ad prudenter deponendum dubium positivum
quia Salum in materia justitiæ, alia ratione regula præsumtionis
adjuvatur: res enim apud Seium, et in alienum Dominium, ut
proprie servari debet, non valet in alia materia, quando posses-

possessio stare videtur, pro libertate, Sed ex neutra parte stante prae-
sumptione tutior pars est eligenda, quia exeunte dubio positivo in ac-
dente praesumitur, in stat possessio rei ipsa pro libertate magis,
quam pro lege; Nam juxta dicta Juris: possessio stat qua pro lege.
quando lex est certa, et incertum, an sit in molesta: Et stat pro liber-
tate, quando libertas est certa, et incertum, et dubium ē, an lege vel voto
obligetur; atqui occurente dubio positivo, an voverit castitatem, vel an
lege Jejunii obligetur, libertas non est certa, Sed dubia; dubitando an
voverit castitatem, dubitatur, an habeat libertatem nubendi, du-
tando, an lege Jejunii obligetur, dubitatur, an libertatem ei jeju-
nandi habeat; Ergo possessio in stat pro libertate, Sed potius contra
ipsam praesumtio; quia nemo dubitare solet, quando certa est liberta

Quaeritur 6m An Conscientia dubia Sit morum regula?

Dico, Conscientia dubia non ē morum regula, et ea non prudenter do-
sita, operando peccat; quia agit ex fide, id ē cum perstrasione ho-
talis actus, et se periculo peccandi exponit: Dubium autem
juxta Sequentes regulas dijmendum est, 1m quando dubium ē ma
negativum, et adhibita debita diligentia nulla apparet ratio
Sciendi de illicitate actus, tanquam male fundatum de jure dbo
Innocentiae 2m In dubio positivo melior ē conditio possi-
tis in materia justa. Regul. 65 Juris. 3m pro ea standum, pro q
stat praesumtio, pro contrario stat praesumtio, quae veri similius
ut plerumque fieri consuevit: Regul. 25 Juris.
4m Si vel neutra parte stat praesumtio tutior pars ē eligenda, te
in dubio Tanneti.
5m Inferunt Authores in materia Justitiae, 1m Si facta debit

inquisitione dubitetur an agere bona fide possessus sit proprius, presumitur proprius et pro retinente, quia presumit, esse possidentis, si notabiliter probabilius sit, esse alienum, debet restitui, v saltem pars precii, pro qualitate dubii, quia nē parcitur big causa, quem equalitatem regula juris supponit, et plus debetur possessori probabiliori, quam probabili: Apud Paulu Lugdunensem. 2do dubitans an debitum solverit, si sit certum, tenetur totum solvere, quia possessio stat pro debito; si vero creditor dubitet, tenetur ad partem pro ratione debiti. Lajman. et alii. 3o certus vero de gravi culpa Theologica, et dubitans, an inde mors, v damnum sit secutum, tenetur restituere cive damnum Sanc. et alii. quia certa ē actio injusta, sic Jacius Laterensis dubitans, an causa fuerit efficax latrocinii, v suo silentio acciderit, tenetur restituere: Paulus Lugdunensis. Et censetur inveri censetur, R. Gervasius et alii. quia actio dam nosa ē certa et presumitur damnum 4o Princeps dubitans de justitia belli defensivum, n vo offensivum moderne pos: Paulus Lugd: Quia juste jus suum tuetur, quod possidet, nec juste alterius adgreditur, quia ratione possessionis melius ē.

5o Si inter duos dubitetur, quis eorum sit Pater, tenentur ambo plus dicere, quam pauper: R. Gervasius; quia minus gravat, et deficiente uno tenetur alter in integrum, R. Gervasi: et alii. Quia conditio utriusq ē equalis.

6o Fraudem Lucrosos auctos, tenentur illos restituere, si alius, qui perdidit, non lucratus fuisset, tenetur ad alios n, si sit dubium nihil tenetur ultra n. Pater Gervas et aliqua conditio ter

7° Dubitans, an præceptum Superioris sit de re licita, an vg: Bellum sit
Justum, teneatur obedire, et ducem sequi, Sanchez et alii, quia præ-
sumitur præ Superiore, 8° Dubitans an votum possit dici nevit
o. teneatur illud dare. Paulus Lugd. et alii, quia defectus in præsumi
et malitia dubia de malitia debent in meliorem partem interpre
tari. Cap: de Sentej. et Jud. et Leg. Semper in dubio. 9° Dubitat
an filii sint legitimi, habentur legitimi, et possunt ordinari Ind.
Tamburc et alii; Non possunt tamen ad hereditatem concurrere,
existente professore certo, Tamb: nec exponi in hospitali habent si
legitimi, nisi Lege Principis, v. dispensatione legitimentur, quia
ordinarie illegitimi exponi solent, et præsumitur esse illegitimos.
Hinc 2dum
Cum Leges, dubitans dubio positivo, 1° an Lex etiam tot, v usu
sit recepta, teneatur eam servare, Paulus Lugd: Thomas ex Carmeg.
quia servanda est, v. dubitans. an sit abrogata v ab illa exigatur,
teneatur illam implere, quia lex certa, et abrogatio, v exemptio incerta
Dubitans, an legem qua certa, impleverit, vg. an officium Divinum
dixerit teneatur illud dicere, quia debitor certo an satisfecit. Solutæne
Dubitans an unum aut alterum. Salmum in offio dicere
potest se resolvere, dixisse, si alios eas dicere consuevit D. Gervasius
2 dubitans an 21 annum completerit, teneatur jejunare: Paulus Lugd.
Laurenti: Thomas ex Charmeg, quia servanda est, et libertas præsertim
dubia; dubitans an post mediam noctem biberit, in prejz communi
cave: nec dubitandi, an hora media, nactes sit audita, manducare
carnes in Sabbato, nec Comestionem carnis continuare die jovis
Paulus Lugd: quia tutius est: 3° Dubitans an delectationi
morosæ consenserit. Censetur in consensisse. Si timorate sit
conscientia, et ordinarie non consentire soleat.

secus si sit Laicq, et alias consuetice consueverit, quando Lugd: bona
crima ad alū, quia pro assueto stat praesumtio. 4ᵒ Dubitand
an censuram v irregularitatem incurrerit, benigniꝰ parcꝰ eligenda
est, B. Gervasius Lajm. et alū contra Tauneti et Tamm ex Charmes
quia odiosi sunt restringenda, excepta irregularitate ob homicidium
dium ex speciali lege; in Cap. ad audᵗ. de homicidio, si inimica
homicidium sit certum, et dubium, an suo consilio, v cooperatio
one sit secutum, Lajm. et authoꝛ citati; Eadem ley e meux
xunt; Casus dubū. Bullecens, ubi sunt receptꝛ B. Gervasius.
si tamen effect dubium positivum, poset quis se determinare, non
minus esse authoꝛes citati. si consulit dec Pendura, et dubitetur
de absolutione non censetur absolutus, Lajm. et alū.

Hinc 3ᵗᵘᵐ In materia votorum 1ᵒ Dubitand an voverit, teneatur
votum implere, nisi regula praesumtionis juvet; quia si antea
nihil dubū, v certitudo sit passus, v obligationem nō soleat
obliviscꝰ, v vovere non consueverit, recommendum nō videre
Tauneti. Si constet de voto, et dubitet de deliberatione sufficienti, praesumitur adfuisse: Ibidem. quia raro desit. 2ᵈᵒ dubitand
an sic v B. Jejunia voverit, teneatur ad 8ᵉᵒ Tauneti, Thomas ex
Charmes. quia tutius est, si quis voverit. Rosalium, dubitand an
5. v 6 decadum, teneatur ut alias solebat dicere, quia ita
intendisse praesumitur. Paulus Lugd. 9ᵒ Qui vovit se
nunquam accessurum ad feminam, et dubitatur, an de conjugali
v fornicaria accessu intellexerit. teneatur a conjugio abstinere
Paulo Lugd: Thomas ex Carmes, et alū: Quia pactiones
negative st malis semtis natura, et omnia possit se excludunt.
4 Qui vovit Castitatem, dubitand an perpetuam, teneatur ad
perpetuam, auctoꝛ mox citatus, quia ordinarie sic solet
intelligi, et secunius ff.

3o Quivovit Reli dubitans an intellexerit Professionem, teneatur profiteri Si Religionem ei convenire noverit P. Jesu et alia quae ordinarie sic intelligitur 2o Dubitans an vere fiote noverit, praemissa praesumit vere vovisse, quia malum praesumit 3o Dubitans an impubes voverit Religionem, potest se submittere visitationi, a Patre vel tutore pacte, Lajus quia ab dubium subditi non privatur Superiore sua authoritate, quia est certa,

Practice 1o An Conscientia Scrupulosa, vel lata sit regula morum?

Dico. Nec Conscientia Scrupulosa, nec Conscientia Lata sunt regula morum, quia ambae sunt improbabiles et fatuibus innixae rationibus, teneatur Scrupulosus Scrupulum, Sumptum per judicium practicum de illicitate actus levibus innixo rationibus, deponere, et contra timorem junctum cum Judicio practico, de licitate actus agere, et quidem aliquando sub peccato gravi, quando nimirum periculum est imminens, vel Causa gravium peccatorum, quia malat ita gerat quilibet praecavere tenetur,

Hinc 1o Si penitens sit Scrupulosus circa Confessiones praeteritas, Confessarius earum repetitionem non admittat, nisi certum defectum deprehendat: 2o Si sit Scrupulosus circa Confessiones praesentes non credidit, Confessarius eum non plenius audiat. 3o Si sit Scrupulosus circa agendis, Valendo Judicium practicum de illicitate actus fatuibus innixum rationibus et Confessarius injungat, ut illud deponat, et in agendis non mortale credat, nisi certo sciat,

4o Si sit Scrupulosus, Valendo quidem Judicium practicum, de licitate actus Sed tamen junctum cum timore, illud sequatur.

5o Si alias Confessarius detegat, Scrupulosi causas illas removere, et media convenientia adhibere satagat; nunquam enim a Sacramentorum usu deterreat nec sed potius Compassionis

cum

cum arcto severitatis ita conjungat, ut agnotus Semetj; etiam
caveat, ne ad alium extremum lacitatem nimirum transeat.
Inquiritur 8vo An, et quando Conscientia probabilis sit Regula mor? ?
Dico. Conscientia, seu quicio probabilis v habens probabiliorem, v probabilem
sibi oppositam favorem legi et regula morum, et potest eam quis tuto sequi;
quia et moraliter, et probabilitur certa, qua certitudo probabilis juxta S. Thom
Sufficit in moralibus. Non vo est, licitum, sequi opinionem probabilem
favorem libertati, cum agitur de peccato committendo, in concursu pro-
babilioris, v aque probabilis favoris legi; quia n licet facere, quod proba-
bilius, v saltem probabiliter malum est, nec se exponere periculo
peccandi; Licet tamen sequi probabiliorem favorem libertati, in
concursu probabilis favoris legi; quia e verior, etiam modo n agat
de valore Sacramentorum, v medius ad salutem necessarius secundo de
medio, quia in re tanti momenti tutior et preferenda, Ing. 17m
Damnitur Prop. 1a. quia probabilitas n tollit periculum damni, bene
autem in aliis materiis Speplet.
Hinc Quando Diversa occurrunt opiniones 1o Pacte tenendum coram Deo
ponderare rationes pro utrinq; eadas, et extrinsecas, et probabilius v
tutius sequi: 2o Mediocriter doctis consulere Viris Sanctis, ac pr.
etate graves, nec lacticos, nec rejudicios, moralis Suspectos, v
auctores evaluere, et cum quam communem opinionem eligere
v si in diversas abeunt partes, tutiorem amplecti.
3o Illiteratis, ac Plebei Posunt Parochi, a Confessione authoritate,
Seepe etiam communem temeratam praxim sequi; quia in talibus
solis vix alio modo dictamen conscientiæ practicum formare pot.

Tractatus III.

De Peccatis.

Hic tractatus Dividitur in quatuor questiones. 1a de peccato
in Communi.

2ª de peccatis in particulari. 3ª de peccatis capitalibus
4ª de Peccato originali.

Quæstio I.ª

De Peccatis in Communi.

Quæritur 1.º Quid et quotuplex sit peccatum?

R: 1.º Peccatum definitur a S. Augustino factum, v. dictum, v. concupitum, contra legem æternam; Subintelligitur facti, v. dicti, v. concupiti ordinati; et Dividitur 1.º in originale, quod alienæ voluntate, nempe Adami commissum est, et per generationem in posteros transfunditur, et in personale, quod propriâ peccatis voluntate committitur.

2.º Personale Dividitur in actuale, quod est ipse actus, v. omissio deformis regulis morum, et habituale, quod est macula ex peccato, actuali in anima remanens.

3.º Actuale ulterius dividitur 1.º Ratione præcepti in peccatum commissionis, quo quis præceptum negativum, seu prohibens transgreditur, ut luxuria, et omissionis, quo præceptum affirmativum, seu præcipiens violatur, ut omissio Missæ in Dominicâ; 2.º Ratione causæ, in peccatum infirmitatis, quod procedit a passione antecedente, voluntatem ad Consensum trahente; et ignorantiæ, quod ex ignorantiâ culpabili voluntariæ, et malitiæ, quod ex plena libertate absque ignorantia, ex passione committitur. 3.º Ratione modi, Dividitur in peccatum cordis, quod est natura sua, in corde consumitur, ut odium; oris, quod ex ore perpetratur, ut perjurium; et operis, quod opere externo perficitur, ut fornicatio; 4.º Ratione objecti Dividit in peccatum contra Deum, quod Speciatim reverentiæ Deo debitæ opponitur, ut blasphemia; contra proximum, quod proximo nocet, ut homicidium; contra seipsum, quod ordini rationis, v. certæ, seu gubernatio violatur.

ebriet[illegible]

5ª Ratione affectus, mortale, quod graviter Deum offendit, et mortem animae infert; et veniale, quod Deum leviter offendit, quo cum vita animae et gratia Sanctificans consistere potest; quorum alia sunt venialia, ex levitate materiae, ut levia furtum; alia ex imperfecta deliberatione, sit pollutio in somno dormiente contum. actu, alia ex natura sua, ut mendacium Iocosum, v officiosum.

4ª Alia sunt in Coelum Clamantia, quae praeteritis Divinam vindictam provocant, quorum sunt 4or. Homicidium, Sodomia, Oppressio Pauperum, Mercedis operariorum defraudatio, alia in Spiritum Sanctum, quae ipsius donis specialiter repugnant, et sunt 6. praesumptio, desperatio, impugnatio agnitae veritatis, invidia Fraterna Charitatis, obstinatio et impenitentia finalis. alia sunt Capitalia, quae aliorum peccatorum sunt radix et causa impulsiva, et sunt 7 nempe Superbia, Ira, avaritia, Invidia, Acedia, Gula, Luxuria, et haec dividuntur in corporalia, quae consistunt in aliqua delectatione corporea, ut Luxuria, et Gula, et Spiritualia, quae Spiritali voluptate consumuntur, ut Superbia, et reliqua Capitalia;

5ª Denique dividitur peccatum in Specie diversum, cujus malitia, seu deformitas ad legem et rationis essentialiter diversae, ut furtum, et adulterium, et numero diversum, cujus malitia et ejusdem naturae cum alio, ut duo adulteria.

Quaeritur 2do in quo consistat ratio formalis peccati, et andetur peccatum Philosophicum?

Dico, Materiale peccati est ipse actus humanus formaliter seu malitia est ipsa repugnantia illius cum lege aeterna; Unde Ratio formalis peccati non consistit in aliquo positivo, alias Deus esset illius author; sed consistit in sola privatione conformitatis cum lege aeterna, quia ea posita recte intelligitur peccatum committere et omittendo; nec datur peccatum mere philosophicum, quia peccatum

Recto rationi adversatur, non vero legi aterne, quia nemo potest agere contra rectam rationem, quin agat contra legem aternam per dictamem recte rationis intimatam;

Hinc infertur, nullum esse ita barbarum, qui cognoscens se agere contra rectam rationem, non timeat entis alicujus, Supremi punitionem, et agnoscat saltem confuse, et implicite, se sinul agere contra aliquam legem, Supremam Naturæ rationali impressam, quæ est lex aterna

Quæritur 2° qualem peccata inter se habent connexionem, et unde inæqualitas essentialis desumatur?

Dico Non habent omnia peccata connexionem inter se, nisi generalem rationem finis legis, quæ est Charitas, et offendens in quocumque aliter eumdem actum ratione finis, fit omnium reus: quia omnium tollit finem; nempe Charitatem habitualem, non vero Specialem habent connexionem, quia unum sine alio potest committi, licet ordinarie plura soleant inter se uniri; nec omnia peccata sunt æqualia, quia magis, minusve regulæ morum sunt deformia;; inæqualitas eorum essentialis desumitur ab objecto, et circumstantiis, Speciem eorum mutantibus; accidentalis vero ac circumstantiis malitiam intra eandem Speciem aggravantibus, vel minuentibus, et augetur, vel minuitur malitia prout majori, vel minori virtutis bono opponitur, magis per defectum quam per excessum.

Nec 1° Cum Superbia inveniatur ordinarie in invidia, tristitia de bono proximi, gaudium, vel desiderium de illius malo, aversio, detractio, vituperatio, &c. 2° Cum fornicatione pollutio, procuratio aborsus, seductio &c. cum furto desiderium, vel propositum novi furti, 3° Cum ebrietate præcipue in potina omisso, turpi loquium, blasphemia, projuratio, domorum familiæ dissipatio, otium, desidia, negligen

5° cum ira imprecatione, imprecationes, scandalum voluntas videndi, aut videndi, damnum proximo illatum, diuturna animi prolatio, ignorum communium dilectorum et specialium erga superiores omissio, debiti conjugalis negatio, 6° cum avaritia omissio v negatio eleemosinæ debita, modus lucrandi illicitus, et in Ecclesias, tias effectus simoniacus. circa functiones sacras, scandalum &c. de quibus nunquam pœnitentes examinandi sunt;

Hinc 2dum Peccata secundum suam speciem, et essentialiter gravora sunt.
1° = contra Deum, sic blasphemia gravior homicidio ratione objecti, n vo damni. 2i homicidium gravius e facto; quia vita e notabilior aliis bonis. 3° = peccata contra publicas personas, ut superiores, sunt graviora, quam contra alios, sic Regi debitum longe gravius e, quam privati. 4° = Peccata opposita virtutibus perfectioribus, et opposita per defectum sunt graviora; quam per excessum, sic desperatio e gravior, quam præsumtio; avaritia gravior, quam prodigalitas. 5° = Spiritualia sunt graviora, per se quam carnalia, per accidens tamen ratione pericul, consuetudinis difficultis emendationis, possunt carnalia esse graviora, v saltem salutis majis nociva.

Hinc 3tium = Gravitas accidentalis augetur intra eandem speciem,
1° = ex circumstantia, actus peccaminosi; sic graviora sunt actus peccata malicia. Quia filius majori libertate, intentione, & quam infirmitate, ignorantia, v metu; 2° = Circumstantia personæ peccantis, sic peccata personæ in dignitate sunt graviora ob majorem quam eandem habere. Scientiam, et virtutem, obmajorem ingratitudinem erga Deu, ob majorem deformitatem status perfectioris, ob malum exemplum et majus scandalum, sic etiam in Eppo. fornicatio in Sacerdo, Concubinatus in Principe &

sunt longe graviora quam in aliis.

3° Ex circumstantia personae, in quam peccatur, quo pertinet ad objectum, et speciem peccati, de qua supra.

4° Ex circumstantia momenti. Sic dicere mentiendi sunt, graviora, quam mendacere in causa mihenti. Sic provisi vi posse ex causa Senati. graviora, quam non provisi; ex culpabili negligentia.

Vigna, Genus, Varia, Speciem, Numerum, Sejungit.

Quaeritur 4. Unde desumatur specifica distinctio peccatorum?

Dico Distinctio specificata peccatorum, non repetenda, a pluribus praeceptis materialiter diversis, quia non causant diversitatem, speciei diversae; sed iidem, vi plures actus, sunt plura specie peccata quando opponunt pluribus praeceptis formaliter diversis, vi eidem praecepto, modo specie diverso, quod sit quadruplex, nimirum.

1° Quando eidem, vi plures actus opponuntur diversis virtutibus.

2° Quando opponuntur, diversis eisdem virtutis functionibus.

3° Quando eidem virtuti diverso modo opponuntur semper contrarie per excessum, vi defectum, 4° Quando eidem virtuti diverso modo non contrario opponuntur, quod sit, cum aliquis possit se praebere diversam rationem formalis, quin sit ad aliud, quod ex quadruplici hac oppositione nova, et specie diversa oritur disconvenientia, ad rectam rationem: Praecepta autem materialiter diversa sunt, quae eandem, sub eodem motivo percipiunt, vi prohibent; et praecepta formaliter diversa sunt, quae eandem diversam, vi eandem diverso motivo percipiunt vi prohibent.

1° Unum item Specie peccatum omittit, qui Jejunare debet feria 4° 6° tempore in quam mendo vigilia S. Matthaei,

v. Non audiens Missam in Dominicam, in quam cadit festum Adventio-
nis D. N. Jesu Chr. v. exercens Usuram Lege naturali, Divina Ecclesiasti-
ca, et civili prohibitam, licet diversis penis, diversa ministrans, et
temporali corporali, et Spirituli prohibentur, Sacrileg; quia Salus
praeceptis materialiter diversis, Idem et eodem motivo praecipi-
entibus, v. prohibentibus opponuntur; Sic Blasphemia contra diversa
attributa n. differunt Specie; quia eodem virtuti Religionis,
ac eidem illius finetenus, reverentia nimirum Deo debita oppo-
nuntur; Sic duo furta pecunia, et equi n. Specie differunt; quia
eidem virtuti justitiae, et eodem modo opponuntur, Saltem ratione
objecti formalis, quatenus et ablatio rei alienae invito Domino.
quantis in objecto materiali, possit esse diversitas, et quis esse praeceps.
ad finem pecunia quia sito ad finem equi, Sic frangens votum
Castitatis. Sepius reiteratum unum Specie committit peccatum, quia
contra eandem virtutem, nempe castitatem reiteratur:
Hinc. 2um Deus committit Specie peccata, In observans Jejunium, Missae
ab Ecclesia, et a Confessario praeceptum, propter diversa motiva, tempe-
rantia et penitentia. 2o Sic Frater Mendicans n. Jejunans Die Veneris
incidente in aliqua vigilia, v. quadragesima, duo committit peccata, juxta
communiorem Doctorum ordinis Sanctae; quia praeceptum Ecclesiae
et obligatio voti in diversa fundant; motivo Religionis, et temperantiae,
et sic formaliter diversa. 3o Impietas, desperatio odium Dei, Super-
stitio Sunt plura Specie peccata; quia diversis Specie virtutibus,
Dei, Spei, et Charitatis, ac Religioni opponuntur; Sic praecipio Deo
ci est dupplex Specie peccatum, quia licet animus sit actuali; diversis
opponitur virtutibus nempe Justitiae et Religioni: 4 Idolatria
Superstitio, Blasphemia Specie differunt, quia diversis Specie limi-
tibus ejusdem Rel virtutis Religionis opponuntur; ejus primus et
primum Deum colere: cultum illegitimum vitare, 2o reverentiam
erga Deum praestare: Sic odium Dei, et omissio actus Caritatis

Cum præceptum obligat, sunt duo Specie peccata, quia duabus virtutibus Charitatis timentibus, seu obligationibus opponunt; cujus gr. Deum certo tempore diligere, et nunquam dixisse; Sic in die Jejunii. Secundum vesperam refectionem in cœna, duplex committit peccatum; quia contra duas ejusdem præcepti, obligationes agit Specie diversas.

5to Prodigalitas, et Avaritia; desperatio et præsumptio Specie differunt, quia eidem virtuti Liberalitatis, et Spei, sed diverso modo contraria per defectum, et excessum opponuntur; 6to Furtum, rapina, Detractio, Homicidium Specie distinguuntur; quia eidem virtuti Justitiæ. Sed modo diverso. Sic licet in contrario opponuntur; quia licet in quis proclivis ad furtum, quia sit ad vi rapiendum, ad detrahendum, quia sit ad accidentalem. Sic volens et Jurans audire Missam Dominicalem Triplex committit illius omissione Specie peccatum, quia licet eadem omissio eidem virtuti Religionis, diversa tamen modo in contrarium opponitur non exhibendo cultum debitum Deo, frangendo Deo fidem, per votum promissionem, et Deum testem falsum offendendo per perjurium.

Inducitur 5to Unde desumatur Num Distinctio numerica quæ peccatorum?

Distinctio numerica peccatorum, desumitur, ex sequentibus regulis.

1mo Peccata sunt Num diversa, quando Specie differunt; quia quæ Specie differunt in plus sunt esse unum numero. 2do quando opponuntur legi æterno, modo numero diverso; quia Num diversa inde oriuntur deformitates, ad rectam Rationem: quæ proprietas Num diversa est. 3tio quando idem actus, tendit in plura objecta, fines, in circumstantia numero Solum diversas, ut plura Sit. Ita ut cujus libet Jus speciale, oriatur a 2do quando Sunt plures actus in Solum Physice, sed etiam moraliter; Si autem plures actus moraliter, quando quilibet actus habet Suum terminum Sive sub ordinatione ad alium, in quando Si.

moraliter

moraliter interrupti, qua interruptio fit tripliciter: 1m per revocati
omen priores actus per penitentiam veram, v voluntatem contrariam:
2m per cessationem voluntariam, v compressionem ad aliud incompossibile cum
priore actu: 3o per oblivionem, v naturalem distractionem aut
oblivionem satis magnam, ita, ut quis a priori actione cessasse, et ali-
am incepisse prudenter judicetur, quando nimirum nec memi-
nit nec aliqua effectus seu actionum series, v moralitas continuata
Tamen.

Hinc 1m Furtum et Homicidium Nre differunt saltem aequivalenter
quia differunt simul specie: 2do uno actu moroso de duplici
fornicatione se delectans, duo contrahit Nre peccata:
3o uno actu v una veneni potione, plures occidens, v uno actu
plures odio habens, v eodem sermone, v actu tenui, pluribus sem-
dalum praebens, v eodem actu Rmi Apostolis blasphemans, v
pluribus, seu toti familiae etiam Religiosae, etiam eodem actu
detrahens v 100 auceos ad centum pertinentes, simul auferens
plura vel totidem contrahit Nre peccata, quia idem actus potest
in plura objecta, ut plura sit. et hujusmodi das specialem doctrinam
etiam in detractione totae familiae Religiosae in minori, ac in
illius occisione Tamen.
4o Conjugatus cognoscens alterius uxorem actu eodem duo Nre contrahit
adulteria, quia ratione cir personarum ligatarum cujus libet
duo proprium nimirum uxoris et mariti adulteri leditur.
5o Quinquatus ad fornicandum cum tribus monialib. praeter furtum
3 numero fornicationes ratione finis et 3 ria numero sacri-
legia ratione circumstantiae personarum sacrarum contrahit.
E contra qui furatur integrum Q regem ad unum pertinentem
totam Bibliothecam v aerarium sacramenti v viatori equum sim

et vestes et pecunias v̄ qui combusit totam domum, licet constet
pluribus officijs, v̄ dum ℣ simul conversans ex communitate
v̄ cogitans, se nolle totam servare quadragesimam, modo v̄ cogitet
℣ Jejunia distincta, v̄ proponens totum omittere officium in
quolibet actu unum tantum ℣r̄o committit peccatum quia idem
actus tendit in plura objecta, per modum et unus tantum
sui debitus, in fracti tamen transgressio totius quadragesimæ
v̄ omissio totius officii, vbi sine interruptio mortali et multipli
tate numerica fieri ptē. ℣o Sex se polluens v̄ fornicationem
successive tot committens, v̄ in statu disgratio absolvens, baptizans
v̄ Eucharistiam administrans, v̄ℨ missas in Natitela sua
successive in mortali dicens totidem ℣r̄o committit peccata. qui
quilibet pollutio. Sacramenti administratio v̄ Missæ opus mag
rum nulli alteri subordinatum, in eadem tamen missa, in statu
peccati mortalis duplici consecratione panis et vini, et communi
unum tantum ℣r̄o videtur committere peccatum, quia ē eadem
ℳa actio, equivalens tamen pluribus. ℣ mane surgens statuens
postea peritens, et post aliqua tempus priorem voluntatem
recuperans duo committit peccata; sic inimicum dño habens, post
diligens, et iterum dño habens duo committit ℣r̄o peccata; sic pu
lam confessus postea ad alia agenda, v̄ cogitanda spontē se
convertens, eaque statim visa, iterum confitens duo commit
peccata; sic per horam morose se delectans et distrahens v̄
somno interrumpatur recumens duo committit peccata. Sens

Secus si interruptio breve
v. si intentione fornicandi puellam solicitet impudice respiciat osculetur, tangat et completa fornicatione, mediate gaudeat unicum N.S. committit peccatum; et sufficit in confessione dicere, se conformicatum fuisse, quia omnes actus praecedentes licet physice distincte ad principalem v. vi intentionis tanquam media ordinantur et satis a confessario intelliguntur. Si tamen sine intentione actus principalis, et ob propriam eorum delectationem fierent plura essent peccata, et in confessione explicanda, licet postea copulata fuisset secuta; sunt et actus turpes copulam sequentes, quia nec sit illius partes, nec complementa, nec eam nec naturam rei sequuntur graves. Quasquos Sanchez excepta complacentia copulam praecedentem et secutam, quia e quasi naturalis eiusmodi comitis effectus Sanchez 50 uno ac eodem venereo impetu se, v. aliam pluries successive tangendo, v. pluries successive carnis foeditate, in die jejunii in eadem refectione manducans, v. una vice impetu pluribus retibus eundem verberans, v. pluries in eam contra proferens, in qualibet horum casu, unum duntaxat N.S. committit peccatum: quia v. est actus moraliter interruptus, modo eorum v. sint specie diversa, v. sint specie diversa, v. nisi ut signabit v. ad iram provocantia proferant. Sic etiam qui volentate occidendi inimicum accipit gladium, profectus citra per plures horas. eum quaerens, reperitum aggreditur, vulnerat, occidit, unicum N.S. committit peccatum, et si in via confabulet de

rebus cogitet saepius voluntatem occidendi renovet Tamenetsi Xto imo
etiam si imminente
per aliquos dies quoad intuitu aliquoties dormiat, Litteras sacras legat
et sufficit in confessione dicere, se hominem occidisse D. Gaeranius;
quia eadem voluntas in actionem externam seriem moraliter ac
proinde moraliter Xti servet, licet Physica sit interrupta, et diversi actus
et diversi actus Physici in eandem eam eundem finem ordinati; si vero
andi per plures dies vitae confricuerit, pregnetur salientans, licet in itinere
dormiat manducet, de aliis rebus cogitet, unionem Xto ob eandem
rationem servitii peccatum; Paul-Segn. In confessione tamen
duratonis odii, v delectationis Venereae, videntur explicandum
et latius Sanctus circumstantia agravans. etiam tenetur fidelis
quoties actum peccati renovaverit. Tamenetsi, Peccata etiam mere
interna, facilius in evangelium; et multiplicantur Xto quamdiu
simul sint in opere externo, imo virtualiter distinctus perseverat
et existimantur sine interruptione morali.

Quaeritur 6to Quinam sint effectus Peccati?

Dico Effectus praecipui sunt reatus culpae, et reatus poenae, reatus
culpae, qui etiam peccatum habituale dicitur, et macula, quae pec-
cans inficitur, et consistit non praecise in privatione gratiae
habitualis, quia alias venialia, et mortalia subsequentia, nullo
causarent in anima maculam, cum venialia gratiam non privent, et
mortalia subsequentia omnem jam gratiam privatam supponant;
sed consistit in privatione pulchritudinis, et rectitudinis antea per con-
junctionem, cum lege in anima existentis, et indeformitate odiosa
resultante ex peccato commisso moraliter perseverante.

quamdiu non fecerit remissam; quia sic melius conciperetur peccatum habituale, in statu naturæ puræ, et quando de facto per veniale, macula contrahatur, et per mortalia repetita, multiplicetur, semper per repetitas novas, et majores deformitates adleges transgressas. Restat pro vo est obligatio adpronam, v Iud, quo Deus tubet ad Semmendam de peccatore vindictam;

Quæstio IIda

De Peccatis in Particulari

Quæritur 1o An detur omissio pura, Sive actu positivo voluntatis?

Dico potest dari omissio pura, vde libera, et peccaminosa, absq omni voluntatis actu; modo intercedat actus intellectus a proponentis objectum, et obligationem præcepti agendi, quia voluntas est libera voluntatis libertate contradictionis, potestque suspendere omnem actum voluntatis positivum; et ad peccatum sufficit pot. se, tinere, et nfacere.

Hinc animadvertens obligationem præsentem audiendi Missam, illam n audiendo peccat absq omni actu alio positivo voluntatis illam omittendi, sicut ecclesiastes Sclopetum animadvertens periculum accidendi homini peccat: licet non velit positive hominem occidere.

Quæritur 2do An et quando actus incompatibilis cum observatione præcepti sit peccaminosus?

Dico actus incompatibilis cum observantia præcepti, etiam si vide sit bonus, v indifferens, e peccaminosus, si sit causa, v occasio omissionis; quia tunc influit in omissionem; n vo Sivere, per accidens, ac concomitanter se habeat; et n solum peccat Scienter, v ex ignorantia culpabili causam omissionis promovet, v morali illius periculo se exponens, quamvis omisso actu

non sequatur; Sed etiam quando de facto omissio ponitur, etiam de tempore omissionis post somno, v ebrietate Non sit sui compos; Qui inducitur in sua causa est voluta, actus tamen qui est causa, v occasio omissionis nec peccatum distinctum ab ipsa omissione, quia tanquam medium ordinatur ad omissionem, qua cum est unum mle peccatum est sufficit in confessione aperire omissionem, nisi actus, qui est causa omissionis, sit per se malus, v si omissio non sit secuta, v sublata, iam causa omissionis, quia tunc causa, & omissio moraliter, interrupta duo constituunt mle peccata: Peccatum omissionis et commissionis possunt non differunt specie, nisi precipiatur, aut virtutibus formaliter diversis, v eidem diverso modo

Hinc 1° Venatio, Ludus, Studium, &c. Si sint causa omissionis Missæ non
Pernicies, & peccaminosa, et Ludentes, v venantes tempore Missæ
tam omittendæ Missam peccant; quia illius peccato cooperantur,
non vero, si malum, Si tedio spiritualium, v ex negligentia ad illam ex-
tendam determinatus Ludat, aut venetur, nec tunc excusantur,
v venantes peccant, quia tunc ludus, v venatio tantum encomitendo
ad omissionem habent, nisi oblongum intervenisset tempus inter
omissionem, et propositum Missam omittendi animum probabi-
ter mutaturus, et Missam auditurus fuisset, tunc Ludus ipse
de novo peccat actu venando, v ludendo, quia retractionem
mali propositi probabiliter futuram reddit inutilem, Sic ipsi
coopecantes. Si illius peccati faciunt partem; Sic Sacer-
dos frenum habens propositum non dicendi Breviarium: tota ma-
gationis tempore, v Saltem quod prorumpendo illius omissione Sed etiam
in hac omissione præjudicando Breviarium in Mane; Quia verisimiliter ab
mane periculum animam mutabit, et malitiose occasionem

Illud postea recitandi sibi debiti. Similiter resolutus, ñ secure
vaturus castitatis emissum peccat rubendo novo numero peccato,
quia etiam facti penitens, vult implere rem sibi debitam. Nra
liter impossibilem. 2m Horis matutinis mDormitu in albis
se somno tradens, vt ñ celebrans cum praevisione omissionis Missæ
v communionis Paschalis, peccat, licet per accidens evigillatus, posse
Missam audiat v communicet, v tempore omissionis ob somnum v
exercitatem ñ sit sui compos, cenduas tamen omissioni Missæ
in certis locis, v omissionis Communionis Paschalis amecas non
incurris, nisi dum de facto omissio fiat; sive evigillatus, missam
tamen ñ audiat, novo numero peccato ob moralem interruptionem
peccat. 3m Pacho v venerio nimium indulgens, sta, ut debilitatus
Missam audire, v jejunare nequeat, ñ audiendo Missam v ñ jejunan
do peccat, donec sincere facti penitens, causam omissionis voluntariæ
et cum illius praevisione positam revelat in voluntariam, Turcle.
Paulo Lugd. et Thomas ex Charm. Similiter causa data sit, non
propinqua culpa in morbum incidens. v in carcerem injectus,
ñ celebret vel Missæ omissionem, inde sentam. R. Joannes.
quia causa omissionis ñ censetur propinqua, et vere moralita
certa praevisa. 4a Fractum et illius restitutionis dilatio sunt
duo peccata ñ tantum diversa, quamvis unum sit omissionis,
et alterum omissionis, quia in diverso modo opponuntur Justitiæ.
Quæritur 1m An dentur Peccata Infirmitatis, Malitiæ, ac Ignorantiæ,
et an Ignorantia sit peccatum distinctum?
Dico dantur peccata Infirmitatis ac Malitiæ, et peccata ex habitu,
quem peccans emendare ñ curavit, inter peccata malitiæ numerand
quia ex habitu viciosa peccans, ex certa malitia peccat. ait S.
Thomas.

plena enim voluntate, et libertate volendo, habitum pravum, eo ipso modo voluit peccatum inde secutum. Dantur etiam pacca Ignorantia, ut sic eo dicat, et n̄ solum Ignorantia, v̄ inadvertentia culpabiliter commissa, sed etiam transgressio, inde secuta peccatum Ignorantia tamen practica, qua quis ignorat, quid pro vitando pecc Scire teneat. n̄ e peccatum distinctum, specialē a peccato, quo ex ea sequitur; quia n̄ e peccatum, nisi ratione operis faciendi, bene ante speculativa, qua quis ignorat, quo speciali precepto scire debet, ut missa audiri, sacramenti et alia debeat, quia cessante ex contra precepto scienda sine relatione ad quid.

Hinc. 1m̄ ex Ignorantia vincibili accedens ad actum, v̄ n̄ Ignorans inde Ignorii unius n̄e committit peccatum adulterii, v̄ contra precepti Ignorii, et sufficit se accusare, se commisisse adulterium, v̄ n̄ Ignorare inde Ignorii, quia ignorantia e causa, quod unum ad effectum pa peccatum 2m̄ Medicus. v̄ Indoctus quamvis peccet n̄ solum negligendo, sua studia animo practicandi, sed etiam cum medicus sua ignorantia egroto mortem causat. v̄ Judex injusta sententia proximo damnum inferens, attamen uno solum n̄e peccato negligentia addiscendi inchoative, et inferendo damnum condemnative. Ita tamen, ut nullo secuto damno ignorantia tamen sit peccatum, ob periculum cui se ignorans exponit

3m̄ Et Ignorantia vincibili, et laffemans Christum, v̄ n̄ eliciens actum fidei in Christum n̄ actu ulo modo, duplex committit peccatum, nempe contra studiositatem, que negligentiam addiscendi, et contra precep fidei v̄ blasphemie, Tamburini Vasquez

Notare 1m̄ Quale ad peccatum formale requiratur et advertentia?

Hic Ad peccandum formaliter n̄ requiritur consensus actualis, v̄ advertentia actualis malitiæ, v̄ actualis de ea dubium, quia contra legem

agentes

agentes ex ignorantia vincibili, v ex ignorantia vincibiliter erronea, v ex pravo habitu, et ex consuetudine voluntaria, vere peccant, ut omnibus docent Theologi, et tamen, dum actu legem transgrediuntur, Parjmant ex consuetudine, v blasphemant, de malitia actum cogitant; imo in somno sepulturae ex causa antea voluntarie data, et in ebrietate incurrunt, aut blasphemantes; nec de malitia cogitare possunt et tamen vere peccant: Ibi Sufficit, et requiritur cognitio, v advertentia virtualis, et interpretativa in causa, seu cognitio, v advertentia malitiae habita, v illius illius dubium, aut saltem cognitio obligationis rem melius examinandi, v inquirendi, idem causa peccati fuit, quia, si malitia actus nullo modo, nec dubie fuerit cognita nullo modo e volita, et eo ipso e ignorantia, v inadvertentia invincibilis, quia nulla ratione potuit, ac debuit excitari, a melius inquirendum, v actionem omittendam; ac nec dignum esset Divina Clementia ulnire malum nullo modo praecognitum, ac proinde nec volitum: Et quidem ad mortale requiritur Consideratio plena malitiae gravis, et periculi ejus, aut gravis obligationis melius inquirendi, ut docet Rodus, et Communissima apud D. Servasium, quia peccatum nec alio modo voluntum, quam et praecognitum, et malitia excedit praevisionem offae cognitionis offensae, ut docent Theologi; v tamen necesse est, ut cognoscatur expresse ut inferens mortem, quia ad culpam v necessario requiritur cognitio poenae gravis, Cogitans vo de malitia solo malum in genere v de illius periculo, quia cogitet, an levis, v gravis, sit, v nisi venialiter peccat, Rabanus Rodus Valent, apud D. Servasium, quia ut gravis nec e cognita; Ergo nec ut talis volita

Vidi paratus esse, illud committere sive grave sit sive leve, quia
graviter peccat et ipsius voluntas, et pacto se voluntarie ex
nil graviter peccandi. Impedimenta plene considerationi sunt,
1m habitus v confectudo m voluntaria. 2m vehemens passio antece
3 Varii motus et occupationes animum vade distrahentes.
Hinc 1m graviter peccat, 1o Iudex diversus obligationem melius stu
exactius examinandi, licet dum actu sententiam in ipsam proferet
nullam actu in actione cogitationem, v advertentiam habeat, sed
ipse praecedere credat: 2do 1m Scienter ex electitate sua lites, homi ad
Passionis ortum, v ex tempi collapsu, et impuris cogitationibus, an
Scientem voluntarie admissis pollutionem seque quamvis in elec
tatio, v somno de malitia praedicto non cogitet, nec cogitare possit,
et cenduras, sibi sint amicta, inevitabi; thamenti de cenduris; si
motus in ordinati in partantur de culpam, licet ratio non advertat
malitiam; quando et aliquot, modo causa, ut beato libro amoto
Scienter, et voluntarie, pueri posita, et prevendo eandem peccandi
de vertendi; & contra vero si peccat alicui objecto, vg. alicui male
cogitatione, motui sexo, v libidinis inhaerens delectabilitatem
v utilitatem advertens, nullo modo vo tunc pretendens illius, nec de
male agere desistens, sicut in peccans eandem causas in die ju
in advertit obligationem, quamvis attendat ad delectationem, et
utilitatem causae, modo, ut dictum malitia, aut illius previ
sum in fuerit. antecedenter in causa praevisum. 2m graviter pec

& circunstantes in festo Missam omittendo, & hominem in adventu deserendo ecc
absq; debita cautione proxima accedendo, licet actu de homicidio v omissione. v. g. dicet, Sic in pudici, blasphemi, perjuri, et prave habitu
voluntarie a contracto, vecha impudica, blasphemias, perjuria pro-
ferantes. Licet actu, dum talia agunt, de malitia eorum v cogitent
nec illius considerande dubium, v Scrupulus occurrat, modo in causa
et Consuetudine contracta, aliquomodo illam previderint; excusant
tamen, si consuetudinem voluntariam deserant, contra eam
protestando, media a Confessario prescripta adhibendo, et inde in
similes actus erumpentes.

Inscitur 5to Quid est quadruplex dimendatium? Amphibologia, et restric-
tio mentalis?

R. Mendatium est locutio, aut qualibet Significatio contra mentem cum
intentione fallendi; Dolosq; fieri potest, Scripto, gestu, v facto, et est triplex;
Nempe officiosum, jocosum, et perniciosum. Officiosum est locutio con-
tra mentem utilitatis alterius causa. Jocosum est locutio contra
mentem voluptatis propriæ, v alienæ causa. Perniciosum est
locutio contra mentem Noxamentum proximo v Ecclesiæ inferens.

Qua Amphibologia, seu Equivocatio est sermo ambiguus, habens duplici
ces Sensum, quem proferens prævidet, ab audiente accipiendum,
in alio Sensu quam Ipse intelligit. Restrictio vero mentalis est
aliena cautionis interna limitatio sub audita. Utraque Amphibo-
logia, et restrictio mentalis est duplex, nempe pure mentalis,
cujus Sensus intentus, nec ex modo loquendi, nec ex Signis, aut circum-
stantiis, neque ex usu communi ab audiente potest deprehendi;
et late mentalis, v sensibilis est, cujus Sensus a loquente intentus,
v ex modo loquendi, v ex Signis, v ex circumstantiis v ex communi sy
ab audiente [illegible] demu

Quæritur 1mo quale peccatum sit, et an Amphibologia ac restrictiones mentales sint licitæ

Pro. 1mo mendacium est in se malum, quia repugnat rectæ rationi et mendacium perniciosum et generis sui et mortale, locosum vero et officiosum sunt tantum venialia, quia perniciosum grave et generi damnum infert, in vero officiosum vel locosum: Amphibologia, restrictiones mentales, et interdibiles si mera mendacia: Quia aliud habet in anima, et aliud in verbis, Psal. 5. augusti ac primo in nullo casu sunt licita; restrictio vero latementalis, et interdibilis in se mendacium Sed aliquando prudens veritatis occultatio, ex justa, et gravi causa licita quia rarus Scandalo etiam externo exponitur, licet ab audientem adhibetur, et ea utens proximum in deceptio sed eam decipi permittit, in tunc est licita absq justa causa, quia nullicet alteri præbere occasionem erroris et repugnat Legibus Sanctitatis, fidelitati et Sinceritati, nisi veritatem celando, gravis adsit causa.

Hinc 1mo Liquet in propet baptizari nisi custodibus mendatio deceptis. baptismus potius et præsertim tendens. S. Augustinus, in Sinon propet audire missam nisi loco mendatio decepto, potius a Missa abstinendum; 2do grave peccat in se Contenendum falsa miracula, in falsas indulgentias, in relig ad Ammittiand, in alicujus Sancti fictam figuras, quia sunt mendacia Religioni perniciosa: 3io graviter peccat in Confessione falsum sibi crimen imponendo, in verum ita minuendo, ut Mortale fiat venialis, quia Sacramento graves infertur injuria; Venialiter vero, si mentiretur Solum circa circumstantias leves. 4to Graviter peccat a Judice in Sa peritiae legitime interrogatus, in Sincere, sed cum restrictione latementali respondens; in æquivocatione etiam Sensibili, veritatem celando cum bonum rei publicæ, in Ecclesiæ exigit, ut veritas palam profetur et pro excisione hæresis, in machinationes contra rem publicam

ant B.

Principe, ñ vero peccat reus, illegitime interrogatus negando, de crimen
commisso. Subintelligendo, quod manifestatione teneture, v exemptus
a Gabellis negando. De habere merces, Subintelligendo De quibus
Gabellas solvere teneturj v Confessarius negando, se scire crimen
in Confessione auditum, Subintelligendo, quod revellare potest, quia
in his circumstantijs audentes sciunt. Sic interrogatis permittit
veritatem celare. pro evitandis gravibus panis; Et integritate
Sigilli. nec peccat famulus interrogatus. ab aliquo absente
Ipsius Dñe an edit Dominus, respondendo, ñ adepe, Subintel
legendo, ut videatur; quia ex usu communi audiens intelligit Dominum
videri, nec fit animo fallendi.

Quæres 4. Quindes quotuplex sit Delectatio morosa quotuplex illius
objectum, et Consensus?

R/ Delectatio morosa est actus sibi complacentis, in malo v displicentis
in bono, absq intentione malum exequendi; differt a desiderio, quia
desiderium est actus voluntatis sibi complacentis in malo, cum reten
tione illud exequendi, si possit.

2da = Delectatio in materia luxuriæ Triplex est nempe Spiritualis, quæ
in sola voluntate consistit, sine ulla motione sensibili, in corpore, et
Venerea, quæ sentitur circa partes Venereas, ex commotione Spirituum
generationi inservientium.

3tia = Objectum delectationis morosæ est duplex, 1um = est ipsa cogitatio, v
artificium operis cogitati, sui, signis delectetur de notitia, quam
habet rerum turpium v de modo ridiculo, quo quis cadendo, v rid
endo Ladus fuit. 2um = est ipsa res mala. cogitata, quæ parit
voluptatem.

4ta Consensus in delectatione morosa est triplex, nempe positivus, Nega
tivus, Virtualis. Positivus, qui actum expressus et formalis dicit
= ille, quo voluntas pro actum expressum approbat delectationem

Nravan

ab intellectu proponatur. Consensus Negativus, qui etiam interpretativus dicitur, est ille, quo voluntas quidem Delectationem non positive approbat. Sed eam advertens, non repellit, meroq; negative circa illum se habet: Virtualis est illa, quo voluntas delectationem approbat non quidem in se, sed virtute causæ illius voluntariæ positæ, ergo delectatio sequitur, quæ causa electionis duplex est, una per se, quæ ad Delectationem malam causandam ordinatur, aliunq; effectum eo se non habet, ut actus veneri, oscula libidinosa, & alia res accidens, quo per se non ordinat ad talem delectationem, sed alium effectum, ut v.g. nimis, libris pinxerat & nimis calidos, tactus impudicos & honestis, movendi causa facti. ex se non ad Delectationem Veneream, sed libi ad voluptandum corpus, et tactus ad illud semandum ordinantur

Quæritur 8m Quale Peccatum sit delectatio mentosa de sola cognitione, Notitiæ, & modo rei illicitæ?

Dico, Delectatio mentosa de sola cognitione, & notitia rei illicitæ & inhonestæ ac mirabili illius modo, & solum de bono illius effectu, per se & ex se libet peccaminosa, quia cognitio rei illicitæ, & illius modus mirabilis aut artificium non est malum, ac proinde nec illius delectatio. Sic Ecclesia gaudet de bono effectu peccati Adami, cantando: O felix culpa &c. Potest tamen esse mortalis venialisve, si non ea deliberate ex se intendendo finem honestum, & mortaliter per accidens, ob pericula delectationis rei mortaliter malæ, ut Veneris, & ob periculum illius consensus.

Nec. Non graviter peccat, videns eo equo cadentem, & verbis, ac verberibus male tractantes, ridendo, seq; oblectando, non de verberibus causis de ridendo modo cadendi) & ridendi; nec graviter peccat, se delectans de mira inventione virginem, & alienam uxorem deni-

decipiendi, v de arte nubendi amatorij, v de arte pingendi pingendi Imagines nudas, v artificiosè Statuas nudas, Carmines, Rhythmos, Comicos turpes, de Secunda disputandi, v discernendi de rebus venereis, Matrimonialibus, mysticis &c. Si Salum mera notitia artificum sint objectum delectationis; Venialiter tamen peccant Si in tota delectatione Deliberate distant, ob defectum finis honesti, et in materia Luxuriæ Sæpe Si mortalia ob periculum turpis delectationis, et possunt præsumi esse de ipsa re turpi.

1m Si malarum delectationis sit res vana, inutilis, et in necessaria, ut Si Colloquia Sine bono fine de nuda, et debita Matrimonio, vacuity corporis partibus instituta, Lectio curiosa de amatoriis. Comedia de cultu amoris inhonesti artes, et dolos illius exhibentes, Secundo Si esset Studium moralis, medicina ad corpus Sanandum. Concionis faciendas Casus resolvendos &c 2m Si oriatur ex affectu turpi, ut Si mala, materia pia, v indifferenti de eodem artificio, musica, Pacti, modo, et cogitatione in eadem, Sed mixe turpi, major percipiatur delectatio. 3o Si Casus Contentive ad Luxuriam Spectantes quis curiosius practicis perquirat, et minutissima pene exhibeat. Confessiones Seminarium Sibi utilius, quam Virorum audiat.

Quæritur Quando sit peccat delectatio morosa de ipsa re illicita et quando ex quo quando aliquis teneatur ei resistere?

Duo Delectatio morosa de ipsa re illicita mquacung materia, Sive Spirituali Sive venerea, et peccatum mortale, Sixes sit mortaliter mala, et venialiter, Si sit venialiter mala; Quia de ea delectando malum amat, quod est peccatum; Eodem modo peccat de bono præsenti v præterito displicentiam habendo, quia bonum odit, et Contrarietatem parit Ratio; Etiam Si nulla ad sit, operis faciendi Voluntas; v Solum desit Consensus negativus, nullum sit Consensus periculum positivus

in delectationem; quia voluntarie delectationem malam amat, et
raro, v nunquam est per se periculo consensus positivi, praecipue in
materia sucurrit, unde delectationem de re illicita admittentem
tenetur positive resistere. 1m Descendo objectum, v actionem
inhonestam, et inutilem, unde fugiendi: 2m Per actum formalem
displicentiae, et mentem alio vertendo, v orando, nisi ista a posi-
tiva resistentia excusat causa, qualis est 1m probabilis timor ne
de pulsa gravior ecangat, v per resistentiam concupiscentia
major augeatur; quia tunc est potius ei cooperari.
2m Si ad illam repellendam quis deberet destituere aliquem actu
nem honestum utilem v necessarium; quia, cum quis talem actio,
nem v teneatur relinquere, nec delectatio inde secuta censetur
voluntaria, modo tamen absit periculum consensus positivi, quia
in tenisce malus, et pro semper prohibitus est ad sibi vera delectati-
onis Displicentia. 3m Cessatur, si quis ob magnam animi ad opus
honestum applicationem, v attentionem in resistat positive, Habet
quia aequivalet successioni positivae ad alia; Summa delectatio motiva
Quam Species ab objecta, et circumstantiis; quia inde oritur diver
sa oppositio ad rectam rationem, et Regulas morum.

Hinc graviter peccat 1m Si delectatus de vindicta habenda de
fornicatione, et copula, etiam si sit vidimus. Si delectatus de copula
praeterita, v futura, v sponsus, an sponsa, injugalis absente conjuge
delectatio morosa de copula praeterita, v futura sit peccatum mortale,
v - conveniunt authores. Esse mortale, si sit venerea, et in carne mea
sensu etiam secluso periculo pollutionis, asseri Sanch. Rhasq. et alii;
quia mea delectatio venerea, ordinatur ex natura sua ad pollutionem
et juxta omnicos et quidem illius mechanici, quae cum contra actum

Conjugalem sit mortalis etiam ad illam actus ordinatus, vt se ad illam tendens recta usum conjugalem, et sine ordine ad illum sit mortalis, etiam in conjugatis ubi sunt minutiæ propriæ corporis tactus, in absentia compartis solius delectationis carnalis causa facti; & altera ratio est, quia delectatio illa venerea est de actu conjugali tanquam præsente, cum fiat cum motione carnis, et in absentia compartis est secundum se prohibita. Nemo peccat Virtus. Sponsus et conjugatus in absentia compartis opere conjugalis præterito, ob futuro se delectantes et gaudentes spiritualiter honesto fine absq; carnis commotione, quia nihil ad prolem, nec amant nisi quod, et quatenus eius fuit vel erit licitum. Sylvi: Navarrus apud Sanchez: Bonac: Castro Palrem Roman et Carmeli: Sic in peccat mortaliter Vehementer gaudens, sine carnis motione, se redderet compartis debitum, vel sponsus de futuro, et conjugatus de futuro, ab præterito matrimonii usu, tanquam de actu Justitiæ, si delectatio sit spiritualis, consistens in sola voluntate quia est de re licita, semper delectatione futurus, vel præterita ipsis, non illis temporibus licita: Beuant vere fraudet, si delectatio sistat in motione actuali, et sensibili in corpore quæ de præsenti ipsis est illicita, vel per accidens. Si absit periculum confusæ delectationis venereæ, et propterea stationis, vicinitatis, et sæpe non essent similes delectationes etiam spirituales omni culpa venialis, etiam seclusos confusæ delectationes venereæ, periculo, quia sæpe est vana et inutiles. 2m Beuat fraudet gaudens de ipsa causa vide graviter mala effectus boni, vel etiam in actuale posita, sic filius degnorat Patris, in ipsius malum, sed ut bonum gaudentis, ob Hæreditatem acquisitam fraudet 3m in damnat. Excpt. 4a vel de pollutione nocturna

noctarnas propter alleviationem naturæ, quia ex inde mala, ac
proinde in nullo casu appetibilis, in magis, ac minus patitur propter
haereditatem Sato. Medina. Ador. Sylvius apud Laurentii. quamvis
S. Thomas videtur contrarium attamen Ballutiensis naturam utrum
mixtæ naturales et secundum alleviationem. ac proinde secundum
effectum considerat, et ut, sic in est peccaminosa; quia in est peccatum
sic delectatio festa in tali effectu bona secata, vel sine culpa secutus.
sic in peccat filius gaudens. in de morte Patris. sed de haereditate
inde secuta, vel quia tales in familia propterea sunt sepulta, sic in
peccat gaudens. in de ipsa galluatione naturæ sed de alleviatione, ab
de mali periculo. 3o. Gravitur peccat se
delectans de fornicatione, furto homicidio. sub conditione, si in esset tentata;
sic captans, vellem fornicare furari, occidere primitam si hoc in esset
prohibita, vellem fornicationem in esse malam, ut posset sine culpa for-
icari. quia vult, quod in potest velle, vis si simul volendi, malitiam
ab objecto intrinseco malo, volito inseparabilem, in ex gravitur pec-
cat, dicens: Vellem Carnes. si in esset Religiosus. Damnare reum ad mortem, si esset Judex, quia in his
malitia potest separare ab actu. qui in est intrinseca malus, similia
tamen rare sunt sine culpa venali, quia sæpe venit. et mutat
les cautiones sine honesto Circumst. 4o. Mortaliter peccat ponens
causam per se, vel eam causam per actiones, vel actiones de se in
mortaliter malam, delectationem tamen venereas et cibantem
probabili; Confessus periculo: Plura vide-
v. 4. 10 quotuplex sit advertentia. et Consensus. et quomodo cognosca
malevola gravitas.

Deo. Advertentia in ordine ad peccatum dividit 1º in formalem, Virtualem et interpretativam. Advertentia formalis, seu expressa ea, qua quis elicit actionem, quam hic et nunc cognoscit esse malam. Virtualis illa, qua quis elicit actionem cum dubio, suspicione, scrupulo peccati, vel periculi illius, vel cum praevisione saltem confusa peccati in sua causa. Interpretativa, qua quis elicit actionem, cujus malitiam potuit, ac debuit advertere, sed per negligentiam culpabilem non advertit, potuit ante, ac debuit quis advertere 2º quando advertit aliud, quod agredi ture plus poterat considerationis nec tamen maiorem adhibet, vel quando advertit obligationem media inquirendi, et non inquirit. 2º quando agens vult aliud, quod cum seria rea faciendo Consideratione cohaerere ea nequit. 3º quando se vult actus defectu, qui advertentiam dallit, ut est praecipitatio in agendo, negligentia in attendendo. vide tractatus de actibus humanis, quaestione 2i. 6. et 15.

Subdivitur

2º dividit in advertentiam plenam et perfectam, qua homo sibi praesens. et sui compos. malitiam actus advertit. vel advertere potest quantum sufficit. et in semiplenam, et imperfectam, qua homo in satis sibi praesens, vel sui compos, ut actionis malitiam, quantum sufficit, vel advertere possit, ut semidormiens.

3º Confusa etiam triplex formalis, et interpretativa ut supra de delectatione morosa; et ulterius dividit in plenam, qua voluntas, cum plena deliberatione objectum ab intellectu proppositum amplectit. et semiplenam, qua voluntas absq perfecta deliberatione, seu approbatione objectum amplectit, ut in semidormiente, semiebrio, in infantibus ante perfectum rationis usum, et in agentibus et in advertentia mere natura

precipitatione per Inebriationem. 3° dubio ꝑ plene Confessi
p° = Si Deum timeat, et alias patius mori quàm peccare voluerit. Secus si alias Confessus Confiteri. quia præsumitur præcedere peniture
a Confessio 2do = Si dubitet an vigilans ꝑ dormiens. Sui compos
ꝑ impos Quidquam fecerit. quia qui plena advertentia agit, se vigilasse
bene sentire solet ꝑ si contra somnum ꝑ fieri soleat, Signum ei, fuisse
factum in somno. 3° = Si occasionem malum facille exequendi abje-
cerit, quia Signum est, consensus voluntatis:
4 Si Colligitur tangit, videt fortuito, et obiter, Secus, Si fiat reiterato
circa idem objectum et eodem tempore, quia actiones externa
reiterate solent fieri, in pcio voluntatis, interiores vero, sæpe illa
remittente, ꝑ non advertente.
4° = Materia gravitas exquadruplici capite colligitur, 1° ex authoritate
Scripturæ declarantis aliquam actionem abominabilem, morte
dignam a Regno Dei excludentem; 2° ex authoritate Ecclesiæ
S. Patrum. ex communi Sapientum Sanctæ actionem peccatum
mortale æstimantium. 3: Ex lege humana Justa Subministrali
in materia notabili obligando 4. ex Ratione naturali dictante
aliquid caritate Dei, ꝑ proximi graviter repugnare. Materia vero
gravis notabilis quantitas. Colligit ex fine præcepti, cum omnibus
suis circumstantiis. ita, ut si materia quantitas graviter obsit
fini ab præcepto intento, materia censeatur notabilis, quando autem
in particulari graviter obsit fini, a præcepto intento, Varii sunt
Doctorum opiniones. in Suis Laud examinanda, et quibus dam
materiis quilibet materia est notabilis; Sic in dubio parcitas
materiæ p° in iis, quæ sunt immediate contra Deum, et Religionem, ut
et contemptus Dei, blasphemia, infidelitas, Desperatio, perjurium

2° Mus. quæ sit contra Sacramenta, ut irreverentia, Sacramentorum fractio Typi Sacramentalis, et Legum Naturalis ante Eucharistiam.
3 Quæ gravem important deformitatem, et corruptionem, ut ebrietas, Luxuria, homicidium contemptus formalis Superioris, Delectationes Venereæ, etiam Secludo periculo pollutionis, et consensus in fornicationem.

Quæritur 1°= An dentur peccata ex natura sua mortalia, et an malitia illorum sit infinita?

Dico. Dantur peccata ex natura sua mortalia; Ita Catholici omnes quia peccata quædam mortem æternam afferunt, et a Regno Dei excludunt. ut testatur Scriptura: Malitia tamen illorum nec est intrinsece, et simpliciter infinita, quia habet terminum, ut ultraquem nolet augeri, et minui, cum detur malitia major et minor in diversis peccatis, Sed Solum Secundum quid extrinsece, et objective, seu terminative; quatenus in objectum infinitum nempe Deum offendunt.

Quæritur 2° Quænam requirantur ad peccatum mortale?

Dico ad peccatum mortale tria requiruntur nempe 1°= plena advertentia 2 perfectus consensus 3° materia gravis, includens notabilem quantitatem; quia ad malum tam grande, quod in genere morum et gravissimum amicitiam Dei dissolvens, panamq; æternam inferens non sufficit Sufficere semiplena advertentia, consensus imperfectus, aut materia levis, et Deo caritati repugnat, obitem levem malitiam tam gravis imponere, Non tamen requiritur consensus formalis, actualis nec virtualis; Sed Sufficit etiam interpretativus consistens in eo, quod quis possit, ac debeat advertere malitiam, et ejus peccati gravitatem, Solet contingere in peccante, 1°= Et Ignorantia culpabilis 2°= & Conscientia culpabiliter erronea; 3 Et confusione voluntaria

2

2ª= Et voluntaria propriè dicitur voluntatis obcecatione; quia omnes actu dum peccant, non solent advertere malitiam, nec ejus periculum, eam tamen pervertunt actu, v illius periculum, aut obligationem melius requirendi cum scitu necessaria ad discere v voluntarie neglexerunt. v pravam consuetudinem eroneam, v cordis celotatem contraxerunt, v stimulum vere conscientiæ malitiose suppresserunt. vide supra de peccatis y nox.

Quæritur 3ᵒ=

Lui: 1ª= Quonam sint pœna peccati mortalis?

Dico Pœna peccati mortalis (personalis scilicet pœna damni, et pœna sensus, amba eterna, ut fides docet, quæ non possunt infligi ut pœna vindicativa propriè dicta, nisi ob propriam culpam, bene autem ut medicinalis, quia filius non portabit iniquitatem Patris. Ezechielis 18. potest autem unum mortalem esse pœna alterius permissive, quia Deus non parem peccati præcedentis speciales gratias, quibus quis mortale subsequens evitaret, quando, subtrahere solet, et eam ingraviscala permittit:

Lui: 2ª= Quotuplex sit peccatum Mortale et Veniale?

R. Peccatum mortale, aliud est mortale ex genere suo, cujus malicia ex objecto sumta, in certa quantitate est per se gravis, ut furtum: Alia est mortale ex toto genere suo, quod non admittit parvitatem materiæ de qua supra: Alia est mortale per accidens, cujus malicia, licet ex objecto levi, sit tamen gravis ratione alicujus circumstantiæ v finis. Veniale togit illud, cujus malitia ex objecto levis gravis, defectu notabilis quantitatis, v plene advertentiæ, v plenæ consensus sit levis.

3ª= An dentur peccata ex natura sua venialia, et quomodo differant a mortalia?

Dico Dantur peccata ex natura sua venialia, quæ quantumcumq; in præjudicio materiæ, et objecto crescant, non sunt mortalia, ut verbum accusum, docet ex damnatione propositionis Michaelis Baij a S. Pio 5.

et Gregorio 10. Dantur etiam venialia per accidens ex defectu, nata
bilis. quantitatis materiæ, ut furtum leve, et ex defectu perfecte
deliberationis, et consensus, ut delectatio tunepis imperfecte delibe
rata: Differt autem peccatum veniale, a mortali præsertim, quia
per peccatum mortale, homo ita se avertit a Deo, ut virtualiter
saltem, et inter peccandum finem suum ultimum constituat in creatura,
quam Deo præfert, ut ait Apostolus ad Philipenses 3. quorum Deus
venter est vero per peccatum veniale, sed Deum appreciative plus
diligit, quam creaturam, quam deserere habitualiter est dispositus,
si per illam Dei amorem gravitæ læderet, et omnino amitti intelligeret.

2m. 10. An peccatum mortale possit fieri veniale, ac veniale mortale
et quando peccata venialia dispongant ad mortalia? ++

Dico Omne peccatum ex genere suo. mortale potest fieri veniale 1o
ex defectu plenæ advertentiæ, et perfecti consensus, 2o Ex defectu
notabilis quantitatis materiæ, et illius parvitatem admittat.
Peccata vero ex natura sua Venialia, non possunt fieri mortalia, per
solam actus multiplicationem, quia plura verba otiosa, plures men
dacia otiosa, quamvis essent multiplicata, non efficiuntur mortale,
per accidens vero possunt fieri mortalia: 1o ratione pravæ dispositi
onis. agentis constituentis finem suum ultimum ecplicite, vel
implicite in venialibus, ita ut patiatur velit peccare, mortaliter, quam
deserere veniale, vel ex levitate facere veniale, quamvis sciret esse mor
tale, vel existimantis per contemptum creaturæ esse mortale, quod
solum est veniale: 2o Ratione finis mortaliter mali. 3o ratione gravis
scandali: 4o Ratione proximi, graviter peccandi gravitèr. 5o Ratione
contemptus formalis superioris. 6o ratione Unionis moralis materiæ
per intentionem, perveniendi ad notabilem quantitatem, vel per
attentionem, se pervenisse ad quantitatem notabilem, vel per ora
rem ad eandem legis observationem.

Error, et effectus, quod à Domina, demma
Contemplus, possibilem, vel

Peccata venialia per accidens defectu quantitatis notabilis, vt plena advertentia
et consensus directe disponunt ad mortalia, quia qui sape fluxatur, vel parvos
inclinatur ad majorem quantitatem, qui admittit mte delectationes turpes
interpete deliberate mtt inclinatur ad perfecte deliberatas. peccata vo ex genere
et natura sua venialia, disponunt ad saltem advenialia, quia removent
id quod mortalia impedit, nempe fervorem Charitatis, specialem interna
ribus Dei assistentiam, et speciales gratias, angelo custodiatem.
Hinc 1o Graviter peccat Valens aliam beatitudinem, quam videre, et frui
temporalibus 2 verba jocosa, praferens eum intentione fornicationis.
vel cum gravi scandalo proximi, 3 valens omnia committere venialia
quia proximo se exponit periculo peccati mortalis; vel religiosus statum
solum servare sub mortali proponit; quia tenetur tendere ad perfec
tionem. 4. Renuens subjici superiori, ut superiori. 5 in eadem
die jejunii. sapius pauca comedens, vel in eodem festo sape modica
laborans, plures horas in ejusdem diei omittendo, itaque notabilis
quantitas resultet; quia contendunt per ordinem, ad eandem legem
non mortaliter, sed solum venialiter peccat singulis diebus unum aut
alterum horam omittens, vel singulos dies per quadragesimam laborans,
qualibet die quadragesime modicum panis prandicans, quia in codem
casu ratione materie. cum in aliquam mtm obligationem spectant.
2. 4. Quorum sunt peccata peccati venialis et hoc et in altercantes,
sic Dana peccati venialis hujus vita, vt 1o ad vesperas, Dolores,
morbi, et ipsa mors; Babel in punitione Magis nere Lott, Ose.
2 Subtractio Gratiarum specialium, quibus mortalia quis evitaret,
et salutem aliquam finiret consecutus, in altera vo vita sunt dolores
varissimi ignis purgatorii mtm qui in Domino morientur, et
alterum dolores in damnatis, quod venialia in hac vita, quod culpe

capalem nō remissa. quia dandu remanet pena, quamdiu remanet
ejus ejus in inferno nulla datur remissio et temporalis
venialium, quoad culpam remissor. S. Thomas, quia nihil obstat
solutioni panarum, per satis passionem venialium et mortalium
quo ad culpam remittor. Scotus. Laurent. Thomas et Sckaremes.

Quæstio II.

De Peccatis Capitalibus.

Qu. 1° Quot sunt peccata capitalia?

R. Septem sunt peccata capitalia, Superbia, Ira. avaritia,
Invidia, accidia, Gula. Luxuria.

Qu. 2° Quid et quadruplex sit Superbia, et quot sunt illius filiæ?

R. 1ª Superbia est appetitus inordinatus propria Excellentiæ. Alia est completa,
seu profecta, qualquis bona a Deo solo accepta gratuito. a se ipso habere,
et pro suis meritis accepisse existimat. Alia incompleta seu inchoata
qua quis bona sibi attribuat, quæ non habet, et obtrea, qua quidem a Deo
habere agnoscit, plus equo se alius præfert, et extollit.

2ª Species seu filiæ Superbiæ, imperfecta 1ª Præsumptio qua
appetitus inordinatus aliquid suas vires superare aggredientis.
2ª Ambitio, qua est inordinatus honorum, et Dignitatum appetitus.
3ª Vana gloria, qua est inordinatus Laudis humani appetitus.
Hujus alia sit filia et filiæ. Nempe 1ª Inobedientia, qua est malitiæ
superioris transgressio cum contemptu. 2ª Jactantia, qua est inanis
ac stulta propriæ Excellentiæ prædicatio. 3ª Hypocrisis, qua est
simulatio virtutis, et justitiæ, quam quis non habet. 4ª Contemptio
qua est impugnatio veritatis modo inordinato, 5ª Discordia, qua
est inordinata voluntatum contrarietas circa bonum. 6ª Pertinatia,
qua est nimia propria Judicio adhesio, contra veritatem cæ[lestem]

v Sufficientes propositam. 1ª Inuentio nouitatum, qua quis
propria Excellentia manifestanda v vana gloria studio noua
ad inuentione ingenia excogitat. 8ª Curiositas, qua v appetitus
in admatus scienda vana, et supra statum suum. 9ª Negligentia,
qua et contemptus et oblio beneficii accepti; ac proinde intolo.
Sunt 2ª Superbia species:

Qui 3º quale peccatum sit superbia, et quonam sint remedia contra superbia

Dico Superbia perfectae peccatum ex genere suo mortale, quia Deum contem-
nit Regendo eum boni cuiuslibet authorem, v eum fraudo boni collati
authorem ex debito et quidem peccatum primum, et maximum, ac pes-
culosissimum, quia v initium omnis peccati, S. August. Procede pecca-
torem a Deo aberrans. cui subesse renuit, et Ruina omnium virtutum,
S. Isidorus. Superbia vo imperfecta cum suis filialibus et ex genere suo
veniale, quia v ita gravitr repugnat Caritati Dei, v proximi; fit
autem mortale per accidens, 1º si fiat cum gravi contemptu, Superi-
orum v proximi 2º si fiat cum gravi damno proximi. 3º ratione
finis, affectus, ac mediorum mortaliter malorum, Remedia contra
Superbiam sunt. 1º Cognitio sui, 2º Consideratio brevitatis omnium
temporalium: 3º Recordatio Poenarum Superbia v angelis, Adamo,
4º Conversatio cum humilibus. 5. Electium humilium, et visitare
infirmos, servire pauperibus, tenere locum ultimum, despicere
se ipsum, sibi displicere, se Deo donis indignum et omnium mini-
mum reputare, Nolle honorari, v Laudari, Sed velle contemni &c. 6º Oratio
frequens 7º contemptum sui humiliantis se ipsum usq; mortem crucis.

Gravitr peccat Superbia perfecta se de bonis corporis, v ani-
mae glorificando, quasi ea v acceperit, v quasi sibi suapte essent a Deo debi-
ta contra Venialem imperfectam.

1°= presumtione, et excend & quærend officia Confessarii, Superioris Iudicis, Medici absq; Scientia sufficienti, & sine experientia rarius pos stare timidum regere præsumend, & equum ferox cum cum periculo sibi gravitor nacendi confiendend, & suam Salutem sine bonis operibus sperand, & ad veneria proclivis. Salus cum sola Iaveni manens, & alia Consortia inpudica fre. quentand, inquibus sepe suam experius et fragilitatem, sibiet peccare & intendit: 2°= ambitione alios Dominandi cupiditate, ab obedientia Dei, & Superioribus debita subtrahend, & pre eminentiam quærend, & injuste impediend alios pro gloria Dei augenda, et salute proximi prærenda, magis idoneos, & per media graviter illicita, et peccaminosa, laudem detractionem, & affectum nimis inordinato, ita utquis malles peccare mortaliter, quam honored & adipisci, & eos dimittere, & sine illo honoris titulo honorem sibi indebitum violenter exigend.
3°= Vana gloria diligend gloriam hominum magis, quam gloriam Dei, finem ultimum, in ea constituend, volendo recedere a Doctrina, & opinione falsa, etiam Iudente Ecclesia, & Eppo, ne opprobria incurrat hominum & ex eodem timore in maioribus difficilibus consulere negligend, & ad melioren statum redire nolend, & gloriam quærend ex re mortaliter mala, ut ex fornicatione, duello etc. & quærend, aut defendend propriam gloriam, cum iniqua, et gravi proximi depressione, contemptu, calumnia, detractione, & de proximo honore ac notabili Excellentia, notabiliter se conscistand, & proprietus, et vestitus splendore debita viribus suis, majore cum gravi proximi detrimento præmanend, & statum sui gloriam, cum injusta vicinorum invasione, amplificand & gloria cupiditate, prudentia sua consilia, scripta, præcepta, etc sugerend. 4°= In obedientia, ex contemptu formali. Superioris mandatum transgrediend. 5°= Iactantia se extollendo supra Deum et Luciferizand.

similis ero Altissimo: & detegendo honorem proximi, ut faciebus illendiens. & sum sicut ceteri homines, Raptores, Injusti, &c & se jactando, se vem habuisse cum tali femina honesta; & cum scandalo alios in idem peccatum inducendo, & commissum approbando; & de qualitatibus fictitiis. & Virtutibus eventitiis, ut honorem & laudem obtineat. officium & beneficia, quae non meretur, aquirat, sua arte medicina, &c. pecuniam lucretur alios nocendo. 6ª Superbia. Sanctitatem contemnendo. eamq exterius Solum simulando. et in peccatis gravibus persevendo. Se Se justum exterius exhibendo. ut falsam doctrinam eo efficatius disseminet. Dignitates Ecclesiasticas indignus aquirat; Sacram communionem indigne sumendo, ne devotionis nomine falso aquisito excidat.

7ª Contentione, Veritatis fidei, & moralis Christianae Doctrinae, & ad pietatem spectantes, ut immaculata conceptionis contemptiose impugnando & Causam injustam dolose defendendo.

8ª Discordia, disseminando in communitate, & familia discordias cum notabili detrimento. 9 Pertinacia, cum gravi Dei, Superiorum, & proximi injuria, contemptu, & detrimento a sua opinione recedere nolendo.

10ª Inventione Novitatum, mundanis ornamentis, nuditate, Doctrina modestiae, & castitati, aut bonis moribus contrariis.

11ª Curiositate investigando modos agendi turpia, secretos, & legendo libros lascivos, periculosos, puritati contrarios, & inquirendo supra suum statum, sibi, & proximo graviter nocivos, & sub sigillo Confessionis & sub secreto, & Juramento occultanda, & Simplices legendo, Bibliam sine enseparata licentia, cum damno, & peccato.

12ª Ingratitudine, suos benefactores indignes, graviter despiciendo, recusando beneficia, in gravi necessitate denegando.

Quid sit Ira, quotuplex sint illius filiae? R.

1ª Ira in genere, prout petitur pro bona, & mala, est appetitus vindictae

Specifice vō, ut sit mala, est appetitus inordinatus, vindictæ rei
ratione ulciscendi; potest autem dari vindicta, nempe rei
malos, sic Scolasticus Calamum, vel Actifex instrumentum; ira
communis, qua vindictam exercet; potest autem ira esse in
ordinata, vel ex parte objecti, volendo vindictam ei, qui eam non meruit.
vel majorem, quam meruit. vel inferendam sine justa auctoritate, vel in proprio
debitum finem justa punitionis, vel correctionis, sed ut saciativam male
voli exercis, vel potest esse inordinata, ex parte modi, ardendo ni-
mis, ardenter interius; vel nimis exterius manifestando signa ira,
2ª Filia Ira, vulgo vel numerantur 1ª Indignatio, qua est animi commo-
tio qua quis sibi obinjuriam, vel suis factam proximum officiorum charita-
tis reputat indignum. 2ª Tumor mentis, qui est quidam animi estus
diversa vindictæ media, omni conatu excogitatus. 3ª Clamor,
qui est inordinata, et confusa vocis elatio. 4ª Blasphemia, quæ
est injuriosa contra Deum, vel Sanctos locutio, 5ª Contumelia, quæ
sermo injuriosus, contra proximum, sermonem injuriosum audi,
entem, 6ª Rixa, quæ est pugna manuum, ex ira auctoritate privata,
se invicem percutientium.

Ci 5ª = Quale peccatum dicit Ira, et quonam sint contra illam remedia?

Dico, Ira ex parte objecti inordinata est peccatum ex natura sua mortale,
quia charitati, ac justitiæ gravitet opponit. Nisi defectus plenæ
consensus vel parvitas materiæ excuset; Ira inordinata vō solum ex
parte modi, per se est solum venialis; S. Thom. per accidens fit
mortale ratione scandali, contemptus, blasphemiæ, maledicti, vel alia
modo sibi, vel alius graviter nocet; et est nullum peccatum, nisi
in nullum modum illicito objecto. nec in finem deficiat. sed pro
correctione culpæ, et conservatione justitiæ fiat, quia Psalmi

Irascimini & nolite peccare. Remedia contra iram sunt. 1° Ira, etiam
justa pulsanti, ñ aperire penetralia cordis S. augus.; quia facile excedit;
2° nihil agere ex, ṽ in ira, sed ea sedata. S. ambrosius. 3 elicere
supius actus ira oppositos, ut Charitatis, humilitatis, patientiæ, mansue-
tudinis. 4. Considerare in manu jpsius iram, tristes, illius effectus
5. Meditatio mansuetudinis 6ta. Oratio.

Hinc. Graviter peccat 1° Optans mortem inimico, ṽ furi obtenebre furtum, ṽ
damnum sibi illatum, ṽ ob grave. sed ade, ṽ privato inferendum, 2° Jnju-
riose gravem volens poenam, etiam subito debitam, non justitiæ exercen-
dæ, sed gravis iræ saciandæ causa; 3° irascens cum gravi alicui
scandalo, ṽ gravibus convitiis, ṽ blasphemiis, maledictis, ṽ nocumento
propriæ valetudinis, destructione penetralium, vasorum aliove notabili
damno, ṽ negando Charitatis officia sub mortali debita. Venialiter autem solum peccat, minio solum ardore, irascendo sine alio
damno, ṽ gravi contemptu, ṽ in ordinatam volendo vindictam, in mini-
mis solum punctionibus, ṽ quasi vindictam frangendo. Calamum a scribendi
ṽ penicillum a pictore.

2. 1° Quid sit Avaritia, et quonam sint illius filiæ?

R. Avaritia est amor, seu appetitus inordinatus divitiarum; appetitus
autem peccat esse inordinatus 1° Ratione objecti, aliena concupiscendo,
acquirendo, retinendo, ṽ proprijs aliena inhærendo sine modo ea
prosequendo, seu complacendo, ṽ injgentibus ñ satis dando,
2° Ratione finis, ultimum finem in ijs constituendo;
3° filiæ Avaritiæ sunt 1ma 1° Perfidia, quâ ē illicita manifestatis
rei ṽ personæ in prædictam detinendam contra fidem debitam,
divitiarum causa;

2º Fraus qua ē deceptio proximi, per pacta injusta, ut emendo, vendendo
3 fallacia, seu dolus, quæ ē deceptio proximi per verba dolosa. 4º per
juramen, quod ē deceptio proximi per juramenta. 5 Inquietudo mentis,
quæ ē nimis anxia mentis attentio, ad Divitias acquirendas, cons.
servandas. 6 Violentia, qua ē rei alienæ per vim usurpatio.
7º = obduratio cordis, seu immisericordia, qua ē tenax retentio rerum
rerum adhesio.

2: 7º = Quales sit peccatum avaritiæ, et quonam sint contra illam remedia?

Dico Avaritia quatenus Charitati, et Justitiæ graviter opponitur ē ex
genere suo peccatum mortale, quia Divitiæ amori Dei, et proximi
debito præferuntur; Est autem veniale, si Salum opponatur liberalitati,
quia amor Divitiarum amori Dei, et proximi nō præferuntur, nec aliqua
Gravis contra Deum, vel proximum infertur, S. Thom. Media contra
Avaritiam sunt, 1º Consideratio brevitatis vitæ, 2 difficultatis intrandi
cum illis in Regnum Dei; 3º Exempli Xti pauperis, et Sanctorum.
4 Contemptus, et insatiabilitatis avaritiæ.

Circa. Graviter peccat 1º Opes, et bona per fas, et nefas aquirere parantes,
ita affectus, ut paratus fallere, perjurare vel quam alicui abstinere
velit, vel ita cupide sua retinent, ut nec exigente Dei gloria, nec pro
Salute proximi, vel pro gravi, aut extrema, et necessitate subleuanda
eorum facturam, vel diminutionem patiatur; 2º Superflua modo
minus inordinato congerendi, et popolo fama attrito, frumenta
recondendo vel, dum ad exercitium pertingant pretium; Quia Cha.
ritatem, præcipue erga pauperes, graviter ledit. 3º Talentum
predicationis habend. ob bona temporalia fama Verbi Dei animas
pericipe d'rend, Tamquam. 4º = Proditione personæ, ut Judas Xtum
tradidit; vel proditione loci, ostendendo hostibus viam, ac modum in
gredi urbi Civitatem; vel proditione rei, ostendendo, seu manifestando
sua bona absconsita; vel proditione secreti aperiendo litteras

v̄ arcanum suæ fidei committum, excusatur tamen a mortali, si certe
constet litteras continere res graviores momenti, et a vendali, si eas aper
auctoritate publica, v̄ certo scitat, eas nisi, v̄ proximi, præcipue com
nitatis damnum esse sequitur. v̄ si res sub secreto committa cedat in
coexpulsionem multitudinis, v̄ spiritualem ut hæresis, v̄ corporalem
et civilem patriam, mendicant pagi; v̄ ingrave alicujus periculum dam
num, ut vita fama, v̄ bonorum. In his enim salus conservanda tenetu
ad secretum, alias enim illud servando ledereat caritatem, alteri debitam
Secluso vō præjudicio 1ū nec ex præcepto superioris illud prodere licet,
S. Thom. apud Thanc. quia servata fidem promissam est de præcepto natu
rali;

Le 8ū Quid sit invidia, et quotuplex ejus species?

R/: 1ū Invidia est tristitia, de bono proximi, qualemus est magnitudo excellentiæ
diminutionem; quia si ex alio motivo quis contristetur de bonis prox
mi, nō est invidia. Sic nō est invidia, si quis tristetur de bonis proximi;
quia ipsi est inimicus, sed est odium, v̄ de bonis prodigi ea dilapidantis,
v̄ avari ea turpiter ac exacerbantis. Sed justa indignatio v̄ de bonis peccato
quia illi sunt indigni. Sed est zelus inordinatus,
quia damnum sibi v̄ alteri inde imminet, sed est justus timor; v̄ de bonis
alterius, v̄ quia ille ea possidet. Sed quia sibi desunt, et sic est emulatio
2ū Filiæ invidiæ sunt 5. 1ū Odium proximi, 2 Contumelia. 3 Detractio
4 Exultatio de adversis, et afflictio de prosperis proximi, 5 Susur
ratio de quibus alibi.

3: quale invidia sit peccatum, et quotuplex sit contra illam. Remedia 2

Jio. In vitia est peccatum ex genere suo mortale nisi materia levitas v̄
inadvertentia, aut finis bonus excusset, quia opponitur charitati, cujus
gaudere de bono proximi, et dolere de illius malo.
Remedia contra invidiam sunt, 1ū Considratio illius detestabilitatis, qu
Demon reddit similes, et inutilitas cessat, et nocet.

2 Contentus honorem ac bonum temporalium,
Hinc graviter peccat 1° de divitijs, v honore proximi, graviter se contristando, qualenus sua bona, v honorem inde sibi minuit proxim. v̄ v̄ peccat, se contristando; quia sibi de virtute, scientia, lucrum quod alius ex eadem arte percepit, quia v de bono alterius, sed de suo dolet malo, quod comparative ad alios melius percipit; nec ꝯ peccatum. desiderare pecuniam amore, tempestatem, &c ob timore bonum, ut populus misericors proximus, a vitijs abstineat, ad Deum se convertat, nec peccat desiderando mortem hujus caeum, propter necessitate Ecclesiæ, Redemptione, ac defensione Christianorum.
Vide Tractatum H: quæst. 6ª = quæst. ~~Hinc quæritur~~ 1° = Hinc Nota 5.
IV. ~~Quæritur~~ quid sit acedia, et quot sunt ejus filiæ?
R: 1° = Acedia seu desidia generalis, prout reperitur in omni genere et tedium, seu tristitia de exercitio virtutum, prout et laboriosum, corpori molestum, delectationis impeditivum, &c prout vo Specialis et virtutum, et tristitia, ac tedium de bonis Divinis, ut ad nos pertinentibus, nobis præceptis, ut si quis tristetur de amicitia Dei, de vita æterna comparanda, per fugas voluptatis præsibile, et difficile virtutis exercitium,
2dæ = filiæ Acediæ sc 1° = Malitia, quæquis bona spiritualia odit, contemnit derelict, vellet, ea non esse. 2° = Desperatio, qua quis afficitur ne Beatitudinis, sibi impossibilem existimat, de ea obtinenda diffid. 3° = Pusillanimitas, qua et vita ossa de viribus suis diffidentia; qua Dei Consilia, aut præcepta omittit H. Rancor, qui et indignatio quorundam in eos, qui nos ad spiritualia inducere volunt, 5° = Torpor, qui et languor animi, quo bonum inceptum omittitur, v negligenter impletur: 6° = Devagatio mentis, qua anima prædicto spiritualium in oratione

alijsve exercitijs Spiritualibus ad ecclesiam se diffundit.

2i. 1. Quale peccatum accidia?

Dico, Accidia, prout est speciale vitium, et peccatum ex genere suo mortale, quia gravit. est adversatur Charitati, Deiq; Amicitiam, ac vitam aeternam parari, perdit, et virtutum exercitio indigna reputat Generalis vera et peccatum ab alijs. quorum est causa, distinctum, quia omne vitium, retardat a virtute sibi opposita, et sufficit in confessione dicere, peccatum ex accidia commissum;

Remedia contra accidiam 1o Considerare, neminem amplius post hanc vitam, posse meritorie operari; 2o meditatio Laborum. et passionum Christi, et Sanctorum. Brevitatis labores virtutum, et aeternitatis mercedem; 3o Consideratio Laborum, pro Corona Coelesti, et pro aeterna longe majores adhibendos esse.

Hinc graviter peccat, 1o Volens esse Sacramenta, ne debeat ea frequentare nec Religionem, ne debeat eam servare; nec Xtum ne debeat eum sequi 2o Existens appetens mortem, vt se nunquam fuisse, vt esse desinat, ne praecepta debeat servare. 3o Ex desperatione Suae Salutis bona praecepta negligens vt rem nimia Suae infirmitatis difficultate ea omittens. 4 praetendo nolens ad Salutem necessaria adhibere, officia a superiore imposita cum obstinatione recusans accipere, in virtute nolens proficere, praecipue si sit Religiosus, sed totum tempus voluptuosis, ludis, Colloquijs terere, nullumq; pro tedio Suae Salutis adhibere: 5. in oratione, vt alijs Spiritualibus exercitijs praeceptis voluntarie, ac notabiliter divagans, in vo et mortalis contristatur de Jejunio, Oratione, Confessione, prout sunt laboriosa, et corpori molesta.

2o Quid et quotuplex sit Gula, et quot sint ejus Filiae?

R:

Q. Gula qt nominatus apetitus cibi. et potus; et exmittitur 5 modis, in hoc versu contentus.

Ex properare, laute, nimis, ardenter, studiose.

Dividitur in comessationem sese crapulam, quæ e excessus, quo omnino sanus ita se cibis ingurgitat, ut ad vomitum moveatur, et ebrietatem, quæ e excessus voluntarius in potu, usq; ad violentam privationem usus rationis, cujus tres sunt gradus. primus usq; ad Rationis obnubilationem; 2us usq; ad organum turbationem, et cordis aggravationem; 3us usq; ad Rationis subversionem.

Filiæ Gulæ sunt 5. 1a = hebetudo mentis, quæ qt stupiditas orta ex crapula. 2a Inepta lætitia motus ad actus turpes, Coreas, Contentos &c. 3a Scurrilitas quæ e moderatio in jocis, et facetiis: 4a = Multiloquium, quod e superfluitas verborum. 5 immundicia, quæ fit per vomitum, pollutionem &c.

Q. B. Quale Gula sit peccatum, et quænam sint Contra illam Remedia?

Dico, Gula quoad utramq; suam Speciem qt peccatum ex genere suo mortale; quia de comessatione, seu crapula ait Apostolus ad Gall. 5. qui talia agunt Regnum Dei n consequent. et ebrietas cum subversione rationis. v notabili de organor disturbatione, qt inordinatio gravis contra rectam rationem; nec ad evitandum maximum, v mortem licitum qt se, v alium inebriare, S. Aug.; quia qt intrinsece malum, qt autem veniale, si fiat cum quadam Solum rationis obnubilatione, v si in exiguo Concupiscentiæ, sit, circa delectationes liborum, sine anexione ad finem ultimo, et sine voluntate propter illam transgrediendi mandata Dei. S. Thom. quia n ita graviter repugnat Naturæ Rationali, et Charitati Dei; Per accidens tamen fit mortale 1o Si quis ob gulam sit impotens ad Sua munia sub mortali, subeunda v ad debita Salubria, v Suam familiam sustentandam: 2o Si per illam advertenter Sanitatem notabiliter lædat. v periculo vitam

3 Si Scandalum inde excitetur, prudenter, v certa potus, v alia quantitate se in turpia, graves, rixas, aliave peccata lethi experientia scie
4 Si ultimum finem in cibo, potu, regulat ejus Deus vester sit.
5ª Si sine extrema necessitate carnibus humanis vescatur: Remedia sunt
1ª attentio ad mensa corpus, et animam gulam sequentia.
2 fuga occasionum, et Sanctum vinum ac Ventri Deabocum. 3 Frequentia certe libertum, et vini mendacia. Temperantia proportionata.
4 jejunium, et abstinentia. 5ª Exemplum Sanctor. ad Rem mensae pertinentes, ac acto potati. 6. Indefessa post temperantia oratio.

Hinc Graviter peccat 1ª Bibens in quantum potest. Non excusat inde ebrietatem secuturam; quia eam valde saltem interrete in vo peccat, ebrietatem per ignorantiam generositatis vini, v ex inadvertentia incalibili: 2ª Graviter, pro gravi excessus peccat. Saltem peccato gula, ad vitam se excitans, ut comedendo, et bibendo nova voluntate, aut longo usu potat, v farmaco efficiens, ne in vino notabiliter excedendo, Rationis usu amittat, v probabili Salutem tempore; quia notabilis et enormis excessus in vino sicut in cibis, etiam sine rationis subversione, post ephemeridem Hermo apud Tanc; quando autem in vino, sic clusa ebrietate excessus enormis censeatur, difficile dictum; et ex quantitate ac qualitate liquoris, capacitate potantis, aliisq; circumstantiis dijudicandum est. Bibens 3 alios a graves excessus in cibo, v potu excitans, de vini fortitudine non memend. ebrietati proximus vinum ministrando, ebrietatem in primis gravioris mendacii. minuend periculum eos excedendi, Paul Lugo Hermo apud Tanc: 4 Vitaperandus bona pro sustentatione familiae, v pauperum ex praecepto ad habenda, v Conjuges, aut parentes, propter gravi necessitate, v anxietate afficiens v strepitus in diebus festivis notabiles excitans. 5ª Patres familias in sua familia, v Ecclesiastici in publico ex nimio vini titubantes, Scandalumq; praecantes

b

C Nititer inebrias, ut ad defensionem impetantes vincantur, vel carce
re ipsis detinentibus effugiat, vel se aut alios inebriando, etiam ex
consilio medici, ut sanitatem, vel rationem usum recuperet, S. Anto.
et alii, quia et interficere mala. 7 Carnes crudas animalium sine
necessitate manducare venialiter saltem peccat, quia et quadam
voracitas, et gravitas sic dicat humanas, nisi in medicina.
Lic 14. Quid et quotuplex sit Luxuria? et quot sint species, ac filie luxurie?
Pronotanda. Sicut tutelata hac materia mortiferum spiranes fetore
pro sola confessariorum notitia necessaria, et animarum salute, ex
variis authoribus sunt hic ponta, eadem intentione cum protesta
tione, contra omnia indecentia, eam privatim cum aversione
pervadas, primus mecum oranes: Ure igne Spiritus S. Renes
nostros et cor nostrum, ut tibi casto corpore serviamus, et mundo
corde placeamus. per Xtum Virginem, Virginis filium et virginum
sponsum. amen: Facta hac protestatione, et oratione:
Pr. 1o = Luxuria est inordinatus voluptatis Venerie appetitus, vel usus
triplex distinguitur in hac materia delectatio, nempe 1a Spiritualis,
que regit et in sola voluntate sine ullo motu sensibili in corpore,
2a Mere sensibilis, seu organica que oritur ex conformitate exci.
vel tactus visus, vel auditus, cum organes sine ulla commotione
spirituum genitalium, circa partes venereas: 3a Venerea, seu
libidinosa, que sentitur circa partes venereas, et commotione spi,
rituum generatione inservientium.
2o = Comotio carnalis duplex, et videlicet levis, saltem physica, quedam
et quodam levis humoris spermatici generationi inservientis
motio, ac elumbis decisio, a pollutione tamen adhuc longe distans, ac
proinde non nisi late, et remote, potest dici illius inchoatio, ut
Virgium Romaidu. Dilluard. alia vehemens, ac notabilis, quo ex
homine et ante proximum seminis emittendi continet periculum

de proxime propinqua pollutione potest dici pollutio.

3° Causa delectationis est duplex, nimirum per se, quae ad illam causa
causandam ordinantur, nec aliud ex se habet effectum, ut tactus
venereus, affectu libidinoso factus; et causa per accidens, quae ex
se non habet talem effectum, sed ad alium ordinatur, ut libus, et
vinum ex voluptate sumptum, tactus impudicus impotestis.
medendi causa facti, quae causant per accidens et pollutionem
non intendam. B. Gerson quamvis dicitur ob naturam corruptam
aptis scribillam praecedentis.

4. Causa v. actiones aliae graviter moventur ac influunt in delectationem, ut tactus, v. visus impudicus, in partibus inhonestis alterius
sexus; quia ex se vim habet graviter movendi naturam, aliae leviter ad
aspectus citus ac morosus pulcra Mulieris, in faciem, v. tactus levis
ad tres sitorius ex joco, v. levitate in partibus inhonestis tactus, Colloquia
honesta Juvenum divers. sexus, quia ex se vim habent movendi
naturam, nisi leviter, et per accidens graviter pollunt.

5° Luxuria duplex est, alia perfecta, quae fit cum seminis effusione, alia
imperfecta, quae fit oculis. tactibus aspectibus, Venereis, verbis, scriptis. repraesentationibus lascivis. R. Sine effusione seminis, quae impudicia dicitur.

6° 7. R. Luxuria Species perfecta. Vid. dicat 1° fornicatio, quae est copula carnalis. Salutem salutis corrupti. Semen vel corrupta, et stuprum. 2° est adulterium, quod est copula inter personas quarum altera vel utraq. juncta
est matrimonio. 3° Stuprum, quod fiat illicite Virginis, Sive
Masculi, Sive foeminae defloratio. Strictius vero solum femine per claustra Virginalia inspectionem, quod cum in Masculo vi fiat, respectu
illius non nisi late stuprum dicit. in confessione tamen dis illata
aperire debet, sicut illata corrupta propter injusticiam, vi fraudem
metu, praeciis, v. blanditiis mimis impudicis illata &c.

Virginitas, prout consistit in carnis integritate amittitur per
claustra Virginalis impudicitiæ, sumpta pro speciali virtute
per pollutionem Lethalem. Stuprum Triplex est, 1m cum Virgine
casta, v fraude blandicies. v metu seducta: 2 cum consentiente Virgine inviti Parentis. v Tutoris Sub quorum est custodia.
3 Consentientibus Puella et Parentibus; quia saltem accusari
deformitas, contra Charitatem sibi debitam, viam sibi aperiendo
meretricandi, et ponendo impedimentum matrimonii. 4m est
raptus, quies violenta alicujus personæ: Rapitur puella, v Femina
rapta. v nupta. Virgines, v corrupta. 5. Abductio. de loco
ad locum, moraliter distantem, libidinis implendæ causa
requiritur, autem ut fiat invita puella, v invitis Parentibus
seu Tutoribus 5. nisi ipse Sponsa consentiens, et cum amatio
discedens in quam Sponsas habet Jus, ratione Sponsalium:
tunc enim est fuga Thomas ex Carmes dicuas: 5 Et ut impleat
Carnis per impedimentum tantum dicimende Matrimonii. Sufficit violenta abductio libidinis, v Matrimonii contra
hentis causa, Rodriches Sanches et alii: Vide Bartum 2am
tractatu 9m quæstione 3. quæritur 5. hinc 11. 5a Necessitas
quies peccatum luxuriæ, inter personas Consanguineas aut affines
intra gradus prohibitos, etiam Cognationis Spiritualis et legalis.
v Sacrilegium Venereum, quod est violatio rei sacræ, vide licet persona
per actum Venereum, v loci, etiam per actum alias licitum, ut
Conjugalem. 6m Peccatum contra Naturam, quod est voluntaria
Seminis effusio, contra ordinem naturalem actui venerei, humanæ
Speciei conservationi entis, quod fit quadrupliciter. 1m Pollutione, seu mal
licie, quæ est voluntaria Seminis effusio, extra copulam quamcun-

defect a dilatatione, et quo è humoris effusio intra arteriam, et semen medij; et fit sine libidinosa delectatione, et sine emotione spiritu cum generatione in lenocinio 2. Sodomia. quo est coitus libidinosus per lenaeum ejusdem Sexus. Masculi cum masculo. v. Famina cum Femina. v. Diversi Sexus in vase indebito; unde duplex est Sodomia. perfecta. quo est concubitus masculi cum Masculo, v. Femina cum Famina. quia petitur ex affectu ad Sexum indebitum, et imperfecta quo est coitus viri cum Famina. extra vas naturale, etiam si effectus praecisi. cum propria uxore. 3. Bestialitas. quo est coitus cum Bestia. v. sum demone. quo simul est contra Religionem. 4. in ordinato concubitu. in quo in Sexualitate ordo naturalis, qui è Femina succumbentes. 5. Prodictis Speciebus Luxuria, potest superadditi lenocinium, quod si Sodomiam, v etiam propria filia, ut Historia prostitutis ne quantum facere.

9ª Filiae Luxuriae Sunt 4ºr Expresse intellectus, neque pro Cecitas mentis, 2 praecipitatio, 3º inconsideratio. 4. inconstantia; Sunt mortales, sic propter illas. grave praeceptum violatur, et 4ºr expresse voluntatis. videlicet 1º inordinatus amor sui, quo spretum Deum ultimum, posuit in carne sua: 2º Odium Dei. 3º affectus praesentis seculi: ita ut alia nata hostilitatem 4. horror, et desperatio de futuro seculo: sic omnes Sunt mortales.

Qui 15. Quale Luxuria sit peccatum, et an detur materia parvitas in delectatione materia?

Dico Luxuria est peccatum ex genere suo mortale. quia grave est inordinatio contra naturam Rationalem, ut rationalis est, et a regno Dei excludit, ad Gall: 5. nec datur parvitas materia, ex eadem commixtione delectationis, v mixe venerea dicente in se volita, v in causa intentaj

Ita communis; quia omnis delectationes materia v̄ ē notabilis, v̄ ~~de~~ levis
Plusicer si sit notabilis, ex natura sua ordinatur ad pollutionem, et ſt
proxima illius in actualis, ut testantur Gallenus, et alii Medici, et
per se ē mortalis. Si sit levis, v̄ etiam Levissima, eam deliberate ad
mittens. exponit se periculo proximo ulteriùs progrediendi vſq
ad gravem excessum; cum in materia Libidinis, ita incentiva
naturaliter sistere nequeat, datur tamen parvitas materiæ in
delectatione mere Spirituali, et mere sensibili Tanzi et alii;
quia possunt esse ex actu, v̄ objecto veniabiliter mala, ut de osculo
v̄ tactu honesto, cum sensualitate organica, absq venerea pacto;
et mixta venerea solum imperfecte voluntaſ Levi negligentia resistendo
~~negligen~~ delectationi v̄ excì venereæ. 2. Dependo v̄ removendo
causam, v̄ actionem contra castitatem Leviter malam; v̄ indife-
rentem nullo bono fine honestatam, ex quibus nullus ordinarie
v̄ levis dantaxat Spiritum generationi deservientium, Sequitur
corruptio. modo non directe volita; aut intenta sit, sed positive
physicaliter, adest abiit proximi periculum; Sylvius. Habert. P.
Antoine apud Tanerelli: et Communis, Sin dubiis saltem mixta
quia licet quis possit, v̄ tamen teneatur similes causas, et actiones
Leviter malas, aut indifferentes amovere, v̄ evitare submortali,
1o quia in se v̄ sunt mortaliter malæ. 2o quia leviter tum; ac
remote contra intentionem operantis influunt in delectationem.
3 quia periculum consentiendi ſt remotum, ac leve, et positiva
difficultia, sufficienter tollitur: 4o quia similes leves motiones
hominì sunt valde naturales, facillime etiam motivis justis ceſſe
runt, et difficillime et tam abissis omnes earum causa, per accidens
in se solum venialis v̄ indeferendes evitantur. 5. quia honeste
Juvenum diversi Sexus conversationes, tactus aspectus,

m̃ partib̃ honestis ex Joco, v̄ curiositate facti, Juxta aduersarios
n̄ sunt mortales, quamvis plerumq; leves ex illis oriantur motus veneree
prodeat intentionem, et absq; periculo consentus. An autem remanet
pericula materiæ? et Solum veniale sit, si delectatio etiam vehe
mens, v̄ ipsa pollutio secutura videatur ex causa per accidens,
ni materia contra Castitatem Solum venialis, v̄ mortali in alia
materia remota tuā, ac leviter influente in pollutionem, n̄ conveni
unt authores; Esse duntaxat veniale asserit Gonzalez Fonseca
na Henriques Filliu: Valez. Ulloz marc. Lefs. Bo. Gerras: Gutier.
alīq; plerumq; P.o Quia posset abesse intentio pollutionis, v̄ vehemen
tis delectationis, ad periculum consentus, agat ac ponat causam
usam ex necessitate, ut tantum impedium medendi causa, 2.o Quia
m̃ perfecte tantum. et Secundum quid est voluntaria, cum leviter
tuā ac remota causa influat, et n̄ magis, quam in delectationem,
v̄ Concupiscentiam levem, ut supponitur, et quandoq; minus, quam causa
necessaria, et honesta, etiam si mortalis sit in alia materia.
3.o Quia aliam habet m̃ natura causam, nempe propensionem, temptra
mentum. miseriam naturæ corruptæ, abundantiam seminis, tentatio
nem demonis. 4.o Quia effectus n̄ major culpa est attribuenda, quam
causa, et Secundum S. Thomam, malitia pollutionis nocturnæ me,
litur ex causa, ita ut, Sin sit mala; nec pollutio sit mala; Sive mala
v̄ mortalis, etiam pollutio sit talis; Idem autem dicendum de pollu
tione v̄ Concubitu Notabili in virgilia, Cajetanus. Esse mortalem
aperit. mendo apud Lacroix, et Tamburi. dubitat, præsertim, si
extra somnum fiat, v̄ pollutio certo futura præviderentur, P.o quia
causa per accidens pollutionis, v̄ vehementis cogitationis carnalis

Directe tendit ad pollutionem, et cum certa illius praevisione, non omnino gravis, sed relative ad eam gravis culpa saltem. 2o quia se affectus ad rem turpem exponit se proximo periculo consensus proximo, vehementis commotionem pollutionem. 3 quia nullum jus habet ponendi causam per accidens venialem, vel hanc aliam materiam mortalem, sicut habet ponendi necessariam, vel honestam, et mortalem in alia materia potest se teneatur sub mortali evitare; quamvis opinio graviorum sit communis, et videatur probabilior. haec tamen in praxi est valior. et ab amatore castitatis praecipue cum vero de sit in praxi periculum proximi consensus in delectationem vehementem vel pollutionem

2i: 8. Quomodo peccet ponendo causam pollutionis?

Dico. Ponendo causam, vel actionem in materia luxuria mortalem, cum perpetua pollutionis futura praevisione, notabiliter per se, et proxime influentem; ita ut nata sit, ex ea pollutionem sequi, grave committit peccatum. non solum ponendo causam, in se moraliter malam, sed etiam illud in specie pollutionis, licet contra intentionem, ac voluntatem sequatur, ita authores communiter; quia ejusdem motus est velle effectum, et ejus causam proximam, nullam vero, si causa, vel actio, ex qua praevidetur pollutio, vehementis carnis commotio, sit secundum se licita, necessaria vel utilis, modo absit consensus, ac illius periculum consensus proximus, et positive displiceat. S. Tomas. S. Antonin. Caetanus Lessius. Sanchez. et alii communiter.

1o quia non potest uti suo jure suo, quod quilibet habet ponendi actionem licitam. 2o quia agendo, aliam intendit effectum bonum, ad quem jus habet, et pollutio contra illius voluntatem per accidens sequitur. tunc per aliam causam semper miseria naturae corruptae.

3° quia pollutio contra intentionem et voluntatem secuta, non est
gravior peccaminosa, nec agenti, nec Speciei humanæ eique prova-
let, vel saltem æquivalet effectui bonus per illius causam intentus.
4 quia tactus aspectus &c in partibus honestis, licet secundum se in-
fluant per se in pollutionem, medendi tm causa facti, vel ex alio fine
honesto præcepto, vel utili, non habent vim excitandi ad libidinem nisi
per accidens ex miseria naturæ corruptæ. præter intentionem agentis
et extrinsece reverenter. v.g. purgando, lavando. disputando. legitando,
prædicando. non vo ex vitio voluntatis, quæ solum intendit honestum.

2i pt. Quando motibus, ac delectationibus venereis sit resistendum?

Dico. Teneatur quisq; motibus, ac delectationibus naturaliter venereis, ac
mixtis, et majus propria culpa exorbitis positivis expergari, quando eas
sufficienter advertit, Sanc Sylvius. et alii. 1° Sub mortali removendo
causam per se illam, vel occasionem proximo, ac gravibus illarum
excitativam, in materia luxuria mortalem, si propria, vel alieno nec-
tatis honestenti; quia seclusa necessitate in se sunt mortales;
et saltem sub veniali causam per accidens, et occasionem indifferentes,
nullo bono fine honestatem, vel in materia luxuria, solum venialem,
saltem si per eam. non nisi levis delectationis præbeatur occasio Sanc
et alii Communiter; quia ex se sunt solum venialiter mala, et non nisi leviter
et remote influunt in delectationem Veneream, nec ejus finem. ut morche.
mentibus delectationibus periculum consentiendi, de quibus authores
sunt divisi ut supra dictum ℣. Sub nullo vero peccato, seclusa per
consensus periculo. teneatur quis amovere, vel evitare occasionem, quamvis
proximè in se excitativam. et alias ad luxuriam spectantem, ex
necessitate tamen propriæ, vel alienæ honestatis, Sanc et alii Com-
muniter; quia aut necessitate honestatis, rationem causæ per accidens.

Mſi nem honestè ordinario indicat — — cum vel sic considerata,
n exse. Sed per accidens, ex misera natura excitativa ſſ. nē teneatur
quis deserere, v̄ evitare Caudam quæ accidens, v̄ occasionem ex se long.
tam licitam, ac utilem, Bl. Gerva: Rodrigues. Sanc. et alii:; Quia
utenti Jure Suo, quod quilibet habet ponendi occasionem honestam et
licitam, non tenetur voluntariam, et imputabile ad culpam, quæ contra ip.
finis intentionem ac voluntatem Sequitur. 2do Sequi teneatur quis ſſ
motibus et delectationibus venereis, sub mortali resistere per
positivam displicentiam, etiam si et præcipue si Causa per se, v̄
per accidens illarum nō ponitur, v̄ deberet evitare, v̄ amovere Sanctè
quia in materia tam lubrica natura corrupta nō potest, moraliter lo„
quendo negative se habere, sine præsimo consensu positivi resistendo.
Mſi per positivam displicentiam, mentis majorem rerum tum piam
in præsionem Caudarum, et Concupiscentiam inde augendam: proba.
bilitèr timeret, tunc enim resistere positivè esset potius malum
augere, et esset consultum eas spernere, v̄ nō curare, Sanctè;
Caute tamen: 3o adhibendo alia contra hujusmodi remedia. præsati,
one Circumstantiarum graviter, v̄ leviter obligantium, qualia sū
1o Conversio ad alia animum, ab objecto turpi, notabiliter avocantia,
ut Studium, assidua piorum lectio, Rerum Divinarum, passionis
Xti mortis, inferni, aliorumque novissimorum cogitatio, oratio,
et signum Crucis, et Concepta mentis. 2o Carnis macceratio, v̄
Jejunium, flagellatio, &c. 3o Oblatio Caudæ ut mox dictum. 4o Sen
suum, præcipue oculorum custodia. 5o fuga otium. 6o evitatio Oca.
sionum, præcipue conversationis aliorum malierum. 7o uti eodem
confessario, 8o frequenti Sacramentorum usus.
Hinc graviter peccat 1o motus, v̄ delectationes venereas, sponte

v̄ dicere valend. v̄ aās in se p̄xim̄ quantum libet leves, v̄ naturaliter, v̄ inde ætas positiue approbandi, v̄ periculum confundend. scientēr adiectend. eis v̄ positiue et efficaciter resistend. Sed negatiue se habend; quia, cum possit, et debeat eas repellere, et n̄ facit, eas inter probabiliter velle, consentire; nisi eis positiue resistando, maiorem rei earum impressionem, et consequentiam inde augendam, probabiliter timeret: 2 Sine necessitate ponere. v̄ n̄ removere causam per se, v̄ actionem in materia luxuria. mortalem delectationis venereæ propinquæ, et ex se excitativam; ut sunt tactus, aspectus, colloquia turpia, &c. Cum p̄uisione pollutionis in, v̄ extra somnum, etiam inde sequutæ, quibus non solum contra Castitatem in p̄ximum sed etiam contra naturam peccat pollutione in causa data per se volita, vidi ante somnum, v̄ pollutionem de causa data vere p̄uidet. 3 ponere causam per accidens, v̄ actionem ex se indifferentem, v̄ contra castitatem solum venialiter malam, ut est aliquas materias curiosas, confabulationis cum ea sacada, lectio venialiter mala. osculum, tactus partis honestæ mera venialitate factus, assensus eorū, pro solertia sua ostendenda, v̄ pro retinere sine fine honesto. Solius recreationis causa, cibus v̄ potus leviter excedens, motus, ac delectationes venereas, v̄ ipsam pollutionem certe inde futuram cum periculo proximo confundendi, admirandi eas, evitandi causas n̄ dimittendi; quia periculum confundendi proximum sub mortali semper et urgendum, secluso v̄a periculo confundendi, venialiter saltem peccat, ut communiter docent alibi; quia leviter tum ac remote influunt, cum caro tamen de se periculum confundendi eos dedecore grauiter monendi sit, et adhuc grauius ponendi causam per accidens in alia materia mortalem ut v. g.

Copula, v̄ ebrietatem mortalem, v̄ esum carnis in die Jejunii, prohibitum cum prejuditio pollutionis, inde credo futuræ, v̄ proxime in materia luxuria mortalem, sed leviter tantum influente ut instantaneum pravæ cogitationis consensum; quia licet forte in gravibus precesserit peccato mortali Speciali pollutionis, ut docet Vasquez Sanchez et alii. v. cum v̄ magis, ac venialis in pollutionem influant, majusve et peccatum; quia amissa gratia per causam in qua cumq; materia mortalem, difficilius ē pollutioni v̄ delectationi Venereæ, præcipue extra somnum resistere. Si nulla autem modo peccat, prævenit, v̄ in removens causam, per se aliàs in materia luxuria graviter excitativam, sed necessariam, v̄ valde utilem, ut Chirurgus, Inspicamus, v̄ aliud se, v̄ alium in partibus inhonestis aspiciens, v̄ tangens medendi; a sordibus mundandi, in balneo Servienti causa; v̄ confessarius, Medicus, Professor venereas legens, audiens, scribens, studens, pro solvendis casibus conscientiæ, v̄ moribus exornandis, pro consilio dando, v̄ agendi, aut alias negotiorum causa, in ejus itinerando, v̄ Sepimus cubiculi alio situ in dormitorio, v̄ provenit causam per accidens honestam, v̄ statui consentaneam; ac utilem, ut Colloquium honestum sibi cum muliere, v̄ Ipsi utile, v̄ equitando honeste recreationis causa, certo ac comodo situ, in lecto cubando, ambulando cito, Crus cū fe-mure unum, Super ponendo alteri, Schame. Ob eas honestas causas Ipsæ: Feminas pietà motum Patris, honeste amplectendi, La-vandi, Cibos Calidos in communi, appetitus Salitos edendi, quamvis contra intentionem in, v̄ extra somnum notabiles motus, ac delectationem veneream, v̄ Ipsam pollutionem patiendo, modo absit periculum consentiendi, et passiva ad sit displicentia; quia sed, Instamus dalient rationem, ponendi prædictas causas, cum sint

Sicla.

Necessario, & utiles, et primis ipsis videtur omnesum, ab omnibus similibus abstinere, ob miseriam naturæ corruptæ, in totalitatem, sive utilitatem vero sunt venialia, & mortalia, prout majus & minus, in pollutionem influunt; sic venialia sunt, incedere equos, cum aqua posset carere, certo situ subaere, cum posset altero aque comodo dormire talibus aliis uti, cum posset alios aque sanos comedere, praviso certo inde pollutione secutura, se cluso tamen periculo condemnat. S. Gerson Dilucro. et alii; quia licet pollutio non intenta, ex miseria naturæ corrupta per accidens orta a Sit. & sit gratis ordinatio, et talis tm. aliqua, mentem perturbans, et a malum inclinans; tactus vo impudicus ex levitate, lectio obscena ex curiositate cum certa pollutionis previsione mortalia sit in genere pollutionis etiam contra voluntatem secuta; quia ex se graviter influunt, quamvis autem predicta multi authores dicant, amatores tuos Castitatis, ac suæ salutis a non valde necessarios abstineat; quia vicino ob periculum, et Eccl. 11. a scintilla una augetur ignis, præcipue in hac materia aliquando inextinguibilis.

Qu. 15. Qualia peccata sint singula luxuriæ species?

Dic omnes luxuriæ species sunt peccata, ex genere suo mortalia, videlicet fornicatio, adulterium, stuprum, raptus, incestus, sacrilegium, et contra naturam; gravissimum vo contra naturam, nempe. 1o molliciei, pollutio, quam nec morbi, nec mortis vitandæ causa procurare, promovere, vel intendere licet; Nec per medicinam in somno secuturam nec licet eam desiderare, etiam propter honestum finem, et sic culpa ut in somno eventuram; nec de ea gaudere, ob bonum effectum inde secutum, quamvis de ipso effectu bono gaudere liceat; nec ponere causas illius per se, vel causam per accidens in se indifferentem, nullo

bono

bono fine honestatem, v. venialiter contra castitatem malam, v. in alia mala, mortalem; et q. mortalis etiam inviti passa, quando praecedit a causa culpabili, quo illaci potuit, ac debuit tamquam causa illius productiva, Tamen quando autem in debuit vitaci actio etiam ex se venialiva, v. causa per accidens. Supra dictum et Gero. et refundam et Sedonia. Salutem perfecta Castus et reservatus, Secluda Speciali Locorum lege, Sylvius et alii apud Tamen; debetq. dici qui agens et patiens fuerit, et quia gentilis longe gravius et peccatum, quasi ex se amecam habens peccatum, Lugo apud Tamen. et alii; pessimum et bestialitas, genesis 39.; et pejus cum Demone, quam Simul et contra Religionem, quia major, quam cum Infidelis de honoratur, illius Specie induit, cujus prius mala Semen ad Tamen: In ordinatus vo Concubitus, in Conjugatis per se Salum et venialis, et si cum fiat legitimus ex causa, uti debat. tor utrius dispositionem, prolis Conservationem &c. nullum et peccatum et, per accidens vo fit mortale, si fiat cum periculo perdendi Semen, v. Generationem impediendi, v. prolem Suscipiam Sufforcandi, v. ex nimia concupiscentia.

Hinc 1o gravius peccat Peccans cum Corupta, et gravius cum Meretrice, quia procreatio prolis impeditur. 2i gravius peccat cum Concubina peccans, quam cum Meretrice, quia et in habita peccandi, et ante absolutionem tenetur Concubinam ejicere, nisi imminente morte, si in potest, Sufficit verum cum ejiciendi propositum; 3o adhuc gravius peccat cum desponsata, alteri peccans, quia Simul agit contra Justitiam, Idem dicendo de Sponso peccante cum alia; quia Suo Sponso injuriam facit. Tamenli;

et gravius cum fidei, et diversæ Speciei peccatum committit contra Religionem; quia grave Religioni parit detrimentum, periculo seducationis in falsa Religione, quam vis adulterium, fidei Saluti cum infideli Ligata minus sit peccatum, quam cum fideli; quia violatur Sacramentum, Sanchez. 2. Gravius peccat per adulterium, quam per fornicationem quia graviùs interest injuriam comparci, et Sacramento; et gravius ex parte Conjugato, quam conjugati; quia prolem impedit, et reddit incertam. cum damno veri hæredis; et, neutrum, imbo ad restitutionem: Vide de restitutione.

3 Gravius peccat, peccato Speciei distincto et atrocius et raptum committendo, quia præter fornicationem gravem facit injuriam, Virgini coactæ, et seductæ, et parentibus, et tutoribus, sub quorum est custodia; etiam Consentiendo Virgine, ac parentibus. S. Thomas. et quia specialis adhuc remanet deformitas ex parte Virginis; quia amittit integritatem Corporis, quam a natura ecta matrimonio Servare jubetur, et contra Charitatem sibi debitam, aperiendo viam meretricandi; et ponendo impedimentum honestæ matrimonii et ex parte Parentum, quia ex natura sunt custodes illius integritatis cui exemptare nequeunt; At vero Virgo consentiendo, peccato Speciei distincto, peccat Furti et adulterii, peccare graviter peccato Speciei a fornicatione distincto, Asserit Sanchez, et alii, ob rationes mox dictas; non peccare præter fornicationem in pudicitio venerali, sed Speciei distincti, asserit Henno, Dillmar. et alii; quia et aliqua, sed v. gravis moralitas præter fornicationem, ratione signaculi Virginitatis, hujus lesio est in genere Physico res levissima, et genere moris illius habet Dominium, cum possit valide nubere

Etiam invitis parentibus; ꝛ ratione matrimonii; quia sine
Lesione caritatis potest abeo abstinere, et defloratione manente,
occulta, ꝛ impeditur; ꝛ ratione viæ meretricandi; quia
per actus repetitos. illa magis horretur et tamen ꝛ est nova
Specie peccati mortale; non ratione offensionis ac infamiæ
Parentum, quæ ꝛ precise ex defloratione, sed ex illius divulgatio,
ne, et ꝛ magis quam ex simplici fornicatione oritur; ꝛ ratione tutelæ,
quæ ex dominio, et consuetudine præcipitatio, vulga graviter læditur, et
si supra arderet Speciosum mortale, Famina de illatis Coitus
desiderio se accusaret, deberet advocare, an sit virgo, ꝛ ꝛ et vir appellens
copulam, an fuerit virginis, et si taceret deberet confessarius
inquirere, quod et contra Comunem practicare ac ingenuas quall
las. præsertim Moniales maximo affligeret pudore; et confessari.
um suspecte curiositate arguoret, quæ ipsemet continuator Jauc.
ꝛ præsi Judicat admodum durum; unde secluso vi, et seductione, con,
fessarius, ac penitens a circumstantia virginitatis abstinere pos
sunt.
Hinc 2ª Committens incestum; præter luxuriam graviter peccat, contra
pietatem, et Reverentiam consanguineis, et affinibus, ꝛ ob aliam cog
nationem spiritualem, ꝛ legalem alias debitam; et eo gravius quo
propinquior et consanguinitatis, et affinitatis gradus; unde
1ª ꝛ in confessione declarandus ꝛ, præcipue 1ª gradus, cum Patre, ꝛ
Matre, Socero, ꝛ Fratre, filio, filia, quia primus Speciei differt ab
alias. Bo Gen: et Communis, ac proinde etiam incestus interfratres
Renenas, Jauinet; 2ª declarandum ꝛ, an incestus sit in gradu
Consanguinitatis, ꝛ affinitas, quia Juncta plures Authores,
Contra S. Thom: etiam Specie differunt, ob diversam rationem

Reverentia Consanguinitatis et affinibus debite, minuram absentat
Sanguinis, et filiis quoad Consanguineos, et propter copulam, et
Matrimonium quoad affines. Q an cum conjuncta cognatione
Spirituali: ex Baptismo, et Confirmatione; quia super dit Species
Sacrilegii ob reverentia Sacramenti, v an conjunc
in confessione declarandum, an sit Baptizate cum Baptizante v Pa
tre v Matrona cum parentibus Baptizati, quia hi inter se differunt in gra
dibus P G. Tamburc et alii. nec an sit inter adoptantis matrem
v filiam v illius uxorem, quia in Specie differunt, sed
habent per modum affinitatis; bene si mestus sit confessus. inte
levantem et levatam in baptismo v Confirmatione quia paternitas
et maternitas ac filiacio ab se distingvit ab alijs gradibus. Sic etiam
Cognatio adoptantis, et adoptati Specie distinguunt ab alijs gradib
Quia se habet p modum paternitatis, ac filiationis. Item si antea
in festus peccatum cum filia Spirituali, seu penitente quia non
vera cognatio, circumstantia tamen hac tam grau gravioris Sacrileg
in confessione aperienda §: Etiam alij gradus, tang circumstantiate
agravantes sunt declarandi, §: Manus et carnes. Saltem pro maj
Securitate et in peccato Sacrilegii venerei, ratione personæ Sacra
ex gravius quoad, quo strictius Deo et obligata, quo circumstantia Sal
ut patibilitas agravans in confessione et explicanda, an minuram sit
Diacenus. Sacerdos. Episcopus et præcipue sit de Religiosus. quia hic
duplicem Confessationem, violat, ordinis, et voti, Parochi, §: in Sacra
Constitutus Confessarius v Suadens e actum venereum, prater Luxuria
Sacrilegium committit; quia approbat, quod suadet. Parochi.

el se polluens in Vestimentis Sacris in Ecclesia, peccat peccat
Contra naturam triplex peccatum Cum contra personam S.
Contra benedictionem parentum. et sic Tam quoad tempus, si fiat
in eleminia, vide Supra. De praeceptis Ecclesiae quaeritur 5o
Primo 5tum = Contra naturam graviter peccat 1o = pollutione sepius necessaria,
bans. v Calidiores comedans eo fine, ut in somno pollutio sequatur,
etiam si in delectatione Sed natura levamen liberationem a tenta,
tione, majorem ad Dei servitium aptitudinem Solum intendat;
nisi Sumpto libi. vere dolcat, tunc pollutio in somno Secuta, ipsi
in imputatur ad culpam; Sed Solum Causa prius malo fine posita.
2o = Graviter peccat pollutionem naturaliter, v in somno inceptam
approbans, v desiderans, etiam bono fine, v de ea gaudens, v eam
promovens, adhibendo conatum, v ultimas ejus reliquias eumdem
decisas prolendendo, quamvis illius detentio gravis corporis detrimen
tum esset parentura, Tam: quia ad rem de se malam in liberi coo,
perari; v illam continuare. 3o Graviter peccat ponens causam
per se pollutionis, v actionem v actum in materia luxurio mortalem
illius excitativam: ut si tactus, aspectus impudici, colloquia turpia,
cogitationes noxas &c; cum pollutionis praevisione in, v extra Sa,
mum Securitia, quia consilium intenta in causa, quam pt et Sanctus
tollere, nisi propria, v aliena necessitate honestentur: Sic excusant
a peccato Confessarii Professores. Chirurgi, Medici, Infirmarii ex
officio, et necessitate impudica tangentes. miscentes, audientes.
legentes, &c. v alii in ejus itum cantes, Sujine cubantes · alio modo

non eloquimur. Si contra voluntatem cum positiva displicentia pollutionem patiendi: vide supra dictam 4. Gravitas peccati tactu. Instrumento, v. Fricando partes inhonestas. expellendi Semen corruptum v qualitatem morbidam, cum gravissime pollutionis; praecipue si per se simul, tendit ad verum Semen provocandum, et expellendum, cum Semen corruptum, ut pote mortuum, nonnisi ad motum, et impulsum Seminis vivi moveri possit, et ab ejectione vivi ejecto corrupti majori, Tanc.; quia Semen corruptum alio modo nequit per medicinam directe ad hunc finem datam expelli licet, quam ejus per accidens contra intentionem pollutio sequatur, Sanches. Fraul. Fil, Ful, Platel; quia medicina ut supponitur non tendit per se ad pollutionem, nec ad illam directe excitandam medicinam dare licet, Tanneti. Si vero peccatum, si moderate fricatio solum fiat ad abigendum molestiam in illis partibus pruritum, quia e actio de se licita, et necessaria ut applicatio medicamenti, ad illas partes male affectas, et pollutio solum per accidens sequitur Sanch. Laym. Mart. Sporer, apud Lacroix. Contra Tanneti, Minus peccat si solum distillatio sequatur; graviter tamen peccat. distillationem cum sensu venereo. v. sine illo directe, tamen procurando, intendendo, quaerendo etiam in conjugi per caudam per se, v per accidens; quia cum sensu venereo pacem a pollutione differt. et sine illo e pollutio saltem imperfecta, cum sit imperfecta seminis fractio, per caudam vo per accidens ex imbecillitate naturali, v superfluitate contra voluntatem sentiat minus. quam pollutio et peccaminosa; quia cum fiat sine delectatione veneria minus habet. periculi et tur-

et turpitudinis, et meretricata, de ea nō debet anxiè sollicitus
confundi, ait Cajetanus et Ethica omnis apud Tamenetū
3ō= grauiter peccat Christianus infrenatus, abq; vera necessitate
tangens. proches nō honestas. et eo grauius, vel leuius, quo grauior,
vel leuior fuerit necessitates, eaquo grauiores vel leuiores motus excita-
re prædicta nata sunt.

Q: 19: quale peccatum sunt oscula, Tactus, aspectus, colloquia, Cogi-
tationes. &c

Dico tuncia imperfecta, seu imprudentia, vt si oscula, Tactus, aspectus
colloquia, cogitationes, & huiusmodi semina effusione extra matrimonium
si ecse mortalia, si sint libidinosa, quia, quitalia agunt. Regnum
Dei nō consequentur ad Gall: 5.. Sunt autem libidinosa etiam in
proches honestis: 1ō= si fiant cum consensu ex præsso nō delectatio,
nem veneream, ea intendendo, 2ō= Cum consensu tacito, eam,
quando ortum. nō repremendo, vel causam illius ponendo, vel acciens
illius excitativam, in materia luxurio mortalem ponendo, vel cum
graui periculo illius ex proxima, et nō rejiciendo. 3ō= si fiant cum
voluntate copulæ, vel alterius actus luxurio, vel saltem cum affectu
ad ea, illius imaginatione: oscula autem, tactus, et aspectus facti
abs; affectu libidinoso, et proximo consensus periculo, sed ex
levitate, loco, petulantia. curiositatem ob lasam delectationem
sensibilem, et organicam, et nō veneream in proches honestis,
vel etiam in proches nō honestis, sed propter obitualitatem et
nō repetitionem et motus, et colloquia de rebus nō valde turpibus ordina,
rio sunt solum venialia. cum Tamenet et alijs communi. quia ordinarie
nō graviter periculose, ad libidinem excitant, seclusotamen
graui scandalo, et consensu in delectationem veneream.

si forte contra voluntatem exerceat. Tactus vo. et aspectus in partibus honestis, aut vicinis alienis, vel in propriis sed morose et ad choses facte, vel crebro repetiti ordinarie sit mortalia; quia ita facti ordinarie, graviter, et periculose adlibidinem provehere nati sit, secus autem ex propria, vel aliena necessitate in partibus inhonestis, ad medendi causa, vel in partibus non suspectis ex honesta utilitate in seu peccatur. S. Thomas, quia facti in partibus inhonestis necessitate, et facti in partibus honestis honestie honestantur, et non ita graviter, et periculose libidinem provocant. modo delectatio venerea exigens reprimatur, quod semper supponitur. Tamen Cleri et alii committer.

Hinc 1m per oscula graviter peccat. 1o dare, vel accipiendo amplexus, vel oscula subsequens p amicitia, benevolentia, vel more Patrie, prudenter, si sint libidinosa prout facille fieri potest, si fiant more Columbino, non ad os Sancti vel si fiant cum scandalo, prout etiam facille in Religioso, Clerico, contingere potest, vel si fiant linguam in os alterius inferendo Patet apud Lacroix. 2o si sint morosa, vel in continuo, sape repetita quamvis solum ex Joco, vel petulantia fiant. Tamen ii, quia facille in delectationem venereum degenerant, vel si fiant cum periculo. vel more sine delectationis, venerea approbanda vel rejicienda vel cum actuali illius affectu, 2do Venialiter vero peccat. si secluso affectu venereo vel periculo consensus, in delectationem venereum. fiant solum ex joco petulantia, leuitate, vanitate, vel solum ob delectationem seu libidinem seu organicam, et non sint morosa et repetita, sed obiter et more Patrie. Hemo S. Athanasius Antonius. Sylvius et alii apud Sanc. quia vit S. Antonius in tantum sunt pellata amplexus, oscula, tactus, Multilogia in quantum procedunt a leuitia, quod non sit mortale, supponitur, sit vel venialia quia carent fine honesto, et nullam seu necessitate, si fiant ex necessitate, vel fine honesto, ne quis in corpore

habeat

habeatur ꝛ ad offendendum amittitam Iucta morem Patriæ ꝛ affovendum amorem in ordine ad contrahendum Matrimonium, quamvis per accidens contra voluntatem motus veneri oriuntur, ꝛ ut aiunt Theologi, quamvis possit supervenire tentatio et mala intentio, quia hoc erit per accidens, modo possitive dissentiat, Sylvius apud Lamy, Pellizzario &c. alii. apud Lacroix committit: quia bona sine honestantur, et honestam motus Veneris causam per accidens in teneatur evitare vide supra sententiam contra moralistas comparem affectu sibi dinoso noxiæ teneatur et charitate se retrahere, si sine incommodo, et absentiæ scandala possit. Pauneli, quia quilibet teneatur proximi peccatum impedire.

Prima 2da Tertia= per tactus et aspectus graviter peccat ex affectu veneris delectationis tangendi, ꝛ aspiciendi pacted etiam honestas, ut vultum, manum &c. quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, Jam mechatus est eam in corde suo, Matth 5. 2da Tangendo inhonestas ꝛ illicis vicinas, cujusdam sexus, etiam ob defectum ætatis ꝛ alia ex causa seminare impotentes. Lambertinus, Sporer, apud Lacroix. Excipiunt puellæ puberis, quia ex se tendit ad pollutionem, ꝛ mamillas tyrunculæ puellæ puberis, Pauneli etiam solum ex loco, libitate ꝛ curiositate et pactes inhonestas, solum per inductum, ꝛ vestes, aut lectum simulando, et quamvis Schanckes apud Lacroix. factos super vestes, ex petulantia solum provenientes rubeat vero tamen ex fine mortali, et semper prohibendi: 2da Partes inhonestas diversi sexus aspiciendo, ꝛ pprias alterius mirare et repetite intuendo, ꝛ tangendo ꝛ in loco omnibus patenti se palleando, ac Feminis se nudam natandi causa ex ponendo, ꝛ Femina eos aspicientes, etiam solius curiositatis gratia, ꝛ e loco extraneato, ut periculum delectationis Veneree absit Schanckes. Filliucius. Lambert.

Tamburinus apud Laercq. v. Salicantes se invicem in ûs tangentes se vm se aspicientes; Unde Magistratus natationes publicas interdicere debebat, et adolescentibus n nisi coopertis partibus secretioribus v. Hunquam sine necessitate permittenda essent.

2do Nutrices et Ancillæ parcæ in timentes infantium, sine necessitate macose, v. reiterando tangentes v. aspicientes; v. quicung. vici. vt mulieris coitum inducend. quia omnia, ista etiam si solum ex levitate et jaco seu petulantia, v. curiositate fiant, graviter per se, et periculose ad delectationem veneream provocant, Tanc. eidem modo peccant se, nisi dem. parcibus tangi permittentes, quia n solum alieno damno, operantur, sed ejusdem periculo se exponunt; 3tio Tangens genitalia etiam minorem ut Canis, v. pilis sine necessitate, pjtue si ea usq. ad ejaculationem seminis agitaret, Tanc. non ob periculum seminis pollutionem quam necare potest, sed quia similes contractationes in se sunt turpes bestialitatis malitiam vt pjtue depravationis periculum continent.

4to Eunuchi etiam in præcitatis graviter peccare possunt. quia etiam ipsis datur copulatio spiritualium licet generationi non aptarum cum delectatione æquivalente venereæ, ut dixi. 5to graviter peccat Spondæ sue blandiendo, faciem manus, brachia ejus tangendo et osculando sine ulla etiam mala intentione legerem solum et contra intentionem delectationem sentiendi si alias libidini sit deditus et delectationi consentire consuevit. quia propendio hæc corrupta videnda est. Ipsi in hac occasione incontinentiæ periculum; venialiter vr solum peccat, si per raro in simili occasione libidinose daretur, et delectationi obsistere sit solitus in praxi tamen similes licentiæ vix viribus sunt desperandæ, ne in graviores tentiones incidens eis succumbat. Post. vix n nisi venialiter peccat ex loco, v. levitate seclusa affectu libidinoso, pote. puer Amadis pulsans, digitos fremens manu

obiter

obiter v faciem Simulando tangens Faux quia in se Sit inclinescentes
et malitiam re affinetu tangentis inducunt, qui non nisi venialis
Supponitur. 3to Secundum Silicium et alios mortali ecundantur.
Crura, Colum, humeros, pectora, quoad partem superiorem Iuxta morem
Patriæ videri exposita, et levitate sine malo fine tangens virtuent,
quia Iacta ipsos v graviter movere Solent, quo quoad videntur facilius
quam tactum admitti potest, quia minus movet, modo obiter fiat v
Si inter mingendum ejusdem Sexus fiat, etiam quod partes inhonestas
Dilluant. quia ipsi v carnaliter moveri Solent, Hæ tamen Conductus
nem contrahunt, valde Peccandi sunt, Qui Venialiter Solum peccat
Tentorem Coitum intuens, v Se ipsum v alium ejusdem Sexus in
partibus inhonestis, v picturas, aut Statuas turpes ex Sola curios-
itate v levitate non morose aspiciens Thomas et Charmes contra
Faux: quoad picturas, et Statuas. quia in magis. Sed minus videntur
excitativa: quam natura licet, Statuas grandiores personas repre
sentantes facientes et exponentes graviter peccent; quia alios ad libid-
inem Scandalo Sit, Sit ex curiositate, v levitate, aut manus calefaciendi Cau
sa, Seipsos in suis partibus tangentes, exadat Sylvius, et alii communiter
apud Faux, modo in animo prædicto abeit affectus venereus, Scandalum
ad periculum delectationis veneree, et si contra voluntatem excitet
reprimatur desistendo a prædictis, nec morose Sed obiter tantum fiant,
quia v et tanta in partibus, quia et in proprio, Sicut in aliena corpore et
Sexu turpiludo, nec tantum voluptatis veneree periculum Sylvius
Hidemet Tones, et Charmes Vel Hæ mortaliter peccant, Illa v
nimus Motus Lavantes, v vestientes, infantes partes etiam inhonestas
Solum ex curiositate v levitate aspicientes, v tangentes sine morose, Sit
obiter, et leviter tum Lacroix: quia ob infantilem ætatem in ita graviter
per se movent ad libidinem, quamvis graviter peccent, si morose v af
fectu libidinoso fiat, ut supra dictum, nullo modo autem peccant, Si
ex necessitate fiat.

3ie Nec graviter peccant Conjuges Solius Voluptatis causa inse mutuo prædictos tactus, et aspectus exercentes Seclusio periculo pollutionis scilicet Fili, et Comunes apud Sanchez Gerzia Contra Pontas, quia Matrimonium eos honestat, et ex natura sua ordinantur ad copulam quæ ipsis est licita, defectus autem finis debiti non est mortalis, et actus relati ad copulam nullam sunt peccatum, et si matato animo ut Sequatur absente autem comparte, ut præsente in proprio corpore animo non copulandi facti sit mortales Dilluaet. quia et sic non sit Conjugales actus, sed Hominis Solitarii, et ex natura sua tendunt ad pollutionem etiam præcitatis mortaliter prohibitant; animo vo copulandi, tendit ex natura sua ad copulam v in comparte licet omnis in copulandi, tendit ex natura sua, ad copulam quæ sine tanto pollutione prolis exercet in Sponsis autem, sicut in alijs, si mortalis ex peccaminosi. vide sup pra de delectat.

2a Nullo modo autem peccat ex officia v Necessitate se, v alios in partibus inhonestis aspicient v tangent, ut medendi causa, v ex fine aliquo naturali, et honesto, v.g. ut sanatione moderata, pravitum molestissimum extingvat, modo absit periculum pollutionis, aut consensus in eum, si ex improviso, contra voluntatem, et intentionem Contingat Sanchez Layma Marchantius. Boecc. Supra citati. Pagina 444. Omnia tn prædicta licet aliquo fine mortali fiera possunt, in praxi necessaria omittenda dilvarenda, ac vitanda, et Libidinosis omino prohibenda sit, quia in his corruptio propensio corruptio evidens et periculum inminentia. Cui se nunquam exponere licet; et periculum aliquo non est sed Libidinosa ex mora motivo impraditione ætate fragida complicione, fragilitate sexus [illegible] dijudicandum est,

Octavo me Bis verba obscena graviter peccat. 1a Verba obscena Loquens, Cantando, Scribendo, Componendo, Legendo, audiendo, ob dele

Obdelectationem veneream, in se vel in alio excitandam, vel cum gravi illius excitandæ periculo, aut scandalo, et venialiter si fiat ex levitate, joco, vel solatio vano, vel ob solam delectationem actificii excludo scandalo, et delectatione venerea, vel illius periculo vide de vel alio, et Antoninus. Navarrus. Cajetanus, Tallet apud Lacroix. Vel si solum ex respectu Humano videat, complacentiam quid exhibeat, ne videatur, convictus affligatur modo, videl. vel complacentia non ad contemnendum excitet. Vel authoritatem reiinat; per accidens vero, et in præsti, cum raro det periculum. tunc sic dicitur complacentia. Scandali in proferente, vel audiente præcipue in juvenibus, et in primis vel si sint valde turpia, et inductiva, ordinarie mortaliter peccant, et non facile dicentibus se nihil mali facere vel cogitasse credendum, sed ut abstineant ea impedi vel cedant, et si non possint displicentiam exhibeant, monendi sunt Homas et Charnes

2do Graviter peccant libros obscenos, vel si non exponere sint obscœni, imaginem tamen amoris. ac delectationis venereæ ingerentes impressores, Bibliopolæ eos vendentes, vel alios illos legentes vel Parentes sint infantibus eos permittentes etiam eloquentiæ addiscendæ gratia quamvis vitiis gravioribus, et pudicis sermonibus. elegantiam unice, inquirentibus permittantur

Concilio Tridentino.

3o Litteras amatorias amoris, venerei incendia excitantes, scribentes, legentes vel scienter portantes, quia omnia producta delectationem veneream graviter, et periculose excitant.

De ornatu in Honesto Multiorum. Choreis Spectaculis vide de Temperantia.

Quæstio 4.

Quaestio 2ª

De Peccato Originali.

An detur peccatum originale et quo consistat?

Q. 1ª Dico peccatum originale de fide certum est, quod ipsum Adæ peccatum totiusque posteritati Deus et intime communicatum, consistens formaliter in habituali privatione conformitatis ad legem quam Adam Caput Nostrum transgressus est et quam nos ipsius voluntate transgressi sumus.

Q. 2ª Quaenam sit causa transfusionis peccati originalis, et quinam illum contrahunt?

Dico Peccatum originale non est extra Deum ejusdem transfusionis Causa proxima non est concupiscentia, vanesimus. Sed seminalis Generatio ab Adamo Supposito Decreto Dei voluntatem omnium ab Adamo per Generationem naturalem descendentium transfundi in voluntatem Adami, et eum Caput totius Generis humani Constituendi in ordine ad obsecutionem, et transgressionem præcepti, de non comedendo fructu prohibito, patet ex Concilio Tridentino Sessione 5ª Capitulo 3. Peccatum Originale omnes infantes etiam fidelium contrahunt, quia ait Apostolus ad Romanos. 5ª Omnes in Adam peccaverunt. Excepta Beata V. Maria id est omnes Consentiunt Catholici et Contraria opinio in communibus Lectoribus, Libris et Colloquiis publicis.

Publicè probatas a Gregorio 15to Dominicanis Solis in privatis suis Colloquiis inter se, et non inter alios, v cum aliis permissa, quamvis debitum remotum illud Contrahendi habuerit, quia in lege generali debuisset includi nisi a Xto ab eo fuisset redempta et preservata,

Quorsum

Quorsum sunt pœna peccati originalis?

R Pœna peccati originalis hujus vitæ Corporales sunt Mors, et Hominis vitæ miseriæ. Pœna autem Animæ hujus vitæ sunt 1o Privatio Justitiæ originalis quæ consistit in peccata mentis sub missione erga Deum, et sub missione appetitus Sensitivi mentis
2o Privatio gratiæ Sanctificantis, habituum Supernaturalium Fidei Spei, et Caritatis, Donorum Spiritus Sancti 3tio Vulnus quadruplex, animæ nempe Ignorantia, in intellectu, malitia, et inclinatio ad malum, in voluntate, Concupiscentia, in appetitu irascibili contra rectam rationem, et infirmitas in appetitu Irascibili, ad arduæ in via Salutis; et pœna alterius vitæ sunt, 1o Exclusio a Regno Cœlorum seu privatio vitæ æternæ, 2do Dolor internus, de bono amisso. 3o Pœna sensus seu Gehennæ ignis.

Quos H.

Lectio 1ta Quoniam Sint Baens. parvulos sine Baptismo decedentes

Dico Parvulos sine Baptismo decedentes ex clausura
Regno Dei et vita eterna, ut fides docet; Sed an etiam
paciantur poenam damni, ac animi dolorem de
bono amisso, et naturi poenitus, beatitudine non constat;
Bonas saltem secundum non patiuntur, ut docet Sanctus
Thomas, quia correspondent conversioni ad creaturas
et delectus aparentes non gustatis et probabiliter, ut
docet Ds Gonet ex S. Thoma, habituum sunt cognitionem
vivi per fidei immortalitatem, impassibilitatem, cognitio,
nem multorum sed non omnium naturalium, Dilectionem
naturalem Dei, ut authore naturæ non vere amicabilem
et perfectam, quo cum aversione debeo pro regimale
contractum stare sequit.

Tractatus 4tus

De Legibus

Hic Tractatus tres complectitur questiones. 1a De Legibus in
communi, et in particulari 2da De necessitate Legis, 3tia De
præceptis Edelecia.

Nota Dictum

Lex jubet aut vetat premitat frimina plectit.
Irritata cogat, subjectos obligat omnes.

Quæstio 1a

De legibus in Communi et particulari

1 Lex in 2. R. Lex definitur rationis ordinatio stabilis ad bonum publi
cum promulgata, ab eo, qui curam communitatis habet cum pœna
tione obligandi subditos

Definet a Praecepto, quod nō est stabile nec pro bono communi. Sed particulari:

Quot Sunt Conditiones Legis?

R: Conditiones legis Sunt 10. vid. dicet 1ª ut Sit honesta, 2ª Justa, 3 possibilis, 4 Secundum naturam Rationalem, et Patria Consuetudinem 5ª necessaria; 6 utilis; 7 non obscura; 8 Stabilis; 9 pro bono comuni; 10 promulgata, et quidem naturalis per dictamen rationis; Divina vō per Revelationem internam, et externam cum; ō Sine Solemnitate; et Humanam per Solemnem Cerimoniam.

Quotuplex Sit Lex?

R. Lex Dividitur in internam; naturalem, et positivam; positiva iterum dividitur in Divinam, ac Humanam, et hac in Ecclesiasticam, & Civilem; ratione materiæ vō. in affirmativam et negativam.

An promulgatio Sit de legis essentia?

Dico Promulgatio, quæ est authentica, Legis notificatio, est de essentia legis, et quidem, quoad leges Humanas cum Solemnitate facta in singulis Diœcesibus, si Sit Pontificia, et ex communi ferè omnium Regnorum, vel in singulis provinciis, si Sit Civilis, et in Regno Gallia insuper aptud. Supremarum Curiarum in loco Solet. qua facta obligat, etiam ignorantes a die in lege ō a constitutione facta, ō a publicatione sufficienter facta, pro quadruo mensis a Lege Canonica præscriptum. quamvis etiam Consuetudinem Pontificia sequitur; Quia sine Solemni promulgatione in authentica forma, ac pro inde nec obseruari potest, etiam si ipsa sit lex revocatoria legis, seu privilegium legis favorabilis nulli afferens incommodum, secus si Sit revocatoria privilegii odiosi; quia istius revocatio est favorabilis; facta Juris actione, in favorabilibus necessaria non est promulgatio; E. Contra revocatio privilegii favorabilis est odiosa; Odiosa enim, Sublati beneficium nulli nocent.

Hinc 1ª Casus redeuntes privatio Juris petendi, Debitum,

impedimenta tremenda, etiam ab ignorantibus inuincibiliter in aeternum
quia lex publicata in communi et in vigore. excusantur tamen a culpa
et pena transgressionis imposita. Dicunt. quia ignorantia inuincibilis
excusat a peccato, ac proinde a pena. 2a Recreatio priuilegio
per concilium Tridentinum valet etiam in laicis, ubi in fuit promulgatum
quia favorabilis Iuris Epporum. quibus praeuigea creant mrci. S.
Thomas et Clarenus.

2/5. Quid sit Lex aeterna? R. Lex aeterna a S. aug. definit: Ratio
Divina: v voluntas ordinem naturalem seruari iubens, et perturbari
vetans.

2: 6. Quinam legi aeternae subjiciantur?

Deo legi aeternae omnes subjiciuntur Creaturae. Rationes quidem prae.
cipiendo, v prohibendo, rationales vo ordinando, et monendo illos ad fines
suos: quia Deus mnib Creaturis naturam ordinem potius, omes p alia
leges a ipsa dexerunt. Divina quidem immediate, naturalis mediante
lumine et Rationis. Humana vo mediante potestate principibus concessa
v mediante Republica, cujus curam gerunt: quia nr potestas
nisi a deo ad Roma 13.

2: 7. Quid sit lex naturalis? R. Lex naturalis definit a S. Toma. participatio
legis aeternae rationali Creaturae Dictamen quod in rem dicit bonum agendum
et quod in rem dicit malum fugiendum.

2: 8a Quae nam praecepta pertineant ad legem naturalem?

Dico. ad legem naturalem pertinent, in Solum 1a ppia practica, et pri.
mae ex. Conclusiones, sed etiam remotiores. quae necessario ex eis
deducunt. ubi usus prohibitio. imo etiam omnes virtutum morali
um actus, quoad actiones generecas, et etiam quoad modum. ut rec
tum humanae, et Honeste fiant. quia juxta S. Tomam. Lex naturalis

praecipit. ut

ut actus Hominis semper sint rectæ rationis consentaneæ, vel quod
speciem suam propriam saltem ut sic Consilia Evangelica.
Hinc Dives tenebatur Legem naturali succurrere paupari, dummodo
honestus finis, vel tamen tenebatur omnes implere Castitatem.

Quæst. An Lex naturalis mutari possit?

R. Prænotanda. Legis mutatio propriè sit desinendo, cum objectum fit injustum,
vel per ignorationem, cum non amplius integre obligat, vel per abrogationem, et
derogationem, cum totaliter, vel expresse tantum taliter; per additionem
vel declarationem, aut dispensationem. Alias notatis.

Dico Lex naturalis non potest propriè mutari; non desinendo, quia non potest fieri
de justa injusta, nec per ignorationem, vel abrogationem, et derogationem,
quia ipsemet legis radius, indefectibilis; nec per dispensationem
etiam Divinam manentibus eisdem circumstantiis; quia quod
est intrinsece malum, et naturæ rationali inconveniens; Nec datis
potest ei fieri conveniens, potest tamen mutari impropriè ratione
materiæ quia mutatis circumstantiis potest cessare esse prohibitum.
2o per additionem, quia lex naturalis superaddita finis. Sic mosaica
ea et Evangelica, vel per simplicem interpretationem; quia non addes
exponitur: extra Casum justæ defensionis, vel authoritate propria; non
vel per Epikeiam; quia nullos habet Casus imprævisos, sed omnes com-
prehendit.

Ultimo Deus non propriè dispensavit Abrahamo, ut proprium molaret fil-
ium, nec Israelitis, ut auferent bona Ægyptiorum, sed cessante
authoritate Dei cessabat emulatio propriæ filiæ, et ablatio bona
Ægyptiorum esse malum. 2o Papa non propriè dispensat obligationem
nati, sed illum non obligare in certis circumstantiis declarat. Dispen-
satio et palliative etiam pro tuenda vita, ac fama, non licite.

nec Contracto cum impedimento dirimente, matrimonio licet
a Scente celebrare ignorante debitum; quamvis impedimentum
esset indispensabile, et unitantum notum, quia Agenti est in-
trinsece malum, et ignorans nullum inde mjus habet.

Q: IV. Quid, et quotuplex sit Lex positiva?

R.ad 1m Lex positiva est ea, quo a Deo, v homine est posita, et Lex positiva
dicitur, et est duplex, Divina scilicet, et Humana. Lex Divina alia est
Mosaica, alia Evangelica: Lex Mosaica est ea, quo populo Israelitico data
et per Moysem promulgata est, ejus praecepta sunt moralia, Ceremonialia,
et Judicialia, et finis ejus proximus erat, recta populi Israelitici
ordinatio erga se ipsum, erga Deum, et proximum; finis vo remotus
erat Spiritualis, ac Supernaturalis ejus felicitas in hac vita per non
sanctitatem, et in altera per beatitudinem aeternam, et Legis obligatio
Judeos:

2da Lex Evangelica est ea, quo a Christo est condita, ab Apostolis Die 1a Pente-
costes promulgata, per se Justificativa, et usq in finem mundi duratu-
ra; ejus praecepta sunt triplicis generis: Videlicet: 1o Moralia ponitur
a Xo de novo institutis, partim confirmata; 2o Praecepta fidei de
de novo instituta, sed clarius explicite declarata: 3o Sacramentalia
a Xo de novo instituta.

3 Lex antiqua fuit figura, et Nova ejus complementum; in quibusdam
conveniunt, et in quibusdam ut patet, discrepant: Libertas Legis
Evangelicae in confistit in immunitate ab omni lege, sed in immunitate,
primo a peccato per gratiam, 2o ab ignorantia per fidem clarius
explicatam; 3o ab onerosa legis Ceremonialis servitute, et a gravibus
praeceptorum Moralium obscuriores gratias illa facilitante.

An Lex antigua fuerit bona, et quando fuerit abrogata 2 2.1

Lex antigua fuit bona, quia a Deo fuit; attamen imperfecta fuit, negative; quia minus est perfecta, quam Evangelica, et secundum se fuit abrogata in ipsa Xti morte, quoad vim vo obligandi in die Pentecosty facta solemni ejus abrogationis, ac legis Evangelice promulgatione, 2.1
quo vera est Lex, quia vere legis conditiones habet.

Quenam sint precepta legis antigue, et quando fuerint mortua, et mortifera?

Dico 1m Precepta moralia legis antigue nunquam fuerunt mortua, id est omnia extincta, Judicialia, vero, fuerunt mortua, in vo fuerunt mortifera, id est mortem animo afferentia; Ceremonialia fuerunt mortua, et mortifera, in tamen statim; sed aliqui ritus Xtum venturum prefigurantes potuerunt ex economia causa, ne viderentur male ab Apostolis sine crimine observari; Mortifera autem facta sunt, quadragesimo circiter anno post Xti mortem evulso a sito, et Vespasiano Imperatore ritibus Romanis Templo Jerosolymitano et Synagogis ac ea extincta, at tamen aliqui ritus Judaices, in quidem vi legis Mosaice, sed apostolice institutionis ut abstinentia a suffocato, et sanguine &c adhuc 2.2
per aliquod tempus, ob graves rationes potuerunt observari

Quod: et quotuplex sit Lex Humana, et quotuplex sit Regimen

Rsp Lex Humana dicitur, quae ab Homine, et posita; potestate tamen a Deo accepta immediate, ut Papa, et Episi; vel mediante Communitate, ut quondam Reges, et Principes.

2o Lex Humana dicitur in Ecclesiastica, et Civilem, in Scriptam et in Scriptam, ut dicit Jus Gentium, et Consuetudo vim legis habens, et in communem, ut Jus Canonicum, et Caesareum, et in municipalem, cujusmodi Plebis, Provincie, aut Civitatis.

3o Regimen est triplex 1m Monarchicum, in quo unus Solus Super omnes gubernat.

2° Aristocraticum, in quo optimates gubernant.
3° Democraticum, quo subditi mutuo consilio seipsos regunt.

2.14. Quidnam possit condere leges humanas, et an ab acceptione dependeant

1° Duo Legislator habens Regimen Monarchicum, v. etiam Aristocraticum majore parte optimatum consentiente, pt condere leges obligantes in dependenter ab acceptatione, ita ut eas sine legitima causa n acceptantes peccent, quia qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit, ad Rom. 13. et possunt subditi ad ejus observantiam compelli: Verum in legislator habens potestatem ad edificationem, et n ad destructionem, præcavere debet, ne observantiam legis urgendo plus noceat, quam prodit; ideoq legislatore ad majus malum evitandum tacente, Lex cum Bonficio, a Rejore communitatis, parte n acceptata tacite, v expresse de facto n obligat; quia tacendo consentire videtur.

2° Quonam sit Humanæ Legis materia?

Duo Materia legis humanæ, et actus humani externi; potest tn utroq Lex Ecclesiastica, et Civilis etiam actus internos indirecte saltem præcipere et prohibere; quia pt præcipere externos, qui circa actu interno recte fieri nequeunt, ut Oratio et Juramentum. imo lex Ecclesiastica etiam directe internos præcipere et prohibere posse, videtur; quia interdum absendum fidei, quam proponit, præcipit;

3° Qualis ad Satisfaciendum Legi requiratur intentio?

1° Dico ad Satisfaciendum præcepto Legis negativo, nulla requiritur intentio, sed sufficit, ut quis ab opere prohibito abstineat; ad implendum tn legem affirmativam, requiritur, ut actus præceptus fiat, 1° voluntarie quia actus debet esse humanus. 2° Cum intentione ponendi opus præceptum et interpretativa Satisfaciendi præcepto, non habenti contrariam; quia actus hominis ultra intentionem n operantur.

Iuxta communem axiomā. 3° Est finē honesta, v̄ alege præcepta; quia
int̄ bonum morale, et malum n̄ datur medium indifferens. Indivisa,
Hinc Satisfacit præcepto 2° abstinens a Secunda refectione m̄ die jejunii
Sola Sanitatis causa, v̄ ex defectu laborum; quia Iuxta communem axioma
finis præcepti n̄ cadit sub præcepto, 4° Devote audiens Missam, ignorans
Festum, v̄ communicans; nesciens tempus paschale Iam incepit
se, 5 Recitans officium cum agente cum intentione Satisfaciendi in
Choro v̄ audiens Missam privatam, cum intentione assistendi Missa
Solemni, pro impletione præcepti; licet postea impeditus, Idem offi-
cium v̄ repetat; nec aliam Missam audiat, dummodo n̄ cœperit contra-
riam habuerit intentionem, non Satisfaciendi ingenuæ eventu
quia omnes ipsi videntur habere intentionem interpretativam, Satis
faciendi præcepto, Sicjus obligationem scivisset, v̄ impedimentum
præcidisset; Et n̄ multorum Sententia Sola Sufficit intentio aponendi
opus alege præceptum. Illamen Satisfacit præcepto assistendo
Missæ absolute n̄ritis, licet Infandi ecclesiæ Sacerdotum audiendo
Missam Satisfacit: quia violentia n̄ vō metus talis voluntarium,
nec dans Eleemosinam Solius commiserationis causa Satisfacit præ-
tio a Confessario injuncto; Nec orans ex mera Devotione
Satisfacit voto; nec Satisfacit attente quidem legens officium, Sed Soli-
tus occupationis, v̄ lucri causa, quia Ecclesia illud præcipit n̄ Solum
ut attente, Sed etiam devote id fiat cum intentione, Deum honorandi divi-

Quinam teneantur ad Legis humanæ observantiam?

Dico ad Legis humanæ observantiam Coactive omnes, et Solitenentur
Subditi ultra rationis habentes, Supremus v̄ absolutus Legislator
indipendentem a Communitate, habens Iurisdictionem Legislativam.
N̄ tenetur Coactive suis Legibus; quia n̄ Subditus, Sed Solum qui

quoad vim directivam proveniunt autem a Dictamine recte rationis, aeternis Naturalis, ut Suis exemplo Praefi subditis, quia Regis ad exemplum totius compositae orbis; nisi effent leges Statuis suo inderecedentes:

Hinc 1o Leges Archi Eppi dependentiae a Concilio Nationali ferentes leges & sententias, Item generales, Provinciales &c dependenter a comitiis Generalibus & provincialibus, praesides Reipublicae, Oratores, Consules, cum communitate ferentes leges coactive ad illas tenentur. 2o Papa Reges absolutam habentes potestatem, suas leges transgredientes graviter peccant contra legem naturalem, si grave inde scandalum, ac deformitas, alioqui magni momenti Reipublicae damnum sequatur. 3o M. fantes ante septennium perpetuo amentes, manducantes carnes, in diebus prohibitis, non peccant, nec ipsis apponentes; peccant vero apponentes carnes Ebriis, et adtempus delirantibus, & ignorantibus; quia peccato etiam solum materiali, cooperari non licet. Ob eandem rationem peccant eos provocantes ad iram, Libidinem, Blasphemiam, licet ab defectum libertatis non nisi materialiter peccet, ad eos ad laborem servilem in Dominica applicantes.

Qu. 18. Ad quas leges Infideles, ac Haeretici obligentur?

Deo, Infideles licet ad Baptismum, et leges Evangelicas, ac civiles teneantur, quia Deo, et Reipublicae subditi sunt; non tenentur ad leges meae Ecclesiasticas, quia non nisi per Baptismum Ecclesiae subjiciuntur: Haeretici vero peccant leges Ecclesiasticas transgredientes, nisi ignorantia, & impotentia eos excuset, quia per Baptismum Ecclesiae subditi sunt.

Hinc 1o Non peccant infideles, ac Judei carnes in diebus prohibitis, manducantes, & ipsis apponentes, peccant vero Haeretici, et carnes ipsis apponentes excusantur tres carnes, & secundam refectionem ipsis, & etiam Catholicis etiam petentibus apponentes.

1o

1° Obgrave damnum; quia se, et alios Suos aliter sustendare nequent.
2° si eos ob aliquam necessitatem, v. Justam causam ego vocationem, infirmitatem, &c. dispensatos credant, nec inde eos interrogare teneantur, quia quilibet censetur bonus, donec probetur malus;

Quæ

Quæ quas Leges Clerici teneantur?

Dico Clerici in Legibus Civilibus obligantur, præcipue Gubernationem Reipublicæ, cujus membra sit, concernentibus. Salva tñ eorum immunitate, qua gaudent Clerici majorum ordinum; Beneficiarii, Religiosi, ac Religiosæ, quo diversis in Regnis Diversa, &, et præsertim ex Jure communi Confictis.
1° in immunitate, ad Collegiabiles, et tributis. 2° in exemptione, a Judice Laico in Causis Spiritualibus. 3° in Gubernatione Suarum personarum quoad Causas contentiosas. ac Criminales. 4° quoad bona Titulo Clericali possessa; Regente tamen necessitate Clericos æque, ac Laicos concernente, tributa solvere, et si sint actores adversus Laicum coram Judice Lajico comparere teneantur:

Hinc Clerici teneantur 1° Pacato præcio vendere. 2° Contractuum formalitates servare: 3° ad publicas necessitates contribuere, quæ Clericos æque premario, ac Laicos concernunt, ut pro impedienda inundatione, agrorum tum Clericorum, quam Laicorum, præcipiendis prædonibus. tum clericis quam Laicis parcentibus, pro reparatione pontium, ac viarum, et forum reed. ante ea omnia mirandabile, ac perpetuum contribuere habeant, ac teneantur reficere viam. ante suas domos. 4° Debonis Patrimonialibus tributa. ac vectigalia solvere, ubi ita usu et receptum, v. si negotiationem exercent, v. si facultates Laicorum non sufficiant, in hac tñ casu requiritur Papa consendus. R. adversus v. in necessitate, Ejusque vocationabiliter negatæ possunt tñen impon. Silvest. 5° Laicum ante tribunal Clerici citare. Nec gaudent clerici, nec eorum ordinum privilegiis Clericorum; quia confertur me ipsis derogatum &, Excepto privilegio fori et Canonis. Siquis secundum

Capitulo unico, de Cler: Conjugato. modo n ducerint Uxorem, nisi Viginti deferent Tonsuram, et habitum Clericalem, et Juxta novo Concilio Trid. tali Oppo aliquis m ministeri deputati sint. Silvest.

Qui 20m Quibus Legibus teneantur peregrini et advenæ?

Dico Peregrini sive sint visitores, qui extra Suum proprium Domicilium fixerunt, pro tempore, v ad tempus, qui etiam frequentes dicunt, n tenentur legibus particularibus Patriæ, v propriæ Domicilii. Domiganus. Et quia la assisa et loco n presentis, nisi ad sint n frandem, quia fraus semini provocat; v nisi forsan Juris Leges censeantur, n proprio territorio tra gredi, v personis, in aut earum rebus in proprio Domicilio esent affixæ Legibus vel locorum, ubi reperiunt v transeunt adstringuntur, sunt et peregrini regi. Domicilium multibi habentes, Juxta axioma n opponere ambrosii: et S. Augustini fundatum; Cum fueris Romæ Romano vivito more: Cum fueris alibi vivito sicut ibi, et quia ad pacificam populi Gubernationem, ac Secundum vitandum, hæc conformitas requiritur, modo ibi teneant morem, et legis observationi proportionatam,

Hinc Discedens n vigilia Jejunii v festi ex proprio, n alium Territorium, in quo tantum viget præceptum non tenetur ibi Jejunare, nec audire Missam licet esset Jejunium Universalis Ecclesiæ, ubi Confinetur me ab regatum Ecclesiæ Romanæ. Dillur quia licet Hoc Jejunii, v audiendi Missam Sit Ecclesiæ universalis, ut Sit Uniformitas, n pt ita privilegiati Sicut tenetur omnes in Secundo, secus teneret in particulari Hæretici cum; quia Ipsi tenentur legibus universalibus Ecclesiæ v in particulari Festi dicam; quia Isto leges unius Sunt personales, assistentes primario Personæ ubicq; existentes, exceptis locis, ubi dispensantur. Discedens vo in ipsa die Jejunii, n pt manere, ante discessum Summæ Ieptaculum, et in die festi tenetur prius audire

Missa

Missam si sit incola, Nav: Pellus quia Incola adplaudi tenetur, quam
Rospeq; Praecipue si praevideat, tempore, quo ultima Missa q̃ dicenda,
in propria teneri eo hunc se restituere, quia tunc Lex obligat; Navar
Victor, nisi horis matutinis ibi maneatur, & Them: ex Charmo Si in eccle
Civitate ex Parochia S. Petri, ubi n̄ est festum, teneatur die Summo mane
in Parochiam S. Laurentii ubi est festum, ibiq; peractum mane persolvat
videtur obligare ad audiendam Missam, et non ieiunium eius magis ob.
periculum scandali, ad abstinendum a carne, quam praemium in propria
et ad Ieiunium si ibi maneat, licet in propria non sit Ieiunium, et adveniat
in alio loco statum teneatur praeceptis negativis, v̄g: in die Ieiunii abstinere
a carne, et a 2da refectione, et in festis a labore, in vo affirmativis ex.
audire Missam, nisi per aliquod tempus, v̄g: matutinis horis ibi maneat.
in tri teneatur ibi manere ad audiendam Missam; Them: ex Charmo dicit: Quia
praecepta affirmativa retardant vires, in vo negativa; quare transgressio
majorem etiam causat deformitatem, et saepe scandalum gravius
ex missa in die Ieiunii. a proprio Domicilio discedens. ut alibi ubi in
Ieiunium carnes manducet, eas manducando peccat, v̄ ut alibi clandestine
Matrimonium contrahat, invalide illum contrahit. v̄ ut a Reservatis in propria
Diocesis. alibi absolvatur sacrilege absolvitur; Clemens VIII. Bulla super
na, Secus, si bona praedicta fiant, ubi sit amico invitatus ad prandium
carnes manducet, per inde iturus, si in propria teneretur in esset Ieju
nium, v̄ si extra suam Diocesim committat peccatum in propria reserva
tum, ibi ubi n̄ est reservatum pt absolvi a n̄ habente a Sede reservata,
licet in propria non pt absolvi a non habente a reservatis; v̄ si extra obser
vatio legis in contrarium intentum a lege, ut ad vitandam sedi
cionem, in armis incedat. Pellus. Absens a duo beneficio, etiam extra
Diocesim maneat tenetur ad ponas contra in Residentes latas

quia facilime dari censetur. Statuta in preiu. Domitilio transgredi; Suspen
in sua Diœcesi, & pt Celebrare in aliena; absens a preiu Testorio, tenetur
tributa bonorum preiu Domitilio Solvere, et Religiosus ubique. Quam Sera
re Regulare, in eo Statuta particularia, Provincia, v. Monasterii ubi tran
quia ea Sc Leges personas v earum res solum afficientes. Si accidend
in Ecclesia existentem, in platea, & mercati cendreas Sacrilegii. bene ca
occidend ex platea, existentem in Ecclesia; quia ibi fit delictum; et accid ca
Existentem in alia Diœcesi; illius panas incurrit. quando peregrini ma
tand cendreas vide de Conducts.

Qui. VI. An leges Humana obligent in Conscientia?

Dico Lex Humana tam Ecclesiastica, quam Civilis obligat in Conscientia, et
obligando Sub peccato etiam gravi. videlicet in materia gravi gravitor
præcepta, quia ad Rom. 13. qui Potestati Dei, Ordinationi resistit
qui autem resistunt. Ipsi sibi damnationem acquirunt in vero in mate
gravi leviter solum præcepta, v in materia levi, quæ gravitor præcipi
negat, quia effect nimia. Dignoscitur autem legislator, gravitr obligar
1o Ex gravitate verborum, quibus utitur, vg. Virtute Sancta obedientia
v præcipimus, mandamus, prohibemus, Teneantur, Si cadant in gravem
materiam, quia etiam sæpe ista verba, Usurpantur in Scriptura Sacra,
ubi in Sc obligatio gravis. 2o Ex gravitate pœnæ vg. et comminationis
Sub indignatione Dei, v. Depositionis Carceris perpetui, exilii, Infamiæ, pri
bonorum; 3o Ex gravitate Materiæ præceptæ, quæ expendentur Judicis. v
Confessarius pro gravi habetur.

Qui. VII. Quando Lex fundata, in præsumtione peccandi, v facti obligat?

Dico. Lex fundata in præsumtione peccandi, obligat in Conscientia, licetqs
peccet nemo, aut alterius nullum effect peccatum; quia saltem semper Ex
objective peccandum. Non vo fundata, in præsumtione facti; quia in Sc
mens legislatoris obligandi. Si factum v subsistat.

Hinc Leo prohibens lectionem Librorum Hæreticorum ob periculum perversionis
v. Matrimonia Clandestina ob periculum fraudis, Scelerum aliorumve,
ni conadorum obligat etiam in casu, in quo nullum est periculum; E contra
vo Lex compellans ad contrahendum Matrimonium premissum fundata in
præmissis, Legitime facta, non obligat, Sic ipsa præmissio non fit legitime
facta, vg. ob impedimentum, quod manifestari v. probari nequit:
An Lex humana obligat cum gravi damno, v. vitæ periculo?
Dico Lex Humana, ordinaria in conscientia non obligat, cum gravi damno,
aut periculo vitæ, quia esset moralitæ impossibilis; Nisi primo Reipubli
cæ conservatio, exigat, ut tempore belli, v. pestis: 2o nisi ejus violatio
latio cedat in contemptum fidei, seu legitimæ potestatis. 3 nisi ejus
violatio grave caudet Scandalum:
Hinc graviter peccat 1o Miles in ardentibus Hostibus Stationem suam nolens etiam
mortis relinquere: Parochus tempore pestis suam parochiam deserens.
3 in contemptum fidei vestibus valde sordidis celebrans. 4 Tentatus
ut Eleazarus. 2o Machabeus &c. cum Scandalo carnes manducans.
An teneatur ad partem qui non pt præstare totum opus præceptum,
et an aliquis eodem actu duobus præceptis satisfacere possit?
Dico Qui non pt totum, tenetur partem præstare, operis præcepti, si sit
de re divisibili; potest eodem tempore duobus præceptis satisfacere,
pro eundem, v. pro diversis actus se non impedientes, nisi aliter de legis
latoris mente constet,
Hinc veniens Sexto ad missam, tenetur audire quod referat; qui non potest
abstinere, ac carne, tenetur abstinere a tota refectione, qui non pt di
cere totum officium tenetur dicere partem. 2o obligatus ad horas
diurnas ratione ordinis et simul ratione unius, v. duplicis beneficii, satisfacit unica illius recitatione, etiam illud dicendo in Missa
in die obligationis, v. pœnitentiam in ea orando; 3o Non vo satisfacit.

peccatus examen, v confessionem tempore Missa. m die obligationis, quia attentionem impedit, nec audiens Missam, pro penitentia impositam. nec obligationis, nisi tres exceptiones pro singulis diebus esset imposita, v duo m die obligationes audiret; quia talis videtur esse intentio confessarii.

2 Cas: An impedimentum excusationis praecepti ponens, v illud n tallens, peccet

Duo urgento precepto, v ejus executione impedimentum proximum ponens, aut illud n tallens peccat propter illud Non secundo Legem. nisi illud esset non satium, v aque, aut magis utille, quam Legis observatio; quia, quia praecepta finem, etiam praecipit media;

An nec peccat Clericus Breviarium m mane projiciendo, et illud prosequendum differens: paulo ante Missam Dominicae, cum praevisione Missa omitenda, v questionem Philosophia cum attentione missa n compatibilem ruminando. v Venatione, Ludo pila, v Ita se fatigando, ut Jejunare nequeat: non vero peccat, si labor esset necessarius. nec exacto a fidelis Missam omittendi; quia assistentia exacta et magis necessaria, magis obligat:

2 2b. Quenam Lex magis obligat?

Lex naturalis magis obligat quam Divina, et humana etiam in materia Lex, quia materia etiam in
et Lex Divina magis obligat pro Humana quia actus 5 v 29. obedire oportet Deo magis quam hominibus. et major est obligatio Legis negativae, quam affirmativae, quia obligat semper, et pro semper, n vo affirmative:
Hinc, formulas n pt mentiri, ut populi audire Missam, nec laborare in Dominica, ut populi servare Jejunium, et Pater minor, potius debet recurrere ad mercedem, a peccandi, pro sua necessitate, quam laborare, v venturas mentiri pro servare in Dominica. Cap. Gen. 19 5b.

2 3a Quid et quotuplex Sit Lex Scripta?

Rsp. 1o Lex Scripta et duplex, Ecclesiastica, et Civilis; Lex Ecclesiastica

Ecclesiastica ꝫ Jus Canonicum, a Summo Pontifice. Seu Conditio Latu,
tatum obligens Ecclesiast. et 5 Compleditur Libros, videlicet,
1° Est Decretum gratiani ordinis S. Bened: quod nondum ꝫ authentica
captobatum; valet tamen 2dm authoritates, in eo allegatas. 2° Sunt
Decretales Gregorii 9ni a S. Raymundo. in 5 Libros Diuisa. 3 Est
Liber 6us Decretarium, 5 prioribus. ab Bonifacio 8vo Superadditus;
4. Est Clementia, 5 Libros a Clemente 5to Compilatas, ejusq Constituti.
ones, ac Concilio Viennensis, Cui praefuit Completum, quod a Joanne
22do sunt promulgata. 5. Et extra vagantes, et Constitutiones Joannis
22di prioribus Sui pontificatus, annis cinque et alia Communia ac
ac alcorum Summorum Pontificum Constitutiones, ac Bulla extra
Corpus Juris vagantes, et prioribus adjuncta. Bulla Cœca magna
negotia; expediuntur pendente bulla plumbea; Secreta vo pro par-
vis negotiis cum Sigillo Cereo. Annullo Piscatoris. Idest S. Petri
Signata.

Lex Curtis ꝫ Jus Romanum, seu Codicem. 5 partes continent, primi
rum 1° sunt Institutiones; 2° Digestum, seu pandecta 3 Codex
Justiniani. 4. Novella seu authentica. 5 Liber feudorum.
~~3° Jus Gallicum in toto Do~~

24. Quid et quotplex Sit Lex n Scripta?

Lex n Scripta ꝫ consuetudo. et Definitur Jus quod dam. moribus insti-
tutum, quod pro lege sub accipitur, dum deficit Lex.
2dm Consuetudo ꝫ triplex: 1° Secundum Legem. 2° praeter legem. 3 contra
Legem. effectus ejus sunt 1° Legem Dubiam, interpretare per ejus
usum; 2° Novam introducere, per actus frequentatos. 3 Veterem
abrogare per usum contrarium.

Q. 29. Quando consuetudo vim legis aquirat et vetus abrogat?

Dico Consuetudo, ut vim legis aquirat, et veterem abrogat, debet habere Conditiones.

1° ut sit Justa, saltem objective, alioqui Legis conditiones habeat. 2° ut Legislator expresse, vel tacite, nil reclamando, consentiat: 3° ut prescriptionem 10 annorum pro lege Civili, et 40 pro lege Ecclesiastica habeat. 4° ut fiat animo introducendi Consuetudinem, per actus frequentatos, quorum vices vel Signa sufficiunt dicere, singulis duobus, vel tribus annis, eos exercendi occasio occurat. 5° ut major, ac sanior pars eam approbet, Solus autem vel nullus, nisi saltem implicite legi sit contraria, non sufficit, nec consuetudo particularis, loci vel Provinciæ, abrogabitur per legem contrariam, universalem legi, nisi specialis fiat ejus mentio, bene autem Consuetudo universalis quia censetur nota Principi in vo particularis.

Hinc 1° Consuetudo, dicendi Salutationem Angelicam ad Somum Campanæ vel sumendi aquam benedictam, nil valent vim legis, nec Consuetudines, et Constitutiones Regularium; Quia nisi sint animo obligandi, tenentur tamen ex Consuetudine ad horas Canonicas, exceptis quibusdam Monialibus Festivis, Reformatis, ex Speciali Papæ declaratione. 2° Licet lex Consuetudine abrogantes aliquando pereant, non pereant tamen earum Successoras illam non amplius observantes.

Q. 30. Quid et quotuplex sit Lex penalis?

R. Lex penalis est ea quo panam transgressoribus Constituit, alia est pure penalis, quo præcipit tantum disjunctive, ut aliquid fiat, vel certa pœna subeatur, alia mixta, quo præcipit aliquid faciendum, vel omittendum, sub panam transgressoribus imponit.

Q. 31. An detur Lex pure penalis, et quando lector tantum ad panam obligetur?

Dico posunt dari leges, pure penales, et solam panam obligantes;

quia talis esset Legis latoris voluntas obligandi efficaciter ad legem, v. ad poenam; et mixte obligantes, in constructa sub peccato simul, et poena, quia potest esse praeceptiva, et poenam simul injungere transgressionibus. quo in talibus obligationibus in conscientia; Legem antecedenti judice tantum ad poenam, quibus modis cognoscitur. 3° ecclesiae Sapientum interpretatione, 2° ex legis latoris declaratione, 3° ex ipsa legis forma, v.g. qui hoc fecerit, haec solvet poenam; hoc facias, vt hac salvetur poena.

2° An tributa sint lex mere poenalis, et a Subditis solvi debeat? 1°

Rp. Breve. 1° Tributum generaliter sumptum significat omne, quod Pri. vel publice a privatis Solvi solet; proprie autem sumtum, et pendio, quod per capita, vel super facultates Subditorum imposita, et Pri. vel publicae salvenda, ut Statum Suum tueri, et communibus necessitatibus ac utilitatibus prospicere possint: Si singulis capitibus imponatur, dicitur indicere capitatio, /: Capitation. Ut Taille Personnelle :/ Si super facultates dicatur, /: Taille Relle :/ &c. duplex, ordinaria, quod quod annis Solvitur, et extra ordinaria, quod propter superveniens Causam extra ordinarie exigitur. 2° vectigal, /: Impost :/ Est id, quod pro rebus, vel mercibus in urbem, vel provinciam invehendis, vel exinde evehendis Solvitur, et dicitur indicere portorium. 3° Peage, gium, seu Guidagium /: Peage :/ Est quod Solvitur, ut transeuntibus aequo curetur, navi, pro pontium, ac viarum conservatione, custodia, ac securitate: 4° Hoc natale.

Dico, Tributum, vectigal, et pedagium juste, et sine, si imponantur, auctoritate legitima, et justa ex causa, 2° debita cum proportione, quia narratio dictat. Ut Principes sico Regimine Deo, et bono publico vacantes, a populo tributis sustententur, et Apostolus Paulus ad Rom. 13 ita dicit: Reddite ergo omnibus debita, cui tributum, tributum,

cui vectigal, vectigal.

Illa, defraudantes, egenere suo graviter peccant, contra Justiciam
non solum legalem, sed etiam commutativam, prout ideque obligantur ad
restitutionem, Sylvest. Cajetanus. Sott. Led. Cabad. et alii communiter
apud Dilluard. Quia non solum lege mere penali, sed et Jure stricto
videntur Rpi debita ex implicita Populi promissione tamquam
stipendia Regii ministerii sub hac conditione suscepta, et subsidia
recte illius administrationis:

Hinc. 1m Tributa exigere possunt. 2m Reges et Res publica, pro sua sustentatione, et Regni conservatione, etiam extra ordinaria ex justa vindicta in subditos rebelles, et in hostes victos pro justa punitione, et damni reparatione, et pro hoste arcendo, et impugnando pro Regni tranquillitate ac prosperitate modo sint proportionata, necessitati, et cessante, cessent. Indubio autem an tributum sit exigatur, videtur presumendum stare in Rpe, quia in semper omnes potest manifestare rationes, 2m ubi est usus receptus, Magistratus gravium exigit impositionem populo facere possunt, quod collectas vocant, pro necessitate, aut utilitate publica, ut reparatione Fontium, murorum Civitatis, Portarum, et Rpe suo claro, de consensu sui Capituli, pro reparatione Ecclesiarum, Erectione Seminariorum. Et Dilluard. Quia Et Principes in sua Diocesi, et Papa in tota Ecclesia; ibidem in Gallia tamen inferiores Reges

Hinc 3m Graviter peccant, notabiliter defraudantes tributa, Vectigalia, Pedagia, debentque ea etiam in petita, solvi, nisi alia sit consuetudo in solvendi, nisi petantur, et secluda fraude, qua declinandi studio a via publica, et mercem occultanti, non patrocinantur. Dilluard. et tenentur ad restitutionem. Auct. Supra Cit. Quia sunt Jure stricto debita. Et licet aliquando, a restitutione excusarentur, ut aliqui volunt apud Barrem Gervasium, quia exactores deprehendos, pro alio solv

cuiunt; non tamen videntur excusari a restitutione Spe. fraudis, si
propterea viliori pretio illa vendere cogatur. Prom. ex Charmes. nec
sunt absolvendi. nisi in posterum. illa solvere sincere velint; quia
ea in soluendo vere peccant;

Cuius 3a Tenentur ad restitutionem 1o Ementes merces abus,
quos vectigalia defraudare, Sanch: Filliuc: quia vectigalia si
sunt personale, obligant merces transuehentem, et dispectu reale
obligaret tum tempore. quo transeunt merces, n vo postea emen-
ti emendo moveat alterum, ad iterum defraudandum? Filliuc: qui
a tunc emptor peccat, et tenetur ad restitutionem; ut cooperator dam-
ni; Ibidem. 2o n tenentur ad restitutionem vehales merces sine
impositione vectigalis. Simpliciter ex provincia evehi, v adhuc in proui-
bitas, vulgo s: Contrebandes: Filliuc: quia n sunt tributales, sed simpli-
citer et omino prohibitæ, neque admittetur ante sententiam: ibiden
Quia et pœna: Quand tamen praeterea, si grauis se exponant damno,
v g. Exilii, diuturnæ in carceratione &c quia agunt contra Charta-
lem sibi et suis debitam, v si se remittant offendiculis contra eandem
defendere intendant; quia est injusticia: An etiam peccent contra
legem Pœnis? dijudicandum ex lege, an mixta, v mere pœnalis sit; ordi-
naria eam proponere pœnali habent æstimatiue; probi, certas pœnas
species prohibitas telas Tabaci. sine scrupulam in Regnum profer
rentes. v ab aliis contra prohibitionem introductas emendes Filli.
forte Idem dici posse, de quibusdam vectigalibus certis mercibus
impositis, n pro Regibus, ac Regni sustentatione sed solius œconomiæ
causa, v alienæ merces in propria in vehant, v adhuc hantur,
modo n grave inde fiat damnum Reipublicæ. et licet in Gallia
Tabacum extraneum de facto in vehere liceat, soluendo vigintia
aspes Gallicas pro libra. Hoc tamen impositio n præcipitare

subditis soluenda, sed a conductoribus generalibus percipienda et pe
a defraudantibus soluenda.

2/33 Quadruplicis generis sint pœna et quadruplex sententia?

R/ 1m Pœna alia ſt lata sententiæ quo ipso facto incurrendæ alia fera
sententiæ, quæ tum post Judicis sententiæ obligant, et sunt triplicis
generis: 1m Sit mere passiua quo peragi possunt sine actione rei
ut sunt cæcitas, contractus, privationes &c. 2m Sint actiuæ quæ
non possunt peragi sine actione Rei, vel levi, et non valde difficili, ut pœna
confidentiarum Religiosorum, vel valde difficilli, ut ſt excitam, nubilla
salutio Sexte sumo præcunda: Privatio beneficii iuste possessi vel
recepti possidendi: 3m ſt non incurrantes actum a lege prohibitum, sed mo
modo clandestini, vel inhabilitantes, vel g. ad recipiendos fructus benefi
vel conditionales, vg: ut fiat intra annum sacerdos. ad percipiendos
fructus:
2do Sententiæ aliæ ſt condemnatoriæ, quæ reos ad pœnam condemnatam
alia declaratoriæ; quæ Judex declarat reum, pœnam ipso facto in cur
et obligat a die comissi criminis.

Q. 34m An leges pœnales obligent, ante Judicis sententiam?

Dico, Pœna lata sententiæ, quæ sine actione Rei executionem mandatis ip
ut cæcitas, vel actum incurrantes, vel inhabilitantes, aut conditionales
debent peragi, ut confidentia Bullæ Judicis sententiam. Secus vero
vel pœna pecuniaria, vel reus pœna, quas reus sine propria actione, vel
difficili exequi nequit, post Judicis sententiam vel pœnæ omnes, nisi
ejusd tenendæ, ut confidentia peragi debent, et quidem latæ sententiæ
retrahuntur ad diem comissi criminis. Aliquando tamen ignorantia
legis invincibilis excusat a pœna; quia excusat a peccato. quando

Hinc

gleando nimiram ob culpam Theologicam et latè; non vō ignorantia
pana quia nō est de ratione pane, ut sit cognita, et valida
Hinc 1m Barbatus ut cogitur vacet, potest ad electionem concurrere, sibi nec
grave infamia et renunciare quo nequeat. 2o Parochus teneb.
ante Judicis Sententiam beneficium acquisitum, per acceptam
simoniam resignare, quia ipso inhabilitatis potestatem Parochiam
iuste possesse retinere, fructus percipere, et alienare pro tempore
absolute, quia privatio Juris acquisiti est valde difficilis.
Subsequente vō Sententia declaratoria Parochiam tenetur
relinquere, fructus inde perceptos, a die criminis restituere,
alienationes inde facte debent rescindi; et Hereditas, si inde
facta esset, restitui. Idem dicendum de bonis ipso facto confiscatis,
quæ ante Judicis Sententiam possunt alienari, sine tertii præ-
judicio, postea vō a Judice cum fructibus possunt repeti,
secus si esset pena ferendæ sententiæ, quo in a die criminis,
sed pronunciationem habet. 3o Invincibiliter ignorans esse
jejunium, nō jejunando, si meruerit panas in jejunantibus
impositas, quia ubi nō culpa, nec pena, nisi sit in accusans,
Sed ob bonum Comune imponatur privatio Juris petendi debitum
vō impedimenta clandestinitatis, quæ etiam invincibiliter ignorando
incurrunt. Sciens obligationem jejunii sed invincibiliter ignorans
esse gravem, si ignorantia meruerit saltem gravem, quia ob culpam
levem, gravis pena nec justa. 4o Pana contra Scientes, Temera-
rios audaces, præsumptuose delinquentes, late si meruerunt
ab ignorantibus cum vincibiliter, legem prohibentem, quia ni.
censentur præsumere vel temerarie, vel audaciter agere, modo
ignorantia in tali effectata, quia aqui valet Scientia, et cum

cum ea agend equaliter, & graviùs. Jure tamen Scientes puniun
tur quæ contra legem naturalem, et Divinam, ignorantes autem minùs
ter quæ contra humanam, in extimatur a pœnis legis humanæ, qu
legislator in tali legis suæ transgressionem, sed et naturalis, et d
vina punire intendit; et Clericida ignorans minùs puniatur pœnas
ni et Capitis, utrum, in minuerit, quia ex declaratione papæ, ut
cognita dubitata, et multo imponitur, nisi sint Confessio Ecclesia
quas ignorantes minùs puniuntur etiam Scientes, contra legem peccant
in minuerunt ita communis. Capitulo ut animarum. 2m de Const in 6
in propter culpam simpliciter secundum se imponunt; sed ob pœnæ con
tam accontinuatam contra Ecclesiam sub censura præcipientem, & pro
bentem. Imo nec ea minuuntur minùs, modo ignorantia non
mortaliter crassa, & supina, Sylvest. Navarr. et alii quidam eandem, s
onem, in censentur, Antumares, contra Ecclesiam Confessas omnes
tem. Quid sit Lex favorabilis, seu privilegium?

Lib. 2. 95. Resp. Lex favorabilis seu privilegium definit ab Innocentio & Lex privata,
quæ speciale indulgens, et dividitur in reale, quæ alicui rei annexa
ex: loco, Dignitati, & muneri; & transit ad successores, et in persona
quæ prædicta ratione sui conceditur, aunexa expirat. Condividitur in
reale, quando datum, locum, Dignitas, etc. exprimitur, in dubio gl. pe
nale, si sit odiosum, reale, sit sit favorabile. et
2 Privilegium favorabile est illud, quod affert privilegiato commodum,
pallio incommodum, ut privilegium vescendi carnibus in die Jejun
& audiendi Missam tempore interdicti. Odiosum est illud, quod in
fert damnum, et alteri præjudicium, ut exemptio a Tributis.
Jurisdictione: &c.

Privilegia ec mutu proprio semper sunt favorabilia ec sunt de declaratione,
licet altera sint diversa, ac prout ample in expectationib.

Quomodo privilegia utiliter licet?

Dico, privilegia uti per se nemo tenetur, nisi per accidens ratione
precepti implendi, vel obprejudicium Communitatis precavendum, nec
extra territorium concedentis communiter licet, si realia sint, bene autem
si sint personalia, et legibus particularibus non repugnet, quibus pareg.
vim de conformare teneantur.

Hinc 1m Privilegiatus tempore interdicti tenetur mihi festa dicere Miss.
Jejunia, ut precepto satisfaciat. 2 Clericus teneat se conformare Juri
Canonico in comparendo in Curia, puris spiritualibus, ante Judicem
Laicum. nec Status Clericali prejudicium afferat. 3o Dispensatus prave,
cendo carnibus ob remotam personam extra territorium dispensantis,
non dispensatione alij, quia est localis, bene autem, si ob infirmitatem
ea esset concessa, nisi in contrarium aliud esset Jejunium particulare,
2m Italicus privilegium legendi libros prohibitos, potest extra territo-
rium concedentis eos legere in tamen prohibitos, vi legis particula-
ris, unica tenetur.

Quomodo privilegium amittatur?

Dico, Privilegium amittit 1o elapsu temporis pro eo determinati.
2o renunciatione ec praxi, et tacita per usum contrarium, et necdum
per tempus ad præscriptionem sufficiens, si alios gravet, si non gravet,
in præscriptibus: 3o Per abusum accidente Sententia, declara-
tiva, nisi esset concessum, cum conditione illud amittendi ipso facto,
pace canonum, quia tunc sine Sententia amittitur, per revocationem
expressam privilegiato significatam, vel tacitam, per collationem
privilegii contrarii. 5o Cessante causa finali.

Hinc habens privilegium manducandi carnes, in quadragesima Jejun.

Jejuniand aliud n̄ amittit; Scientes vē ac voluntarie per certum tempus
Saluens decimas, privilegium exceptionis amittit, quia alios gravat.
n̄ vō primum.

Q: 3ª 8ª Quis dr Lex vētans? R: Lex vētans, & ea, quæ retunt aliquem, cui
certe desunt conditiones, nullum dr vetitum facit; Aliā est panalis qua
actus vētitatur mi panam peccati, talis & Preceptiua exactum ab o
toute horas canonicas. Alia ē legalis, quo fit potest bonum, tales vēti
Matrimoniū cum affine, testamenti Irite Solemnitate &c.

Q: 3ª Quomodo Ignorantia impediat legem vētantem?

Dico Ignorantia invincibilis impedit vētitationem panalem, n̄ vō legalem
quæ omnes afficit. Quia 1ª Supponit culpam Theologicam, a qua ignora
excusat, vbi dicit invincibilis n̄ vō 2ª.

Hinc 1ª omittens Horas Canonicas, ex mera obligatione naturali, n̄ mereb
facit fructus suos, quia lex vētans præceptionem exactum & per
2ª Ex ignorantia invincibili contrahens Matrimoniū cum affine in gr
prohibito, valide contrahit, quia lex vētans Matrimonium cum
& legalis omnes obligans.

Quæstio IIª
De Cessatione Legis

Q: 1ª Quot modis lex cessare potest?

Dico Lex cessat ab intrinseco 1º cum ob mutationem materiæ cir
Hanc cessat fit inutilis, v̄ moraliter impossibilis. 2 Cessante fine, v
Causa adæquata legis respectu status communitatis. ab extri
deco ab. 1ª Consuetudine contraria. 2 Interpretatione. 3 Dispe
Satione. 4 ab rogatione. 5 vētitatione.

Hinc 1ª Cessante periculo grauis dissensionis respectu unius, aut alterius
qui cessat, lex prohibens lectionem libri Haretici cessat, sibi

illos sine periculo pernerdionis legentes, peccant, cendusaq; ubi sunt in vigore, incurrunt; quia licet cesset finis legis respectu unius vel alterius, si tamen cessat respectu communitatis, lex legis manet, pro pace simul, et pro sanitate Civitatis lata, semper, obligat adhuc pro pace obtinenda; cessat, vo, cessante totaliter utraq; causa legis.

Quomodo cessat lex Consuetudine, et interpretatione?

Ri. Granat: quomodo lex cesset consuetudine, Dictum de lege in Scripta. Interpretatio vo est duplex, minimum simplex, et Epichea: Interpretatio simplex, et terminorum legis simplex exponitio, alia est authentica, quæ fit ab ipso legislatore, alia usualis, quæ fit consuetudine, alia Doctrinalis, quæ fit per vias Doctos, propria varia tenentur Regula. Servanda, Epichea est benigna, ac rationabilis declaratio, cadum aliquid poenæ mitigans, ob circumstantias a legis latore non praevisas, in comprehendi in lege, quamvis verbis legis exprimitur. Hîs notatis.

Dico. Interpretatio simplex, in omni lege fieri potest. Non Epichea; quia respectu Dei, nullus usus est imprevisus, Dei solum in lege humana, videlicet: 1m= quando lex fit peccaminosa: 2a= in, damnum Reipublicæ: 3= Legi superiori contraria. In dubio vo stat præsumptio pro lege

Hinc 1m= Non licet furioso propriam gladium restituere, quia illius restitutio fieret ob periculum peccaminosi, licet vo extra lege prohibita assumere pro tuenda Civitate, contra hostes; quia legis observatio esset in damnum Reipublicæ. 2a= Potest in die festo, missa emitti, a Servente operato illius ope indigente: quia lex

mps

Supra audienda alterâ legi superiori, nempe Charitatis in his circumstantiis ꝙ contraria.

2ª D. Quomodo lex cesset Dispensatione?

R: Granat. Dispensatio ꝙ Relaxatio legis, legitimâ authoritate, ad tempus facta, in aliquo casu, in quo aliquis obligaret. Causa dispensandi: alia ꝙ in se intrinseca. 1ª Rerum pietas, 2ª Reipublicæ: 3ª utilitas: Alia ꝙ extrinseca, videlicet. 1ª Pax inter Principes confirmanda. 2ª Defensio Ecclesiæ, a Principibus Ecclesiæ, Fauribus donatis. 3ª Decimæ Salubres præsumptæ Publicis Ecclesiæ. Alia notatis.

Prop. Separamus legislatore inferendo legem independenter, ac ejus successore quoad ipsum inferendi Legis latoris, legibus secum, et cum aliis valide, et sine causa dispensare posse; quia ea potestate, qua licet, ꝓt talli, dispensare licite sine causa; quia esset maledirectionem, et scandalum, ac peccatum accipere: Inferior autem legislatore, in lege superioris, vel in præjudicium a superiore in favorem subditorum conferenda, nec valide, nec licite dispensare potest, quia non habet jurisdictionem in legem superioris, nisi ex superioris condendæ, expresso, vel tacito, quem habere potest.

1ª Ex consuetudine obtinentem necessitatem, et periculum in mora;

2ª ob difficilem ad superiorem recursum. 3ª Imbecillis, parvi momenti frequenter occurrentibus et dubiis.

Hinc 1ª Papa dispensare potest valide, etiam sine causa in suis, vel præcessorum, ac Conciliorum Generalium, legibus, imo etiam ab Apostolis, vel ex rectoribus Ecclesiæ latis; quia Papa est omnium caput, ꝙ dispendere Congregare Concilium Generale minus esset difficile, et ita facile posset Sanctissimam, etiam a se in legibus a conciliis Generalibus factis, ut Clandestinitatis, et aliorum impedimentorum prohibentium, sine vel licite licite sine causa; nec valide in juramento, vel voto; quia Juris Divini, sed solum declarare potest, ea obmutatione mala

v

V circumstantias mutatas non obligare. 2a Episcopus dispensare
potest mediis et suorum predecessorum legibus, etiam Synodali
voto Synodi talium conclusivo latis, nisi sit de Concilio Nationali, Provinciali,
Nec superioribus in legibus a capitulo voto definitivo latis,
sine expressa, vel tacita Concilii vel Capituli condendum Episcopus, etiam
dispensare potest in quibusdam legibus Pontificis sua tamen conscientia,
dignem sue sedis, urgente necessitate vel periculo immanis, ob
difficilem recursum ad Papam, in casibus dubiis, et pueri
momenti sepe occurrentibus, sic etiam Parochi ex consuetudine
in lege Jejunii, et festorum dispensare solent etiam presente Epo.
3o peccant petendo dispensationem impedimenti diriment. sine
ulla causa vel vero addita dispensatione illius a Papa sine
causa concessa, quia fit sine scandalo peccantis petentes et
utentes dispensatione Jejunii sine causa concessa, saltem
contra legem naturalem, dictantem conformitatem partis cum
toto, et scandalum prohibentem. Dispensatus tamen sine causa
sincere causas dispensationis exponens, regulariter potest apud
eligere Judicio dispendantis, quia ignotus, et sufficientiam causae
executere.

Quomodo cesset Dispensatio, Cessante Causa finali.

Dico Cessante causa finali dispensationis tempore, quo littere dispen-
sationis expedientur, vel etiam post earum expeditionem, sed ante
earum executionem a mandatario factam, cessat dispensatio, quia ea
nisi et causa motiva causa finalis, allegata illam dare potest,
Cessante vel causa finali post earum executionem a Mandatario
factam non cessat dispensatio, licet suum effectum nondum effet
sortita, nisi videlicet qui in habent tractum successivum et

ut impedimentum matrimonii, irregularitates &c.
quia impedimentum per dispensationem est absolute ablatum:
Cessat vō sitta haec tractum successive ut Jejunium 40 male, quia
ejus dispensatio est ordinaliter multiplex in absolute tollens obligationem
eum legis, sed successive prout necessitas exigit.
Hinc 1ª Cessat Dispensatio impedimenti Matrimonii concessa ad legitimandam prolem ex tam matrimonium concepta. Si proles sit
ejus executionem non iatur, nec vō cessat, ut non iatur prot dispensationem a Ordinario, v.g. Parocho, petentibus datam licet Matrimonium actu non sit Contractum. 2ª Haec cessat dispensatio
irregularitatis ob turpitudinem Matris concepta, si suscepto ordine
ad meliorem redeat Statum, et potest altiores ordines recipere.
3ª Cessat vō dispensatio quadragesima ob infirmitatem concepta, si
recuperata integra sanitate licet jam per medium 40ma eccliis
fuisset mandata.
Quando cessat Dispensatio per obitum concedentis?
Dico Dispensatio, sicut et alia rescripta quibus gratia actus v. Jus cedit
ad illam concedituc, recipiat per obitum concedentis, quamvis rescripta Justicia, et gratia odiosa re adhuc integra concedentis mo-
te concedantur. Capt. 36. de presb. in 6to.
Hinc 1ª a Cap. facultates in limitatis concessa, extra Jures dictionem
concedentis non, ubi sunt litterae dimissoriae, facultas audiendi confessiones, absolvendi a censuris, et reservatis, eligendi confessarium, commutandi et dispensandi vota, Juramenta, impedimenta Matrimonii
licentia residendi, studiorum causa, celebrandi in Domo privata,
v loco benedicto &c. Non cessant morte concedentis. vide in 2da
de dimissoriis

2

2° facultas vō Nominandi certam, proclivam ad beneficium, vel duas integra simul abilu concedendi; quia ē gratia odiosa, et simul in alterius nominandi ac successis prejudicium.

Quando Dispensatio sit invalida?

Dico. Dispensatio subreptitia, quo obtinetur per subticentiam veri v obreptitia, quo obtinetur per narrationem falsi, et invalida si cognita veritate Superior vō dispensaret, quia vō intendit dispensare: valet tamen, si difficilius tantum dispensasset; modo reticentia veri, et narratio falsi ex ignorantia, et vō malitiose sit facta; quia talis ob innocentiā 3tio de clarabus nulla. potest dispensatio optineri etiam pro ignorante, et merito, etiam a Sacra penitentiaria Saltem a confessario ē consanguineo in 2° gradu. Modum ad eam recurrendi vide in fine partis 2dæ

Quomodo cesset Lex irritatione, abrogatione, et Derogatione?

Premanda 1° Irritatio ē legis nondum perfecte obligantis abolitio facta ab eo, cujus est illam habere ratam. 2° Abrogatio ē totius legis perfecte obligantis abolitio. Derogatio vō ē legis adhuc vigentis secundum aliquam sui partem mutatio. His notatis.

Dico. Irritatio, abrogatio, et Derogatio legis fieri possunt a legislatore, et Judice Superiore, etiam legis a suo inferiore lata, etiam absq; justa causa, saltem valide, vō recte licite; quia est in destructionem; ab inferiore vō nec valide nec licite, Clement. 5. quia vō habet Jurisdictionem in legem Superioris. potest tamen per revocationem. 2° per Contrariā Consuetudinem prescriptam. 3° per Legem Contrariam, sta tū, ut per Universalem Regem pacti, vel actus laici, vō abrogetur, nisi specialis de illa fiat mentio. Hinc licet Supremus Legis Lator possit, sine justa causa Legem abrogando.

Wartawan ... Subdit ... [illegible]

An grauis sit obligatio audiendi Missam in pp̃a Parochia in diebus Dominicis et festivis.2

Dico Missam in diebus Dominicis, ac festivis in Ecclesia regulariter audientes satisfaciunt præceptis. Ita Leo pp. S. Pius 5us Clemens 8us. Quia tu maxime quæ decens est, ut quisq; in diebus Dominicis Majoribusq; festis, si comode fieri possit, Missæ Parochiali intersit, cum sæpe sine justa causa negligendo, graviter peccat; 2o si sint aliæ contentus: 3o cum periculo in adeundi incommoda, vel non servandi Jejunia et festa, 4o si alicui grave existaret præjudicium prout in Gallia inquibusdam locis, subpenæ excommunicationis contra in diebus Dominicis contumaces sive honesta causa absentes statutum est.

Quænam sint causæ excusantes ab auditione Missæ in diebus Dominicis et festivis.2

Dico. Causæ excusantes ab auditione Missæ sunt impotentia Physica, qua quis absolute ab auditione Missæ est impeditus et impotentia Moralis. quæ est eorum, qui Missam audire nequeunt sine gravi in eorum bonis, vel proximi, vita, corporis, anima, fama, vel lucri. Hinc excusantur ab auditione Missæ. 1o Impotentia Physica, infirmi, ægroti, nimium distantes. 2o Impotentia moralis, convalescentes, longe distantes, v.g. Reum, vel Horarium, vel etiam minus distantes, ob pluvias, nives, difficultatem viæ, vel ob infirmitatem, vel ætatem. 3o Interdicti, et excommunicati tollerati: 4o ægrotis servientes. Matres nutrientes infantes. ac Domum custodientes. Custodes Gregum, vinitores, Messatores, Messores, Nautæ, Aucupes, famuli &c. si sine gravi damno, et magnis impendiis Missæ accedere vel expectare nequeant.

2di

5ª Non decenter vestiti, exformicatione occulta gravida, v excessu
dine egredi v̄ andentes, ut tempore partus, necessariu huc pronto
Missam procurare teneantur; 6ª Non tamen excedantur famulo tar-
dius surgentes, quo non sotij malitiæ, pro vitæ et gestibus nece-
saria preparantes, ptextu impedite Missam v̄ audiant. Sed et
alij famulis famula v̄ dispensari de pce Sacrum audeant, v̄ mater
locum famulatus in Missa, et Festis, et Jejunijs.

2ª Quomodo Dies Festivi Sanctificandi sunt.

R. Brano: 1ª Præceptum Sanctificandi dies Festos gl duplex, affir-
mativum nimirum, quatenus cultum Dei præcipit, et Negativum, qua
tenus opera Servilia prohibet.

2ª Opera bona, quibus Diesfesti Sanctificari possunt præter Missam,
Concio Catheclismus, Vesperæ. Oratio. Lectio Spiritualis, Docere
ignorantes, visitare egenos, et alia opera Misericordiæ, Spiritualis
et Corporalis.

3ª Opera Liberalia sunt, quæ ad animum colendum spectant. Homine
Liberum decent; et sunt 1ª Docere, Studere Legi, Scribere doc
Consilium, Conari, 2ª Canere, Choreas ducere, licet alia ratio
ne possint ejus mysteriosa Musica pulsare, licet alia ratione
possint ejus prohibite. 3ª Venari, piscari parvo labore, v g aucu
lis, v Lepores uno aut alio canes insequi, aucupare retibus
etiam, 4ª. Emere res exiguas, Lineare Domus, Scripti
picturare, v operis Pictorum, admirationem ducere. 5ª præpa
rare virtuti necessaria, purgare cubile &c.

4ª Opera pure Servilia sunt, quæ a Servis et infima plebe
& artificibus fieri solet, ut 1ª Arare, Seminare, Sarculare, Lign

Terram colligere, Vecturas Laboriosas, Navigia curare, Jumenta
custodire, 2. Herbe, imprimere, Caracteres ordinare, depal-
gere, pingere, nisi eiusd rei valde parere. patriotas Coloniae
terere. 3 pisare, venire, quamvis faceat recreationis Causa.
5m Opera Seruilia ex constitutionis Juris Si Sm opera forensia, ut
in Judicio Citari; Citare Testes, exigere Juramentum, ferre sen-
tiam, et in criminali Saltem ferre Sententiam; quia quamvis
liceat, in Judicio criminali in die festivo citare, et audire testes
exigere Juramentum, prohibitum tn est ferre Sententiam. 2m Mercu-
tus, Aucupio, emere, vendere res, non necessarias, locare, conduc-
cere cum instrumento publico.
6m Materia gravitas desumitur. 1m Ex horribili falsitate, et ob-
scenitate Laboris, sicut: Hoc opus est laboriosum, quod minus est
horae, et opere minus. Servili, et laboriosa, quod minus est duabus
Horis materia levis est; quod magis est, materia gravis est;
2m Ex tempore Materia; Sic respectu heri Imperantis tribus
Famulis opus laboriosum per mediam horam durans, coalescit,
et aequivalet Labori durant per horam, et mediam, et sic mate-
riam gravem respectu hora; praecipue si dolorosi, Sic respectu
servorum sit levis. 3m Ex personis desumitur, ex gravitate
Negotii. his notatis
Dico 1mo omnes Xti fideles in diebus Dominicis ac festivis non
Missa solemni, Concioni, Catechismo, ac Vesperis interesse, sed in
Laude Dei et bonorum operum exercitio ad Vesperam usq; partem,
veracem Ecclesiae, ac SS. Patres Residuam. Salustius Missa

audire

auditio per se, et subpreceto mortali precepta est; quia per eam tanquam opus praestantissimum Deus festivi precipuè sanctificantur: Vacare tamen inter esse, vel alio pio opere ea supplere negligendo venialiter peccat; Ita Scotus, & Sanctus Antoninus ac fideles communiter.

2ª 5ª Quenam opera prohibiantur, in diebus Dominicis ac festivis?

Dico. In diebus Dominicis ac festivis, opera servilia prout prohibentur ppto quod impione integra diei sanctificare debet, quia quod homo facere et praeceptum negativum, vel affirmativum, vel mere tota die per bona opera tota dies sanctificabitur; quia quod ad istam partem praecepti affirmativum; Ideoq; peccata mere interna, vel occulta licet in dictas Dominicis ac festivis commissa sint gravia, ut omnes fatentur, vel ratione sanctitatis temporis specialem vel circumstantiam notabilitee aggravantem in confessione necessario explicandam contrahant, Cajetan Sylvius; Bonac. et alii communiter contra D. et Charnes. Nisi excessus cultui festorum notabiliter repugnent. 1ª quia ita docet communis praxis Confessariorum, ac Sensus fidelium, qui minimeris reprehenderet sacerdotes, si de accusare, et Confessarii inquirerent tenerentur de peccatis admissis in dictis festis fuerint commissa? 2ª quia peccata nullibi in dictis festis specialiter ppto prohibita sit: 3ª quia peccata vel opus servile mihi Metaforice, ut ait Mattheus S. Thomas, ac proinde non est contra substantiam praecepti, opus servile duntaxat prohibentis, et sanctificationem per certa opera, ut auditionem Missa praecipientis.

2ª 6ª Quenam sint causa excusantes ab opere servili?

Dico. Causa excusantes ab opere servili sunt 6. videlicet, 1ª Consuetudo legitime introducta; 2ª Dictes ergo Deum in creatas, & Charitas erga proximum.

2ª

2ª Letitia publica. 3ª necessitas. 4ª notabilis utilitas pro privatis alia
Corporibus et spiritualis quae provenire, differre, et omitti non potuit.
5ª Dispensatio legitima.
Hinc ex dicuntur 1ª Consuetudine Mundine in quibusdam locis introducte,
emtiones vendiciones, Rerum pretii momenti, usui necessarii quoti
dianae. Contractus privati, praesertim inter plebeos quia non nisi
Clericus fecit conscribere potuit, et ex consuetudine id autem tolle
rati, dici etiam permittuntur circa illos acta notarii, Contractus
Matrimoniales. Testamenta &c. quia permittende necessitate, et Cons.
uetudine Contractus, etiam permittuntur acta notarii tanquam
accessoriam. 2ª Pietate gestantes Cruces in processione, Imagines,
Reliquias. insufflantes organis, agitantes Turibulum, pulsantes
Campanas, ornantes Altaria Sertis, Candelabris, Vestimentis,
ut pallio Tabernaculi, antipendio; quia proxime ad cultum dei per
tinent; Non ex occasionibus ornantes parietes tapetibus, com
ponentes Serta pro Altaribus, Ecclesiam lavantes, Aram mitis
publicis exigentes, si corpore praedicti die fieri potuissent.
Saltem venialiter peccant. Billuart; quia remote saltem ad
cultum dei pertinent; Capides ex ad aram contemendam adve
hentes, Signa ad Ecclesiam contemenda, Lustrationis Ecclesia lavantes,
conficientes et reficientes, Calices fabricantes, Agros Ecclesiae colentes
et similiter facientes mortalitas peccant; quia remotius ad cultum
dei pertinent et faventes Scapularia, Rosalia, Crucis, flores.
Imagines Cereas, Serreas, et Coelaceas, et similia, pietatis Motiva
alia, praesertim si sit in innocenti Hemo; Nec excusantur
motivo pietatis. 3ª Charitate Medicinas pro egrotis preparantes

Actus Judiciales pro gravibus exercentes. 4. Letitia publica. ut Conf.
truentes ignes artificiosos, Teatra perficientes, Aulas ornantes pro
Adventu Regis, v obtenta de hostibus victoria, nisi possent prævenire
5. Necessitate v utilitate notabili, pauperes amita Missa. Clam diu
scendalo laborantes, si alitèr se et suos, alere nequeant; Servi, ancillæ
suas vestes reficientes, si alius diebus diebus eis v permittatur, nec
alios eas reficere valeant, v etiam ex metu gravi Dominor. Ups aut
altera vice laborantes; si omnino despiendi sit, suos Hortos deservanti
Restauratores Montium, vide. Fontium v si cliffice nequeant labore
Piscatores certarum piscium, quæ certis tantum temporibus capi solent.
Nautores. Nauclerii dependentes a ventis, Lanciones pistores, si ob pop
Concursum prævenire nequeant; et Actores ut solemnitatem Nuptiar
Exequiarum laborantes, Barbi tonsores rusticos, et officiales aliis diebus
laboribus depressos tondentes. Mercatores Urbium, iisdem rusticis,
Calceos, vestimenta v Vendentes, cum aliis diebus rebem acce
nequeant, Vicarii, coctores Laterum, vectores operæ v stimace inc
cto, quod absq; gravi damno interrumpere nequeant: Rustici et
Agricolæ intemperiem, Hostiles in Cursus, v Messem, Vindemiam,
Fœna, colligentes, attamen petita. primo consuendo Sarachi, nisi
periculum sit in mora: in diebus tm Dominicis major requisitus a
Omnibus præcepta necessitas, quam in diebus festivis.
6. Partim necessitate partim Consuetudine excusantur Rusti
in diebus Dominicis, et Festis gratis transvehentes. Sive equis
Sive Curru, Sive Navi, quæstus Religiosorum Mendicantium.
Quæ suis expensis in diebus festivis ægre sufferent. et
Scripsere ubiq; practicari solet, absq; contractione, aut Sarda

et Tacito. Sapores consenda Billuart: quod infestis minoribus facilius et commodius admittitur, ait Sylvestr: Licentiam vo sinecessaria foret, non possent Ordinati Regulares concedere etiam si agerentur de labore intra septa Monasterii, a delinquentibus, per agendo, quia in eos nullam habet Jurisdictio, nem. Sed ab Eppo. v coram Parocho esset optimenda. Rodriques, Quomodo Praeceptum Jejunii et abstinentia sit observandum? Dico Jejunium Ecclesiasticum est abstinentia a quibusdam cibis, a Carne nimirum, et inquibusdam locis ab ovis simul, et lacticiniis, cum unica in die refectione in notabilitate interrupta. Hora competenti sumenda. Ideo tria ad illud legitime observanda requiruntur, videlicet 1m abstinentia a carne, et ubi consuetudo ab ovis et lacticiniis. 2do Unica refectio in notabiliter interrupta perexigua, parva, collationcula respectiva, et certum tempus refectionis semper circa meridiem.

Hinc 1m graviter peccant 1m Imo Justa causa manducantes carnes, inquantitate excedente mediam untiam, Paullus Lug. dumodo, v utentes Lardo, pinguedine porcorum, v anser sanguine vi in notabili quantitate, 2do Sumentes 2dam v plures refectiones, v Collationem duplo majorem aliis permissa, et toties, quoties sumunt, etiam in cibis quadragesimalib. ultra unam refectionem, et collationem, id quo aequivalet levi sentantia, v collationi, v tertia parte, refectionis, Billuart. v plus quam duas untias, Bater. Gerdasius. 2o quia talis quantitas censetur gravis, et praeceptum de unica refectione, licet vid caute verbo tenenos affirmativum in se tm est negativum, et permittendo

una

Unicam tantum refectione cum parva refect collatione, plures cen-
bet, Sylvius, Medina, et alii; pro collatione vero Comunder 4ta pars
moderata refectionis permittitur. Pater Gervasius, v quid equi-
valet mediocri Jentaculo, Dell: quantitas tamen, ac qualitas Cibi
pro collatione diversa esse potest, pro diversitate Consuetudine
prelatis Ecclesiæ Sloto, et tacite approbate, v pro ratione Regi-
num frigidarum, v complexionis, laboris, etatis, Infirmitatis,
Vineris, v Cibi calidi ob marie sue causa n sunt liciti. D. Ga-
multi putant, ut Bonacina Cajetanus et alii, Collationem n in
qualitate, sed in quantitate consistere, et nullis cibis quadrogesi-
libus vtari, saltem puta, n violari mortaliter, pro excessu
notabili, in quantitate. 4to Gravius peccat, aliquid leve, sed pluries
in die Jejunii, ultra prandium, et collationem manducando, dum ad
notabilem quantitatem advertenter pervenerit, v si in deliberatione
illam perveniendi habuerit; quia ita patet, ex damnatione proposi-
tis 22da ab Alexandro 7mo et qui mane Sexties, v male dicendo
Jentaculum sumserit, equivalens prandio, tenetur ejus contentum
pro vespertina collatione, si vo fuerit equivalens collationi, potest
sumere Canam, aut si sub diversa ratio, v.g. quia debet adesse Con-
mutati prandenti, sumere prandium, omissa collatione, dummodo
quia debet salvari, unica refectio, in quantum potest.

Nineis 2o Non peccant 1o manducantes Carnes, a carne piscium peregre
distinctas, ut ranarum, Lutrarum, Gallinarum aquaticarum, &
2o Nec anticipantes prandium justa causa, v.g. itur faciendi, Hos-
pites dimittendi, Debilitati Stomachi sustinendi, &
3o Nec ob easdem rationes illud sub adversa differentes.

Sumpta mane collatione: Nec sumentes liquidum extra
refectionem, nisi simul nuteiat, ut Jusculum, Lac, Uvæ etiam
S. Lucia solum exugatæ, vel etiam vinum, Caffetum, Sirii
notabili quantitate, et in fraudem Jejunii sumantur. vel aliquem
specialiter nuteiant; quo ad Cholcolatum adhuc difficilius
permittitur, cujus tñ una parva patera in quibusdam
locis honesta causa sumpta, consuetudine tolleratur; saltem
si materia notabilis, 2° Nec saltem graviter peccat Laicus
prandens, ullabores Jejunii faciliùs sustineat, quamvis
levis quodam intemperantia subrepereat; quia Doctor S. Thomas
quantitas cibi in una refectione non taxatur, præcepta Jeju-
nii. nec si ob eandem rationem, pridie tantus cenaret;
aut postridie citius jentare, sitamen graviter non excessi-
va impleret ventrem; præcise eo animo, ut nullatenus
sentiret difficultatem Jejunii, vel præter peccatum intem-
perantiæ ab alio contra Jejunium excusari posset; quia S.
Thomas ait: legem violat, qui in fraudem legis aliquid facit.
5°= Nec videntur peccare contra Jejunium dispensata quota
gestina, manducantes carnes, in Dominicis plus quam bina
vice; quia præceptum illius lex censetur integra dispen-
sata, si non pro aliis diebus, nisi de alia, constet dispensantis
intentione; et ita in Pisces agentibus declaratum est:
Mercandyzantia ex Martorfi; quibus dicendum pro carne; dispensat.
Hinc 2° Non peccant intemperantes prandium ex justa causa ut
etiam
jejunare, pauperes non habentes, ut integram refectionem
simul

Simul et semel sumere possunt, v infirmus n valens eodem tempore integram sumere refectionem, ob stomachi infirmitatem, Pauperes m eo tantae refectionis vacatus ad audiendam aegroti pericitantis confessionem; Mercator aeque rerum occasione transeuntes vendendi v emendi, aut salutationem percipiendi, quo sine damno, v periculo lucri notabilis negligi negotii v addi tenet aegroto subpraendio ac lingua indigenti, quia cum praedictus sit impotentia, v physica, ut in pauperibus, v moraliz, ut in alijs; abrumpetur v mendam. Sine causa legitima per notabile tempus; puta semihora, sive anima continuo Sue finiendi, et eidem, v alteri accumbenti mortaliter peccat contra Sanctam Jejunii. Si fecerit antea sufficienter refectus, v contra modum unico refectionis, Si n fecerit sufficienter refectus, et venialiter, Si vel ex rapido fecerit semihora, anima continuando v semiquadrantis anima finiendi, et nullum, Si fecerit brevissima interruptio, quia mortaliter parum pro nihilo reputantur, Sic n peccant subministrantes. modo refectio n ultra duas partes horae, quia censetur moraliter eadem refectio, non ita videntur excusari Lectores et Ministrantes, paulo ante mensam aliquid sumentes et post mensam absolventes nisi infirmitas eos excuset.

Qi 8us=Quonam Sint Causae a Jejunio excusantes?

Dico Causae a Jejunio sunt tres, v ex parte excusantes simul 5. vid elius 1us= Impotentia, Saltem moralis. 2us= Labor gravis. 3us= Pietas ac utilitas publica. 4us= Dispensatio. 5us= Aliarum parvitas. Saltem a mortali excusat

Hinc 1us= Excusantur impotentia a potentia simul et abstinentia notabiliter aegroti, et convalescentes gravi, v longo morbo extenuati, prout etiam a febris tertiana, v quartana diuturna: Pauperes n habentes.

nisi libos. prohibitos, ꝑ̄ nox Sufficientes, nec solo pane contenti esse
tenentur. 2ᵒ a solo Jejunio n̄ vr̄ ab abstinentia excusantur debili
tatem Stomachi nitegram digestionem diuturnæ nequeunt;
Jamnō grauida, ꝑ̄ lactantes, item Senegenarij, si sint debiles,
et Adolescentes ante 21ᵐᵘᵐ annum, a Jejunio tū regulo n̄ nostro
Ordine professi n̄ sū exempti, licet sint Senegenarij, nisi simul
sint debiles, nec ante 21ᵐᵘᵐ annum nisi esset Jejunium Ecclesiæ
in regula n̄ præceptum, ut vigilia, non vero in quadragesima,
quæ in regula simul ꝙ præcepta.
2ᵈᵒ Excusantur a solo Jejunio labore, tᵃˢ fabri ferrarij, lignarij,
Sutores, Agricolæ, Vinitores, fossores, et alij notabiliter laborantes
ex necessitate, ꝑ̄ offcio ꝑ̄ vi diebus, in quibus laborant, ꝑ̄ si ob labo
res antecedentes, ꝑ̄ subsequentes fatigati sint, licet una aut altera
die n̄ laborent, etiam si sint diuites, Eugenius 4ᵘˢ apud B. Gerra.
nisi ex eis labor, Comodē differi possit, ꝑ̄ diminui absq; detrimen
to, S. Thomas. ꝙ 2ᵃ 2ᵉ quæstiones 157. art. 3. ad 3ᵘᵐ ut grauis
labor ordinarie debitis vacq; contingere solet, ꝑ̄ nisi in feandem
Jejunij laborent, ꝑ̄ labor n̄ sit honestus. 3ᵒ Itinerantes pedestres
cum notabili fatigatione, quæ vg. triam ꝑ̄ 3 hr
horarum, delicitate personæ necessitate itineris. contemnand.
dijudicanda ꝙ. equo tu, ꝑ̄ curru, itinerantes n̄ excusant nisi per
plures dies itinerantes notabiliter essent fatigati, nec si per ex
orinatio possit differi ꝑ̄ abrevian: pt S. quo offic. ad quid tenat.
cum Jejunio exercere nequeat.
4. Pietate, ꝑ̄ utilitate publica excusantur 1ᵐ Concionatores.
præceptores, Professores ordinarij. Cantores, Confessores &c si labor
ex. tus esset, ut pter Jejunium omitte deberet, quo nos potius
a concionando abstinere, quam Jejunium frangere,

a Constitutionibus nostris prohibentibus quidem absunt itinerantes devotionis causa, quia ut ad S. Rom. ut Ecclesia, non tenentur Jejunium intendit.

4. Dispensatione excusantur Dispensati a Papa Hypo. B. Beatus, Regulares Guardianus. Vicarius negue absens etiam in jejunio regulae, Dispensatio jejunio Ecclesiae ab Hypo, non possunt tri Religiosi exempti manducare carnes etiam extra Conventum non obtenta prius suae Prelatus licentia, nisi ubi contrahitur ipsis contentibus, sta sit receptum ad gustandum ad lacticinia. et ova, nec tenentur confessario sacris dispensationem tertium necessitatem declarare, quae si sit clara, non indiget dispensatione, nisi ubi a superioribus exigit vi ec conventionis, mittant ad Papam.

5= Gravitate Matrone saltem a Mortali excusantur 1= Famulus gravis suffrent ad gustandum infirmarii causando. vel medium in carne, et duas in cibis quadragesimalibus, ultra unam refectionem et collationem. 2 intercumpes prandium per medium ieiunio continuandi, et durante debite eodem prandio, vel animo finiendi. Ped post brevius intervallum, puta semihoram ante eodem vel alterum mensa in cubiculo. Alii et alii, quia videtur alterum gravitas. 3 prandium per unam vel alteram horam sine ratione anticipandi vel collationem manducandi.

6= Propter excusantur, 1= Illi, quod labore non notabilis, ut pictores barbatores. Sartor. Sacibarc. &c. et opifices, qui solum manuum praeparant. 2 quorum labore licet notabilis non tam est necessarius, ut, veruntamen Talius exercitationis causa, Laudantium potius itinerantur sine necessitate, vel notabili utilitate. 3 quod labor non licitus. ut in die Festo. 4. Nec per se excusantur accessus, quae cum Jejunio non potest exercere debite. Nec simul cum debite.

quia praemissis debit et obligat nequaquam sine legis transgressione fieri potest. bene autem pro decidendis vel vitandis dubiis alterius vicam, Plasfemias &c. quia alia lex Caritatis ita videtur De aliis praeceptis Celebre, videtur amus Confessionis ac communionis Paschalis, Exactius tractabitur in 2da parte, in tractatu de Sententia Eucharistica.

Tractatus 5us

De Variorum Statuum Obligationibus.

Tractatus hic Quatuor habet quaestiones, 1a de obligationibus Clericor. 2a de simonia, 3 de obligationibus Religiosorum, de obligationibus Parentum, et aliorum officiorum.

Quaestio I

De obligationibus Clericorum

Nota dictum

Clericus, alij Laicus, Miles cum conjuge Tutor
Sit Dominus, Famulus, Duc, Milles, Subdiaconus, Magister.
Vel Reus, Auditor, Judex cum Teste ferendis.
Rusticus, aut opifex, Medicus, v Pharmaca ministrans.

Quoniam sunt Generales Clericor. obligationes?

Dico Clericis Statum Ecclesiasticum adgredientibus praecipue 1o ad Vera vocatione; bona intentione, non turpis lucri gratia, Statum clericalem amplectantur. 2o ut sibi comparent et conservent competentem Scientiam, 3 ut sint perfectionis sui Status studiosi, obedientes Epo, pauperes spiritu, castitatq; quaerte. 4o ut Mansuetam ac nitidam gerant Vestem, Talarem praesertim beneficiati v Sacris initiati. 5o ut accipientes Beneficium, voluntatem in Statu Ecclesiastico perseverandi habeant.

21.

Hinc graviter peccat 1° Statum Clericalem sine debita vocatione, intentione, et
capitalibus appetit, vetitum Pentecostalium amplectendi, vel etiam promovendi, a
in pravam delicti ad Sacerdotium vel Monachatum, atiquis compellit. quia
plus horreat, ac dignitatis quam meritis habeat, et peculi vindicta spernens
2° In sacris Constitutis, praecipue Regimini animarum clientes, Studium
perfectionis sui Status, et Scientiae suis functionibus necessaria notabiliter
negligendo. 3° Ordo invigilari in obediendo, Loco sui Statui graviter p
habiti nimis expendendo, et in sacris Constitutis Castitatem violando, duplici
peccati gravendo; 4° Clericis Beneficiatis, et Sacris initiatis Tonsuram et
veram vestem Talarem per notabile tempus gestare negligentes, Tandi
Bonitas. et alii; Ultimi vicem Statutum Concilium Tridentinum, vel Diae
nam Subgravi obligatione et praeceptum; nisi itinere faciendo, vel alia just
causa excusentur; in tot itinerantibus, sine veste talari celebrare licet
nisi cogente necessitate. In minoribus vero habent propositum, in statu
Clericali permanendi; venialiter saltem peccat; Tonsuram, vel habitum Cle
ricalem deferendi, nec comam deponendi, nisi modeste, et ex justa cau
sorte licet, Tandi 5° Beneficium recipiendo se solum dicendi, vel sustent
causa, donec vicem Summat, Illud resignare teneatur, et si sic facere recu
et haberet animum missa annum sui suscipiendi Sacerdotium, praeter
peccatum mortale fructus restituere tenetur.

2. 2° Quanam Clericis prohibeantur?

Duo Clericis graviter prohibita, sunt Sequentia. 1° Negotiatio, alienum
professionem conducto lucri causa: 2° Negotiorum alienorum administratio
Venatio clamorosa; 4° Armorum gestio, excepta itineris necessitate. 5°
Ludus, Chorea, ac Saltationes publicae. 6° Ludus alearum, et Chartu
a fortuna dependentium. 7° Repugnare inexpertus. 8° Chirurgia exercitare
in vulnerabilibus, nisi ob defectum scientiae, vel periciae. 9° Officium Judicis
in causa sanguinis, et ad vitate, nisi peccia vel misericordiae causa
Hinc graviter peccant Clerici, 1° alienas pecunias, agros &c. lucri causa conduc
centes. saltem si sint in sacris, vel beneficiati, vel religiosi, nisi gravis ex
excuset necessitas. 2° aegros. et alii. Non vero peccant abhominalia in
propria

Propriis prædiis dentes. et ex Lana, Lacte, et Lucram percipientes Tauc. Nec saltem mortaliter peccant per alios negotiantes. pecuniam Mercatoribus in Societatem conferendo. tabernas Lario lucram velim quentes ibidem, Tauc. Nec artem exercentes, modo non dedecet Statum Clericalem; et Chartas Ludicras, v. Arma Bellica, aut Vasa conficiendo. v. Nundinas frequentando. 2do Temporalia in Domibus Nobilium, v. alios sine necessitate, et licentia Epi. administrantes; v. officium advocati, Procuratoris Tabellionis exercendo, nisi pro Causa Causa Ecclesiæ, aut Miserabilium, in Gallia tamen ob bonum Commune, etiam in Civilibus officia Consiliaria in Supremis Curiis fungi solent. 3 venantes Clamore armis, canibus, Avibus &. non ob pecuniæ venationem, quietæ, laqueo, retibus recreationis, moderate v. necessitatis causa: 4to Gestantes arma excepta vitricis necessitate. 5 Choreas, ac Saltationes publicas ducentes cum Scandalo, et Status Clericalis dedecore, vel Comedias, ac Spectaculis assistentes: 6 Ludentes aleis, Cortis, a sola fortuna dependentibus, v. cum jactura notabili. Temporis ad studia necessarii aut majoris pecuniæ Summa Saltem si fiat cum Scandalo, quæ facilius in Religiosis sectorem Sanctioremq; vitam profitentibus evenire potest, si PP. Capucinos, v. Carmelitas discalceatos, et Similes calceatos ludentes. Mortales reos judicat Hugo Cardi. apud Tauc. non ob moderate et intervenientem industriam. Honeste recreationis causa ludentes 7mo Tropinas sine excessu ingredientes saltem ubi Specialia desuper statuta Diœcesana graviter obligantia vigent; v. si Scandalum sequeretur. 8vo Chirurgiam exercentes, cum Adustione, incisione, aut amputatione. v.

medici

medium gerentes, et ob impediciam v negligentiam mortem
promerentes, simul & simul regulares

V: 3° Quinam sint particulares Clericorum et beneficiator obligationes

Dico Teneantur 1° Clerici simplices intra spe Divinis festis ac Domin
palet ec concilio trid. de Reform. Cap. 2. Sacras Ecclesiæ lectiones
scire, et observare, præcipue si sint in sacris, et beneficiati ad
ni officii recitationem, Juxta breviarium suæ v Romanæ Eccl
2° Ad beneficii legitimam acquisitionem, resignationem, et permuta
nem: ff. de præscriptam, in loco beneficii Residentiam, 3°
et in sacris ad castitatem, per implicitum, castitatis omnimod
tum, Tamneti, et Comanice 4° ad Simoniæ evitationem dequa
vidis infra erit questio.

Hinc 1° Duplex peccati species, Sacris ordinibus indignitus, Cogit
ne, v delectatione morosa, Castitatem violandi, nempe Luxuri
v Sacrilegii; 2° Gravius peccant, qui contra Canones, v Statut
Piccolana sub gravi peccata recepta, habend Ancillas, Juvenc
v cum proximo pudicitia temerando periculo; Tamneti: 3° Pe
pectate apud se retinentes Mulieres in quacumq; gradu Consa
grineas, præcipue pravam de se suspicionem, et Laicis Sca
dalum ingerentes. ibidem.

V: 4° Quinam ad Divinum officium, et Horarum Dictas V: Mani
teneantur: 2

Dico ad officium, Juxta breviarium ppria, v Romanæ Ecclesiæ
ab una media nocte ad alteram sub gravi peccato obligantur:
1° Clerici Sacris initiati incipiendo a die ordinationis ad
qua ordinantur. 2° Beneficium Ecclesiasticum etiam tenue possi

a Temporales tranquille possessionis, quamvis Sacris initiati, etiam primis annis carentia, ad Sacerd. quia Fructus applic. Cantuar. fabricæ, ad cujus Conservationem tenentur contribuere?

2. Religiosi ac Moniales ad Horam professionis obstrictæ peculiaris, ad officium B. M. Virginis, obligantur pendentem fructus Eccles. sibi junctus, ut clerici percipientes, S. Bus 5ta v. Quæ dam singulares præposituras, Patronatus, Curatus, habentes, ad officium [illegible] B. M. V. tam ad recitationem ex fundatione ex obligatione ad nocturnum vel conjutores, tenentur, quorum Capellaniæ vel Collativa, nec auctoritates Ppr excepta, 2do Beneficiarii, nullos percipientes fructus absq; eorum culpa, ut tempore belli, &c. nec spem illos recuperandi habentes, 3io quorum beneficium inter clericos est litigiosum, neutiquam ad illud tenentur; 4to Invalide ad beneficium promoti, v.g. per Symoniam, cum irregularitate, excommunicatione, ivo ante ætatem requisitam, &c. Resignatio Titulo, v.g. ordinum ad officium Divinum obligentur, nec offi. cium B. M. V. Est de præcepto in choro, mediebus peculiaribus ubi fuit de præcepto ante Bullam S. Bii 5ti nec sanctigrada les. nec pœnitentiales.

Quando ad officium Divinum, vel B. M. V. Virginis obligati illud recitare teneantur?

Dico officium Divinum vel Parvum B. M. V. obligati tenentur juxta capitulum dolentes illud dicere; 1mo Audiose id est integre sine notabili interruptione, mutatione, aut verborum mutilatione, Ordinate, id dicendo unam ante alteram horam, distincte verba articulate, matu lingua, et labiorum pronuntiando, 2do Devote, id est cum intentione, saltem virtuale dicendi officium

(Li 5to)

et interpretativa Satisfaciendi. Et cum interpretativa saltem virtuali, non actuali virtualiter perseverantes ad verba, nec excet, vel ad sensum vel ad sensum, divertatur, vel in sua causa voluntariam excludente:

Hinc graviter peccat 1° ad officium primum parochi, vel alterius obligati, suspendi, etiam, degradari, excommunicari, ad triennes damnat si tempus habeant sufficiens, notabilem partem, vel integram horam, vel nocturnum omittentes, vel voluntarie divertente per saltem etiam in fine amen existentes. 2° Versum majorem antequam socius suum finivit, vel pretermittendo tertiam saltem de hibia vel versus, perquirens organum pulsatur, nec cantantes, vel legitando aut ab alio audientes, vel omnia verba exercitate recitantes, ita, ut simul sumpta, notabilem faciant moram, 3° Saltem unum officium presertim notabiliter diversum, majus, ut Dominice, vel Sanctis in officium, de Sancto mutando, vel alia, quam lingua Latina, illud recitantes, quia agunt contra gravi contra usum Ecclesie. 4° venialiter saltem peccat, hinc cauta Justa, minus precipitanter, attamen sine scandalo, aut notabili diminutione, officium recitantes, vel interrumpentes, separando unum Psalmum ab alio, absque tamen scandalo, prout faillit in choro frequens. vel decentes unam horam, ante aliam, vel eas non dicentes horas prescripsis extra chorum, videlicet matutinum mane a tempore vespertino, occasu proprio, quam meridiei, usq ad horam sequentis diei, pariter horas ante meridiem. Vesperas post meridiem. exceptis horis Officio. et completorio proximo

Non tñ peccant venialiter, si predicta fiant Justa causa. vgr
dicendo horas ñ horis prescriptis, ñ eas intercompendo, ut quis
egrato assistat, ñ mandatum Superioris audiat, ñ dicendo
Unam horam ante aliam, ut officium cum Choro Continuet, ñ
cum Sacio oret, ñ Separando tantum Matutinum a Laudibus
dicto D. nostro. et oratione, ñ recitando aperum officium, pro
alio Imè diversitia inculpabili, ñ assistendo Solemnitati
alicui Ecclesiæ, ñ orando cum egrato; tenentur tñ Supplere
ea, quæ si prima prius officii, et Cognito errore, recitare resti-
tuendum prius officium: Non autem licet officium omissum Sub-
stituere in diem officii pro eodem recitati, Sed debet in sua
propria die recitari dici. Patet Dicentur Nonalium dicendi
earum Nisam Conventualem de Sancto Octavis, etiamejus
dicere officium de Communi, Si primum ñ sit, pro omnibus
approbatum, et regularis inservientes, per notabile tempus
alicui Ecclesiæ, illius recitare officium, imo teneri videtur Ippi
Tamneli. Ob Sentencia certe municipatus Ecclesiæ tenetur illius
recitare officium, si nullo diat Romanum, et si plura habeat bene,
sitia, recitare oportet officium propriy videlicet, et regulares ab,
solutes Conventus sui tenentur recitare officium, S. R. Congregatio.
gra 9bris 1682. Et inter Suffragia, fiat recommemorationem
titularis sui Conventus, si vero fragmenta Corum, eidem se
Conformet, licet quidam dicant non ñ inter cepent Brev ordini
S. Et audiatur alternati, omittentes aliquos versus, versendo folia,
ñ ex naturali, ñ invalida Consuetudine, verba Sincopantes, ñ
ex defectu oculorum ñ auditus, ñ omnia in Choro festinantes

ꝝ alios nō audentes, quia faciunt, quantum ꝙ Deus et Sicius 2us declaravit Fratribus minoribus, Suffr. 2da, in fine aliquem Stat. subjungisse.

Li. 8us. Ad quid teneantur Divinum officium omittentes?

Dico ad officium Divinum, seu parvum B.V. per beneficium, aut alios Ecclesiæ vel alias obligatus, elapsis 6 mensibus post adeptam tranquillam beneficii possessionem, totum omittens officium ꝝ valuit varia distracte per totum diem vel aliud sine causa, præsertim notabiliter brevius mutans tenetur fructus illi diei correspondentes dupplicatas causas restituere, ꝝ pro matutino mediatatem, et pro alijs vel alia hora. 2da pars, S. Pius 5us et quidem ante declarationem Judicis Sententiam, quia nō satis faciendo officio nō facit fructus suos; contrarium docuerunt Sylvester, Navarrus, Sanchez, Tolet. Con. Laterane sub Leone X. et pro eo ait: Ut quibus habens beneficium curatum, ꝝ sine cura, sive statim Divinum officium, non faciat fructus suos; Idem confirmat S. Pius. quæ affirmativa tutior.

Hinc 1us Clericus in Sacris. duo habens beneficia, et per unum ad Chorum obligatus, simul unico officio, quadruplicis status obligationi, ita illud omittendo quadruplex committ peccatum, et teneatur de beneficii reditus, et distributiones restituere Ecclesiæ, ꝝ pauperibus, ꝝ etiam defuncto Missam applicando, ꝝ pro melioratione beneficii, nisi obstet contractus, per statutum, ꝝ distributiones præsentiæ nō expressas soleant, exceptis duobus, ꝝ tribus annis carentiæ,

quamdo nullos omnino percipiunt fructus; 2us Curati, et Epi 3tius
partem fructuum prorata officii omissi, Henricus. Vult
alii volunt tertiam, vel quartam, vel justa Judicum prudentum, et porcione
aliorum onorum restituere teneantur, Tanc. Sic Capillanus habeny
preter officium Divinum obligationem Missa singulis diebus
dicendi, ad mediam partem pro ofo omissa, et dicentium semel
in Hebdomade teneatur ad missam, ad majorem partem fructuum
obligari potest; pria officium est major pars, onerum beneficii.
3us Regulares saepe a choro absentes, vel notabiliter sero venientes,
vel ante finem recedentes, licet graviter peccent, ad nullam tamen
tenentur restitutionem: Possunt etiam Superiores Nostri ex
Concessione Clementis 8vi Lectores a choro dispensare, nichil
in quibus legunt, et Concionatores minus, in quibus Concionan-
tur, vel etiam alios ex justa causa; Gervasius et alii.
4. Peccant Superiores graviter horam in choro omitti, vel tempus
notabiliter mutari, permittendo, nisi ex justa causa, vel ob
praecipuum, vel advertum Magni Principis anticipetur; Eo-
dem modo peccant Subditi, si ab eorum absentiam aliqua hora
omittatur, vel chorus notabiliter patiatur: Duo tamen
sufficiunt pro choro. Qui etiam novitus sine professo satisfaciunt,
B. Gervas.

Quot sunt causae excusantes a recitatione Divini officii et assist.?

Sex causae excusantes a recitatione Divini officii excusantes simul.
1us Impotentia Physica, vel moralis. 2us Dispensatio Papae.
3us gravis honesta, ac necessaria occupatio, quae absq gravi sui,
vel proximi detrimento Corporali, seu Spirituali omitti aut differri
nequit: Causa vel a choro eximentes cum percepione fructuum.

beneficii, & autem distributionem, sunt 1ª indulgentia Ecclesiæ, quo ad tres menses, 2ª Productio, & Studium per quinquennium Theologiæ. & Juris Canonici. 3ª obsequium debitum Canonicorum Epo. pro Ecclesiæ utilitate, & Papæ exhibendum. 4ª administratio sanctissimum Sacramentum Parochialium Tempore officii; Quando vero excusantur a Choro cum perceptione omnium Fructuum, etiam distributionum sunt 1ª infirmitas, 2ª Rationabilis corporis necessitas. 3 Evidens Ecclesiæ aliqua utilitas. Bonifacius 8vus.

Hinc a Recitatione officii excusant 1ª impotentia Phisica, Laicus, & non habens Breviarium, qui tamen ipsi sciunt memoriter. ea dicere tenentur, et non habens pecuniam. tenetur dicere alienum. 2ª impotentia moralis, timens grave damnum, & prosecutionem in re lucrativa, & gravi molo laborand, & 3ª Suffocat, Levis Stomachi, & pectoris dolor; nec febris tertiana, aut quartana, sin tota die affligat, nisi ex ejus recitatione expectat Stomachi levitatem, Capitis gravedinem, Vicium Lapitudinem, tardiorem morbi relaxationem, in dubio Standum est Judicio Confessarii medici, & habenda est dispensatio a quo dispensabilis, qui injungit Unum Pater noster, et Ave Maria, apud nos dispensare potest Clemens 7ª qui vero nihil dicere integrum. tenetur ad partem, qui vel pl. solus. tenetur cum labio saltem facile comparabili, præsertim, si aliud illum cum labio recitare contueverit. 3º Eximuntur a Choro. et recitatione beneficiati & pensionem Scholarem, & vel distributiones, pro præsentia vere, parce possunt. Juniores Canonici. per quinquennium Theologiæ studentes, & Professores illam docentes, Tempore, quo docent.

et Secretarius, ⁊ duo alii Canonici, in obsequio Epi pro utilitate Ecclesiæ, ⁊ ob eandem causam Servitio Papæ Debeti. 2° Exi muntur a foro, et etiam distributiones lucrantur, ob jejunium ⁊ Studiorum ⁊c. Infirmitatem accedum, ad locum impedendi. Convalescentes, ex Consilio Medici, ⁊ ob medicinam sumendam ⁊ recreem in alia Civitate, ⁊ loco pro recuperanda Sanitate mu tantes, ⁊ ob senectutem, e Domo egredi valentes, ⁊ ab Hoste retenti. 2. 3.

Quid sit, et quatuplex sit beneficium 2

1. Beneficium est Jus perpetuum competens Clerico, percipiendi fructus ex bonis Ecclesiasticis propter officium Spirituale, authoritate Ecclesiæ Constitutum: hinc vicaria, et comenda temporalis, pendio etiam perpetua Capellania ⁊ collativa, quæ non est authoritate Epi. Excepta ⁊ sit beneficia.

2. Beneficium dividitur, in Seculare, quod pro clericis Secularibus, et in Regularibus et quod pro Regularibus et institutum. Omne enim Secul. Secularе, vide fundatione, ⁊ per papaficam. 2° Amittum prof. scriptionem probetur Regulare.

3. Dividitur in simplex, et Duplex. Seu Curatum. Simplex est, quod non habet annexam curam animarum, ⁊ pro eminentiam; Duplex est, quod habet annexam curam animarum, ut Parochia; ⁊ pro Eminentiam cum Juris dictione, in foro externo, et vocatur Dignitas, ut Episcopatus, Prælatura ⁊ pro Eminentia sine Juris dictione, et vocatur personatus, ut Primiceriatus, Lectora tus, ⁊ Salum ad minus tralum sine Juris dictione, et dicitur officium ut Custodia ⁊c.

4. Dividitur in titulare, quod ad plenitudinem Juris confertur

Juctæ ejus fundationem, et commendatum, quod Solus administrationis, et Custodiæ gratia tradatur, et aquirat beneficio, in Titulum dato, si sit ordinis.

2i 1° Quot Sint Tituli: quibus beneficium aquiri potest?

Duo 1° Sit Titulus; quibus beneficium aquiri potest minimum 1°
Collatio libera: 2° Presentatio. 3 Electio, 4 Postulatio. 5 Resignatio
6 permutatio. 7° Subrogatio,
Collatio et attributio beneficii facta a Prælato Inferiore pleno in spe
lente, a Jure Patronatus, Electione: &c.
1° Fit a Papa 1° Præventione, improveniendo Patronum Ecclesiæ,
tiam, non Secularem, per Gratiam expectativam ad beneficium pa
vacans, 2° Jure reservationis. per mandatum, et indultum aut
in favorem Graduatorum; quorum in Gallia in Januario, Februario
3 Jure Concursus cum alio Collatore Ecclesiastico; 4° Jure devo
luti ob inhabilitatem, 5° Jure
2° Fit ab Epo in sua Diœcesi, nisi ex fundatione, et legitima
prescriptione ad alios spectet, et etiam Jure devoluti, si inferiores
sint negligentes,
3° Fit a Capitulo, Sede vacante, quo ad beneficia, quæ simul cum
Episcopo Conferre solet:
4. in Hungaria ex Apostolicus nominat omnes Epos et Archi Epos,
ac Abbates.
Præsentatio et exhibitio, persona Idonea, a Patrono facta, prælato,
ut Ipsi beneficium, vacans conferat per institutionem; Præsen
tatio dat Jus ad rem, et institutio Jus in re: Patronatus ante
et, potestas præsentandi, Clericis ad beneficium, vacans per

mortem.

mortem v. per resignationem. Jus Patronatus est duplex.
Ecclesiasticum, quod a Persona Ecclesiastica, de bonis Ecclesiæ
fundatum est, et Laicum, quod a Laico, v. Clerico de bonis Patri-
monialibus fundatum est, et ultra competit ex fundatione; quia
Patronus faciunt Dos. Edificatio, fundus;
Conveniunt Patronatus, Ecclesiasticus, et Laicus, quod nemini Pat,
renocam, possit de Ipsius præsentare, bene autem suum filium,
si sit capax, et potest ipsimet confluenti beneficium conferri,
ab Eppo proprio motu, et si plures ejusdem beneficii Patroni non
conveniant, præsentatione. Is. inquem plures conveniant, et præ-
ferendi; sit aquales, circa diversa subjecta pt Eppus præferre
quod valuerit. Differunt: 1o Quia Patronus Laicus 4or habet
menses. ad præsentandum, a die vacationis beneficii. E vero
Ecclesiasticus intra quod tempus, si sin præsentent, Eppus
Jure devoluti. Illud confert. 2o Laicus, si duo successive præsen
tet ante institutionem; potest Eppus alterutrum instituere,
v vo si Patronus sit Ecclesiasticus, sed pro tempore, patior Jure
3o Laicus potest variare, et si indignum præsentaverit, potest
alium præsentare, v vo Ecclesiasticus; sed succedit pro illario
præsentis, et a collatore confertur; 4 Beneficium Patroni
Laici v pt abd ejus Ordinem resignari, permutari, pensione
gravari; nec provenire a Papa, Jure indultorum, gratiarum
v gratiarum expectativarum, bene autem Patroni Ecclesiastici;
Electio pt Persona eligibilis pro aliis ad beneficium vacans
assumtio. ut valida sit, requiritur 1o Legitima ejus electionis
habentium vacatio. 2o ut fiat intra trimestre.

V

3ª ut Electores sint saltem Subdiaconi. 4ª ut major pars concordiat. Si non respect Canonica, sufficit pluralitas, si ita inde conveneràt, et salet fieri; 5ª per Scrutinium. 2ª Compromissum, committendo uni, v. pluribus communi eligendam, condendo electionem faciendam. 3ª per inspirationem, omnes in Unum. vita pace condescendo. Electo dat Jus ad rem, confirmatio vero subsequens Superioris Jus in re.

Postulatio. Est obsecratio ab electoribus Superiori facta, ut ad beneficium vacans admittat aliquem, qui alias ab impedimento Canonicum non est eligibilis. v.g. quia non est de Capitulo, vel non habet ætatem, vel est illegitimus, &c. Manet ut sit valida requisitae, ut habeat duas partes, alias ultra tertiam partem ha. bens præferendus, 5ª 2ª admissio Superioris, qua dat Jus ad rem, et in re, antea enim nullum habet.

Resignatio est spontanea sui beneficii demissio facta, coram Legitimo Superiore, eam acceptante. Alia est Simplex, quæ fit sine conditione, et pacto, alia est condicionata, quæ fit cum reservatione pensionis, vel in favorem alterius cum conditione, ut illi beneficium conferatur. Resignatio Simplex potest ab Ordinario Superiore admitti, et beneficium, cui libuerit conferri. licet sine simonia data a Resignante rogari possit, ut tali Confratri; et resignans omni spoliatur Jure, Resignatio vo conditionata, 1ª potest a Solo Papa admitti, eam a Simonia purgante, et pensatione. 2ª Papa debet conferre beneficium ei, in cujus favorem resignatio facta, 3ª resignans retinet Jus, donec Collatio completa sit, et ut valida sit, debet habere sequentes conditiones.

1° ut resignans infirmitate superviv. 20 dies post resignationem, 2° ut intra 6 Menses a die supplicationis datae resignatio publicetur in loco beneficii. Si fiat in Curia Romana, et intra mensem, si fiat alibi. 3 ut Patronus consentiat, si dis Laicus, v. privilegium Laici habeat, ut odo meritendi, prout probant ex variis bullis, ppue Bn 4ti et Gregorii 13ti in Bal la Litteris patentibus, et Decto Regis 1779 confirmatos. 4° ut a Superiore acceptetur;

Permutatio est beneficii ad aliud beneficium, facta mutua resignatio ab Ordinario admissa; Ut valeat, praeter plurasq conditiones ad resignationem in favorem requisitas, habere debet sequentes. 1° Consensus Patroni Laici, et Ecclesiastici debet saltem petitus, et liceat v. optineatur, attamen valet. 2° ut fiat Rerum ejusdem Generis, Spiritualia cum Spiritualibus, Jus mixe cum Jure mixe, et non cum Jure solum Arem; Nam beneficium praesentatum cum sola nominatione ad beneficium, n valeret, nec Decima, v. Jus Patronatus cum beneficio; bene autem plura pro uno, duplex, v. Dignitas pro Simplici;

Subrogatio Est unius vacatio in Jus alterius: Solum modo locum habet in loc duos litigantes, quorum uno motuo, alter per simplicem petitionem Judici factam, ejus Jus agnovit, ita, ut si mortuus Jus alteri cessisset, et beneficium impetrasset, ejus provisio esset irrita;

Quomodo beneficium vacet, 2

Duo beneficium vacat 1° per mortem Naturalem, v. Civilem v. professionem Religiosam, v. condemnationem ad mortem, absq appel.

Appellatione, v per Sententiam in efficie executam, v abstinentem, aut exilium in perpetuum, v ad tempus ultra Novem annos.
2o Per Matrimonium, etiam ratum, v inconsumatum, Tamen cli, 3o per resignationem, et permutationem, 4o per Attrocia, qualia si Haeresis, Schisma, Crimen falsi in Litteris Apostolicis, Notabilis Laesio Laris Apostolica in Persona Papae v Cardinalium, Crimen Laesae Majestatis, in carceratio Clerici, ad resignet Beneficium, Sodomia, Defectus, Simonia confidentia. intendio in Beneficium, Criminale Commercium, confessarii cum sua penitente, Homicidium, Publicum, v qualificatum, Patris, Fratris, Sororis proprii, Episi, Presbiteri, Clerici in deservientis Ecclesiae, v mutilatio, accedente Judicis Sententia, licet haec necessaria in Sit, ut Titulo devoluti, Beneficium imperpetuum, et omni delicto irregulati tatem parente, modo subsequatur Sententia pro ejus professione
Si Clericus Sacerdos intra tempus qua pro Beneficio praescriptum
5o pro Beneficium incompatibile, cum eo, quod habet, quorum unum, intra annum optionis a die tranquille possessionis resigna re, permutare v dimittere teneatur, 6o Simoniace v male fide Sine Titulo Beneficium invadendo, fit, q illud inhabilis Alexander 3us. attamen, si bona fide ab eo habet Simonia cum Titulo Collocato. v g. Collatione, Electione, vi Praesent. Praemaleum professionem, placi. cum habeat, et aliundo in Sit inhabilis, illud retinere potest:

Vi IIIus Quid Sit pendio, a quo et ob quas Causas constituit possit?
Dico Pendio q Jus percipiendi Fructus ex alterius beneficio a Papa
concessum. 1o ut tollatur beneficiorum permutatorum inqualitas.
2do ut eis d inter duos de beneficio litigantes componatur.

3° ut sacerdote indigenti, qui beneficio indevirit, subveniatur
in Gallia potest pendio etiam constitui ab Epo in necessitate ab Eppo.
2° cum Unum beneficia, vel constituant Vicarios Parochis ex.
infirmitate sua munia exercere valentibus. 2 cum sint
transactiones pacis gratia, 3 in permutationibus mandato
Epi. vel sententia officialis castis. Ut autem pendio licite
constitui, ac percipi possit, requiritur 1° ut pendeat ad
sustentationem aliunde habere nequeat. 2° ut beneficio, si
Redemptionem exigat. per 10 annos illi inserviens, vel eidem ob gra-
vem infirmitatem amplius inservire nequeat. 3 ut pendio
tertiam partem fructuum non excedat, quamvis Papa ex
justa causa majorem constituere possit. 4° ut Titularis ad
victum et vestitum superadditi sufficientia, nimirum ad mini
mum trecenta libras annuas. 5° ut percipiendi pendionem, sit
decimus saltem 1° tonsura initiatus, et ex loco legitimo, ac
minimis ab omni censura, et irregularitate. 6° ut consen
sum Patroni sit vel laicus habeat.

Qu. 12.

Quomodo pendio extinguatur?

Dico pendio extinguitur vel ex medio, quibus sit beneficium
rum vacatio, ut per Matrimonium, Homicidium premeditatum,
professionem Religiosam etc. vel etiam redemptione consentiente
Papa, solvendo pendiones, per certis annis, in tua morte resig
natarii pendio extinguitur, si sit reatis cum clausula: de quos-
cumq; Sulteforces.

Qu. 13.

Quibusnam beneficia conferenda sunt?

Dico, omnia beneficia Ecclesiastica, maxime autem curata,
sub gravi peccata conferri, Resignarii, vi debent dignioribus.

Concil. Trid. Qui primarum praeter conditiones a Jure requisitas
morum honestate, scientia, prudentia, et experientia alios ante
cedant, nisi pro certo loco, v familia ejd ens fundata. Potest
tn aliquando, ad rn curatu etiam Dignus, relicto Digniore, prom.
moveri; videlicet 1m cum id postulat Charitas, ut pauper dere
liquia sublevetur. 2o cum major Ecclesiae bonum exigit, ut
minus idoneus, a cura amoveatur, et Dignior pro beneficio
curato deserviat; Potest etiam aliquando promoveri Dignus etia
ad beneficia curata, relicto digniore. 1m si promovendus debeat
ipse eligere. 2o si ipse fundator beneficii praesentet Dignum,
C: Monasteriensem. Caus. 16. quaestione 7a. Licet Solum 1a vice, sed
totiens quotiens beneficium. Ipso vivente vacat. modo hoc Jus
sibi reservaverit in erectione beneficii. Hoc Jus tamen n
transit ad Haeredes Patris. 3o si votum datum Digniori n Solum
n praeferet, Sed si in consecratu, minus Digno. omnino indignus
eligitur: 4o Si Patronus praesentet, licet peccet, si tm
praesentatus ab Epo admittit. Sine peccato, quid recusare nequit.

2i 14. Quale Beneficium Bonorum Jurium habeant Dominium?

R: Decretti. 1m Bona Ecclesiastica eorum de Triplica: videlicet: 1m
Patrimonialia quae ex Donatione, Haereditate, Industria et alio
Civili titulo eis obveniunt. 2m quasi Patrimonialia, quae ad
Stipendia pro functionibus Ecclesiasticis. v.g. pro Missis, pro Cantu,
praesentia in choro, &c aquirunt. 3m mere Ecclesiastica, quae ex
solo beneficii titulo possident.

2m Cognea Ecclesiasticorum Substantiam, 2dum cujusliber Status
officium Dignitatem, et Beneficii qualitatem dijudicari deber-

Et potest esse infirma, media et Summa, vg: Si infima esset
200ta aureor, media 212, 225ta et Summa 250 aureor. et ad
illam referuntur, 1ª virtus, restitutus, formulatus. 2da Hos-
pitalitas. 3 Remuneratio fidelitatis Domesticorum. 4ª Modestia
Corporis, ac mundicula, ad fovendam Amicitiam, Amicor
Vicinorum ac Benefactorum. 5ª Solutio Debitorum
ratione Congrua Sustentationis, factorum, vel alio modo
contracti. Si ex aliis bonis Solvi nequeant. 6ª Sustentatio
Consanguineor. in Studio, vel Monesterio, Si parentes nolint,
vel nō possint eos sustentare. 7ª Dotatio legitimor. Levitio
indigentium ad Statum Conditionis Clericii, vg. Sppi. Cardi-
nalis &c. Convenientem, fundando eis etiam aeditus prospe-
tuos. pro Statu suo stabiliter conservando. His notatis:
Dico Beneficiati circa bona Patrimonialia, vel quasi Patrimo-
nialia perfectum habent Dominium, Liberamque eorum
Dispositionem; quoad bona nō Ecclesiastica, congruam ex
eis habere possunt, Sustentationem; Superflua autem ad
pios teneantur non impendere usus. gravitas peccati. ad mensu-
ram illa impendendi. ita communiter Doctores. an autem
in Superf. ad restituendum pauperibus. vel ad pios usus
faciendum obligentur, Solemnis est inter Doctores Contra
versia. opinio affirmativa. est Scentior, et ab eis, qui sua
Salutis, curam habent, tenenda;

Qu. 15: An liceat Sit plura simul possidere beneficia?

Resol: Beneficia alia sunt, compatibilia, quae personalem Residentiam non exigunt, saltem pro eodem tempore, nec idem officium eodem tempore exercendum habent, talia sit etiam quidam Canonicatus, in Germania tres tantum, vel 6 mendes, residentia exigentes: Alia sunt incompatibilia, quae sunt duplicis generis: primi generis sit ea, quorum unum ipso facto excludit, alterum, v.g. Duo beneficia curata, duo Episcopatus, duo Canonicatus, vel Capellania eandem fundationem habentes, sub eodem Tecto. 2di Generis sunt ea, quae in ipso facto excludant, ita, ut 1um vacet obtentel 2do, attamen sine Dispensatione retineri nequeunt, ut duo Canonicatus in Diversis Ecclesiis: His notatis.

Dico 1mum est. Ipsis in Institutione beneficiorum plerumq. contrarium, plura sine justa causa simul possidere beneficia etiam compatibilia, ac simplicia. S. Thom. Conr. Prid. quia minuitur cultus Divinus, et Voluntas fundatorum, defraudantur per plura beneficia simul possessa, Justo autem possessor 1mi 2di beneficii remittas. Card. Tol. Papa Dispensatio, vel eandem videlicet Ecclesiae necessitatem vel utilitatem sine justa causa nec valet Dispensatio Papae, S. Thomas. 2do Legitima Consuetudo, ab Ecclesia reprobata vel tacite approbata:

Animam ad Residentiam Tenentur.

Dico. Omnes Beneficiati curam animarum habentes, cujusq; suæ Dignitatis, sive Divino tenantur, ad Residentiam in Sua Ecclesia, v Diœcesi, si Sunt Epi. Sunt, per se sup. officiis, et Superioris dicati, ut Epi. absq; Legitima causa, ultra tres menses Continuos, v interruptos, et inferiores, ut Parochi, Capellani perpetui, &c: ultra duos menses ex Causa a Superioribus Cognita, et probata concessos, absentes, præter alias pœnas, et peccati mortalis reatum; pro rata temporis absentiæ, fructus non faciunt Suos, sed eos fabricæ Ecclesiæ, v pauperibus sine alia declaratione restituere tenantur; quia ita expresse decrevit Conc. Trid. Ss. 24 de ferè Canone 1mo; Non curativo ut Canonici ultra 3 menses v breviùs tempus luctæ præb. Ecclesiæ constitutiones absentes, dimidiata parte fructuum, in 1mo anno et in 2do omnibus, quos eodem anno decreta fuerint, percipiant, Conc. Trid. Ss. 24 de reform. Cano. 12 quæ pœna est servanda a subditis, Less. et alii. et patet ex verbis Conc. Trid: citati; quæ si imperativi modi: præterea, et accionem alterius semper Superioris indicant, ac vocitando officium Divinum præsentiæ fructus amittit absentia sua correspondentes faciant Suos, si convenient authores: non sacrae suos. Salten in foro conscientiæ, dicet Pontas et alii; quia beneficium præ- stat Beneficium et justum officium interim non obstat Residentia

Continua si Parochus divertat ad finem v annuersarium in
trinia, v Recreationis causa eadem die exerceducus; Secus
si sopre de nocte fiat: Materia autem gravis, absentia Paro-
chi, & animus diei Parochiano gravitor agrotanti, nullo
relicto Substituto; quia cum exponit periculo carendi in
necessitate Spirituali, illius subdio. nullovo agrotante abs.
sentia. Quatuor ante 5 dierum decreto in Parochia Sub-
stituto; 8vo v 10 dierum verum de his vide Statuta Dioce-
sana.

Additio de Decimis.

Decimo v Capetig, v quarto pro diversitate locorum quod
annis prestanda Ecclesie ministerio, omnibus, ita omnino.
Hinc Frequenti Parochi remittere, cum prejudicio aliorum, et sui
suorum minuutione; possent tu, per modum Eleemosinæ recti,
tuere uti tanquam pauperibus.

2/17. Quenam sint alia Parochorum obligationes?

Dico Parochus preter residentiam corporalem tenetur, 1o residere etiam forma-
liter, per se fungendo officio. et vice semel in mense populum
verbo Dei reficere, v ad utilitet, de rebus Dei morib. et
Sacramento. Susceptione instruendo graviter peccat: Parce
v duobus, aut tribus mensibus totius anni, discontinuis.
Donacina. Portas: quia censetur materia gravis. 2o gra-
vantia Scandala, per se v si a pupil, per Eppum coercere,
et curare, ut Parochiani inter sint Missæ Parochiali,
Paschali precipue confessionis et communis.
a Superstitionibus, et Contractibus usurarijs ac abstineant.
Lud. Majster vente decalch. Moses a puellis separet,

Vē Singularem pauperum curam gerere, infirmos Sacramentis munire, defunctos exequias celebrare. in testamentis visitare roborare et condolari, egenos gratis sepelire, et omnia ex corde eorum lege: Vē in diebus Dominicis ac festis Missam Parochi alem. Parochianis. suis sine stipendio applicare, S. Congregatio Concilii Tridentini, plures Theologi, imo si beneficium pingue habeat, singulis diebus pro ipsis applicare laudabile ēt; nisi Missa ex alia beneficii obligatione, ut in die depositionis & anniversarii suorum Parochianorum habeat, et Missas pro alio stipendio quovis, avaritia saltem indicium ēt. Sē Subditos confessiones excipere, et Eucharistiam minis. tranda gratuitas rationabiliter petunt, Ratione festivitatis, diligentia, & Conscientia gravato, et Spiritualem gregis sui profectum promovere procurare. Statuas gratis, ni se contumax confessarius, quia singulis momentis de Sacramentis ministranda vacari potest: Vē Matrimonio ne jungere in fide Rudimentis, Pœnitentiæ et Ecclesiæ præceptis, in satis exercitatos, nec vagos, ac advenas, sine Epi licentia.

Cetera de Beneficiis Clericorum &

Quæstio 2da
De Simonia

Quid et quotuplex sit Simonia?

R. Simonia a S. Thoma definitur, studiosa voluntas emendi, aut vendendi aliquid spirituale, & spirituali annexum, nempe, & antecedentes, cum primum existenti, succedere spirituale, ut

Iuris Patronatus, Benedicti vadi, Lapidi altaris vestibus
v. Concomitantes, quod simul ꝙ cum Spirituali, ut labor ne missa,
v. Sacramentorum administratione v. Consequentes, quod Sequitur
Spirituale, ut sub percipiendi fructus, et beneficio, per aliqua
temporale, sive ut pretium, sive ut munus, sive ut gratuita
compensatio, detur, Prohibetur v. quoniam Contractus ne pure
gratuito, v. non ex mera benevolentia.

2ᵃ Simonia alia ꝙ Iuris Divini, seu naturalis, quo Iuri Divino
ac Naturali prohibetur, et ꝙ commutatio rei temporalis cum
Spirituali, ut tali, ꝙ ꝓhibeat mala. Alia ꝙ Iuris humani
seu Ecclesiastici, et ꝙ quilibet alia Conventio, ab Ecclesia sub
pœna Simoniæ prohibita; quia habent Simoniæ redolet, talis ꝙ,
dare, v. accipere pretium, etiam spontaneum, pro examine ad
beneficia, ordines, v. occasione ordinum. primæ Tonsuræ, v. dimissoriarum
Testimonialium, v. dimissoriarum, respectu Episcopi, licet
tamen Secretario, aliquid accipere, pro illarum expeditione Sacra
Pœnit. Gerardus; vide infra Nro 5 circa ordines. Talis
etiam ꝙ venditio Ecclesiæ, v. Cœmeterii, aut officiorum, locus Sepul
turæ ad Ecclesiam tm Spectantium, ut œconomi, Sacristiæ, v.
Crismatis, etiam quoad materiam Eucharistiæ; videtur tm licitum,
aliquid accipere, pro illius distributione, præcipue, ubi sta
tus ꝙ receptum. Item Simonia Confidentiæ, permutatio
Beneficiorum, propria auctoritate, aliæq; circa beneficia, facti
ones. Item ꝙ dispensatione Papæ v. Episcopi in quibusdam casibus.
Pro Justis autem ordinibus, v. dimissoriarum concipere pretium
accipere. Simonia ꝙ Iuris Divini; quia ꝙ Executionis politicæ

Spiritualis pro praeio.

3ª Alia ẽ realis cujus pactio ẽ ex utraq; parte ẽ executa, saltem inchoate vg. Si beneficium ẽ actu inch collatum et pars praeii soluta; Alia mentalis, qua ẽ data rei temporalis pro spirituali nullo intervenĕde pacto, ad si clericus secular collatoris. Principali intentione Beneficii obtinendi, alia conventionalis pura, qua ad pactum externum deducitur, sed ex neutra parte executioni mandatur. Alia conventionalis mixta, cujus pactum ex una parte, aut altera executioni ẽ mandatum. Alia confidentie, qua fit, quando confertur, Redignatur, eligitur, praesentat, acceptatur beneficium cum intentione v certa confidentia, qua illud, v illius pars, ut pendio aliquo tempore sibi reservetur in favorem sui spedind. v alterius, et committitur 2ª modis: 1º per actus. suum conferendo, v praecando alieni beneficium, ut possea alius obtenta etate illud accipiat: 2º per ingressum. redignando beneficium, nondum possessum, altevi, ut postea ipse motus, v beneficio dimisso, illud iterum ingredatur.

3º per regressum, redignando beneficium jam possessum. alteri, ut Idem sibi, v alteri iterum redignet: 4º per stylum. 4 litterem resignando cum pendione. Sive Papa dispensatione Permutatio autem propria authoritate facta cum pendione, v cum pacto regressus, Simonia ẽ conventionalis, in vero Cas. Ri entis: Same.

Quale peccatum sit Simonia, et quinam illam committere possunt Dico Simonia ex genere suo ẽ peccatum mortale, nullam

d.

ad mittend materia pacvitatem: quia omni Iure, Naturali, Divino, et Ecclesiastico graviter prohibetur; Rez spiritual pacio temerario astimare, grave q̄ injuria Religioni in omni materia; et quo minus datur peccatum pro re spiritual, eo magis vile pendetur. potest Simoniam etiam Papa committere, n̄ solum Iure Naturali, et Divino prohibitam, quia utriq; subditus q̄t. Sed probabilius etiam illam Iure Ecclesiastici, quia teneture ad leges a se v̄ Predecessoribus latas saltem dicentive:

Hinc Papa Simoniam committit exigendo pecuniam pro officiis Iure Divino, v̄ Ecclesiastico vendi prohibitis Parocho, ut pro Episcopatu. Prelativis, Prepositurea &c. Non v̄ etiam mercedem Regendi et dispensandi, certam pecuniam Summam ad Sustentationem Status Sui recipiendo; v̄ pro pena Criminis Imposita, v̄ pro vulnere Carnifici inflicto, defluendo per alium pendat alienam a Lege Communi; 2da Nec recipiendo annales quae ecclesiabus p̄ annis beneficiorum Vacantium percipit n̄ Subsidium Honestae Sustentationis, aliosq; pios usus.

Qu. 3o Quot modis Simonia committi potest?

Dico pro 1o per munus a nemo Solvendo pecuniam, v̄ aliquid pecunia aestimabile, ut remisio debiti, Solutionis dilatio, vi 2o per munus aliqua promittendo, v̄ exhibendo laudem, v̄ intercessionem, recommendationem &c. apud alium. 3o per munus absequio, praestando, v̄ promittendo quod libet obsequium et comitetur 1o Circa res Sacras 2o in ingressu Religionis. 3tio

3° In ordinibus. 4° Circa beneficiorum acquisitionem, permutationem, Confidentiam et fundationes,

Hinc 1° Circa res Spirituales. Simoniam committunt 1° Abbendatio, nem Chrismis vendendo vasa, ac paramenta sacra, Altaria, portatilia, aquam benedictam; 2° Coronas, agnus Dei. Imagines propter indulgentias annexas. 3 Reliquias, vel pro pecunia illas deferentes, vel cultum fidelium exponentes. 4° Decimas aut alia bona, propter dud Patronatus annexum, vel propter dud percipiendi, redditus Ecclesiasticos vendentes, aut donantes. Non tamen est Simonia, si res sacra vendantur, 2dum Suum valorem intrinsecum, ut Calices, Rosalia, Pecina Laica, vel Capsula reliquiarum materiarum, nisi hic abstet, ille in benedictione Crismatis.

2dus Circa functiones Spirituales dando, vel acceptando pecuniam pro labore intrinseco in Celebratione Missa in Sacramentis administratione. Confessione, et Catechismo, prout continent fidem, et Conferent gratiam; Item in ratione officii Divini. Dono, profecto, vel miraculorum, benedictione excessivum vel sicut in aliquo accipere tanquam Stipendium Sustentationis, quia qui altari deserviunt, cum altari parcipiunt. 1° ad Cor. 9. et dignus est operarius mercede sua et tam si alias virtutes sint Sacres et alii. Item licet accipere aliquid, tanquam praemium pro obligatione Celebrandi, tali tempore, tali loco, tali hora, et totiens in Hebdomade, quia talis Circa cum Stantia et temporale, Onerosum, pretio estimabile, distinctum ab Ipsa opere Spirituali. Non videtur Idem dicendum de tali Solemnitate, Sattem esset periculosum, quia non ita est distincta ab opere Spirituali, Sicut melius,

ve

ꝛ̃ majori cum fatigatione celebratur Missam Solemnem cant
ꝛ̃ pt̃ praeside ratione majoris laboris, ꝛ̃ more temporis aliqui
praeū percipere Solent et alii apud Fauri quia in remune
cil cum opere Spirituali: Patet 1m ab Ecclesia Fauri majo
stipendium v.g. pro Cantione Sapientiae Domini, ꝛ̃ Patre cunc
Aud. Missa cum Cantu apud Fauri Quia ꝛ̃ remittitur majori labo
Sed quia plus laborant maxime in verbo, et doctrina duplici hono
Id est majori mercede /: Digni habeantur, 1a ad Tim. cap. 5. Hec lic
venire studium, ꝛ̃ praeparationem ad Concionem etiam secundam
ad Concionem Fauri: Quia ꝛ̃ aestimatur, nisi in modo ad Spiri
tuale.

2da Circa Sacramenta Vendunt ꝛ̃ emunt materiam praedictam, ꝛ̃ for
mam Sacramentorum ut ablutionem in Baptismo, Consignationem
frontis in confirmatione, panem ꝛ̃ autorinum Consecratum
etiam 2dum valorem panis, aut vini Consecrati, quia per
Consecrationem desinit substantia panis, ac vini, et existit
ibi. Species materiam praedictam Sacramenti, quo cum
forma et, Ipsum Sacramentum etiam si fieret in extrema neces
te Spirituali, ut si mulier abscisa, qui infantem periclitantem sine
proprio Baptizare vellet, quia et interficere malam; nec licet pec
niam offerre, pro redemenda alta vexatione, ut accipet a mala, e
Sacrilega voluntate Fauri et alii, Contra aliquos, quia hoc pecc
ꝛ̃ remanentur, nisi prior Collationem Sacramenti, ablatio vexati
2e Ipsa collatio Baptismi; adultus ꝛ̃ potest Salvari Baptismo
flaminis. potest etiam licite emi aqua pro Baptismo etiam

Dene

Benedicta, si alia non possit haberi gratis, nec ppter Benedictionem, n̄ Crisma ematur; n̄ alia materia remota Sacramentor, ut panis ac Vinum Consecrandum, excepto Crismate, aut ei benedictio etiam quo ad materiam specialiter prohibetur, ab Alexandro 3. Capitl. et ab Aurelio: 4. Cap. fin. de Simonia. 1. quia Epūs et Ecclesiā dispensatione tenentur gratis de materia Suis Ecclesiis provere. Si tn fur illud subriperet, et tanti, quanti emptio re materia valet, n̄ committeret Simoniam, quia salus Epūs sub Simonia illius venditio prohibita ēt. Tanen, Nec si aliquid recipiatur pro illius distributione ut supra dictum ēt. Potēt etiam quare Religiosi forma Baptizandi Parvuli n̄ modus administrandi alia Sacramenta; quia ista docere n̄ addiscere ēt aliquid naturale, sicut docere, et addiscere scripturam. Quia licet objectum illius, sit quid Supernaturale, ac fidei, potest tn cognitio ejus Naturalis, et fundari in fide Humana, ut in Hæretico n̄ infideli, et sic, prout intellectum audientis cognitione Sublimium imbuit, Summi pōtēt. in ordine ad proximum proficere.

4ª Circa Ecclesias 1ª Vendere, n̄ ornare Ecclesiam Deo dicatam, n̄ Cœmeterium etiam ratione materiæ, quia utrumq; in Jure prohibitum ēt. 2ª Vendere Sepulturam Sumptam pro Ritu Religionis, n̄ pro Jure generatim in loco Sacro, quod Omnis habet Christianus, n̄ ratione Loci, in qua sita ēt, in Jure de Sepultura, et Simonia, Potest tn vendi Sumpta pro opere periculoso, ut Tempore pestis, n̄ laborioso, ut fodere foveam, n̄ pro loco Communi Sepulturæ, ut Abrahæ emit

Spelunca

v̄ pro certa familia, vita, ut alū ibidem Sepelli negueant, v̄ in loco honoratiori; emendo Clavius, ut in Ecclesia, v̄ prope Altare; de Cog; quia & aliquid temporale, modo non attendatur major Sanctitas.

V̄ Circa Juris dictionis acquirens etiam titulo Sustentationis Temporalis pro usu juris dicunis, ut pro dispensatione in votis. Juramentis. impedimentis Matrimonij. Jejunij, et quibus vis legibus Ecclesiasticis. pro censuris Evendis. v̄ absolvendis. pro Correctione subditorum de offo Spirituali debita. v̄ illius omissione cum usu potestatis Spiritualis, ut muneribus Corruptus declarens Judicialiter innocentem; qui erat punendus, v̄ Innocentem tuendi, aut vere penitentem reconciliare, reclusos, tabe: dep de Simonia, Quia Sacta Canell Trid. Sess: 25. Capit: 18. teneture ad predicta gratis et offo. Cū ad nec sunt reditus Ecclesiastici pro Sustentatione, et aliquid recipientes Consentire exercere potestatem Spiritualem pro prauo: Non tamen Simonia Committitur omissione sine exercitio potestatis, ut omissione Risso pro predicto; Includit tū Temporalitatem Simoniae affinem, potest etiam dispensando, aliquid imponi pro punitione Criminis ut in dispensatione irregularitatis Criminis, v̄ impedimenti ex copula illicita, v̄ ne nimis frequenter impetatur, aliquid exigi ad pias usus, v̄ pro compensanda deformitate ob receptum olere communi nulli dispensantium emolumentū eveniente. Possunt etiam Superiores Ecclesiastici sine Simonia talia accipere Emendatores seu impendat. Subditos visitando, vel Ecclesias consecrando. Ita m Tunc:

6º Circa ordines, 1º confecend. v accipiend dctines mediante pecunia, v quidcunq; munus ante v post ordinationem accipiend, v ob paucit Annorum, aut litterarii Secretu praestiti, v praestand ad mittend ad ordines Inoptos Parochi; v promissionem, aut Juramentum exigend, ne inquietet Episcm Super alimentis quæ Episcpi debet, sine titulo ordinato, v examinatores pro pecunia ad ordines promoventes, v Notarii pro litteris dimissoriis, aut Testimonialibus v Sigillo etiam Sportula, ta accipientes; Conc Trid Ss. 21. Cp. 1º de Reform. Possunt tamen Notarii in locis, ubi v viget Consuetudo, nihil accipiend pro singulis litteris dimissoriis, v testimonialibus, Collationis ordinis decimam tum partem aurei, Id est Julium, seu 9. aut 8. aspr. ait Sanc; Accipere dum modo nullomodo constitutum sit, Salarium pro officio suo exercendo, v alibi legitima sit Consuetudo, aliquid extra Taxam accipiend, nec Episcpi ex Notarii Commodis emolumentum ex ordinum Collationibus directe, v indirecte provenire possit. Ita statuit Conc Trid

7º Circa ingressum Religionis Quod, v accipiend, pro ingressu, quia saltem inchoate sit Religiosus, et Religiosi Privilegium gaudet, v pro professione, quia et quid Spirituale præbend Jus, ac Obligationem Deo Serviendi, v pro Juce ad Sustentatio nem, quia amecum et Statum Religiosi, ut victus beneficio, v pro victu, et vestitu, si monasterium Sufficienter sit Dives ac fundatum; quia et Simonia saltem palliata, qui in re non accipitur pro sustentatione, quam Monasterium Dives sum

suff.

sufficienter habet; Sed pro Ipso Statu Religioso Faux. et S. Thomas. S. Antoninus. Sylv. Bonitas, et alii; Contra Sylvest. Sato Tabet. existimantes ipse Simoniam Juris Ecclesiastici, ubi Canones prohibentes sunt recepti, non vo alibi. Recipi Simonia, si Monasterium sit vere agenum, quia tunc datur prosecutatione, vel gravamine impediendo, quæ sunt aliquid temporale. quando autem Status sit agenum Judicandum, pro aliquid absq; Simonia recipere valeat, Omnes Circum stantia, loci, personæ, mala, ac infortunia præsentia, ac probabiliter futura Vr. Benedict debet, modo in Super bona intentione fiat, et nihil ultra congruam sustentionem exigatur; pro Rebus etiam Communitas, licet diversa sit, manera gratis oblata, vel Ebenochiad, etiam copiosa accipere, Prag. Sy. modo pure, et n, sit Superiores ad recipiendos in ordinem promotio fiant accipiantur, Bonitas. Licet etia beneficia Temporalibus alliceat, ad Devotionem Monasterii, vel quid exilia moveatur ad Religionem suscipiendam, quia licet Beneficia Temporalibus aliam moveat ad ea, quo ipsi sunt Salutaria, ute ad Invocationem, ad Sacramenta, vel Missam audiendam.

8vo Circa beneficia Simoniam Committit, per munus a manu, 1o Ep̃us Beneficium conferens Vicario Generali, Sacellano, vel filio Advocati, ut extinguatur Stipendium, quod illi aliquan Solvere tenetur; vel aliud quivis Collator, aut Patronus alii, quam præsentand, ad Beneficium, eo pacto, ut Collatori, vel Patrono, aut alteri Amico, vel Consanguineo Beneficium, aut

aliud

aliud debitum præsens, v futurum commonet, v dilationem solutionis concedat, v solutionem anticipet. Donum minore præmio locet, officium fratres frequentet, a lite iuste inchoata desistat, pecuniam mutuo det, Donum, ac ædificia præbendo ex suis reparet, decimas remittat, v prouillis recuperandi processum non intendat, Dimidiam partem præbendæ Capitulo det, aliud beneficium ipsi v alteri amico resignet, Consanguineos nutriat Tres Missas pro eo applicet, v ex fundatione sine loci, ac temporis detrimentatione præscriptas certa die v hora dicat, vt sibi v alteri præstet, quæ ex charitate illum, v Religione, aut alia virtute A Iustitia distincta debet. v g medicus salutandi Beneficium ferat auxilium ægrotanti, taliterque pauperi fratri indigenti, succurrat, &c

2c Capitulum a Novis Canonicis certam Summam exigendi etiam a Consuetudine pro certo loco v alia munuscula, si cedant in utilitatem Canonicorum particularium, v vo si cedant in Communem fabricæ. Declaratio supra Conc. Trid. vt dand Chirotecas. v etiam ex consuetudine exigend. Tamen quia a Conc. Trid. et Sacris Canonibus prohibita sunt, et Consuetudine exigente et si ex mera liberalitate dantur: 3c Beneficium v officium Ecclesiasticum habens, beneficium v officium Ecclesiasticum habens non conferat, velut ali, v vt aliud matrimonium spem habens non conferat, velut ali, terius litteræ v ejus in via retardentur, vt illum apud collatorem præveniat, quia præcio alterius sua ad spirituale impedit, vt illud ipse assequatur 4c Offerens præmium pro institutione aut confirmatione, v Comitando pro pia authoritate, v cum pensione sine Papæ Dispensatione.

5

5° Simoniam incurrit Beneficium conferrendi ex pacto cujus
exercitatio & simul bona temporalia consecutio; ut manutid Sub-
tractionem, ulteriora damna, Dignitatum &c. v mittere remittendo pacto;
secus si non nisi minimum damnum, modicam infamiam,
diram excitare intendat, Servos et alia, quia nihil Temporale
recipit. 6° Simoniam committit Redimens pensionem
Clericalem, Spiritualem, quo datur Clerico, qua Clerico
titulo ministerii Spiritualis, ut Coadjutori Epi. Parochi,
Concionatoris, Solvendo certam Summam, simul, v sine
Dispensatione Papa redimendi pensionem Clericalem
mixtam quo datur Clerico, sed v titulo ministerii Spiri
tualis ut pastori seu, resignanti, permutanti, cedenti lite.
ad Sustentationem; v etiam redimens Laicalem, quo datur ex
fructibus Ecclesiæ ex fundatione provenientibus Laico, vel
Clerico. non ut Clerico ob ministerium temporale practicum, vel
practicandum, ut Oeconomo, Aditui, Medico, Organistæ, Principi ob
defensionem Ecclesiæ v resignandi cum conditione, ut alter im-
petret a Resignante in Consecutione ejusdem beneficii factas
refundat, Pensum; v si super licitatem resignantis facilius
in uxorem recipiat, v illum in alios usus adjutorem habeat
Tanti, quia hæc omnia sunt pretio æstimabilia.
Per manus a lingua Simoniam committit. 7° Conferendi alicui
Beneficium ut eam laudet, apud Præm. Fratrem pro offo recom-
mendet, in Capitulo ejus Suffragio potentior fiat, v alium favorem
ipsi, v ejus consanguineis exhibeat. 8° ad Amicorum v Potentum

praces, dand

Dans alteri beneficium, ut eos sibi benevolos habeat praecipue
intervenientes pacto, Tanenti. 9o Simoniam committit, familia-
ribus Epi. v amico collatoris munera prebend, v offerend
per intercessiones, v recomendatione ad beneficium. S. Thomas.
9o m Canonibus v Confessionali. Magnatibus dandis, ut inde
aliquid temporalis commodi reportet, Tanen:

Remunerat ob obsequia Simoniam incurrit. Magnatum negotia gerend, v Epo praecipue in temporalibus inservient, ut eorum pro obsequiorum compensatione beneficium conseguatur, v simile quid.

Confidentia. Simoniam committunt conferentes, v procurantes, alicui beneficium, ut alius id obtenta etate accipiat, v ipse eo mortuo, v beneficio cuipe idem impetratur, v ut sibi, v alteri a se assignato. postea iterum idem beneficium resignet, v pensionem sine dispensatione solvat,

Circumstationem fundans beneficium principali intentione, ut sibi conferatur, v sibi collatum permutet, v ipsemet id alteri conferat, ut aliud beneficium sibi v alteri a se assignato resignet.

Res sacras vendit, semel quaterque Simon:

Quenam sint bona simoniae, et quinam eas incurrant?

Dico, 1o quamvis quilibet simoniae species gravissimum sit peccatum, et iure positivo solum praecium simoniace pro religione, ac beneficiis acceptum sit restituendum, tuto tamen valuca pro quacunq re spirituali acceptum ante iudicis sententiam restitui debet; S. Rom: et alii plures contrarium, quia cum acceptum sit pro re non vendibili, et per contractum iure

Jure naturæ nullum, retinere nequit: Et quidem restituì debet ei, qui illud debet, priusquam in materiam Beneficiarii, Quia Jure Naturali teneatur, quod suum est, reddi debet, nisi levetur. Sic ex Jurisdictione, in materia Beneficiorum Ecclesiæ, in qua est Beneficium, restitutio fieri debet, Tamen et alii, quia ipsi in Curia facta est, restitui Spiritualia. Simoniace accepta, ut Ordines, professio Religiosa, Conservatio Attactis, &c. ni sunt ante Judicis sententiam restituenda, notoria, Romani Sacri Cabas; quia valide licet Simoniace conferant, Tamen Exceptis Beneficiis. et rebus Ecclesiasticis, ut pensio, quæ vicibus omnino carent, Paulus 2dus et abdicatio Beneficii Simoniace accepti fieri debet inter manus collatoris; quia Ipse illud legitime conferre potuisset Simoniacus publicus, ac proinde excommunicatione publica notatus, Bonacs; Ratio enim privat Jure collationis; Et Tunc devolvitur ad ordinarium, Pill.

Duo 2di Bano Juris Solum incurrunt per Simoniam in ingressu Religionis, in ordinibus, in Beneficiis, ac officiis Juris dictionem Spiritualem habentibus Commissam, Cajetanus, Suar. Tamburi; Et quidem Solum per realem ex utraq; parte saltem in æquate completam, saltem parte saltem præcij Navarrus, Lopius, Cabassut. Tamb et Praxis Romana Curiæ, excepta Simonia confidentia in cujus Speciale ordinem per Completum Solum ex una parte incurrentur. Cabassut. Tamburi et alii; Præsertim Sives Spiritualis tradita Si. Ita Petrus Calet potest in resolutione Casus ab.

ab Epo Transylvania, Diocesi pro anno 1796 proposita.
Sint Simonia Realis fiat per munus a manu, sive lingua, v
obsequio, Salmaticenses et alii communiter contra Roman
de Charmes. Paulus Ligurnensis, et Contes, quia lex
nullam facit exemptionem, et Simonia per munus a manu
lingua, et ab obsequio qd realis et completa, vt supponitur, et
munus ab obsequio, et a lingua aequivalet pretio nummorum
a manu; Hec authores. Contra quam aliquam sua opinionis
assecuti rationem.
Dico 3tio Bona sunt Contra Simoniam in ingressu Religio
nis sunt 1o Excommunicatio Papa reservata contra singulos
dantes et accipientes, 2do Suspensio a Contentus a jure
vtibus Capitularibus si contendat, pariter pape reservata
3o Reclusio Simoniace ad mensem in aliquo Monasterium post
sententiam Judicis Tauri.
Contra Simoniam in Ordinatione 1o Excommunicatio Papa
reservata, Simoniace ordinati ordinantis, et mediatoris.
2do Suspensio ordinis vsque ad Simoniace suscepti,
sed etiam eorum, quos antea legitime suscepit; Et ab alicujus
functionem exercendi, sit irregularis; et in eam in curret Simo
niam incurrendi Tauri; Contra Roma ex Charmes, et Sotum,
quia in dicta pena sine culpa, et expresse sui valide, ac
licite eos recipit, et odiosa sunt restringenda; 3o Suspen
sio Simoniace ordinatis a collatione ordinum etiam 1i
Tonsura, et executione omnium munerum Beneficialium,
et ab ingressu Ecclesie interdictio Tauri.

Contra Simoniam in beneficiis. 1m Excommunicatio damnati, accipientis, et mediatoris Papa reservata: 2do Inhabilitas beneficii Simoniace obtenti, ac inhabilitas ad Idem beneficium. 3o restitutio precii et omnium fructuum vi beneficii offendo Ecclesiæ, neque et beneficium, faciendo, etiam pro tenuitia quia illas recipit vi tituli Simoniaci, etiam bona fide accepti. Contra Stipendia Missarum Continuum de quo recipit pro labore Bossenali. Tamneli.

Contra Simoniam Confidentiæ pœna simul. 1m Excommunicatio nullitas beneficii Simoniaci optenti ac privatio omnium beneficiorum ac pensionum extra legitime aquisitarum, saltem post sententiam. 2do Inhabilitas ad Idem et alia beneficia. 3o restitutio ac reservatio beneficii confidentiari optenti, Sedi Apostolicæ, et fructuum illius a die Confidentiæ Camera Apostolica extra Galliam; in Gallia vo ordinario, in cujus manus beneficia Confidentiaria Collata proxime vacaverit, quia Sixtus 5us reservationem abstulit. pro toto Regno Gallia Tamen

Item 1m Baptizans vendens Sacramenta, et Episcopus dispensationes reliquas, Crisma. Oleum Sanctum, Calices, et altaria ratione Consecrationis. 2o Canonicus vendens, graviter peccat contra Religionem, et tenetur restituere precium ei a quo accepit, quia mercede fuit datum, et acceptum pro re vendibili; Non in mercenarii alias ponas Incidi; quid Salum contra Simoniacos in ingressu Religionis, ordine, ac beneficiis simul lata 2do aquirens Simoniace pensionem, vel Vitalitiam Temporalem, graviter peccat, debet restituere precium ei a quo fuit acceptum, ac pensio.

quia Urbanus 2dus nullitatem imposuit Simonia in rebus Ecclesiasticis, Idem dicendum de Stipendiis, Tavernel. et de venditione Juris Patronatus Taur; quia Concilium Trident. Ss. 25. Cap. 9 de reform. illius venditionem declarat nullam et potest, ac Venditor, et revertitur ad Ecclesiam B. ornat. pona Juris tamen n incurrunt; quia n sunt beneficia Taur. Officiales. Ministri &. Secretarii examinatores, Notarii, Simoniaco po. mentes ad ordines etiam ad 1am Tonsuram, pona Juris n incurrunt Taur; quia 1a Tonsura n sacris annexus ordo vacatur: Sic emens, ac vendens litteras dimissoriales, vel Sigillum ante Consecrationem ordinum, Censuras tamen incurrunt Romana, Taur; quibus Concil. Trid. Ss. 17a de Reform. 21 dans v accipiens, quadamus, mutuo, sive a manu, sive ab obsequio, v lingua, etiam Prelati, abbates, Guardiani, Generales. &. Pro beneficio, v officio incurrunt pona Juris. Jurat. et alii; quia inter Beneficiarios, Simoniale contractus a Paulo 2do succedentibus. 5 Exigens pensionem, v sibi Salvi Contentiens, ex beneficio Confidentiario dato, eadem pona n incurrit. quibus subjacet Confidentiarie beneficium accipiens Pius 4us

Quaritur. 5. qualem Simoniam ignorans panam incurrat? Dico Licet ignorans Simoniam, ergo a Papa, v ab alia n beneficio acquisito. Comitam a culpa, et excommunicationis pona sit manenti; invalida tn est ejus ad beneficium promotio, et ad

Idem

Idem Beneficium inhabilis, ac illud ante Judicis Sententiam dimittere teneatur, Omnesq; restituere fructus et Stantes, non bona fide consumtos, nisi in quantum exillis factus est ditior, Dicitur, Dillmard; excepto Papiæ casu 1° Simoniacus provisus ipso Ignorante pretium maliciose obtulerit, ut eum ad beneficium inhabilem redderet. 2do Si provisandus expresse contradixerit et quantum in se erat, prohibuerit, modo Simoniam non noverit antequam beneficium, acceptaverit, nec pretium postea solverit. 3io Si per triennium ignorans Simoniam. Bona fide beneficium possederit. Tanc. et alii.

Q. 6: Quisnam apud Curiæ Simoniacos latos possit absolvere?

Dico quod papæ Curiæ Simoniacos lata ab ipso Jure, soli Papa sint reservata, possunt tamen in Gallia Episcopi ab excommunicatione absolvere, si sit occulta, et ad beneficium simplex ignoranter promotum post libram in eorum manus resignationem rehabilitare modo eam se habuerint ratam, et ad forum contentiosum non sit deducta, et absolutio a suspensione ignoranter Simoniæ ac ab inhabilitate, potest; Ipsemet Episcopus a quovis confessario in hunc finem electo, a pœna Simoniæ absolvi, et rehabilitari Gregorius 9us.

Questio 9ma

De Obligationibus Religiosarum

Q. 1: Quid sit Status Religiosus?

Dico Status Religiosus est stabile vitæ institutum, ab Ecclesia approbatum, p tendens ad perfectionem per tria vota.

Paupertatis, obedientiæ et Castitatis. Contemplativus et perfectus actus.

Vtrum Contra substantiam Religionis graviter peccat Religiosus, 1m Stabilitatem negligendo tendere ad perfectionem. 2m Communia media perfectionis, Religiosam, Constitutiones Statuta &c. Sed tenetur tantum observare sub peccato obligantia, et non curare alia perfectionis media. 3m Volens semper in eodem statu perfectionis permanere. S. invalida et professio in Religione non approbata? Dilij quia ab Ecclesia nec acceptata, et proinde non tenetur se obligare, nisi in Religione valida et approbata.

2. 2.

Quanam sint Obligationes Status Religiosi?

Dicit Obligationes Status Religiosi sunt 1o recta, ac valida Castitatis, Paupertatis, et obedientiæ vota, ac valida Castitatis, Paupertatis, et obedientiæ professio. 2o valida triennii voti cum Religiosorum professione recepti. 3o Stabilis in eodem Statu manendi, nisi ex gravi causa permissu expresso. 4o Legitima Superiorum electio. 5o Debita Papæ ac Episcopi subjectio. 6o Recta Regis ac Concilii in eisdem dispositionem.

2. 3.

Quinam Religionem denuntiare ingredi, et quomodo ad illam compellentes vel ab ea retrahentes peccent?

Dicit licet Status Religiosus sit de consilio, quilibet tamen Religionis indeterminato ingressum nullo determinato tempore omnes tenentur ingredi, quam 1o monitore sacerdote petat, et in ea profitendi si ei convenire agnoverit, et si in una non recipiatur, teneatur alteri se præsentare.

et sine justa causa egredientis v. propria culpa diminuendi aliam teneatur ingredi; p. tm extra Suam, nec Bulla extra Suam Provinciam; Dic Si vo determinatam voverit ad habitu morali constantia vel a no admissus libere et a voto, et qui vovit Laicorem, potest ingredi Strictiorem. impellere autem, fraude vel ad ingressum Religionis v. sine justa causa retrahere ab aliquem grave peccatum. Concil. Trid. Ss. 25. de Regularibus 18. nec minus peccant recusantes dignos ingressos recipiendos, v. suffragia digno negantes; quia; digniores Jus habet ad professionem per Novitiatum; indignus vo Religioni et proximo nocivus.

Li 2. Quinam invalide, et illicite ad Religionem recipiuntur?

Dico invalide ad Religionem recipiuntur, qui n. sit sui Juris, ut Impubes, Servi, Uxori ante annos pubertatis, Conjugati Matrimonio consummato. Sine Compatris Confessa, nisi esset adultera, professionem alia religione Strictiore; v. per primas constitutiones Religionem ipsamet arce prohibit. 2o Sterilis aperti nisi sexus praevaletat. 3o per propria Statuta excludendi sub poena nullitatis illicite autem recipiuntur; 1o debitis gravati, 2do Habentes parentes pauperes, 3 qui sub spe Matrimonii Virginem decepit. 4 exules, publice vitiosos obnoxios. ut Pator &. 5. Criminosus de crimine capitali accusatus, v. inquisitus.

Li 3o Quinam Fiat Novitiorum Dispensa?

Dico Novitius valide, seu n. semper licite confiteri possunt Sacerdoti Secular. ab ordinario approbato. 2do per vicarium casus, ac censuras ordinis. 3o possunt absolvi, ab omnibus, etiam regulariter ut professi.

4 Gaudent privilegiis fori, et Canonis, ac exemptione ab ordinario, et indulgentiis, ut professi, et plenarie ad summendo habitum. Paulus 5.
5ta Vota in seculo emissa si saltem suspensa si ordinis obsequio repugnent. 6ta Possunt renefacium seculare dimittere Novitiatu retinere.

Quonam sint valida Professionis conditiones?

Dico ad validitatem Religiosæ professionis, requiritur 1o ætas 16. Annor. Conc. Trid. 2do annus Novitiatus, et in monasterio probationis annexo habitus suscepti, in momentum professionis. 3o Prælati tacita, vel expressa acceptatio, cum professis, juxta singulis capituli localis conclusiones. 4o Plenus, ac liber professi consensus, absq; metu gravi, vel reverentiali cum animi reflexione, et cognitione. 5to Emissio Ecclesiæ amissa alterius impedienti in eo ordine essentialis, pro ejus vel renovatione, si fuerit invalida; requiritur 1o Noticia in validitatis, 2do Consensus novus expressus et liber.

Hinc 1o Novitius fiete ingressus animo professionis, et mutans animum, quem habuit profitendi, valide in copit, et continuat Novitiatum, dummodo sincere emittat professionem. Dillucid. quia intentio vel de valore, cum sine illa fieri possit probatio, quam tec tantum intendit: Idem dicendum de eo, qui vi, vel metu ingressus, modo cessante vi, vel metu, libere perseverat; quia licet vis, et metus repugnent Professioni, non tamen Novitiatui, cui sufficit, quod Novitius habeatur, quacunq; intentione, et voluntate libera, vel coacta, nec per diminutionem habitus, animo redeundi ad seculum, censetur interrupisse Novitiatum, si manserit in conventu, et peracta, penitentia habitum resumat. Dil. quia desertio non fuit consummata, quamdiu manet in conventu; Nec si extendo habitu exeat

exeat. Sine licentia, regimen non reverendi, si ecclesiae suam intentionem non manifestaverit, quia cum Ecclesia in Indiis, de jure divino, abea Novitiatus censetur continuatus, nec si dimissa ad tempus habitu exeat sine licentia in animo deserendi Religionem, sed ob veram Magistri, reverendi Patris superiorem Majorem, vel ab aliam finem, etiam Malum, dictamen dicti sine habitu et licentia maneat extra conventum, sufficit praesumitur animum redeundi abjecisse, et Novitiatum intercepisse; Nec diu continuat Novitiatum rejecta expulsus, et admissus potest continuare Novitiatum, in tamen computato tempore absentiae. Pellizari. quia nemo sine culpa debet privari bono suo, nec per infirmitatem etiam per totam annum durantem, quia etiam in infirmitate perseverantia, patientia, et obedientia. Probatur modo aliunde ad Religionem in sit inhabilis nec per amentiam vel morbi, v.g. febris, et ad tempus caudatam, sed ob. ex propria causa, et per tentationem celebri prorenial; et per annum, vel duos mendes durat, saltem tempus amentiae per aliud supplendum et quia per amentiam in abdicavit Religionem, sed tantum tempus probationis humano judicio Pellizari; Nec si absolute integre probationis anno, emissa professione, exeat cum, sine licentia, sive recento. sine dimisso habitu animo reverendi, et si postea redeat, absque novo Novitiatus anno professo. Pellizari. declarat Sacra Congregatio Con. Trid. 15 Sept: et 12 Febr. 1598; modo conditio persona, in sit mutata; veritas tamen animi per totalem expressam indicata potest etiam exigere, sine annualem. saltem ad certum tempus probationem ulteriorem, Pell. Nec tenetur ad Novum Novitiatum, in eodem domo. Nunquam

Transitum de uno Conventu, provincia Laicorum ad Strictiorem
sub eodem Generali, vel de non reformatis Dominicanis, v benedictinis
ad Reformatos, quia supponitur eadem regula, eadem vota, de
quo si tractaret de una Religione ad Strictiorem, v Laicorem, quia
licet vota Essentialia in omni Religione sint eadem diversa tamen
sunt Regula et Constitutiones, et Superiores.

Hinc 2da Professio ll amo completo emissa, 1m Est valida, licet
secta Statuta alicujus Religionis, ut nostra non nisi comple
to 17o v 18o esset admittenda, in primam declarat Conc. Trid.
Ss. 25. Cp. 15. de Reg. 2do Fidelium plus absq; gravi culpa
reclamare contra professionem nisi de ipsius invaliditate
sit certus. Pater Paul. Lugdunensis, et tunc foret debet 1m Coram
Superiorem, et Relinquo. 2do Servata forma a Deo prescripta
3tio Retento v iterum assumpta habita. 4 intra quinquennium,
nisi ultra quinquennium invaliditatem ignoraverit, v metu gravi,
aliave gravi causa a reclamatione fuisset impeditus, et nulli
tas professionis probari nequeat, ratificari debet. Si vero sit
propria culpa q vg. quia facta professus est, v vo si aliena culpa
sit invalida, v gr. vi metus, &c.

Quæ sint professionis effectus?

Duo Præcipui Professionis effectus sunt 1m Gravis obligatio Ser
vandi tria vota, ac præcepta fundamentalia, etiam relaxata
tempore professionis, præcipue, si eorum reformatio fiat, talis
enim videtur esse mens Ecclesiæ, licet alia fuisset professionis
2m Permutatio omnium votorum, etiam in Strictiorem emissorum
in votum Religionis, si ita intenderit. 3m Matrimonii rati despositio

Q. 7.

H.

4 Dispensatio per aetatis defectu natalium, ad ordines sudeñ
capiendos, & beneficium simplex, p̃ vñ ad centum, & Praelaturam,
5. Liberatio a Patris potestate, & omnia pene peccatis debitor
ex opere operantis remissio. S. Tomas.

2. Q. Quid et quotuplex sit obedientia?

R. Obedientia est virtus moralis, Virum Religiosum inclinans
ad executionem praecepti superioris. in omnibus, quae cadunt
sub virtute obedientiae, alia est materialis, qua inclinat ad execu-
tionem operis praecepti, non qua praecepti, sed quia honestum est. Alia
formalis, qua inclinat ad executionem operis praecepti qua praecepti
In obedientia etiam est duplex, alia est materialis est qua est violatio
praecepti ex passione pertinacia, inca, & alia formalis, qua est violatio
praecepti cum intentione contemnendi praecipientem nolendo si
sub esse.

2. Q. Quid teneatur Religiosus, vi voti obedientiae?

R. Dico Religiosus vi voti obedientiae 1m Observare tenetur regulam
2dam vim obligationis aequalibus religione receptam. 2do implere
Superioris praecepta, Regulo Constitutionibus, ac Refectori obser-
vantia Consentanea, ac Regulam Fratrum Minorum, professis
omnium, quae non sit contra Deum, et animam, et quidem sub
peccato mortali. Si non virtute obedientiae, non esse, vel esse,
cum tantum gravi sint praecepta.

Hinc Religiosus tenetur 1m Nova Capitula statuta servare.
2do Reformationem admittere minutis Essentialibus, et praeceptis
Strictè obligantibus, etiam ante professionem relaxatis.

et a eorum observantiam, immediate conducentibus. 3ª Prædicare etiam cum periculo vitæ, si bonum Religionis ita exigat, ut tempore pestis inserviendo fratribus, & Sacramenta administrando secure valeat; deficiente Parocho, si sit Religiosus Ordinis mendicantium, in adjutorem salutis animarum instituti. 4ª Superiores possunt obligare suos subditos ubique terrarum, revocando absentes, capiendo fugitivos. 5ª Subditus peccat graviter, per inobedientiam materialem, in re gravi sub præcepto formali præcepta, et per inobedientiam formalem, etiam in re levi. Q. 10

Quænam sint Castitas Religiosa?

R. Castitas & votum solemne, quo Religiosus promittit perpetuo abstinere ab omni delectatione carnali illicita, & licita in matrimonio. Q. 11

Quæ media teneatur Religiosus vi voti Castitatis, et quænam sint media contra carnales delectationes?

Dico Teneture Religiosus vi voti Castitatis, omnes evitare Venereas, ac carnales delectationes, eas voluntarie admittendo dupplici committit peccatum: Media autem contra illas sunt 1ª Humilitas. 2dª Oratio. 3 Sensuum custodia. 4 Occasionum evitatio, 5 Scripturarum, ac passionis Xti meditatio. 6 mortis ac Novissimorum commemoratio. 7ª Corporis Castigatio. 8ª Honesta occupatio. 9 præsentiæ Dei recogitatio. 10 Dictis N. V. recordatio. Q. 12

Quid sit Paupertas Religiosa, quotuplex licentia Superiores, et quotuplex sit necessarium?

R. 1ª Paupertas Religiosa & votum solemne, quo Religiosus abdicat omne dominium, proprietatem, usumq; independenter a Superioris voluntate, aut licentia.

2do Licentia Superioris, et quadruplex; Alia enim est expressa, quae aperte conceditur, vel ab scripto; alia virtualis, quae in se propria continetur; sic in licentia recipiendi, decorationalia in eludetur licentia illa distribuendi, et in, in offo. actiones offuse; alia tacita quae infertur ex silentio Superioris scientis, et non reclamantis, cum facile reclamare posset. Alia praesumta, seu inde praesumitur, quam Superiorem habere, vel habiturum infertur, ex statum rei servet;

3o Necessarium et duplex, nempe absolute, vel simpliciter, sine quo res nullo modo subsistere pt. et necessarium ad bene quid, seu congruentia, sine qua res decenter conservari nequit. Superfluum vo est, quod penitus omnibus circumstantiis Religionis Societatis temporis. haec offert, nec ad vitam, nec decentiam statuis et necessarium.

2i 1o Adquid teneatur Religiosus vi voti paupertatis?

Uno. Religiosus per solemne paupertatis votum, tenetur obdicare omne Dominium, proprietatem, ac independentem a Superiore Bonorum Temporalium, graviter, quod 1o utendo rebus temporalibus, tanquam aliis, vel sine licentia, saltem virtuali, vel tacita in materia gravi, quae eadem ac infra dicetur 15 Solidum Gallicarum apud nos, Capitulum Generale 100 Lib. Solidum Gallicarum, vel si in ea quantitate temporis reperiatur, major quantitas, ob indulgentiam Superiorum requisita Haec sufficit sola licentia praesumta, nisi urgente necessitate et recursum ad Superiorem non permittente, quem postea pro recognoscenda illa re. Semper debet Uno in regulari virtute

videtur expressa fidem quando res in urget, et paulis ad Superiorem in palea recursus.

Hinc Contra paupertatem peccat Religiosus in materia gravi, qui sine debita Superioris licentia, vi, dolum vi, fraude, mera, murmuratione gravi, retenta alicui, etiam pro communitate accepit, retinet, dat, impendit, vendit, emit, permutat, commodat &c. Et denuo, ac acceptum tenentur ad restitutionem. Nec in Monasteriis bene ordinatis licentia tacita, vel generalis ob periculum abusus, concedi debet, nisi in rebus parvis sape occurentibus, multo minus interpretativa tollenda debet. 2do quidem etiam cum licentia Superioris accepta absendi ne Superior de illa disponat, vel aliud cum licentia Superioris illa utatur: 3o qui murmuratione, minis libertatem Superioris Dispositionem impedit; Item in Statum dimittit, per cepta Superioris dispositione; Res sibi cessas, Monasterii illa, pudat: prodigaliter consumit, Religiose conservat. 4o qui Usum moderatum, Statum sine Religionis decentem, sed Superiore, Notabiliter excedit; res in rebus suspectis vel minutes debet, cadendo in notabili quantitate, dipare ejus lando. Edificia supra Statum, vel inutilia construendo, &c 5to qui sine licentia rationabiliter presumta edunt, vel bibunt apud Secularem; in itinere tamen; potest quis accipere, et uti rebus, Statui suo necessariis. 6o Procuratores et officiales de rebus Monasterii, aliter disponentes, quam Superior regula, vel consuetudo permittit. 7o Suscipientes Papeles ex Capitulis Hospitum. et ad eum finem applicantes &c

v̄ scripta, ut Canones constituit Ipse mūdi, ac fundit describentes,
et iterum occulte restituentes, v̄ mensto habili, v̄ Monasterio contra
voluntatem Superioris commorantes; quia isti sunt ppriet̄ri loci, et
priores usus rei alienæ, nempe Communitatis mōnte superioritē
confatrej quoque mūdi; vtentes tamen rebus Monasterii ad breve
tempus. v̄ rebus alienis alienus extranei sine licentia Superioris,
excludantur a portali, nisi notabiliter ipso usu alterantur, quia v̄g.
usus libri ab extraneo ad breve tempus accepti v̄ tactu aut
ut patenia peccati mortalis sit Delli: Idem asserit de cōmutatis
rebus rerum communium; et aqualium, v̄ fere aqualium; ut libri,
cultri, vestis. v̄ cum alio libro, cultro veste. v̄ fere aquali
quia licet sine licentia Sup̄ris Superioris, fiat actus proprietatis Cum
tamen Monasterium inde v̄ grauetur notabiliter Superior v̄ lendeatur
graviter mūdus, ut ecclia cuius libet Religionis delinquendo.
Nec peccat accipiendo aliquid sine licentia Superioris v̄ pro se, sed
ut det alteri manente Dominio penes dantem; quia nihil sibi
aquirit, et vices intermuneri agitett modo aperto, non v̄ sit pecu-
nia alia lege non prohibita. Nec peccat dicendo aliquid spe
suam, v̄g: dicendo: Mea cella, mea vestis, intelligendo quoad
usum facti, et dependentem a Superiore; secus si intendat
Dominium, v̄ non dependentem, quia repugnat voto, et veritati
Fratres Minores de damno illis illato, v̄g: in Monasterio. Hosti,
v̄ alijs Rebus, proprio nomine et authoritate in Judicio, con-
tendentes, satisfactionem exigentes, per se, v̄ per alium.
quia agunt contra suam professionem qua v̄ sunt regulæ pro-
cavent omni Deo: ac Domino rerum Temporalium, nisi per

per Judicium Apostolicum. Nomine Papa fiat, quia Ipse Dominium
veram temporalem, quarum Fratres Minores St magnus
in se suscepit, et illius nomine vindicare debet.

Qe Equites ordinis Militiae dis S. Jacobi. v S Jacobi. bona ad
nutum Magistri non restituentes. v de eis. Sme licentia illius
testantes; veritate vo Superflua, vi sui voti an teneantur, Qi 14.
quia an et vigore suae professionis claustralium.

Ad quid tenentur Religiosi Bona Monasterii dissipando?

Dico Religiosos bona Monasterii immoderate, v Sme licentia,
dissipando, teneatur ad restitutionem rei, v si in existat, de
pecunia sibi concessa, aut pactum vivendo; et accipientes
a Religioso data Sme licentia, Monasterio restituere tenen-
tur; Et pprietarius 1e Est melius dicendum agendum pertinere
Cap. 6. de Statu Monachorum. 2a Vocē activa ac passiva
ad decimum pervenduc. ab etiam juncta sua regula, et ordi-
nis constitutiones punitendus Et Concilium Trid. Sess. 25. Cap. 2. de
Reg. 3. Ecclesiastica Sepultura privandus: Cap. 4. et 6. de Stat.
Monachor. quae pana sunt forenda Sententia. Qi 15

An peculium Religiosis dis licitum?

Dico peculium, sive arqua pecunia apud Religiosum pprietate
mi eorum habentes et licita sequentibus cum conditionibus.
1o ut constitutus cum expressa superioris licentia, ad ipsius
nutum sit revocabilis, et abusus Monasterio applicabilis.
2do ut quoad Dominium, ac pprietatem communibus Monasterii
bonis sit incorporatum. 3 ut non sit in potestate Religios. sed

Ad Superiores v. provocatorios. 3° ut ad nutus licitos. Juxta praxim
portatis Religiose limites ad libeatur. 5° ut Justa ex causa
permittatur. videlicet ob indigentiam v. Religiosi ut pro tenuem,
Infirmitatem &c. V. Conventum in omnia Subditis Suppeditare
valentes.

Qu. III. Quenam sunt Causæ egressum e Religione permittentes?

Dico Relig. Religiosus a Religione; triplex est professio, egredi licito
modo, 1° per dispensationem Papæ ex gravi causa. 2° ut Sorori
orem ingrediatur petita, licet v. obtenta sui Superioris licentia. 3°
a Summendo Episcopatu; teneatur tamen ex eadem servare
castitatem, ac eandem Papæ se exhibere obedientiam, et servare
castitate pauperta[illegible]. nullius rei, præterquam aquirendo Dominium
mihi Ecclesiæ, præ qui. et de facto Episcopi etiam Religiosum retinere valent
habilem, et præjudicium de incapacitate. cum præjudicio Juris dicere
de gravis convictus incorrigibilis manet. 4° ob crimen, cui
ejectio ex Religionis statuto est annexa. 5° ob impedimentum spirituale
ante professionem occultatum. 6° ob extremam Parentum necessitatem
v. etiam ob gravem, si ante Professionem ipsis serviret, et alio modo
subleveri nequeat; Non vi. si caute post professionem
contigit. Illicito vi modo, persuasum, et per apostasiam, hos Superiores
rideat requirere, et recipere teneantur nisi alius esset Scandalo
Tunc sponte redeuntes recipere; Non vi. requirere tenentur.

Hinc graviter peccat Religiosus sine licentia e Monasterio egrediens
etiam abstrahendo a pravis circumstantiis puta contemptus
malo fine, Scandalo, gravi damno, quia nota, ac consuetudine
graviter est prohibitum, et gravi pœna punitur, et nocturna egressio
reservari solet. Juxta Bullam Clementis 8ti sit autem

cuiusq; venialis ex levitate Materiæ, ut si fiat in die ad breve
tempus, Notabile tempus ex majori, & minori vij ore Religiosi
dijudicandum est. Baptizamus Duos, & tres dies breve tempus ope
censet, Sigist diuturnimus, animo redeundi, censetur fugitivus
et animo non redeundi, apostata; apud nos Iuxta nostras Constitu-
tiones Prioris regulare tempus, est intra 24 horarum Spatium redi
ens gravibus puniendus. nec quadrans nocturno, et furtivæ egres
sione excusat. amortali in Religione bona observationis Di-
vinæ.

Liv[illegible]

Quinam sint in Superiores eligendi, et quenam eor. obligatio et potestas.

Dico Superiores debent gravi sub peccato eligi Dymores qui suis
subditis teneantur. 1mo præ cæte exemplo. 2do præluere Doctrina.
3 eorum promovere perfectionem procurando observationem
regulæ, constitutionum, ac Regularis disciplinæ; 4e debig.
quentes mores, corrigere, in correpare, ac punire omnem
Caritate et pacientiam; Posunt eos absolvere ab omnibus peccatis
Confessis, Sedentes, ela Papæ reservatis, Notoriis & occultis, a
Iure & Homine quomodo cunque latis, aut promulgatis. Salten
in foro interno, ut dicetur in 2da parte tractatu de penitentia.
et dispensare in omni regularitate, ex causa ex Digamia, membri
ve mutilatione, de Homicidio voluntario, quam potestatem etiam de
legare possunt. prout de facto apud nos quibusdam, in quolibet
Conventu, quod casus reservatos, delegata fs. Ita verum Summi
Pontifices: Item pt prælati Regulares, Domus Conventuales Salten
in communi habentes, absq; licentia Superiorum Majorum et Consen
Conventus alienare sive dando, sive vendendo, sive permutando
bona mobilia, & pretiosa, quæ servando servare nequeunt

Ad decimum ut vinum, frumentum, pecunia in parva quantitate
prudenter in el dicerete. ac Juxta ejus libet ordinis constitutiones
et Capitulum mes; habet ex clementina 2da S Septatis libros
Jf. Vita fr. Non vo mirabilia. et nobilia praedora. quae locando
seruari possunt ut Agri. Pomus. gemma. et Vasa aurea ita
comunes. nisi essent medici valeas. ut refectio calicis. v locatio
bonorum ad modicum tempus, quod minus sit decennio. Billuart.

Qu 18a An superiores possint Dominis permittere ingressum in Monasteria
Superiores non possunt permittere ingressum in clausuram, subque apud
nos etiam Sacrificia. Hortus. Vineas. Comparendum autem, Salva
Congregatio 1585. 5a Julii et Mulieres Claustra Vicer. temere
ingredientes. et introducentes etiam in Gallia ex consuetudine vim
legis habente, graviter peccant nisi modicum levitas, bona fides, v
ignorantia excuset. Sub Bulla S. Pii 5ti et Gregorii 13ti Si
excepti, quod apud nos si excepto. Mulieres eam cum audatia, ac
magna cum temeritate ingredientes excommunicatione Papae
reservatae ipso facto incurrunt. Religiosi ipsas introducentes,
vel non impedientes, poenam suspensionis a Divinis J: Ideo exercitio
ordinum J: [illegible] privationis officiorum, et inhabilitatis ad
omnia officia, incurrunt: In claustra autem Mulierum
ingressus ab, unde necessitate, et superiorii, v Episcopi ratio
respectu sibi subjectarum; tam virgo, quam foeminae, adjunctis
conditionis sub poena excommunicationis ipso facto incurrendae
ac Papae reservatae a Concilio Trid. interdicitur. Et sub
eadem poena prohibetur Sanctimonialibus exire a Monasterio.
Concil. Trid. Ss. 25. de Reg. Capit. 5

Hinc non peccant Clausuram ingredientes 1° quando Missarum
tio intra Clausuram habetur pro populo. 2° quando fidelium
Cadavera ibidem sepeliuntur, et Suffragia pro iis fiunt. 3° quando
tantus populi ad Ecclesiam concurrit, ut Clerus per portam Ecclesiæ
ingredi nec egredi valeant, dum modo recto tramite deportam
meedant. 4° Speciale privilegium habentes ut eæ fundatrices
Regina
Regulares intellige Generalem, Provincialem, v Prælatum localem
respectu Monialium exemptarum. v Epm respectu sibi subjectarum
in casibus necessariis. Monasteria ean ingredientes, ut medici
Clerici, opifices necessarii. Superior visitando Monasterium,
Confessarius pro administratione Sacramentorum infirmis, quoties
opus devotio infirmo, etiam Religiosi postri ordinis in Gallia
ab ordinarius Requisiti ad audiendas confessiones Monialium,
aliarumq. peccatum intra Clausuram egrotantium. Clemens
12. 1765. 28. Julii. Non eo potest dare hanc licentiam Ab.
batissa Seu Priorissa, nisi super ipsi hanc facultatem de
legaverit, nec Superior nisi ex necessitate saltem moali, qua
debet esse major pro vivis, quam pro defunctis, et major pro
offertus intercedens, quam pro locis proche vicinis Pillart
de manifesta et non dubia; quia in dubio non licet agere. ibidem.
Nec peccant Moniales ex licentia Superioris Seu ordinis, ac
Epi. licet sint ordinis exempti, ubi Bulla S. Pii 5. præcepta.
ingredientes propter ingruens bellum, ob ingentem illuvionem
Monasterii, ruinam minantem, si deputentur ad Reformandum.

v̄ fundandum aliud Monasterium, v̄ gerendum officium Magistra
Provinciarum v̄ abbatisse v̄ alio Monasterio, v̄ ejus v̄ habendi tres
alia Idonea: v̄ ad prestandum v̄ Juramentum Dom̄ Secularis.
Oppter Quorundam, Si per Bracarie Provincie quod ad
Religionem transeant perfectionem, v̄ ut Elemosinis necessitatib.
m̄entibus succurrant; v̄ ob periculum vite, ratione mirasoris,
v̄ morbi sue egressione v̄ curande, saltem ubi consuetudine ita est
receptum:

2i ℔ Jucenam Sint Religiosorum privilegia et exemptio 2

R. Brevi: 1m Sacrilegium mare magnum ℔ Bulla multa Regu-
larium privilegia congesta completens. Nostrum mare mag-
num ℔ Bulla Sixti ℔m Incipiend: Universalis Ecclesiæ con-
tinens omnia privilegia a Diversis Summis Pontificibus ordi-
Fratrum minorum concessa: Similia alia tres ordines Mendican-
tium. Predicatorum, Augustinianum, et Carmelitarum.

2dm Communicatis privilegiorum Mendicantium ℔ concessio privile-
giorum, omnibus aliis Religiosis v̄ solum mendicantibus sed
sed etiam Societatis Jesu concessorum, et concedendorum, que
nostris Specialiter ℔ facta per Constitutionem. Pii ℔m Anno
1m 61. et sane antea, a Paulo 3tio 1552. modo v̄ sint contraria
Regule, ac Regulari observantiae: his notatis

Dico exemptio Regularium ℔, exemptis a potestate Ordinarii.
Sub quo nomine etiam venerit apostolici ac legati comprehendun-

Et immediata Papæ Subjectos in eis, nisi quibus per concilium Tridentinum, vel sua constitut. ex in subjiciuntur, gaudent, mendicantes Privilegijs in maxi magno, sui ordinis, vel in aliud Bullis contentis. et per Emanationem privilegiorum etiam omnibus aliis ordinibus Mendicantibus concessis, vel concedendis, modo per consil. Tridentin. expresse non revocata; Non obstantibus, quibuscumq; privilegijs, sint revocata, prout privilegia vivæ vocis, a Gregorio 14to et urbano 8vo revocata sunt. Subjiciuntur tamen Religiosi etiam exempti, Legibus Ordinum, ad communem observantiam, actatius populi Prædicationem spectantibus quorundam directorum; quia ad sit conformitas in membris, ratio ita suadet, vivo coactionem, nisi in casibus a concilio Tridentino exceptis; quia in ceteris omnibus præfatorum ordinum privilegia, et facultates, quæ ipsos personas, loca, et jura concernunt, firma et illesa declarat. Idem Concilium Trid. Sess. 25ta de Regularibus Capitulo 20.

Hinc 1o Regulares exempti in venientur. 1o ad observantiam Legum Ordinum, vel Synodalium, vel loci, nisi directive ad evitandum scandalum; 2do Non venientur citati, ab Ordo comparere, nisi in casibus, in quibus ex subjiciuntur, quamvis deceat etiam ex alius comparere. 3tio Non possunt Ordo visitare Monasteria exempta, vel privata, in quibus vigent regularis Disciplina, vel quæ subsint Abbatibus, vel alijs Superioribus, qui Locum ordinem sunt Capita, vel Jurisdictionem legitimam in alia Monasteria habent vicaria vel privata exercent. quibus visitari ab ordi debent.

Concil Trid. Ss. 25ta de Regul. Cp. 20. quæ confirmatur declaratione Regia, Anno 1696. Supra art. 18. edic. Reg. anno 1695 Relican. Nec Abbates, v Abbatissas Capitu, v Generales prædictorum Ordinum: declaratio Citata:

Hinc 2do possunt Epp. in Gallia visitare in propria persona, 1o Monasteria etiam exempta subi Congregationi approbata; Concil. Trid. Ss. 25ta de Reform. Cp. 8. et ordon. de Blois Art. 27. apud Herient: folio 912. 2do Monasteria n exempta etiam in Congregatione erecta. Hericour. 3o Ecclesias parochiales Ditas in monasteriis, commendis, et Ecclesias Religiosorum, etiam exemptorum edict. Regi: 1695. art. 15: 4o per se v alios Ecclesiasticos, Ecclesias inquibus Regulares de Baracli, v Capitula Visitationis Jus prætendunt habere, edict. Cal. Reg. 5to Possunt quo visitare Monasteria exempta v n exempta, ubi n vig. et Regularis observantia, Conc: Trid. Ss. 24. C. 8. et ubi Disciplina Regularis viget, si regularium Superiores, ab Epo de quadam irregularitate admoniti, intra 6. menses sibi subditos n visitaverint v correxerint, Epi, etiam tit delegati Sedis Apostolicæ eos visitare et corrigere possunt prout eorum Superiores, possunt, quibuscumq; appellationibus, privilegiis et exemptionibus penitus remotis Con. Trid. Ss. 24. Cap 8. de reform. De claratio anno 1626. et Religiosos Epo sine subditos intra claustra degent. et extra illa notorie delinquent. et Populo sit Scandalo, Epo mittendi, ad suo Superiore infra tempus ab Epo prafigendum Seniore punivi, ac de quacumq; Epus certior debet reddi; Sens a sua Superiore appo prætextu, et

el delinquens ab Epō punire possit, Con. Trid. Sess. 25. de Reg. c. 14.
et extra clausura habitare possit Judicari ab officiali Hericore.
folio 95. quia Judicium sequitur forum delicti, et vagabundos
Epūs possit obligare, ut redeat ad sua Monasteria. etiam pro
Monialibus Ecclesiasticas, Innocentius 8us apud Hericore folio
88. 6to Jure novo visitare possunt in Italia et finitimis confinibus
Monasteria in quibus non habitant R. Religiosi: Leo 10us Innocentius 10
Horta extra Italiam. Illich. Tract. in suo Dub. Tom. 2. quia nulla
de aliis provinciis extat Bulla. 7o etiam subjacent. praecipue in
Gallia, Regulares etiam exempti. ordinationibus Epūs. et illius Vi.
cario Generali Baliciam ecclesiarum taxies populi concernentibus
vel quoad Generalem campanarum sonitum, Stationes tempore
Jubilei processiones. missae pro necessitatibus publicis gratiarum
actiones &c. declaratio Reg. 1577. Art. 1

Hinc Tectum Regulares Jura contra ac Corol. Trid Epūs subjici
untur 8o in additione Liber. 2. in promulgatione, et observatione
interdicti, et aliarum constitutionum, et promulgationes
9 in solemnibus festis; Non tamen tenentur ad festa, seu officia Synodalia,
excepto Patrono Principali, et Titularis Ecclesiae Cathedralis,
ejusq dedicationis ac Patroni loci; non tn ad eorum octavas.
11o quoad approbationem pro Secularibus Oblationem Monast.
Librorum et Ecclesiarum, Earum Consecrationem, 13. quoad ornam,
alia mancipia Episcopalia, possunt tamen Superiores paramenta
et Corporalia benedicere, et Abbates Calices pro suis Ecclesiis,
non vero pro aliis. nisi ex longeva Consuetudine, vel ordinario contra
dicente: Possunt etiam privata excauda Sanctissimum Eucharis
tia Sacra-

Eucharistia Sacramentum exponere. dum modo Tabernaculo non
extrahatur; et velatum. nempe in Ciborio maneat: Decreta Sacr
Cong: 1602. 17 Decembris in Bulla Patris Phil. Fag. Thom: 6. non
publice, ita, uta S. Hostia pateat. nisi ex causa publica, ab Ordi-
nario approbata ibidem. 5to quoad processiones publicas, et
licet quoad precedentiam in eis. 7o quoad nullitatem professionis
in executione ultimarum voluntatum, in bonis Matrimonii,
et agentes Contra Subditum Eppi. 8o quoad Fraternitatem ac
Scolarum Sanctarum institutionem. 9o Asserentes in actis
publicis Deitatem V: in originali esse conceptam, 10 Hereses in
concione, aut lectione Theologie disseminantes: vel in eis negligate
11 in Causa Heresis publice; Superiores tam ultra montani
possunt Suos Subditos absolvere. 12o Regulares Speciatim
licentia extra Monasterium commorantes; aliive delinquentes
extra Conventum a ppriis primi delicti Superioribus, et Eppo
de eorum correctione curatores fieri, ut supra: 13a quoad de
gradationem renuntiationes Novitiorum, et Novitia Monialium
in Mense ante professionem extra Clausuram ab Eppo examinari
debet.

Hinc 1o Jure Gallico 1o a possunt Generales non Regnicole visitare
sine Regis licentia, nec Nominare Vicarium, vel Commissarium, nisi
Regnicolam, qui in Superc suam Commissionem referre debet, in acta
Senatus Supremi, Nec Judices per se ipsos appellationes
extra Regnum, sed ad Judicandam appellationem nominare regnicolam
tenentur; Hec exequi licet obedientiales illorum sine licentia

B

Provinciales, quæ S. Regnicolæ. Hereticæ. Folio 74. et 75. et
Provinciales extraneæ. Saltem Commendantem Provinciæ. et Regium
Reipublicæ, ac exercitæ Summo Duce præpositum /: Intendant :/ &c.
eidem reddere debent de visitatione instituenda, et tempore
Belli in scriptis licentiam obtinere. 2do Superiores Regulares.
ne possint infligere pœnas graves, ut Clericis, depositionis &c.
nisi observent ordinationes Regias præscriptas anno 1670. mate-
riali Ecclesiastica, ac Civili: exceptis Monasteriis, quibus forma
magis simplex procedendi Statuta & rescripta per litteras Regias pate-
tes formata possint ne infligere pœnitentias medicas ac Regulares
sine processu, eum modo ipsis de Crimine constet, Hereticæ, atas-
Folio 76. 3 Appellationes fieri debent gradatim mota ordine
us, ad Generales, et Papam, qui debet nominare Judicem
delegatum; Ordinationes autem ac decreta Disciplinam Monas-
ticam Concernentia per Epp.os ne Superiores Regulares in visi-
tatione facta, non obstante appellatione, etiam ad Papam ne
Senatum Supremum /: interim exequi debent.
Conc. Trid. Sess. 24a de Refor. C. 10. et edic. Reg. 1695. Art. 24.
2do Nullum Monasterium, ne Hospicium pot erigi sine licentia Regis,
et litteris patentibus, Ordon. 1666. 3to Reformatio ac Visita-
tio Monasteriorum fieri debet per Epp.os et Superiores
Regulares. ut supra dictum est, ne possint in Religiosis seni-
ores obligari ad Regulam austeriorem, illa, quæ per sua
Statuta sit ne Prescripta, ne usu publice observata, modo
tales usus ne sint contra vota essentialia ne bonos mores ibidem
6to tenentur Regulares, ut alii Clerici, comparere ante quemlibet
Judicem

Judicem prosecuendo Testimonio in criminali Sine parentis. et in
Civilibus Consulant Deum.

2 Vid. Quonam Sit Eccle Sedeum immunitas?

Dico. quod immunitatem Ecclesiarum Standum est consuetudini
Regnorum. Ita non possunt in Regulares aut Clerici cooperari
captione malefactor. et ne fiat violatio pius in decenti modo, pro
posse impedire teneantur

Quæstio 4ta.

De Obligationibus Parentum et aliorum offic.

2 Iº = Quasnam habeant obligationes Parentes, et eorum vices gerentes
erga Suos circa Eorum fines?

Dico Parentes, vices, eorum gerentes, ut Tutores, Curatores,
Magistri, Domini, Debent suis infantibus, et Suis circa respective
comissis, 1º Amorem, 2do Instructionem, 3 Bonum exemplum. 4
Discretam exceptionem, 5te Et Tutores. ac Curatores fidelem
bonor ad ministrationem. 6. Et Domini Justum famulis Suis Stipe.
dium.

2 Inº Peccant Parentes. pro gravitate rei, et respective alii
eorum vices gerentes. 1º = exponendo periculo, ab actus.
in præcantes Concupiscentem Sustentationem, eos Sendo achuc
v alibi exponentes. præcipitare quosdam amantes, alios, in mis
aerabile tractantes, Et aliquem Natum mortos Cogentes, Et ab eo
retrahentes. 2do = nec per se nec per alios Audimenta fidei
dantes. pernitiosam libertatem eis relinquentes in modera-
te ludendi, se delectande, in occasione peccandi versandi. Eos non
assistentes mane. et vespere orandi. et ceteras vitæ Christiane
munia

Missam Missam vesperas Concionem Catheches. frequentando.
3to Verba impudica blasfemias Juramenta imprecationes ex illis
proferentes. ebrietatem, Ludos immoderatas Sectantes. Secum vi in
eodem Cubili dormire permittentes praecipue in certa etate.
4to Delinquentes n coripientes, vel cum minis vel, in pauentia
imprecationibus vi. vel eos pro retrahendo a consortio malorum,
praecipue alterius Sexus, permittentes Lectionem Libros obscenos
aliosque prohibitorum, Frequentationem Spectaculor. inhonestor
Spectatum mundi, amorem obscenum, aliarumq. passionum motus
Sensus in sue Sensu impetuentium. 5. Tutores, ac Curatores
administrationem Bonorum notabiliter negligentes, teneturque
ad restitutionem damni. 6. Magistri & Discipuli instructionem
ac progressum negligentes. et ad restitutionem stipendii obli.
gantur. 7mo Domini Conducentes famulos infra mensem praeci.
um, Mercedem solvendo, vel minis discedendo premissa, obligantes eos,
ad reparanda damna, absq. eorum culpa contingentia; et absq.
legitima causa eos ante terminum Constitutum dimittentes.

Quae nam valeant infantes, Discipuli, famuli et erga Pres. et Pores obligationes?

Dico, Infantes minores, Discipuli, ac famuli, debent Parentibus, eorq.
vices gerentibus, Tutoribus, Magistris, Dnis. 1o Amorem. 2do
Reverentiam. 3 Obedientiam, quod suum statum spectantia. 4to
et famuli in superfluitate, gerendo Dnor. suorum negotia, et
servando terminum permanentia conductum.
Hinc peccant pro gravitate rei infantes, et alii respective, videlicet
minores, Discipuli, famuli; 1o Nullum Parentibus, vel eorum
vices gerentibus, et fidelitatem amorem, praecipue in necessitate.

Constitutis; Sed ipsis Signa odii exhibentes, duce eos tractantes, & contristantes, aut de ipsis exulcerantes. 2do Ipsis in Salutem entes in necessitate corporali, aut Spirituali, eos ægrotos & infirmos, & agenos derelinquendo. 3o Eos spernentes, irridentes, contumelijs afficientes, turpibus dictis aspicientes, & etiam eos tam verbis eos percutentes, aut manus eorum ipsos levantes graviter peccant. 4 Absentes obedire ad Domesticationem, & mores spectantibus, et gravibus in Causa Matrimonij, ipsis mortis illud contrahentes sine justa causa. 5. Discipuli Scholam ac Studia notabiliter negligentes. 6. Famuli secreta familiæ alijs revelantes, laborem notabiliter negligentes. Damna Dom. in impedientes, & eos admonentes de damno ab eis illato cum obligatione restitutionis si illud averterre potuissent.

2. Quinam sit obligatus Judicis.[2]

1 Princ. Ad Judicem enumeris 1o Judex; 2. Actor, seu accusator, aut denunciator. 3 Testis, 4 Reus, 5. Advocatus, 6 Referens. 7. Procurator. 8. Notarius, seu Scriba. 9. Apparitor. Aliq notatis.

Dico. Obligationes Judicis sunt 1o Ut habeat Jurisdictionem in persona, et causam sub pœnam nullitatis, et restitutionis. 2 Sufficientem Scientiam. 3 Constantiam, et virtutem resistendi minutiis. 4to Justitiam et integritatem. 5. Ut Judicet secundum Legem, servet modum ac ordinem procedendi, formam Judicij. et Sententiæ ferendæ ac exequendæ.

2 Nic Sed ex graviter peccat 1o Ad recipiendo sibi Jurisdictionem ac potestatem, quam non habet, cum vera restitutionis damni.

2

2ª Non habens sufficientem scientiam: et teneatur a judicio abstinere, donec sit sufficienter instructus. Sub nece restitutionis damni 3ª protrahendo sententiam, v. ferendo ambiguam; ita ut nova injuenda sint adhibenda; aut fraudulenter sub praetextu dulii cauta eventus inducendo ad compositionem in nece evidentes justa, v. recipiendo munera, pro sententia justa sine injusta. 4 recipiendo munera etiam liberaliter oblata sine nece. Sicut sunt illis deputata salaria, v. contra legem ea prohibentem: ubi sub gravi obligatione recepta §. 5. Condemnando in auditum sine testibus v. ex scientia infuse acquisita v.g. inter orationem absq; praecedente injuria v. semiprobatione; aut indiciis sufficientibus (facta v. dolo repetitam) promittendo. 6 augendo, v. minuendo poenam a lege taxatam sine justa causa; 7ª instituendo speciale personae inquisitionem sine praedente. v. semiprobatione, generalis in civitate sit crimine caute commisso, v. quando in agitur, de crimine puniendo; sed solum de malo evitando, v. de beneficiendo conferendo, Materia sufficiendo absq; gravibus indiciis, et confessio etiam ratificata §. nulla v. evidens, sufficiendo exemptos, impuberes, senes pregnantes. Vivos illustres, eorumq; filios Doctores nequaquam facultate, eorumq; scholares, Athletas, nisi in criminibus exceptis, ut haeresis, laesa Majestate &c. postumi in praedicta tertia, verbis, et nuda comminatione, validq; confessio ut spontanea. 9 Condemnando ad mortem, aut mutilationem testibus quidem convictum, quem in scientia privata sed innocentem, v. obligans

mori

Maritum accedere ad uxorem licet convictum, quam tñ. Scientia privata scitr esse ipsius uxorem, quia in utroq casu omnes tenetur vias, ad liberes innocentem impediendo, accusationem, testes minis terendo. Judicium protrahendo, et abeo omnino desistendo, et se testem exhibendo, quamvis in civilibus, quando agitur de pecuniarijs secundum allegata, et probata judicare possit, et scientia privata de contrario ipso constet. quia res publica hr Dominium altum in bona, et bonum commune ita exigit.

Qr 2m Quanam sit obligatio accusatoris, et denuntiatoris?

R. Brandt: Accusatoris, qui crimen praefert Judici ad vindictam cum obligatione probandi crimen. denuntiatoris, qui crimen defert Judici ad rei emendationem sine obligatione illud probandi. Testis est, qui asseverationem sua rei ipsi facit. alius est idoneus. seu omni exceptione major, cui nihil opponi potest, quo minus ei fides adhibeatur. alius minus idoneus, cui aliquid opponi potest, quo minus ei fides adhibeatur. Vide notatis.

Dico. officiales Justitiae, ut Fiscalis, Custodes agrorum, Remorum delinquentes ex Justitia denuntiare tenentur ex Jam necessitate et Justitia; privati vñ ex Charitate. 1m quando crimen regit in malum Reipublicae. 2do quando adgrave inconcussis malum est avertendum et necessarium.

Ad 1m gratiae juncti, et ad restitutionem damni tenentur 1m officiales Justitiae, Fiscalis Custodes, etc. Delinquentes vñ denuntiare non tñ restituere tenentur nullo casu. quod Dominus agnis inspet.

2do Accusator adhibens probationes falsas, vñ dubias, aut testes qui

Otio Judices corrumpens. v ab eor Sententia injuste appellans.
4 contra Charitatem peccant privatim de clarantes. Judici crimina
Hæresis, proditionis, Læsæ Majestatis, veneficii, aut alia in rempublicam
v innocentis damnum vergentia. Q. 5.

Quinam sit obligatio Testis?

Dico Testes legitime interrogati testari tenentur, et quidem in veritate,
1o Ilam præcipit, si fama rei: 2 dum adsint indicia sufficientia.
3o quando in grave reipublicæ v privati malum vergit, quod alio
modo quam per alium Judicem advertigendi; Non in testificando tenent.
4o Scient delictum ex confessione; v Secreto naturali, Consilii, aut
auxilii causa, ut advocatus, medicus, obstetrix. et ne ipsi possunt
testari; nisi nullet reus desistere reipublicæ, aut proximi nocere,
2o Scientes aliquem injuria, vg aperiendo litteras, pretium testando
committerent injuriam. 3o si sciat a viris fide dignis. 4o Si sit
Consanguineus, aut affinis delinquentis usq in quartum gradum.
5o si grave sibi inde vita aut fama imminere, periculum.

Hinc 1o graviter peccat falsum testimonium, Loretius dicens teneri ne
reparare omne damnum inde secutum, etiam revocando Testimo-
nium: cum pari damno, ac periculo etiam vitæ, si accusatus
ob illud Testimonium falsum de vita periclitetur, et retractatio
non futura putetur. 2o Non veto peccat Confessarius, v alio modo
Scius ex confessione Medicus, Obstetrix, p Scius non injuriam.
Consanguineus, affinis in 4o gradu, etiam cum juramento testifi-
cantes, se nihil scire, subintelligendo, quod in Judicio dicere
tenentur, quia ista restrictio mentalis est sensibilis et licita.

Q. 6. Quinam sit Testes minus idonei?

Testes in Jure minus idonei sunt Malitiosi in Criminalibus in Jure Canonico, in Jure vero Civili, in omni causa admittuntur, 2do minus 20 annis in criminalibus, in Civilibus impuberes. 3 Mimici &c; 4 Domestici accusatoris. 5 infames. 6 perjuri, 7mo Prodigi vilis et inops si suspicio sit facilis corruptionis; quinto si teneatur Sibi; 8vo Semi fatui, aut delirus. 9 Socius criminis, quamvis in criminibus recipiatur, ut Haeredes. 10 Solo Jure positivo inhabiles etiam admitti possunt. 11 quando delictum quispiam confessum, in loco, tempore, quo alii Testes haberi nequeunt. ut in criminibus difficilis probationis.

Q. 7mo Ad quid tenentur Reus?

Dico Reus a Legitimo Judice, Judicibus, ac Legitime interrogatus primum praecedente infamia v accusatione, aut denuntiatione et semi probatione; que constet; sub gravi peccato Criminis sui, etiam morte dignum fatori tenetur, panam Justa Judicis Sententiam decreta per se ipsam exequi, si in Sit primis gravis, et de complice legitime pariter interrogatus vid eliat praecedente infamia de crimine complicem Suppressionem tui publice, v innocenti nocivo, cum declarare tenetur.

Haec damnatus ad mortem non potest resistere Judici; aut executori Sententiae, et injuste appellando, etiam in Causa Civili, graviter peccat: 2do plenam valde gravem, ut pecuniariam careceis, aut exilio, lata Sententia, per se ipse

ipsum ꝯ ꝯ ec tenetur exequi, ñ ꝯ sic
Pp Fidelis, ut carceris
perpetui, ꝯ mortis, ꝯ mutilationis; et pro illis evitandis ꝑt exilare vinula
ac carceres et aufugere, ꝯ quamplures custod carceris grave eventet
damnum secluso Juramento, ac scandalo, pñs ꝯ fuga suadeos, ñ ꝯ
ꝑmovere medijs illicitis, rumpendo carceres, aut violenta ꝯ nec
administres Justicia tradere;

Liber 2 = Quinam sit obligatio Advocati, Procuratoris, Referentis, Notarij
Scribæ, et Appariteris 2

Dico 1 Advocati, Referentes, Notarij, Scribæ, et Appariteres teneantur
Competentem habere Scientiam, et ñ omittens Sectari Justiciam
graviter peccat, et tenetur ad restitutionem damni; 2 Advocati et
Procuratores, Causam injustam scienter defendentes, nec dicen-
tem momenta de injustitia, aut parcendo litis amittendo, Causam
cum damno Clientis differentes; Secretã Causæ partis adversæ
detegentes, aut uteri ꝑcti servientes, ñ Causa manifeste
Justa Clientem ad injustam compositionem inducendo; Injus-
tam appellationem fraudentes, aut precium justo majus accipien-
tes. 2 = Referens defectus Status, ꝯ debita diligentia male
referens, ꝯ substantiale omittens, sua omissa magis, quam
alterius exponens, ꝯ Secretum unius ad præjudicium alterius
manifestans. 3 Notarius cum damno prædicti instrumenta
sine causa ñ perficiens, ꝯ Justis petentibus ñ exhibens,
Clausulas ambiguas apponens; Acta et instrumenta negligenter
custodiens, ꝯ vacaria, falsa aut injusta perficiens, Testamen-
ta alios, contractus Hominis usuris exactionis destituentibus dan-
ens, falsos ñ idoneos testes admittens, Solemnitates essentiales
ex ignorantia, negligentia ꝯ ex malitia omittens;

J.

9 Scriba Juramentum, aut Secreta violare, Processus ac Sententias n diligenter custodiens, Testimonia &c. non diligenter transcribens. 5 Apparitor Juramentum, ac Secretum m pregiudicium partis violans, eos, quos debet, deprehendere, & certum locum, mouendi, inde et illa Salvet, plura negotia m eodem loco, ac die expedient, ac Salutationem exigens, et pro diversis itineribus, et m diversis diebus expeditis; falsa n actis exponens, eo tempore prescripto, cum partis pregiudicio n protelando suo tempus q acta Juridica facienda sufficienti contendas, & accadi. one Judam pauperes vexare, ac violentias exercens.

2. 9- Quanam sit obligatio Regum, et Magistratuum?

Duo Reges, ac Magistratus tenentur 1= Leges Divinas, et Religionem sua authoritate tueri; 2= in obedientia populi sibi concessi invigilare. 3 Justitiam vindicativam sibi servare crimine Juste puniendo, et distributivam, merca, ac officia Juste distribuendo,

Hinc Peccant. 1= qualitate accepsus Reges, ac Magistratus 1= m Diebus Dominicis, ac festivis pretermittentes officia sua necessitate aperiendi Comitia publica, ac Randinas Consuetudine facta n approbata habere. 2= Quorum tempore Privatorum officiorum sua necessitate a Campanibus ministeri. Populosa tributum gravitibus. Suæ necessitate onerantes, res Vectum, et vestitum nimio precio vendi permittentes. 3 Crimina, ac Scandala publica tollendo, officia insufficienter tractantes, impositiones, ac alia merca, et Communitatis emolumenta cum personarum acceptatione distribuentes.

Xtiano. Quenam sit obligatio Principum ac Militum?

Dico Duces ac Milites servare teneantur 1o. Pietatem, et obedientiam erga Deum, et Milicie Prefectos. 2. Charitatem, ac mansuetudinem erga populos. 3. Fidem et justiciam erga hostes.

Hinc 1o. graviter peccat. Contra justiciam Duc secreta Militia revelans. 2. Numerum Militum debitum non complens, et pecunias in one Copiarum extraneos; Gallica papa roland; abhibens. 4o. Militibus debitum stipendium vel annonam detinens, vel exruptam ministrans. 5. Rem datam in servand, et Pacem pirata ratus Hostibus damnum inferens, innocentes Rusticos pulsos deijciat. 6o. Contributiones jam redemtas exigens. 8o. Milites peccant Stationem suam etiam metu mortis, derelinquentes; et partes inimicas transeuntes, vel hinc justa causa licentia militiam derelinquentes; ab Hostibus indebita extorquentes, vel ab Hostibus sine Duce licentiat et tenentur abrestitutionem, nisi in extrema necessitate fiat, reliqua vide de bello.

Quenam sit obligatio Medicorum, Farmacopolarum et Chirurgorum?

Dico Medici Farmacopole. et Chirurgi obligatio 1o. ut peritiam ac scientiam habeant sufficientem. 2o. ut cum fidelitate pietate ac Religione ac artem suam exerceant.

Hinc pro gravitate damni peccant Medici, Chirurgi, Pharmacopole si sufficiente experientia, et scientia exequentes, vel debitam circa pro gravitate morbi adhibentes. 3o. Medicamenta dubia vetusta coctionibus adhibentes. 4. Advitandos Pharmacopolas remedia inutilia prescribentes. 5. Curationem majoris lucri causa protrahentes. 6. Morbos occultos prudentes divulgantes.

9. Stipendium injustum extorquentes. 8. Sine justa, et sufficiente causa a Jejunio, et abstinentia exigentes. 9. ogas n̄ monstrantes. 10. Parentes matres. 11. pro viatico recipiendo. 12. pauperibus gravitor agratantibus n̄ opitulantes. 13. Collegis suis detrahentes, ut se extollant, et recommendent: 14. Contra matres media illicita dehibentes v̄ g. charitatem, pollutionem v̄ dando medicamenta dicente pro abortu procurando. etiam pro vitando periculo vitæ, ex partu imminente, v̄ famæ, aut vitæ ex delicto crimine; n̄ vis pecunt dantes Pharmacum dicente in curationem Matris fœtus, v̄ dam animalis, v sine eo n̄ vivo parendo, cum spe probabili Matris conservandæ, quæ aliàs sine remedio efset pereitura:

Tractatus 6tus

De Virtutibus Theologicis.

Tractatus hic 6 continet quæstiones. 1am de virtutibus in communi. 2da de fide. 3am de virtutibus Dei oppositis. 4ta de spe. 5ta de Charitate Dei. et proximi. 6tam de virtutibus Charitati Dei, et proximi oppositis.

Quæstio 1a

De Virtutibus in Communi

Qui 1m Quid sit Virtus, quotuplex, et quonam sint ejus proprietates?

R/ 1m Virtus definitur a D. augustino bona qualitas, qua recte vivitur, et nemo male utitur.

2do Virtutes alia sit intellectuales, quæ perficiunt intellectum, et sunt, intelligentia, Sapientia,

Theologia Moralis.
pro II.e Semestri 1818.
B. Fr. Emerici Kolesár
I.e Ann. Theologiæ Aud. Claudiopoli.

Tractatus VI.

De Virtutibus Theologicis.

Tractatus hic ℓ continet quæstiones. 1ᵃᵐ de Virtutibus in Comm. 2ᵃᵐ de fide. 3ᵃᵐ de vitijs fidei oppositis. 4ᵃᵐ de Spe. 5ᵃᵐ Charitate Dei et proximi, 6ᵃᵐ de vitijs Charitati Dei et proximi.

Quæstio Iª

De Virtutibus in Communi.

2i 1ᵉ

Quid sit Virtus quotuplex, et quænam sint ejus proprietates?

R Virtus definitur a S. Augus. bona qualitas, qua recte vivitur et nemo male utitur. 2ᵈᵒ Virtutes alia sunt intellectuales, quæ perficiunt intellectum, et sᵗ intelligentia, Sapientia, Scientia, Prudentia ars, alia sᵗ morales quæ perficiunt Voluntatem in ordine ad bonum honestum et sᵗ 4ᵉʳ Cardinales Prudentia, Fortitudo, Temperantia, Justicia, quæ plurimas subse habent species.

Alia sᵗ Theologicæ quia circa Deum immediate versantur et sunt tres Fides, Spes, et Charitas; Alia sunt aquisitæ per frequentatos actus. Alia sᵗ infusæ a Deo ℑ per se, quia alio modo aquiri aq. nequeunt, ut Virtutes Theologicæ, et etiam quædam morales ut Castitas &c. ℣ sunt infusæ per accidens, quia etiam Naturali diligentia aquiri possunt, ut morales. 3ᵗⁱᵒ Proprietates Virtutum sᵗ 1ᵉʳ 1ª Supernaturalis, 2ᵈᵃ Mediocritas 3ª Divisibilitas 4ª Connexio.

2i 2ᵈᵉ

In dentur Virtutes infusæ, ac Supernaturales et quædam Confistant in medio?

Dantur virtutes infusæ et Supernaturales omni substantiæ creatæ aut creabili inelebita ℑ solum Theologicæ, ut Scotus docet, sed eam morales; Virtutes intellectuales et Theologicæ ℑ consistunt in medio; quia nemo nisi ex ex intelligendo sciendo, ℣ ℣ credendo sperando, aut amando, de solum nisi per accidens, ratione mali, intellectum ℑ corpus nimis debilitando, sed solum Virtutes morales, et quidem Justicia in medio rei, et rationis; alia vō solum in medio rationis prabentes quod sit ē,

et

requiruntur, dementes pro ratione Loci, Temporis, personæ
et aliarum Circumstantiarum.

2.5ª An Virtutes necessariam inter se habeant Connexionem?

Dico Virtutes intellectuales, ac Theologicas, non habent necessariam inter
se Connexionem; quia una sine altera haberi pt. Nec morales in statu
imperfecto Considerate, sed Solum in statu perfecto Spectate, quia
una per alteram perficitur, ut pronte in suum objectum feratur; Sic
Justus per Libertatem libcalitatem inclinatur ut pronte reddat
cuique Suum; per avaritiam vo retrahitur.

Quæstio IIª

2.1ª Quid et quotuplex De Fide Sit Fides? Fides e virtus Theologica.
Infusa, qua firmiter assentimur, ea qua a Deo revellata et propter
auctoritatem ipsius revellantis. 2ª Fides alia et actualis, qua e actus
quo intellectus ex imperio voluntatis per gratiam excitata firmiter assentit
rebus a Deo revellatis. propter auctoritatem revellantis. Alia habitualis, qua
Ipse habitus a Deo impetrand. actus fidei elicitivus, cum auxilio gratiæ ac-
tualis. Alia et explicita, qua aliqui determinato fidei articulo assentimur
Ut e SS. Trinitatis. Incarnationis. Alia implicita, qua omnia a Deo revel-
lata et ab Ecclesia credenda proposita generatim sine aliquius par-
ticularis articuli determinatione credimus. Alia viva qua operibus
ac mandatis observatione animatur. Alia mortua, qua et sine operibus
Alege præceptis. Alia formata, qua Charitate et gratia sanctificante in-
formatur; Alia informis, qua gratia et Charitate et destituta.

2.2ª Quotuplex Sit Actus fidei?

R. Actus fidei alius et internus, qua et firmus mentis assensus
veritatibus a Deo revellatis et ab Ecclesia propositis propter Summam Dei
veritatem in dicendo datus. Alius externus, quæ exterior fidei profes-
sio, ore, opere, aliove signo factas.

2.3ª

Quid sit articulus fidei et propositio mediata revellata? Q. 1ª

R Articulus fidei et propositio habent rationem principii in fide, Spei, aliarq; ad quæ examinandum difficultatem ab omnibus explicite credenda, quorum præcipui continentur in 4or Symbolis, Videlicet in apostolico Romano, Constantinopolitano, in illo S. Athanasii in Concilio Nicæno, tanquam fidei Regula approbata. Propositio mediate de fide et propositio ex dictis mediate revellatis, v. ex majori immediate revellata, et minore saltem moraliter certa, v. ex majori revellata, attamen omnino certa, et minore revellata legitime deducta, quia immediate revellata implicite continetur.

Q. 2ª

Quotuplex sit Necessitas?

R Necessitas alia est medii, sine qua, etiam inculpabiliter omissa Salus non potest obtineri, et hæc est v. absoluta simpliciter et in re v. mixta. Alia est præcepti, sine qua inculpabiliter omissa Salus adhuc haberi potest.

Q. 3ª

Quid nam sit objectum materiale, ac formale fidei, ac exercitii, et quomodo procedat habitus fidei?

Dico objectum materiale et fidei est Ipsemet Deus revellatus, et secundarium religionis a Deo revellata, formale vero est prima et summa veritas revelans, sendo dicendo; quia Deum revellatum primario et omnia alia revellata secundario credimus; quia Deus prima veritas se, et alia revellavit, quia est ratio formalis. Objectum materiale, quoad actum fidei ab origine mundi successive præsto fuit, et nos vi credit. 2dum substantiam, sed diversa 2da.

Secundum majorem explicationem, et magis explicitam professionem, omnes fidei articulos explicite, vel implicite credere ad salutem necessarium est. et semper fuit: Unde distinctio in fundamentales, quos credere necessarium est ad salutem, et non fundamentales, quos credere liberum est, ab Hereticis inventa, mania est; Totus fidei habitus perit in Heretico, etiam in uno fidei minimum articulum negante; non vero in peccatore fides integre profitente; quia in peccatum mortale, sed per fidei specialiter opposita habitus destruitur, Cone. Trid. Sess. 6. Can. 15: In angelis vero vitiosis vera fuit fides, et adhuc est in animabus in purgatorio, et in damnatis, nisi naturalis; quia habitu super naturali fidei carent; Nec in beatis fuit meritive vera, talis, quia illo non indigent.

2 Quorum sit vere fidei propriae tates. Regula Ecclesiae vera nota. Caput visibile?

Dico. quatuor recenseudine fidei propriae tates. vid. electa 1ª Super naturalitas ob Habitum, et gratiam actualem quibus elatur. 2ª Certitudo tam ex parte revellantis, quam Hominis credentis, qui falsum fidei divina credere nequit ex quo a fide ejendus fidei error. quoque alio scientifico. 3ª Obscuritas ex parte rei revellatae, quae res revellata, sub vel esso motivo fidei, et scientia potest esse objectum, 4ª Credibilitas, et quidem per motiva evidenter prudentia, quorum 5ª ejus

assignantur semper 1° = authoritas revellantis Dominum V.N.
2do = Sanctitas Doctrinæ. 3° = Efficatia propagatio illius & sanc-
titas illam sequentium. 5 Perseverantia illius nunquam
interrupta: 6 infinita pene modum Martirum illam profit,
tantum multitudo. 7° = Patrimonia Professorum diuplicis,
8vo = Miracula multitudine innumera; regula vero fidei
primaria & tam Scriptum, quam traditum Dei Verbum
et Secundaria, et quasi animata, et ipsa infallibilis Dei
Ecclesia. quæ & una, Sancta et Catholica et Apostolica
et facto Romana, cujus caput invisibile Ipse & Xtus. Visibi-
le vo legitimus Dei Petri Successor Summus Pontifex,
qui cum Concilio Legitime congregato & infallibilis
Contrarior siquem Pudet, ut fides docet, et sine Concilio
decidens. Si non sit infallibilis, ut docetur in Gallia, saltem
loquendo ex Cathedra, cum erasse in errorem, ejusq decisionib;
adhærendum &; quia supponimus Totius Ecclesiæ Superiore et caput:
Secundo actus fidei internus sit necessarius et quoram credenda
sint necessitate medii et præcepti.
Pro actu fidei interno ad obtinendam Justificationis gratiam
ac salutem omnibus adultis semper fuit simpliciter necessarius
necessitate medii; quia sine fide impossibile & placere Deo
ad Hebr 11; Omni tempore necessarium fuit necessitate medii
explicite credere, 1° = Deum esse, id & unum Summum omnium
Creatorem. 2do = Esse remuneratorem Virtutum, Vindicem vitiorum;
pœnitentia placatori, remittere, justificare, et animam spiritualem
esse mortalem.

Mistrienum in carnationis, SS. Trinitatis, Saltem implicite
post Sufficientem autem Evangelii Praedicationem etiam explic
te credenda sunt necessitate medii. Mistoria SS. Trinitatis
quo ad unitatem essentiae, et Trinitatem Personarum, et incarna
tionis quoad Distinctionem, et Humanitatem Xti, Passionem, Resur
rectionem, Assensionem, et Judicium per eum futurum, S.
Bonaventura. S. Thomas; Nec Sufficit solum credere in confuso,
quia quis credit S. Matre Ecclesia.

Necessitate vi praecepti quilibet tenetur credere 1o Ea omnia,
quae sunt de necessitate medii. 2do Articulos in Symbolo
Apostolico Contentos, Saltem quo ad Substantiam. 3 Sacramenta,
et Missa Sacrificium; et scire tenetur ea, quae ad illius auditionem,
et Sacramentorum receptionem pertinent, quae quis vult, aut tenetur
recipere. 4o Praecepta Decalogi, et Ecclesiae, alias q sui status
obligationes. 5to Orationem Dominicam. Salutationem Angelicam
et modum formandi bonum, quae omnia post sufficientem rationis
usum, quoad substantiam, subjacent peccato scire, et sub veniali
nemo tenetur addiscere, quilibet pro sua capacitate tenetur.

Hinc 1o Confessarius de necessaria poenitentium instructione
merito dubitans, quia valde rudes, et sua salutis, valde negli
gentes, eos examinare, et instruere tenetur in Confessione, si
urgeat necessitas, ut in articulo, et periculo mortis, vel si eos ob
minimum pudorem, post Confessionem nec ad se, nec ad alium
pro instructione accessuros probabiliter credat; secus eos dimit
tat, donec melius sint instructi. 2do interrogati de contentis

in Symbolo, in praeceptis Decalogi, et Ecclesiæ, in oratione Dominica, Salutatione Angelica, de Sacramentis recte respondentes, quoad substantiam, possunt absolvi, licet ea memoriter dicere nequeant; quia sub peccato dumtaxat illa discere tenentur, nisi simul alios docere teneantur, ut Parentes, Suos infantes. 25

Quoties actus fidei interni sit eliciendus, et fides externa profitenda?

Dico Grave extat praeceptum eliciendum actum fidei internum, omnes obligans adultos ratione praeditos, et qui eum dicente, et proxime Se, 1° Infideles et Haereticos, cum fides ipsis sufficienter fuerit proposita; 2do Infantes, quando usum rationis, dicpti sufficienter instructi sint. 3 probabili morbo patiente. 4. quoties quis lapsus est in Haeresim, v. gravis contra fidem urget tentatio. 5 aliquoties, v. quod semel in vita elicere, v. nullam ex stacc Speciale praeceptum, actum fidei eliciendi. Damnavit Innocentius 11us. Per accidens vo, et in discrete obligat, quoties accidit obligatio alterius actus, aut praecepti, quod sine fide interna recte observari, v. fieri nequit, ut externa fidei confessio, Justificatio, Eucharistica sumtio, Dominico aut festorum Sanctificatio. Ulpa addito, quia fidem praecipuo Mysteriorum supponunt, aut recte et decenter fiant. Non minus grave ex praecepto positivo, et externe, etiam cum periculo vitæ profitendi, quoties honor Deo debitus, aut proximi utilitas exigit, S. Thom. Illum negare, v. de ea dubitare, aut aliam Religionem simulare nullo modo licet.

Hinc

Hinc. Graviter peccat 1° authoritate publica, publice seu privatim interrogatus, fidem, etiam cum periculo vitæ, non profitendo; authoritate non privata interrogatus, eam eludendo, vel recedendo a recta confessione; 2° Fidem non externe profitendo ex gravissima necessitate, pro repellenda fidei injuria, vel pro confirmanda fide, vel alia similia, vel pro promovenda multis, quos ex professione fidei, Catholicam Religionem amplexuros vel sine illa in sua falsa confirmando prævidet. 3° Fidem indiscrete, sine necessitate Honoris Dei, et utilitate Salutis proximi profitendo. Sequitur cum periculo negandæ fidei, vel tormentorum exponendo vel infidelium Sacrificia, aut Hæreticorum ritus, palam sine utilitate et necessitate cum eorum protestatione gravioris mali ac fidei præjudicio, negando. 4° Se Turcam, aut Lutheranum esse, affirmando, vel de Christianum esse negando, vel falsam Religionem simulando, simulando cum eis ipsis Cœnam, utendo vestibus, vel ceremoniis falsam eorum Religionem vel cultum significantibus. Idolo genuflectendo, Thus offerendo, Idolatrica in cultum Idolorum mandducando, Cum Hæreticis orando, Psalendo, Concioni assistendo in odium, vel contemptum Religionis, vel animum eorum Religionem profitendi, vel cum proximi scandalo aut perversionis periculo. Non vero peccat utendo vestibus ad solum finem politicum institutis, vel Idolothyta pro fame sedanda manducando, vel alias carnes comedendo in die Jejunii; nec Catholicus agnoscatur, gerendo penam extra, aut Hæreticos Psalmos, vel cantum ex curiositate, vel pro obsequio Dni sui exhi-

Assistens Seclusa semper Scandalo, et Contemtu Religionis.
5ta Baptismum adq necessitate ab Infideli recipiens. Matrimonium
coram Ministro Hæretico contrahens, v cum Hæretica, sine
speciali ratione, et dispensatione, v cum pacto Dividendi Religi.
onem inter Infantes et alipes in Hæretica ducendi.
6ta Sine sufficiente Scientia cum Religionis defectus, v alicuam fal.
salicorum positionum fide cum Hæreticis disputans, v si sine
ad sufficientem Scientiam, eorum pertinaciam, ac fidei injuriam
non repellens.

Quæstio 9ta

De Vitiis fidei oppositis, Infidelitate et Blasphemia

Quid et quotuplex sit Infidelitas?

R. Infidelitas in genere, est Carentia fidei in Subjecto apto. et
Est Triplex; 1ma Negativa, quæ est Carentia fidei in eo, qui fidei
nullo modo, v non sufficienter, et manifestata. 2da privativa, quæ
est Carentia fidei in eo, cui fides et sufficienter annuntiata, Credere
ta negligit, v contemnit; licet nulli errori fidei contrario adhæreat.
3tia Positiva seu Contraria, quæ est Carentia fidei in eo qui fidei
sufficienter propositæ dissentit, et errori fidei Contrario adhæret
Hujus tres sunt Species. 1ma Est Paganismus, Turcismus, Atheis-
mus, qui totam fidem Novi et Antiqui Testamenti negant. 2da
Est Judaismus, qui a Principio antiquo testamento, Novum negat.
3ia Hæresis, quæ a Principio Veteris Testamenti, unum aut alterum

2 f

aut alteram fidei articulum negat, v erroi fidei contrario adhæret,
ad hmc spectat apostasia, qua qs abdicato totius Christianismi
nthea professi, ad Paganismum seu Turcismum, aut atheismu
v Judaismum transitio.

Qæri: Quæ sit Hæresis formalis?

Pro Hæresis formalis definitur, cæ voluntaria, et pertinax contra
aliquam fidei Catholicæ mei fidei veritatem qua se Christianum
profitetur, Hmc ad Hæresim formalem requiritur. 1 Error intel-
lectus, aliquem fidei articulum Judicantis esse falsum, v de ejus
veritate positive dubitantis; Dubitans enim fide an fidelis sit;
quia Ecclesiam fallibilem credit, 2do Pertinatia voluntatis,
qua cognitæ fidei veritati repugnat v dissentit.

Hmc Graviter peccat, qs sit Hæreticus formalis n solum pertina-
citer et scienter articulum fidei negans, sed etiam de eo dubitans
v negans, aut dubitans de articulo, quem per errorem credum
putat, licet re ipsa n sit, quia in utroq casu eum negans v de
ipso dubitans, credit Ecclesiam fallibilem, 2do graviter peccat,
n tm qs Hæreticus formalis, sec censuras incurrit articulum
fidei ecclesiæ ttum negans, interius vo credens, v eum negans ex
ignorantia, etiam amabili, v solum ecclesiæ audiendi, prædicandi
si paratus sit Judicium Suum Ecclesiæ subjicere, et ignorare
affectet, ut liberius seu erroi adhæreat; quia ignorantia affectata
non excludit pertinatiam.

Qæri Quale infidelitas sit peccatum? An a Principe Xno possit
tolleravi; et Christianis cum infidelibus communicare liceat?

Pro

Dico: Licet infidelitas negativa nullum sit peccatum, privativa vero, et positiva peccata sint exegerice sua gravissima, nec possunt infidelium, ac Hæreticorum ritus, aut Libertas Religionis tolleravi a Christiano Rege. Nisi ad majus malum impediendum. Judæis tamen vero tolleravi pot, quia figura est Novi Testamenti, prof. Sunt Hæretici, ac Apostatæ ad fidem compelli; at vero illi Infideles, nec licet communicare cum infidelibus in rebus ad cultum falsum spectantibus; bene autem in Contractib. et Rebus Politicis, Secluso perversionis periculo; nec ad Missam possunt admitti, nisi ad partem Catechumenorum, et ad Continen. et Catechesim. Cum Judeis vero speciale, tex in Jure prohibitum est. 1m Cohabitare 2do Comedere cum. 3tio decipere mediatas ab ipsis parentas in proh. scriptas, et a Christiano parandas. 4. Communi uti balneo 5 inter se cor. Conviviis, 6. Uxoribus eorum infantes in cor domibus. 7m apud ipsos famulari, eorum Securitati subiici, 8. accedere eorum Synagogas. festa ac nuptias, quando superstitiosa tractant; 9. Chorea. Ludos, et cum ipsis de cetera. 10. Eos ad ossa inter Christianos admittere. Malevia in pravitas, receptas, aut alia causa rationabilis, a mortali. aliquando etiam a venali puncto excusat, Secluso perversionis periculo, aut Dignitatis Christianæ Diminutione, et nimia cum ipsis conversationes.

Hinc

Hinc graviter peccant Christiani mercatores Judæis in Synagoga necessaria ad superstitiosa tractanda, in Sabbato, & in aliis eorum festis; quia eos juvant, ut superstitiosa tractare et observare valeant, nisi gravitas materiæ eos a mortali excusat. Præterea tenentur observare Sabbatum, quoad substantiam ad eo præcepti. Illis tamen in servitio in festis nostris, ac Dominicis, & quando superstitiosa tractant, in superalm. Regio Collaterali prohibitum 1706.

Q. 4. An familiaritas liceat apud Catholicos?

Duo quamvis generatim omnibus apud Hæreticos familiaritas evadendum sit, ut quam primum sine periculo in eorum potest Hæreticos a Catholicos declinant, quia raro omnes absque infide, ac moribus periculum; attamen eos non tenentur declinare si præcepta Dei, ac Ecclesiæ apud illos orare, ac apud Catholicos servare possint, nullumque sunt salutis, ac fidei periculum, ex conversatione familiaritate animadvertant. Ergo si sine notabili damno: Ut si tanta pars stipendii eos declinare negocium, quamvis non possent quotidie festa colere, aliquando Missam audire, jejunium observare, &c. Si non possent in remotis Catholicos, nisi vicis. alias vitus delitos; quia præcepta Ecclesiæ cum gravi damno non obligant.

Hinc 1° Regulariter, absolutio familiaribus, apud Catholicos. Si confessarius in eos animadvertat periculum fidei, nisi pro.

Permittant intra tres menses. Se discessuros, quo tempore per
bonam et honestam Confessorii fidem confessari teneantur. 2do
Sine justa. apud Hereticos famulantibus, cum transgressione Ordi
Ecclesiæ. 3o Et prope talem famulatum quærentibus, nisi prius
tant tale Secretum se derelicturos proximo loco, quo sine
notabili damno possint. 4o Possint famulantibus in laborantib
apud Catholicos, qui laborem apud Catholicos in inveniunt et aliam
Justam Causam apud eos famulandi habent, opa, et legumina cum
Carne in diebus Jejunii permitti, et ova Carnes, nisi sine carne
in pace esent laborii, et dispensationem ab Jejunio impetrent
quam, ut petant, Confessarius injungat.

Quando Prohibiti sint libri Hereticor. Lectio?

Omnes libri Hereticor, aut prohibiti in Indice Concilii Tridentini
sunt triplicis Classis. 1ma Classis est. qui in odium authoris, et
Hæresiarchæ in Catholico Romano damnati. Licet Hæresim
non contineant, nec de Religione tractent. 2da Classis est, qui non
propter authores, sed propter Doctrinam et Sectam, aut Sectarum
aut offendiculum in moribus fidelibus afferentem damnati sunt,
quantum authores prati, et ab Ecclesia unquam desciverunt.
3a Classis sunt quorum authores ignoti, et pariter propter Doc
trinam Fidei Catholicæ, aut non integritatem Contrariam damnati sū.
Hi authores. triplices classes possunt Considerari, et ut Hæresim,
et falsi Dogmatis suspicionem continentes, et ut artem magicam
et res obscenas tractantes. Aliis notatis.

Dico

Dico Lectio Libor prohibitor. cujuscūq; classis sunt Naturali ubiq;
omnibus prohibita sit, qui ex ea lectione perversionis in fide, v
moribus periculum, vgravea tentationes sibi imminere certo
cunt, etiam si licentiam illos legendi obtinuerint, quia n licet
se exponere periculo peccandi; sunt vero Ecclesiastico. 1o Excō.
municationem mōdico Concilii Tridentini, v reservatam n curent
legentes v habentes Libros 1a classis n odiam authorum
damnatos, et Libros 2da aut 3a classis ob Hæresim, v falsi
dogmatis suspitionem prohibitos, ita mōdo Concilii Tridentini
2do Legentes aut habentes Libros artis Magica, v res obscenas
ex professo tractantes, præter peccatū mortalis reatum, Judicio
Episcor. severe puniendi sunt; nullam tn excommunicationem
incurrunt, Lata; quia horum pœna Episcor. arbitrio relinqui
Antiquorum vō Ethnicor Libris obscenitas elegantiam per mut.
tuit n tn puerilis. nisi correcti sint. Ita mōdo Concilii Trident.
3o Legentes tenentes, imprimentes, defendentes Libros Hæretic.
de Religione tractantes. ex communicatione sullo cena Papa
reservatam incurrunt; quæ pœna sullo ~~cœna~~ Cœna, ac mōdo
cis licet in Gallia n vigeant, Legentes tamen Libros Hæreticor.
~~Hæreticor~~ Hæresim Continentes, v artis Magicæ, aut obsce,
nos graviter peccant, v etiam excommunicationem incurrunt, vigente
antiquara in Constitutionum in Gallia receptarum, v Concilior
in Gallia habitor, v ob Specialem Episcor prohibitionem, quæ
statuta Confulanda sit, qui etiam in Gallia sine scientia et

Papæ

Papam facultatem legendi libros prohibitos ad Refutandas Hæreses concedere possunt. Conf. d. Ang. ces apud Bonf. quamvis ceterquin Solus Papa, et quibus id concessit, Hanc potestatem habeant, P. Gervasius.

Hinc 1ª Legentes vel Habentes 1ª 2da vel 3ª classis graviter peccant, etiam excommunicationem latæ, Concilii Trid. ubi recepta est, Nemini reservatam, et si de Rel. grave tractent, excommunicationem sulla cena, ubi recepta est, Papæ reservatam licet in ore, Sed Solum contra eos procedant, vel promulgatos eos sibi legi jubeant, vel apud Solum Scholia, Hæreticæ fidei contraria, Libros Catholico addita, vel libri prohibiti præmium vel Epistola dedicatoria. 2da Non tradentes libros prohibitos, quamprimum mortaliter possunt, inquisitioni, aut vicario et habenti potestatem illos legendi; vel non comburentes possunt sub gravi damnum, Bibliopolis Hæreticis vendi, qui alias similes in quantitate habet Paulus Gervasius. 3ª Legentes graviter peccant, quamvis excommunicationem in incurrant, legentes vel habentes Libros artis Magicæ, vel obscenos, vel amadvertentes. Se ac lectione aliud libros prohibitos etiam Biblia in Vulgari lingua, vel de contrariis fidei dubiis, in fide graviter cautus, et periculosissimis periculum exorsi etiam Sæculi, cum illos legendi habeat. Paulus Episcopus, vel Si Solum ac curiositate libros Hæreticos legant, etiam supposita licentia, ubi dem, quia licentia absentiuntur, ad refutandos Hæreses Solum concessa. 4ª Non graviter peccant legentes libros

Hæ

Hæreticos de Religione ñ tractantes; nec Hæresim continentes
si sint examinati, approbati, purgati, v. competenter tollantur
quod etiam si in Germania libri prohibiti. 2da Classis ad Juridici
Medici, Historici, unum aut alterum absque Hæresim absque
continentes: quia prohibitus Librorum 2da Classis usu in Germania
ñ est recepta, Layn. Nec legentes libros obscenos, ab antiquis
Ethnicis Conscriptos ob sermonis elegantiam; Nec pueri, si sint
correcti; nec legentes Bibliam in Lingua vulgari, v. Libros de
controversiis Contra Hæreticos; Quia Hæc horum prohibitio
in Germania valet, Layn. Nec Censuras Bullæ Cœnæ incurrunt legentes Librum prohibitum, de Religione ñ tractantem
v. Litteram Hæreticalem, nec audientes privato motu legentem,
nec legentem Penna et gravi metu, v. Censuram ignorando, nec
legendo Librum unam paginam; etiam si per Librum prohibitum
totum. a Cœnen. et alii apud B. Pet. quia verba Bullæ ut
pote mixtæ odiosæ in rigore st intelligenda, quamvis Thomas
de Cœnen. et Sanchez. paritatem materiæ in lectione Librorum
prohibitorum non approbant, quia quam libet lectionem magnam
magna periculosam dicunt, quod difficile de parvula gravi
ac probabili sub peccato mortali evitando Cautum præcipue
in locis pestilentibus. ubi alias Hæreses satis notæ sunt.

6to Quenam st pœnæ Contra Hæreticos in jure latæ?

Duo pœnæ Contra Hæreticos in Jure latæ alia st Temporales,
et alia Spirituales Foram nostrum Specialiter concernentes, videlicet: 1mo Excommunicatio major etiam Bullæ Cœnæ, Si Hæresis sit

exterius

excoicus. Licet secretissime manifestata, nisi ejsd. pure mentalis, et Confessario, v. Inquisitori, aut alio amico pro remedio manifestata, v. exercitio bonorum operum, v. misione malorum, v. aliquo ex loco Solum se dicit de Haeretico. 2do Irregularitas, et inhabilitas ad offa, Dignitates, et Beneficia, quæ pœna remanent, obtenta etiam absolutione, a pœna excommunicationis donec ab Papa, v. alio habente potestatem dispensandi, fuerit. 3o Est privatio Beneficiorum antea legitime obtentorum, Sub. Sequente Sententia declaratoria, pro actuali amissione, quæ eam requiritur pro possessione beneficii. Haeretici, per aliam obtenti, Juxta devolutis, v. collationis, quod contra Capidem in Haeresim ante Sententiam potest obtineri, ni vo possessione exercui. Bord. apud Faure. 4o Est privatio Ecclesiæ Sepulturæ Ecclesiasticæ, accedente Sententia declaratoria, v. aliquis publice aliquam Religionem ejsd professus. Potest, Solus. Papa, absolvere ab Haeresi, ubi Bulla Coenæ est recepta, et qui ab eo habent potestatem.

Hinc 1o Haereticus formalis est excommunicatus ipso facto, et irregularis, inhabilis ad omnia offia. Dignitates et Beneficia, privandus per Sententiam, ni vo actu privatus beneficio, legitime possesso, et Jurisdictione, Potest tamen ante Judicis Sententiam devolutum contra ipsius beneficium v. collatio obtinere ni vo in Gallia possessio agnici, nisi accedente Sententia declaratoria criminis; 2do ni Haeresim Capsus valide absolvit, absolvit, Dispensat, modo sit tollerativus. quia excommunicatus ni tollerativus, privatur Jurisdictione, B. Jor. et Commixt.

Et possunt ab eo recipi in cadre, neque a malo ministro petiri possunt,
Non vi Si sit periculum perversionis vi ritu Hæretico ministret,
vel ab alio possint recipi. Tarr.

Q. 1. Quid est quadruplex sit Blasphemia?

R. Primo Blasfemia est contumeliosa, contra Deum facta. Que
modum maledictionis, convitii, seu contumelie, vel contra Sanctos,
aut res Sacras, que vindicative in Deum redeunt, prout
sive mentale, ore, vel signis, Spuendo, vel prendendo in Coelum, et
committitur quadrupliciter, Nempe 1m quando Deo vel Sanctis, aut
rebus Sacris negatur quod eis convenit. 2o quando eis attribuitur,
quod in conveniat, 3. quando id, quod convenit cum irrisione, aut con-
tumelie attribuitur. 4m quando creaturis attribuitur, quod Soli Deo
convenit.

2do Dividitur in Hæreticalem, que aliquem contra fidem, continet seu exercet in de-
letud, et in Simpliciter, quod nullum contra fidem continet exercet
intellectud: Hæc est quadruplex. 1m Est enunciativa, quando ad
injuriam Dei, vel Sanctor aliquid se falsum, quis dicit. 2do In-
precatoria, seu detestativa, ut precat Deus. 3 Irreidoria, seu
dehonestativa, quando Deo aliquid attribuitur ei convenientis sed
cum irrisione vel contemtu, vel Vah, qui Templum Dei destruis.
4. Invocatoria quando cum blasfemia aliquid asscribitur, ut per mille Sacra-
menta

3tio Dividitur in formalem, que cum indignatione in ipsum Deum im-
mediate, vel mediantibus Sanctis, vel cum attentione ad Dei vilipendi,
onem, et imaterialem, que Solum ore sine attentione, ad verbi
significationem, vel Dei vilipendionem, aut sine indignatione in Deum
prefertur.

Sed solum in Homines, seu bestias ut Signum ire:

Quale peccatum sit Blasfemia?

Qi 87

Blasfemia formalis cujuscunq; Speciei, qua in confessione est explicanda, gravis sit an peccatum, nullam, materia admittit partitatem, Materialis vo a peccato mortali excusari potest, si omnibus consideratis nulla de rebus prolatis Honoris Dei, v Sanctorum, aut rei Sacra diminutio apparebat: Hoc autem excusatur si verba ex eum in eo intelligendo, v profecto in ea, aliasq; circumstantiis, Dei v Sanctorum, aut Rei Sacra Dehonestationem aut contemptum continent, quamvis ex loco, v inadvertentia culpabili, a Dei contemptum effecta probata; quia in rebus Sanctis in Sacris, nec eas contemnere licet.

Hinc 1m Blasfemiam formare committunt cum indignatione in Deum aperientes, Deum injustum, v habere rerum omnium providentiam, esse nimis durum, crudelem, &c: Et quidem blasphemiam si ita esse, credant: 2da Blasfemiam solum materialem emittunt cum indignatione in Homines, v Bestias sine attentione ad vocabulorum significationem, et Dei ac Rerum Sacrarum, contemptum. graviter tamen peccant ob scandalum, v malam consuetudinem, si sit voluntaria, quam sub mortali tenentur deponere

3 Horum per se sunt Blasfemia: Sacramentum (pro) Sacramentum nec o Jesu! Jesu Deus! &c sunt tamen vana, v rece vocentialis Divini nominis usurpatio, et peccatum veniale,

Regallice: Sacre Dieu, Si Deum Sanctum, v mort Dieu, si mortem Xti intelligant, sine indignatione in Deum, et Xtum: Deus autem si Blasfemia, si maledictum Deum, mortem Divinitatis intelligant, v mortem Dei, v Xti imprecentur

4to Ita et blasphemia, si quis non animo detestandi Hyperbolem Anastasiam Suam Deam dicat, Sanctos Crispinum et Crispinianum Tutores vocet, Sectudo Scandalo, et contemptu, bene autem esset blasphemia formalis dicere, eos furcas esse Coram, et dedisse calceos pauperibus, licet ex loco dicendum, nisi dim advertentia excuset. 5to Hec sunt blasphemia imprecati. nes malo Hominibus, et Deijs facta; Si tamen mortales, si Sacro, et Desiderio damni notabilis; et Contumeliosa, cum graui irreuerentia in faciam Superiorum, et Parentum fiant.

Quæstio IV

De Spe

Q.1 Quid et quotuplex sit Spes?

Rſp. Spes definitur Virtus Theologica, per quam certa cum fiducia beatitudinem æternam, et media illius consequenda, a Deo expectamus. Dividitur in Habitualem, quo et illa habitus Spei adeo infusus, et in Actualem, qua et actus, quo voluntas cum habitu Spei, et gratia actualis certa cum fiducia expectat æternam beatitudinem; Et informatam, quæ iuncta et cum Caritate, vel in informem, quæ reperitur in Homine Charitate destituto.

Q.2 Quodnam sit obiectum materiale, et formale Spei?

Dico Obiectum Spei materiale Spei primarium est, Beatitudo nostra tam obiectiua, quam formalis; Dei et Deus possidendus. Et Secundarium sunt Beatitudinis media, ut gratia, virtutes &c. Obiectum vero formale primarium et bonitas Dei, relative ad nos, id est Deus, ut Summum Bonum nostrum amabile, amore

Concipis

Concupiscentia. Spes naturalis, et secundarium Omnipotentia Dei, auxiliatrix ob merita Xti Nobis promissa; quia Spes primario nos inclinat in Deum possidendum, et secundario media deliberanda, et ratio formalis est; quia nobis infinite bonus est, et media ad Ipsum possidendum præmisit.

An Spes sit distincta a fide et Charitate, an sit infallibilis et inquibus ex peccatis?

Dico Spes est realiter distincta a fide, et Caritate; quia diversum habet objectum formale: Et est certa ex parte Dei promittentis, qui in suis promissis; et infallibilis, in certa non, ex parte nostri, quia media Salutis Spe negligimus, vel debite, et exporrigimus. 1m In omnibus Justis viatoribus quamvis Charitate perfectione præditis; quia Deum profidere desiderant; et expectant, licet eum perfectissime ament; 2do In peccatoribus, dummodo non desperaverint. 3o In animabus purgatorii; quia secundarium Sperant. 4o In Beatis; quia Sperant corporis gloriam, et in Christo, quia resurrectionem omnium, et gloriam inde accidentalem Sperat; Non vero in Hæreticis, ac infidelibus, qui a fide, tanquam fundamento Spei carent; ac in desperatis, et damnatis; quia Habitum Spei amiserunt.

Quando Spes sit necessaria, et obliget?

Dico Actus Spei ad Justificationem est necessarius necessitate medii, et præcepti per se omnes adultos obligantis; 1m quando usum rationis attigerunt, et de Spei necessitate cogitant. 2do In gravi tentatione contra Spem: et in gravi periculo vito. 4. Quando quis in desperationem, vel præsumptionem lapsus est.

5 aliquoties, v. ut alii Sanctus volunt, sepius meritat: per accidens vo obligat cum exprecepto alius virtutum, actu sunt eliciendi, qui necessario actum Spei, presupponunt, ut. oratio Justificatis, receptis Sacramentorum Sanctificatis Dominicis. ac festis per orationem, Missam &c precipitum autem negativum obligat semper; quia nunquam desperare licet:

§ 5. Quonam sint vitia Spei opposita?

Dico duo sunt vitia Spei opposita, desperatio, per defectum, quae voluntaria diffidentia, assequendi beatitudinem, et optinendi media ad illam assequendam; Et presumtio, per excessum, qua ex tenuitate beatitudinis, et mediorum ad eam assequendam expectatio, quae fieri solet tripliciter, 1o Viribus Naturae, ut pelagiani, 2do Meritis operibus, ut Lutherani; 3o Sub Spe Dei misericordiae peccando, v. penitentia usq in finem vitae differendo, ut mali Christiani.

§ 6o. Qualia desperatio, et presumtio, sint peccata, et quorum earum Causae, et media?

Dico. Desperatio, ac presumtio gravia maxime sunt peccata, misericordiae, et veritati contraria, maiora ex his mittentur, nisi inquietudam Cadibus, de aliquibus vitae peccatis desperando, v. de quibusdam bonis meis presumendo. Causa desperationis est Luxuria et Acedia: presumtionis vo Superbia, et Sope ignorantia, debilis fides, v. illius Cautela; remedia vo fervor mediocris, Humilitas, frena promissorum fidelis. Gravitas Contra Spem peccant. Dona temperatia

atend

aterna beatitudini præferendo, finem suum ultimum in ea ponendo, perpetuo in hac vita manere, vel nunquam fuisse, vel omnibilem expendere; vel de beatitudine aterna, de Dei auxilio, peccatum venia desperantes, et sic alia inexcusabilia excedant Homines simul committendo. 2do Aternam beatitudinem divinæ bonitatis opperiendo, vel sola fide sperando, et sic ita excedant Homines committendo. 3to Spe misericordiæ peccando, vel in peccatis perseverando. 4to Venialiter saltem peccando, in vana locutione, detractione, et puerilem inanitate, vel in ordinata tristitia, oratione, vel alia bona opera omittendo, vel venialia ob spem venia facile optinenda committendo.

Quæstio V.

De Charitate Dei et Proximi.

Quid et quotuplex sit Charitas?

Ad Charitas ingenere, est voluntas boni alicui, alias naturalis, qua provenit ex motivo Naturali, alia Supernaturalis, qua Deus ex motivo Supernaturali diligitur alias effectiva, seu in efficax, quæ consistit in solo affectu inefficaci, et complacentia de summa Dei bonitate. Alia effectiva et efficax, quæ simul includit voluntatem efficacem implendi Dei voluntatem, omnia ipsius mandata. Alia concupiscentiæ, qua Deus diligitur propter nos tel finem, qui est infinitum bonum, et beatitudo nostra. Alia amicitiæ seu benevolentiæ vel exercitæ Charitatis, qua Deus super omnia diligitur, propter ipse ut finem prout in se Summe bonus est.

Alia intensive Summa qua Summo ardore, et Conatu in Deum tenditur. Alia appreciative Summa, qua Deum omnibus anteponit: Alia objective Summa, qua Deus majus bonum, quam Creatura volumus; Alia Habitualis, qua ipse habitus Charitatis a Deo infunditur, et a persona Spiritus Sancti distinctus. Alia actualis, qd actus amoris benevolentiæ, ac amicitiæ, qua Deus super omnia diligitur, propter se, et proximus sicut nos propter Deum; Beleth cum aliis, cum sola gratia actuali operatore eliciente actum Charitatis, v contritione, qua justificatur, et habitus Charitatis denuo infunditur.

2de = Quando Scriptura definitur Charitas, et quas habere debeat conditiones?

Pro Charitas Sta Scripta definitur virtus Theologica, a Deo infusa, qua Deum super omnia diligimus propter se ipsum ut Summum bonum, et proximum sicut nos propter Deum. dicit, esse 1m efficax, 2 gratuita, propter Deum, ut Summum in se bonum. 3 Super omnia, et saltem appreciative et objective Summa, ita ut potius quis velit omnia perdere, quam peccare graviter v leviter, saltem ad Sil. perfecta Sf. cum aliquo intensionis gradu; quia tenemur Deum diligere ex totis viribus, et ex tota fortitudine, et sine aliquo intensionis gradu v pt appreciative super omnia amare.

3io = Quidnam Sit objectum materiale, et formale Charitatis?

Pro Objectum Charitatis Dei, materiale proximum, et primarium ipse Deus. Secundarium vo proximus, sub quo nomine nos ipsi, et Juxta S. Augus. etiam Judei, Pagani, Arrii, et Inimici comprehenduntur, etiam ani

anima in purgatorio, Beati, Angeli, ac Ipse Xtus et homo, a
liog Creatore, etiam rationales, quia Deus primario, et ppter
se amatur; alia autem omnia propter Deum, quatenus Dei
Imago, et bonitas in eis relucet, et quatenus sunt res sui amici,
et ad ejus gloriam ordinata: Non vo animæ damnatæ, nec
Dæmones, quia Dei Imago in eis pro semper est fœdata, et non nisi
amore naturali, et ratione naturæ diligi possunt. Objectum formale
Charitatis Dei est bonitas Dei absoluta; quia Deus, et Creatura
ppter Dei bonitatem, quia in ipsis relucet, amantur, et ideo ultimus
Charitatis Dei, et prosm idem est habitus in via, et in patria, et
Idem Specie actus. quia idem est, ultimus objectum formale.

Quænam sit necessitas et obligatio Charitatis?

Dico Charitas habitualis a Deo infusa omnibus parvulis, et adultis
est necessaria necessitate medii ad salutem; quia sine illius infu
sione nec peccatum originale, nec personale mortale
remittitur: Actus vo Charitatis Dei interne, et formaliter
eliciendi grave, ac Speciale est Dei præceptum, ab alius ppter
distinctum, Matthæi 22: quo Deus diligitur, 1m Super omnia,
cum omnibus rebus præponendo, 2do effective, sibi de summa
Dei bonitate, complacendo, et volendo ipsi omne bonum. 3o effec
tive servando omnia ejus mandata. et gratuito propter se ipsum,
ut est in se Summum bonum; Non tamen obligat semper, et pro
semper, ut est affirmativum, ita et omnia opera nostra, quæ in Ch.
Charitate fiunt, peccata sunt, ut patet ex definitione damnatione
48va Prop. et 49. Quesnelli; obligat autem per se 1m

1° quam primum quis usum rationis attigerit, et de obligatione se ad finem ultimum suum convertendi, Deum, diligendi cogitet. 2do in probabili mortis periculo, etiam si Sacramenta quis recipiat, 3° quando ad vincendam gravem tentationem actus Charitatis Dei judicatur necessarius. Hinc sequitur 1° Nos teneri ex Praecepto Divino, et Naturae ipsa lege, quae praeceptum Charitatis Dei, et proximi obligare in articulo mortis, vel semel in vita, vel singulis quinquennalibus, vel quando Justificare tenemur, ab Alexandro 7° et Innocentio 11° damnatum est: Secundus vero obligat 1° quando quis per actum Charitatis, vel Contritionis Justificare tenetur. Nimirum, si conscius sit gravis peccati, et copiam Confessarii non habeat, Sacramenta recipere, vel administrare tenetur. 2do quoties Deum blasphemia, vel gravi scelere offendi videmus, quia de eo non solum non gaudere licet, sed de Dei injuria dolere, et secta exemplum Davidis tales ecce nos zelus facere debet. quod effectus Charitatis; 3° quoties per se obligat actus Dominica, vel auditio Missae, quia actus dominica recte dicta actus fidei Spei et Charitatis Dei, et proximi perfectissime continet, Beatus Augustinus ait, per illam enim petimus Deum Deo, nempe: Sanctificetur Nomen tuum. fiat voluntas tua, et Proximo, adveniat Regnum tuum, panem nostrum, diurnum, remissionem peccatorum, liberationem a tentatione, et omni malo, et quae petimus etiam credimus, et speramus; nec Missa recte audiretur nisi quis vel ad alios mysteria excedat, illius effectus Spei, et Boni Dei, et proximi, per illam intentum saltem in actu exercite velit;

Finis

Hinc Contra praeceptum Charitatis Dei, graviter peccant. 1° obligati, omnem potè agnoscentes, non, vt in quando tenentur, actum Charitatis Dei eliciendes, vt solum ore, et vt corde Deum sincere amantes. 2° Plusimi, aliaque grandia scelera videntes committi, id sunt offensio Dei, de iis gaudentes, vt ea, si possint non impedientes Correctione fraterna, vt aliis mediis ex obligatione adhibendis. 3 Parentes, Parochi, Magistri Suos suae Spirituali curae commissos. atenere atate praecipue cum ad usum rationis pervenerint, de actibus Charitatis Dei sicut et fidei, et spei eliciendis, vt instruendos; attamen non scrupulosè gentes cum, qui se hanc obligationem ignorare dicunt; quia Symbolum saepe recitando, festa Dominica Baptismi, aliosque Missae recitando, Orationem Dominicam recitè dicendo ad Confessionem, et ad communionem se praeparando, potius nosci, quam Deum offendere, saepe sibi proponendo Hos actus fidei, spei, et Charitatis necessarios eliciuntur, censentur satisfacere in actu excercito: Cum autem haec et ipsi actus fidei, spei, et Charitatis saepe solum ore, et distracte fiant, ab illos audiendos, ac docendos, et praecipue in Dictandi Domicis, ac festivis, imo quotidie eliciendos, monendi sunt, quia parum vel nullos eliciunt, cum magno merito.

Quando, et quoties proximus sit diligendus?

Dico Patres etiam aliud Speciale, praeceptum, diligendi proximum, sicut se ipsum, vt solum acta eliciens, sed etiam formali, et interna benevolentiae 1° affectiue

volendo ei bonum.

2do Effective ei succurendo in necessitate, cum supportando in infirmitate, male ei optando, pro eo orando. 3 gratuita propter Deum; per solum enim actum externum præceptorum fieri, ne teneamur proximum diligere actu interno, ac formali, damnatum est ab Innocentio 11o quoties autem per se obligat, in adeo constat, cum simile sit præceptorum Charitatis Dei, et sine seriem esse nequeant, vt docet S. Augus. etiam toties per se obligare videtur: Bene accidens vt obligat 1o dum urget gravis vel tentatio, quo absq actu dilectionis proximi superari nequit. 2do Cum possumus ac tenemur proximo in aliqua necessitate corporali, v spirituali, subvenire, ejus onera portare, graves injurias in bonis corporis, v animi, fama ac fortuna sine gravi nostro incommodo avertere; v quoties obligat oratio Dominica, in qua bona, quæ nobis petimus, et proximo sunt petenda, quo sine scrupulo Charitatis interna, saltem tacita simplex, v pia nec utilitas fiunt:

Hinc Graviter peccant contra præceptum Charitatis proximi, 1o Rec. v non quando tenentur, eliciendo actum Charitatis internum, v solum ore, v volendo ei in corde bonum, v in necessitate eis non succurrendo, de superfluis, v eam de necessariis pro qualitate necessitatis. ~~de qua infra~~, v etiam cum periculo proprie vitæ in extrema v externa Salutis necessitate. 2do Nisi impedientes mala proximi, bona ipsius fama, v fortunæ defendendo. Si sine gravi incommodo possint.

Q. Q.

Quinquam ꝑ non quando tenetur pro proximo oratus. Et cauendum tamen sepe ne attende excitantis occasionem p̃ quam actus dilectus proximi dicitur etiam volendo ei bona, quę in eo nobis petimus.

Quomodo teneamur diligere inimicos?

Dico. Eodem charitatis precepto tenemur diligere inimicos ipsos p̃ offendam excedere remittere ac vindictę affectum deponendo, volendo eis bona, auertendo mala, succurendo in necessitate proximum. Communia dilectionis exhibendo quę alijs quidem tenentibus possemus exhibere solemnes; Specialia vero regulariter exhibere non tenemur; possunt vt simul visitare, familiariter loqui, ad mensam inuitare & nisi illis omissis oriretur scandalum, vel si inimicus p̃ Specialia amicitiae signa deberet, similibus correspondere oporteat, vel si spiritualis, vel corporalis necessitas. Specialia exigatur. exigeret, vel si antea talia solebamus exhibere, non ꝑ futura, et nos pejorem redderemus probabiliter credantur, Si petendo veniam vel reconciliationem ab eo, qui primus, vel grauius fuit offendens; si equaliter, alter teneatur; vel si offendens leso sit valde dignior & alia reconciliationis media adhibere tenetur, familiariter cum eo agendo, Specialibus cum honorando; ꝑ ff. petitam veniam ex corde concedendo, et condonationis signa exhibendo, nisi esset superior, quia in ea, et alia dilectionis, vel amicitiae signa ob correctionem, et alia exemplum poterit deficere, modo in corde dimittat, vel tenetur quis actionem injuriarum remittere secluda vindicta, nisi oblata satisfactione Judicio prudentum sufficienter quam acceptare teneatur, nisi sit reipublicę obnoxius.

1° Inimicia absq; Iuridica Satisfactione n̄ poßet deleri

Hinc grauiter peccat contra Charitatem Inimicus debitam 1ª
offendam n̄ excedere diuittend, sed grauem diu ꝟ vindicta affectum
retinend. 2° Cum n̄, et alios ejusdem conditionis. actu interno
amand quando obligat ppetuo. prand obligare videtur post grave
odium. 3ª gratia ei volend mala, ꝟ deo, aut ab hominibus
ei expetand. 4ª de ejus Calamitate gaudend; ꝟ de prosperitate
ejus dolend; gratia ejus mala n̄ impedicend. 5ª Si sine gravi in
comodo possit; n̄ necessitate ei n̄ succurend. 6ª primicum ab
oratione, ꝟ elemosinis, aut venditione mercium excludend.
7ª Non salutand ex gravi odio, quem antea salutate confessi.
ꝟ alia signa, communia dilectionis vgand; Secus, si ex animo
ad veritate, ꝟ caritate, ꝟ ejusto animi dolore fieret, ꝟ alios
talia signa, n̄ exhibuisset. 8ª Salutanten n̄ ressalutand; ꝟ vel
alia signa etiam particularia dilectionis n̄ exhibend, n̄ visitare,
familiariter colloqui, invitare ad prandium &c. Si scandalum ex
eorum amicitia Reipue, et inter fratres. Socios. parentes,
Cognatos, ꝟ retinet inter Religiosos ejusdem ordinis et Conventus.
sante alii poßet, Si sibi obleuet Reipa n̄ loquenten ꝟ de non
salutantes, ꝟ specialia primo exhibenti n̄ ~~de alii~~ ~~eadem~~.
Correspondented. ꝟ Si inimicus sine illis ingravi ira maiorem ꝟ
ingravibus peccatis monstrum esset, aquibus per signa particula-
ria efferi libeandus probabiliter creditur Secus Si inde pejor fieret.
8ª Invitatus ad prandium ab inimicum etiam inimicum comparere volens
nisi obstet, quas timet ꝟ alia Justa Causa fias.

J. Q.ª

9no non concedend veniae debitae petitam, & signa condonationis regard.
Nisi esset ms Superior ob correctionem et aliorum exemplum. V. Non
acceptans Satisfactionem praedictam Judicio sufficientem, ne esset
pessima Reipublica, & Lama sine Succidia Satisfactione lesa manserit.
10. Non petens veniam, & reconciliationem, si prend, & gradus, &
aequaliter offendit. & agressor fuerit, alius post gravem offen-
sionem remedium debiti non posse non debeat; etiam si ipse prae-
gnior, si injuria sit valde gravis. Excusantur tu a venia peti-
cione. E si aequivalens Satisfactio per se, & per alium, & reconcilia-
tio jam sit facta. 2do Si non prosubrea, & obstinata credatur.
3tio Si offendens sit multo Superior nisi injuria esset valde gravis;
alias tu media reconciliationis debitae teneatur, humaniter cum lab-
tore, familiariter cum eo agendo. &c. 4. Si injuria sibi mortem
facto sit compensatis, reconciliatio tamen teneatur. 5o quando offen-
sus & absens, et nec per se, nec per alium potest commode,
6. quando prudenter praesumitur cessum, & correspondisse.
ut quando nondum tantum spatium temporis interceptit, ut ex-
sit prudentum Judicio sit speranda; nec statim post offendam
ad veniam petendam coarctandi sunt. Jubetur respectu Parentum
subditi, Respectu Superiorum, Mores respectu vicorum, Servi
respectu Dominorum frequentius & petendam veniam obligandi
sunt. licet de praedictis alias saepe excidantur. Haec motus
orti in parte inferiori dominis, sine consensu voluntatis,
& dolor de gravi injuria illata apparente inimico denuo
exagerat. impediunt absolutionem, dum moveret, et corde
conjoret.

2 q. Quinam sit ordo Charitatis Pri et proximi servandus?

Prono 1o Duplex est in exercitio Charitatis ordo, videlicet affectionis, qui petitur a dignitate, v bonitate objecti; et Subventionis, seu beneficii, qui petitur v ex indigentia personæ, habita tamen ratione, ne conjunctiones, pacta sanguinis, amicitiam, Religionem.

2do Necessitas proximi alia est spiritualis, alia corporalis.

Necessitas spiritualis Triplex est; 1o Est extrema, in qua absque sine auxilio in æternum est perituri, vel Infans sine baptismo moreturus. 2o in quaquidem absolute, qui salvari potest alio alterius ope, sed cum magna difficultate, vel Contritionem sine Confessione pro Contritionem ipse valde difficilem. 3o Communis, in qua absq auxilio alterius quis salvari potest et sine gravi difficultate, vel in communi peccandi occasione constitutus.

3o Necessitas Corporalis etiam Triplex est, 1o Extrema, in qua vita absolute sine alterius ope in potest salvari. 2do gravis, in qua absolute, sed magna difficultate salvatur. 3o Communis, in qua vita sine magna, attamen cum aliqua difficultate servatur. His notatis.

Sua Ordine affectionis diligendus est 1o Deus super omnia, quia super omnia bonus est. 2o Creaturæ præcelsis sanctioribus, quia a Deo et conjunctiores, et anima plus quam Corpus, quia ipsa est melior. 3o æquales, v quorum ignoratur in æqualitas, æqualiter, quia æstimantur pares in bonitate.

Ordine ad Subventionis, tenetur quis diligere se ex plus quam proximum in ordine bonorum generis, quod bona spiritualia, et corporalia necessaria, quae sibi praecipue servare, et vita quia Caritas bene ordinata incipit a se ipso, nisi bonum commune reipublicae exigat, ut vita privata pro republica, pro vita Christi exponatur; in diversis autem bonis generis tenetur quis vitam suam temporalem ponere pro spiritualibus proximi. 1° In extrema necessitate spirituali constituti, quia Joannis 15 ait Xtus: Hoc est praeceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. 2do pro constituto in gravi necessitate spirituali subditus proprius Pastor quod Sacramenta absolute necessaria administrare etiam extremam unctionem, si in peccato recipere poenitentia Sacramentum, quia Joannis 10e Bonus pastor animam suam dat pro ovibus. Aliter vero si pastor saltem cum gravi damno temporali sane: in communi fungere nullus tenetur succurrere cum periculo vitae, vel gravi bonorum Jacturae, quia est plane voluntaria, nec difficilis; tenetur tamen ad id pro damno vel exiguo: quia mandavit Deus cuique de proximo suo Eccli 17. Quando autem plures sunt aequaliter necessitate, et non omnibus succurrere possimus, extraneis praeferendi conjuncti sanguine amicitia, Religione. Inter gradum conjunctionis, S. Augustin, in necessitate inaequali extraneis in gravi praferendus et proximior in communi constitutio, S. Thomas. Et in necessitate gravi spirituali

Constitutus constanzonico mixtecepetete gravi corporali quia indignitia
spiritualis boni & alterius damnis.

Hinc 1m non licet peccare venialiter, nec se exponere occasioni proxime
peccandi pro vitanda salute proximi etiam eterna. Hec dicente tibi
infore mortem; dando se precipitem in aquam sine spe evadendi.
ut Baptizet infantem aqua supervenientem, nec medicinal pati
sectionem ob imperitiam Chirurgi, v. ppriam infirmitatem, spe
probabili sue in calamitatis destitutam, ut infans perveniat ad
Baptismum; bene autem cum spe probabili vite servanda;
nec licet relinquere Tabulam se projiciendo in mare, ut proximus
per illam salvetur, nec exponere se periculo certe vite, ut liber
et proximus ab incerto, nec si moriendo, eterna se exponeret
damnationi, v. rei publice, aut ppria familie valde espet necessa-
rius; nec pro evitando gravi peccato proximi, v. lapsi in Hæresim,
quia datur locus penitentie. Hec si auxilium non judicatur proba-
biliter pro futurum, v. si aliud velit, et possit succurrere, sic nulla
tenetur pro conversione infidelium vel ad Judæos, quia jam alibi
sunt. Licet tu morereris probabile morbi periculum, ut eripiatur
proximus acerbissimo, accipere mortem ab injusto invasore.
quem propet occidere ut eternam exigiatur damnationi; ppriam
amittere vitam, ex motivo gratitudinis pro salvanda vita Patris,
alterius Amici. 2do Tenetur subditus exponere vitam pro vita
Rpis. et patius ipsi. quam ppria Patris in extrema necessitate
succurrere.

Bellum Legna: Miles pro republica, quilibet pro infante fidelis, Sine baptismo absq; hoc auxilio moriturus; pro obsio, v prodor, miente, v rationis usum recens, adepto in peccato mortali; Sine Contritione ob ignorantiam moriturus; Non vo pro sufficiente de Contritione eliciendo instructo, quamvis ei ob pravam consuetud, nem esset valde difficile, nisi esset mediat ppius pastor, teneat tu etiam alu: succurere cum gravi damno, non vo cum vita periculo; posset etiam agressus defendere defendere se defendere, quamvis agressor sit in extremo vitae salutis periculo, ut dicetur infra, Tractatu 6. Quaest. 9a. Quaeritur 2do. Hinc 1o. quia periculum qui incurrit ex voluntaria vo mera vis malicia, et nec ppria salus est certa. 2o. Tenetur extra matrimonium praegnans in Statu mortis cum ppno foetu sectura. declarare ho men in praegnationis pro salute infantis; obstetrix saga extremum subire supplicium ut ab aeterna damnatione exciperet in Homine Daemonis et sine forma baptismi a se baptisatos, si non alius hos scelerus reparandi via appareat. 3o. in necessitate extrema sub peccato gravi, parentes debent pro pueri omnibus; in gravi vo uxor liberis. et Parentibus, Pater Matri, uxor filius, filii fratribus, fratres Cognatis, per accidens tamen potest Mater bona praferi Patri, saltem sine peccato mortali; et potius Patri, et filius Carnalibus, quam spiritualibus Succurendum, S. Thom. in comuni vo potius spiritualibus Benefactoribus Pastor tenetur potius gregi, et civibus suis, quam Parentibus, ac Cognatis sub cura alterius degentibus in extrema necessitate

succurere

quia simul cum justitia semetur

Q. 8ª Quid sint Opera Misericordiæ et quid sit Correctio fraterna?

R. 1º Misericordia est alicui miseriæ efficax compassio. Opera misericordiæ sunt 14. quæ quædam sunt corporalia, aliæ spiritualia his versibus continetur.

Visito, Poto, Cibo, Redimo, Tego, Colligo, Condo.

Condole corpore, Dolore, Remitte, fer, ora:

Interque correctio fraterna, et decimaoctava Specialiter sit observanda.

2º Correctio seu correptio est triplex: Juridica, Paterna, et Fraterna. Juridica est actus Justitiæ, vindicativus vel matus, in Salutem delinquentis, et etiam in quod castigationem ad bonum Commune, et aliorum terrorem: Paterna est actus authoritatis, quo Superior absq; forma juris exigit delinquentem, ut emendetur, et tollatur scandalum. Fraterna est actus misericordiæ, quo quis maximam partem Salutaris a peccato revocat et retinetur.

Q. 9ª Qualis sit fra Correctionis fraterna obligatio, et quæ nam sint causæ excusantes? 2

Rco. Grave est præceptum tam naturale, quam Divinum fraternæ correctionis, obligans omnes, maxime vero Superiores, ratione curæ subditis debitæ, etiam si ex provocatio, etiam manifestis peccatis, quibus inde timeatur malum, obligat etiam subditos ex respectu suos Superiorem cum debita tamen reverentia; etiam recusando in faciem juxta exemplum S. Pauli. necessitate ita exigente pro spirituali alterius ruina præcavenda, etiam cum periculo vitæ in extrema Salutis æterna necessitate, Et in gravi saltem Pastores, aliis vero cum aliquo in ordine ad gravi fama, ac bonor damno, ita Tamburet, et alii.

Non tamen obligat, 1° si non probabiliter constet de peccato mortali commisso, v proxime committendo, nec teneatur prælatus inquirere bene an subditus si dubium aut suspitio appareat. 2° si constet, jam se corrigisse, v sua sponte emendatum iri; v ab alio magis idoneo, vg. superiore probabiliter esse corrigendum. 3° si non sit probabilis emendatio mis spes; quia consuetudine v contenta peccandi, nisi correctio esset necessaria pro avertenda spirituali proximæ ruina, vgravi Dei, aut Religionis irreverentia, aut damno proximi, v si esset in articulo mortis. Sufficit dubia emendationis spes. 4° spectetur tempus opportunius ex parte sui v delinquentis, pt differri. 5 si sine gravi suo incommodo, v damno fieri nequeat; non tn potest omitti, ob delinquentis tristitiam levemve iram. 6to si materiam sit levis, nisi sit superiori qui etiam venialia subditorum corrigere tenetur, si graviter lædant Regularitatem, vel si nimis frequenter fiant; imo etiam privati, si probabiliter in grave reducant peccatum, v grave communitati, v delinquenti damnum, aut dedecus evadant.

H.S.C. Graviter peccat 1° opportunam fratrem emendandi occasionem sponte ac scienter evadi sinens, v zelo nimis indiscreto corripiendo in gravissima peccata scienter præcipitans. 2do Detrahentem, impudicum, blasphemum, &c. non admonens v saltem facie tristi deserpandi. 3° Pastor non docens ex gravantia culpabili peccantes, etiam n præviderit fructum; quia tenetur ex officio, v alius quivis n monens volentem vel contrahere matrimonium cum impedimento dirimente, etiam invincibiliter ignoto.

v aliam legem humanam aut Divinam transgredi paratum? 4° Magistratus Communitatis, v primo novos n corrigiendo. 5. Superior providens ex non emendata etiam levi Regularum, aut Selentia n. frequenti transgressione notabilem regularitatis diminutionem, v pias Constitutionum abalitionem; v n inquirens. Subditorum delicta, de quibus merito dubitat, v suspicatur, illa corrigendo provident protinum ex clari n vino excessu, furto, aliove venali aut correctione injuria probabiliter lapsurum, v grave scandalum eventurum, et n timendum. Et quando tn a mortali materia levitas, inadvertentia timor, v cupiditas, et ait S. Thom. modum aptum corrigendi, verba quo sale sapientiae condita, delinquentis praesentia praecludendo, et quam provehentius correctio fraterna differatur, donec sermone idoneo, animis utrinq. placatis utiliter fiat.

2/11. Quisnam ordo in correctione fraterna sit servandus, et quando delictum immediate ad Superiorem possit deferri?

Dico. In correctione fraterna gravi sub peccato observari debet ordo a Sto. Matthei Cap. 18. praescriptus, videlicet. 1° Si autem peccaverit in te frater tuus. vade et corripe eum inter te, et ipsum solum. 2° Si autem n audierit, adhibe tecum adhuc unum, v duos, primum confessarium et alium prudentem. 3° quod si n audierit eos. dic Ecclesiae, idest Superiori; attamen peccatum proximi immediate deferendum est Superiori. 1° Si sit publicum, et notum majori parti, vicinia, v Communitatis, v sit in via sit deveniendo publicum;

sit tamen privata correctione delinquens emendari, et scandalum reparari possit, vel deferendum ad Superiorem, nisi Superior qui sub habet Judicandi de publicis, denuntiationem exigat.

2° Quando Crimen, etsi occultum, vergit in grave detrimentum corporale, vel Spirituale proximi, nisi certa spes malum alterius secreta correctione possit impediri. 3° Quando correctio privata merito judicatur insufficax. 4° Si satisfactionem debitam denegat. 5° Si esset Juri suo absq; alterius detrimento. Non potest quis Superiorem ex notitia per Paternam denuntiationem acceptam Judicialiter procedere, nisi patrono correctus rebellem se exhibeat; Et antequam Patrono denuncet, debet veritate prudenter inquirere oportet.

III. Gravitas peccati est deferendi ad Superiorem grave delictum, quod privata correctione potuisset, ac debuisset emendari. Non vero peccat immediate ad Superiorem deferens peccatum publicum, vel occultum, vergens in detrimentum proximi, ut arte Magica, ac maleficio proximo nocentis, adulteratis, prodictionem Patriæ meditantis, errores contra fidem disseminantis, in Confessione solicitantis, facto, rapina damnum proximo inferentis, vel peccato carnis ex malitia commisso, Religionem suam prostituentis; quia mora denuntiationis in similibus crimi-nibus est periculosa, et correctus fraterna solum cautiores, vel meliores fieri solet. 2do Peccat deferendo ad Superiorem peccata excusabilia, vel commuta, aut pertinacia commissa.

ut hæresis &c quia secreta & meritò ñd, ñ spel pro futura.

Q. II = Quonam sit corporalis Eleemosina obligatio?

Rſ. Prænot. Eleemosina stricte sumpta ſt opus misericordiæ, quo datur aliquid indigenti ex compassione propter Deum.

2do = Indigentia, seu necessitas proximi ſt triplex: 1ma ſt extrema, quando ſt in periculo mortis, morbi seu vulneris inevitabilis. 2da = gravis, quando sine Eleemosina e statu caderet, v. g. in aliud malum grave morale tamen minus, ut notabilis morbi, amentiæ, captivitatis, infamiæ, amissionis Dignitatis &c & communis, in qua sunt pauperes ordinarii: constituti.

3o = Bona eam ſt triplicis generis. 1ma = generis ſt bona vitæ absolute necessaria. Sine quibus homo &c, et suos statu requisit. 2da = sunt necessaria statui, sine quibus decentia status ñ pt conservari; 3tia = sunt superflua, quo nec vitæ, nec statui ſt necessaria.

His notatis.

Dico. Datur grave, tam naturale, quam Divinum faciendo eleemosinæ præceptum 1ma = quidem in extrema necessitate, constitutus ex bonis vitæ superfluis, et decentiæ propriæ status. necessariis; ñ tamen cum tanto sui status, aut familiæ subversione, detrimento, damno notabili, quod postea restituendum, ñ satisfacit præcepto, nisi res ipsa usu ſt consumptibilis, ut equus fugiendum, v. alibi bona, v. certam eorum spem haberet. 2da = in gravi necessitate existenti, ex bonis propriis statui superfluis, v. in ñ habeat sufficientia, etiam ex necessariis ad aliqualem status propriæ decentiam, nisi forte ex propria malicia, seu culpa orta sit. Non tamen cum enormi ejus lesione ex

3.

D ni communi necessitate et superfluis vitæ ac Statui; n tamen tenetur ad omnia ipsis distribuenda, nisi esset beneficiatus; quia pauperes communes a multis juvari solent. potest q et illis ad alterum assendere Statum, si illo sit dignus nec ambitione fiat, paupertatis necessitas subleuetur: Nec teneture quis mendicare pauperes. Sed sufficiis secundum subvenire nisi esset beneficiatus, Rabbor, v Presbiter, aut hanc pestis, secluso tamen infectionis periculo; Ratio horum omnium est, quia quilibet in necessitate ita rationabiliter velit amari, et juvari. Illa autem eleemosina debite fiat, debet esse 1a Justa, id est ex bonis propriis. 2da Discreta, juxta indigentis exigentiam, propinquitatem, et meritum; Non tamen severiori examine discutiendum, An vere sint pauperes, nec impius negenda; 3a Liberalis juxta cujusvis Statum. 4 Hilaris. 5 Humilis. 6 Urbana sine aspernitate, et contemptu.

H.I.H.C Mortaliter peccat Dives cujus pauperis extrema necessitate præsentia probabilia, et evidentia, ut id testimonium Parochi, aut [illegible], v duorum fide dignorum de vicino, et certa scientia constantiam, ei n subveniens, etiam ex bonis ad Status decentiam necessarios, diminuendo Status splendorem, familiarum, numerum, vestium, et domorum ornatum; non tenetur tamen solis pauperis dictis sæpe de veritate suspectis credere, nec voluntariis pauperibus ex voluntate victuris, sed otiu, sectantibus. 2 Omnes pauperes repellend. vitia maxime tribuens, ut si omnes diversi habita ratione quantitatis. Super

superfluerum similiter facerent communibus pauperibus, necessaria sustentatio notabiliter deficeret. 3° tempore necessitatis frumentum & vina vendunt et proximum in gravi relinquentes necessitate. 4 Magistratus pauperes peregrinos omnino repellentes, qua sepe in patria commorare requerunt, et ubi repulsi sine elemosina fame perire deberent. 5 Servi Ancille, Ministratores subditi. filii familiae Religiosi Notabiles faciuntes Elemosinas erroneis quorum liberam non habent Administrationem 6° Nam dant furto & non sua invite aquisitap pauperi. cum scias & scire possis proximi Dominus. 7° Se pauperes simulantes, cum in sui, & extremam necessitatem fingentes. teneantur ad restitutionem, non eo suam paupertatem solum exagerantes.

Quaestio 6ta

De Peccatis Charitati Dei ac proximi oppositis.

Quamvis omnia peccata Charitati Dei opponantur specialiter tamen Charitati Dei opponitur, odium Dei et aversio Charitati vero proximi, invidia contentio, discordia Schisma, bellum injustum, Rixa, Seditio, et Scandalum: hic de odio Dei et proximi, de bello Schismate, et Scandalo agendum de aliis alibi.

2° Quid sit odium et quale peccatum? R. odium est actus voluntatis, objectum aversantis, et est displicentia ppter inimicitia quo alteri malum volumus quatenus est malum et abominabile

abominationis, quo voluntas aliquis, ut sibi incommodum aversatur,
Jam dico odium Dei & peccatum omnium gravissimum, nullam
materiæ parvitatem admittens. Odium vero proximi, &
1m grave peccatum Si grave malum proximo serio velimus,
v etiam leve v grave n serio, attamen cum gravi scandalo,
aut gravi irreverentia mi faciam mi peccamus. 2do & autem
veniale. Si ex levi displicentia leve malum, v grave, sed non
serio. v Salum creaturis irrationabilibus Optamus.
3tio Est nullum peccatum si non personam sed ejus vitia
averseamur, v hoc malum ipsius conversionem, aliquam
Salutem velimus, quia odium primo modo gravibus, 2do
modo leviter. et 3o modo neutiquam Charitati opponitur.
H. Hic gravissime peccat se contristans de Dei bono,
de ejus offensa gaudens, cupiens Deum n esse, v nonesse sed,
tum, aut Omnipotentem, ne peccata punire possit, 2do gravite
peccat sibi v proximo serio mortem ut Demonem velens
vel creaturis irrationabilibus bestiis &c quatenus proximo
damnum Notabile inde evenit, etiam si ira finit. et
transacta ira doleat, modo in ira serio, ac deliberate
malum voluerit, 3o maledicendo vento pluviis &c. ut si
adeo cum impietate in Deum indignatione essq species
Blasphemiæ. 4to Imprecemur proximo malum grave quamvis
n serio, attamen cum scandalo alios præcipue infantes
suo exemplo easdem imprecationes docendo v leve attamen

Contumeli-

Contumeliose parcere singularis venerationis, ut parentibus, et superioribus in faciem imprecando. 5 graviter v leviter. peccat pro majori v minori gravitate affectus, religua vide de peccatis

Q. 2. Quid sit Bellum et quotuplex? Bellum est publica armorum contra exteraneos assumptio Rei publicæ tuendo gratia, aliud est offensivum quo factis oppugnatur compensationis optinendæ aut Injurio vindicandæ causa, aliud defensivum, quo vis vi et injuria omni repellitur.

Q. 3. An Bellum sit licitum? Dico licitum si debitis fiat conditionibus nempe 1. auctoritate Supremæ. 2. Justa ex causa, videlicet ob gravissimam Injuriam Principi v Subditi aut Emphedeatis Fidei aut Religioni illatam. V.g. impediendo praedicationem Evangelii eosdem contumeliis afficiendo, quare pars adversa tollere v pro ea satisfactionem petitam dare causat. 3. bona intentione Zelo videlicet Justitiæ, et pro bono communi qua tamen deficiente non peccat contra Justitiam. 4. Servato modo in bello moderato, potest v utraq parte esse justum formaliter, non vero materialiter, quia potest et utraque parte causa belli prudenter Justa existimari, in vero in re ipsa esse Justa, indubio tenetur miles Ducem sequi: Potest etiam Princeps Catholicus Turcas aut Hæreticos infidelis v Hæretico dare, et ab eo recipere si nullum inde Religioni detrimentum v Hæreticorum incrementum sequatur.

Finis.

In quo casu bonum Religionis, et Ecclesiæ præualet politico.
Porro Quæri 4. 5. v. vide infra in Reservatis de duello. Q. 7.

Quid sit quotuplex sit Schisma?

R. Schisma est voluntaria Separatio Baptizati ab unitate Eccle-
siæ Capitis Scilicet et membrorum ejus Subjectorum; aliud est
purum, quo quis totam Fidem conservando se a Capite separat,
v. ab ejus membris; Aliud mixtum Seu Conjunctum
Hæresi, quod importat dissensum in Fide. Hinc omnis
Hæreticus est Schismaticus, non vero omnis Schismaticus est
hæreticus. Q. 8.

Quale Schisma sit peccatum, et quo illius sunt pœnæ?

R. Dico Schisma est Speciale ac gravissimum peccatum, quia
vinculum Charitatis rumpit, quæ pœna si excommunicatio
Bullæ Cœnæ, quo tempore cessat, v. Silet. con de ea alibi
provisum sit, 2do inhabilitas ad beneficia recipienda aut
conferenda. et beneficii collatio, ~~et a Schismatico~~ invalida.
3tio Illicita ademptum collatio, et a Schismatico Scientes
Susceptorum suspensio. Q. 9.

Quid et quotuplex sit Scandalum?

R. Scandalum a S. Thoma definitur dictum v. factum, v. dicti aut
facti omissio, præbens alteri occasionem Ruinæ Spiritualis, et
est duplex, activum, quod est mox definitum Scil. ipsa occasio
ruinæ Spiritualis data, aliud passivum quod est ipsa actualis
ruina Spiritualis. 2do Scandalum aliud est ~~positivum~~ directum quo quis
ex præsse intendit proximum inducere in peccatum, ut Soli-
citandi puellam: aliud indirectum quo quidem aliquis non expresse

alter-

Attamen scienter aliquid fait v dicis quod aliud sit occasio peccandi. Positivum aliud sit Positivum, quod ex ignorantia v ex infirmitate accipiendis oritur. Aliud Pharisaicum, quod ex malicia accipientis nascitur, ut Pharisæorum &c actiones male interpretantium.

2.m. Quale peccatum sit Scandalum?

R. Scandalum Positivum sit quidem in se gravi peccatum, cum sit actualis in peccatum lapsus v tamen ab ipso lapsu specie distinctum, ac proinde in necessario in confessione explicandum. Scandalum vero activum seu occasio peccati data, licet actu ruina non sit secuta, in se gravi sit grave, ac speciale contra Charitatem peccatum in confessione exprimendum, quod speciem et gravitatem mortalem, et numerum personæ quibus scandalizando occasionem peccati dedit; quia ipse si culpabiliter voluntarium, cum illud impedire potuit ex ea Charitate debuit.

Hinc graviter peccat peccato Scandali 1o Mulieres et puellas ornatum ad lasciviam provocando gerentes, v nimium se denudantes. 2do Imagines seu Statuas nudas facientes aut palam exponentes. 3o Colloquia canticenas Scripta impudica, fidei contumeliosa moribus Christianis contraria, ut sunt libri Hæretici amatorii: Gallice romans dicti: / Componentes in primentes. 4o Comedias facientes v in primis facientes v legendos submittentes. 5o Comedias obscenas vindictam alios vitiosos affectus ratione gestuum, vocborum aut factorum in simulantes. Componentes, agentes sua præsentia approbantes, solutione aliove modo cooperantes.

5o

Sc. Graviter peccat peccato scandali per leve etiam peccatum veniale
in grave proximi damnum speciale, ut ipsi correctio veri levis
a superiore sape neglecta, oculum Illustrissimi jur Patricia Cons.
vetuerimus cum probabili previsione imminere delectationis
voluntarie recipientis. Convitia levia ac vetationes etiam solius
facti causa dicta, quibus proximus ita fatigatur, ut in blasphemias
graves, contumelias proruat, vel graviter peccat in ultimo
peccato scandali blasphemandi, vel aliud grave peccatum coram
Religioso committendi, ut non ad idem vitium moveri, sed potius
contra illud indignari debeat;

Quomodo scandalum Pharisaicum ac pusillorum vitandum?

Dico scandalum Pharisaicum nemo per se evitare tenetur,
dimittendo bonum temporale notabiliter utile, vel omittendo actio-
nes bonas, aut indifferentes modo rationabilem illas ponendi
causam habeat, sive causa sit prebere proximo occasionem
peccati, etiam cc malicia peccati si licet, sed sicut peccatum
proximi evitatione fraterna, ita etiam actus non necessarii vel
valde utiles expedite tenemur; scandalum vero pusillorum
saltem per accidens evitare, tenemur primo illud tollendo ad-
mutatione, vel destructione, qua facta jam videtur ex malicia esse.
S. Thomas, si tamen scandalum, quod absolute contingere potest per
just que effectus infirmitatis, tenemur illud evitare dimittendo
bona temporalia propria sive in magna eorum jactura Ecclesiæ
vel aliena, Ecclesia seu pusillorum vel omittendo vel
differendo actus indifferentes vel etiam bonos de consilio. Imo
etiam de precepto affirmativo naturali et positivo divino,
vel humano.

Q. II

humana si prudentum Iudicio nata sint infremi omnibus Scandalum parere
v probabiliter pacituri prævideantur, non vero quando solum gratis
loquendo et indeterminata possent esse causa ruinæ, quia alias
intollerabile esset onus; Remunerisq. Reipublicæ Causa, nec ad e.
vitandum Scandalum pusillorum omittenda sunt de necessitate
medii, v præcepti naalis. Negativi quorum amissio est in temsese
mala; quia n sunt faciendæ mala ut eveniant bona.

AN. graviter peccat sine necessitate gravis Causæ petens
mutationem ab Ulsecrio Iuramentum a perjurio Missam, a malo
Sacerdote, non vo licet Malitiosi ab esse a missa in Dominica ad evi-
tandas Maximas vicias Hostiarum; v si se ab alio turpiter concupiscendam
prævideat, nec Silicet peccatum ex cujus declaratione confessarium
Lapsurum prævidet; quia si Scandalo pharisaica potius quam
pusillorum, et non curando, attamen si vere esset Scandalum pusil-
lorum probabiliter futurum, saltem aliquando esset omittenda Rom
ex Charmes. non pt tu peccatum Leve suadere, ut eveniat grave,
bene autem omissio majoris, n vo completio minoris, sic n potest
suadere fornicatio, ut evitetur adulterium, nec furtum vituli nec
acquiat vaccam.

R. An liceat peccato proximi Cooperare?

Dico p licet alterius peccata cooperari vendendo Comodando, &
v dando aliquam rem etiam bonam, v indifferentem, p quam ei,
qui illa probabiliter est abusurus ad peccatum si sine gravi damno
negari potest, attamen si spectatis Circumstantiis proximi ad

peccatum

peccatum n̄ cōmittat. n̄ peccat 1ō si dedit prauamentū peccandi.
2do si n̄ sit abusus contra Reipublicæ v̄ Ecclesiæ damnum v̄ n̄ præjudicium 3tiū. 3 si n̄ adsit tenentur impedire malum, ut Superiores v̄ Magistratus, v̄ verum unicuiq; mandetur Deus proximo suo.
4 si sit rationabilis causa, quæ grauior aut leuior esse debet, quo grauius peccatum et quo certius sit te n̄ cooperante alterum hoc esse peccaturum,

Hæc 1ō grauiter peccat vendens res, quæ ordinarie ad malos usus solent adhiberi, nisi de bono usu constet ut venenum, v̄ Idolum pagano, v̄ 2 vendens gladium in damnum 3tiū probabiliter abutens, v̄ arma tricis contra Ecclesiam pugnaturis tempore in die jejunii Coenam apponens pro prandio. nec dispensatus v̄ Carnes contra præceptum Ecclesiæ probabiliter manducaturis, v̄ vinum se in ebrietatis [illegible] Hæc alterum occidens gladium offerens meretrici in Domum introducens litteras amatorias scienter Defectus submissis pannis Hæc per fenestram ascendentem ad stuprandum ejus uel v̄ scalam ei deferens ad fornicandum, etiam si id faciat notabilis detrimenti patet damnata, propositione supra posita. 5ō Peccat pro grauitate rei Pr familias ex industria præbens filio, v̄ seruo occasionem furandi pecuniam deponendo in certam locum ut eorum probet fidelitatem, v̄ domum locans meretricibus. etiam si alii desint ibi locantes. Excusantur tñ a peccato 1ō piscifices, mercatores et Vendentes suos cartas, gladios. licet generatim plurimi ibi abutantur modo n̄ certo moraliter sciant eum eis quemlibet velle ibi abuti,

Tractatus.

Tractatus VII

De Virtute Religionis.

Hic tractatus dividitur in duas questiones 1a de actibus interni, et externis Religionis. 2 de vitijs Religioni opposditis

Sectio I.

De actibus internis et externis Religionis.

Nota Diffinitor

Orat devotus vota, adjurando, adorat,
offert juramdo, Decimas sacrificat,

2 1a Quid sit Religio, et quotuplex sit objectum illius, qui sunt ejus actus?

Religio et virtus moralis per quam 1o exhibetur omnium cultus debitus primo exhibetur, objectum ejus materiale et cultus Deo conveniens, formale vo quod et debitus ob Supremam ejus excellentiam, actus vo ejus interni 1o Devotio. et oratio. externi 1o sacrificium oblationes, Decima vota adoratio, juramentum et adjuratio:

2 2a Quid sit devotio ac oratio? 2o Devotio et volitio efficax tradendi se ppte ad ea qua pertinent ad cultum Dei, ejus effectus sunt latria Spiritualis ex consideratione infinita Dei bonitatis provenient, et lectura et meditatione nostra infirmitatis et ceciti a colesti Patria procedens.

Rp. 2do Oratio et actus Religionis. quo res decentes a Deo postulamus, vel absolute si pro se ad Salutem conducant, ut gratia vel virtutes vel conditionata si nobis sint Salutaria, ut bona temporalia. Oratio alia et mentalis, que fit sola mente ut meditatio, que et veritatis investigatio ad concipiendum devotionis fervorem; et contemplatio quoe mentis.

Et contemplatio, qua ⁊ mentis in Deum subjectio, elevatio, oratio alia vocalis qua simul ore exprimitur, et haec ⁊ publica qua fit a communitate, seu a persona publica nomine communitatis, v privata qua fit a persona privata ⁊ qua prior praestantior. Q. 2.

Quaenam requiratur ad orationem praeparatio, et quaenam conditiones ut efficax sit.? Q. 3.

Dico ut oratio pie fiat requiritur 1m praeparatio remota consistens in accurata legis observantia, et proxima consistens in auxilii Dei implorationi. 2do Requiritur attentio ad saltem, v ad Deum saltem virtualis, ut autem sit efficax debet fieri prima pro se. 2do pro rebus necessariis, v ad salutem conducentibus 3 pie. Q. 4.
4 precative.

Quando oratio sit necessaria.?

Dico oratio adultis ⁊ necessaria necessitate medii, quia gratia, quo medium ⁊ ad servanda Dei mandata necessarium remocie sine orationi non datur: et necessitate praecepti prout indicat Christus Matth. 26. vigillate et orate, v tamen obligat vi praecepti speci et pro spe, sed sequitur in vita, et docent communiter Theologi. Occasionem vo obligat, 1m dum aliud praeceptum implendum exigit orationem, ut hoc casu Caritatem exercitio. poenitentia a confessario imposita, obligatio audiendi Missam, Sacramenta recipiendi per contritionem ad justificationis gratiam, 2do dum grave imminet mortis periculum, pene si quis esset in peccato mortali, v si aliud magnum esset communitati periculum, v alia ad salutem necessaria essent petenda. 3o Tempore gravis tentationis, quae sine oratione non potest vinci. 4to

2ª= quando proximum orationibus nostris adjuvare tenemur, quæ etiam juxta Apostolum 1ª ad Timot. C.2 v.1 fieri debet pro omnibus Hominibus exceptis damnatis; non solum autem oratio vocalis sed etiam mentalis, seu meditatio, prout est studiosa meditatio salutis investigatio. Omnibus est necessaria; præcipue vero Clericis, ac Religiosis Sacerdotibus. Hinc graviter peccant 1ª= orationem notabiliter et cum periculo ingravia labendi peccata negligentes et per totam hebdomadam non orantes. vix a mortali excusari posse dicunt S. Paulus Lugdunensis.

2ª= Detestes orando rem malam, v. gr. indifferentem aliquo ullo ad debitum finem relatione, ut lucrum cudendo salutis lucri intuitu, quia res non bona est mala in se dividua, Deum autem mali etiam levis auctorem, v. gr. jurorem constituere Deo gravissime est injuriosum nisi in præcautia ad prævenienda Dei injuriam eos crederet, pro quo cessat.

23. S. P. vide ad supra.

24. Quid est quotuplex sit votum? Nota Distichon

Sit Votum Liberum, sit votum deliberatum,
Sitque Deo factum, deque re possibili.

R/ 1ª= Votum definitur promissio deliberata, et spontanea Deo facta de meliori bono ac possibili.

2ª= Votum aliud est reale, quo Deo res temporalis vel actio peculiaris exercenda promittitur, ut Calix et peregrinatio, aliud est personale quo primus vovens, actus Deo promittitur, ut ingressus Religionis, et bona in pauperes distribuenda, aliud est Solemne, quod ab Ecclesia probatur, et in specium acceptatum est ut professio religiosa, aliud simplex quod non est perpetuum, nec ab Ecclesia acceptatum. aliud absolutum quod fit sine ulla conditione, aliud conditionatum, quod fit.

Et sub aliqua conditione; aliud poenale quod sub conditione ponit, vt si ludeo dabo Eleemosynam; aliud temporale quod durat ad tempus, aliud perpetuum quod durat ad vitam voventis; aliud expressum quo expressis fit verbis; aliud implicitum, quod ex re v dignitate sit ameritum, quod Castitas sit ordinibus Sacris.

Quotuplex

Quotuplex sunt Conditiones ad votum requisita?

Dico ad votum b. requiruntur Conditiones. 1m ut sit promissio et non propositum; 2do animo se obligandi sub peccato facta. 3tio cum deliberata libertate, ac voluntario discreto, mo peccato mortali alias sufficiente; 4to absq; errore circa substantiam rei promissae v causae finalem motivam; sine qua non promisset et sine metu injuste a causa sine qua non incusso; 5to Deo et soli Deo facta. 6to de bono omnibus spectatis melioris Dei acceptoque quam ejus oppositum et possibili moraliter.

Ad 1.m C. Non obligatur voto 1o promittens Deo in confessione emendationem, v dicendi quotidie certas preces, nisi intentionem sub peccato se obligandi, v Deo vovendi se habuerit, cum obligatione vitae Confitentis, qui tendebat ultimum finem propositum, et vovendi semi plena deliberatio, v et subito motu rationem praeveniente aut in pueris plenum usum rationis ut ante septennium nondum habentibus, vovendi ebrietate quamvis votum praevidens v vovendi metu perpetuae incarcerationis privationis honorum aliove gravi metu in unum finem incussa, obligatur tn ex voto cum intentione virtuali distante vovendi v metu naufragii aliave causa mali, nec excusatur ab ejus obligatione, licet statim eo emisso, doleat v retractet; 4to Licet teneatur voto qui vovit calicem quem putavit argenteum, quia tn ed aureus, v Religionem in qua plurima de legimia, cum tamen ista et mala fide editum fuerit, nisi ea non esse credita, v si voverit

Solum

solum Sanctis et Sibi Deo, obligatur n̄ vi promissionis; quia promissio Sanctis facta videtur esse obligare ab Homine libere facta. 3 Voveus rem vanam ac n̄ utilem, ut ambulando quotidie in horto habendi domesticum statum, v rem bonam sed fme malo ut Eleemosynam pro felici successu in lucro, jejunium ut, lucretur n̄ edendo, v rem n̄ Veneream aliter, ut malo modo malam et ut utrumq; est mortale sicut si fiat fme malo si attendat ad gravem Dei injuriam qua fit Deus author mali; 2do Non tenetur voto nubendi nisi ob circumstantias v abstinem esset melius celibatus, ut ad evitandam incontinentiam, v ex necessitate ducendi pauperem, v data fide de matrimonio eaque cognita, ut ab infamia eam liberet, valet n̄ votum de re bona licet emissum affectu malo, ut voveus ecclesiæ Eleemosynam pauperi, v peregrinationem ne fructo te prohibendi aliter, v ut ex ancilla filium aquiret, v abstinem in discentem solum ex pacto voventis. V.g. voveus Religionem ut lautius vivat, a labore liberetur, 3io non valet votum tota vita non peccandi venialiter, quia sine speciali Dei privilegio moraliter est impossibile; bene autem evitandi unum aut alterum veniale: 4to qui n̄ potest præstare totum quod vovit tenetur ad partem, et totum et partes divisim vovere. 5to qui n̄ potest vno anno solvat 2do. qui vovit jejunium per mensem excepit jejunare per aliquos dies tenetur ad reliquas; qui vovit edificare Ecclesiam si non potest totam n̄ tenetur ad fundamentum, nisi forte aliud reliquum vellet perficere, q. si non potest accessorium vati præstare tenetur ad substantiam nisi deficiente accessorio principale fieret ita difficile, ut solitarie n̄ voluisset; sic qui n̄ potest ire Romam nudis pedibus

pedibus tenetur ire Calceatus, qui vero votis per Rhedam non
tenetur ire pedester Romam, quia potest pedale nec ad celebre
rium; sic qui non potest ire Romam non tenetur impendere ad viria
faciendos illos pauperibus. 5° qui vovit virginitatem simplam
per primo actu quo omittitur ea omissa, ad nihil amplius
tenetur vi voti, bene autem divisset abstinentiam ab actibus
Venereis, qui post votum castitatis, consummavit matrimonium,
v. matrimonia consummato votum Castitatem, tenetur servare
in quod potest, videlicet non exigere debitum nec reddere si
compares sed petendi exigendi omittere, et a 2dis nuptiis absti-
nere, 6° volens proprio voti memorem aliudeum eo incompati-
bile tenetur ad melius eligendum, aequalia aliis.

Quoniam sit obligatio voti?

Dico in materia gravi gravis, in levi levis, ut in praeceptis Ecclesiae
acceptis voti, in professione solemni emissis, quae ex ordinatione Ecclesiae
gravem in utrinque experti Religionis, ac voventis obligationem
parient, in qui autem in materia levi se obligare, sub peccato gravi;
nisi per accidens ratione finis, v. circumstantiarum fieret gravis,
potest voveri, quidjam si de praecepto. Obligatio voti negativi si sit per
pro semper, affirmativi vero pro tempore a vovente praefixo, et si
nullum sit praefixum, quam primum moraliter fieri potest gravitr
peccat illud differendo, pro ratione gratis negligentiae, et conditione
votorum, ac voventium intentione. Ratio praedictae si, quia
votum est lex promissa. Legis rationem habuit;

Hinc 1° qui vovit singulis diebus aliquam decem pauperibus vel
dicere Unum Patrem et Ave, non peccat gravitr nisi pro plures
omissiones,

omissionem, & notabilem quantitatem cum attentione illius peveneris, & intentionem ad illam perveniendi, habuerit, ut si omissio recitationis aequivaleat, parva horae Divini officii & omissio Eleemosynae, me puncti graviter differendi votum. 3ti. dies sine ratione si certo tempore sit officium, & venerit autem peregrinationem, et id eum urgeat ultra mensem ni differendum praevisa impedimento teneatur praevenire, et elapso tempore illam peragere, quia ad ultra se ordin se obligavit, et facto uno impossibile teneatur ad aliud proximo peregrinationem post mensem peragendum non teneatur praevenire, quia nondum obligat, sed postea tantum ea adimplere. 2do quaeritur vota solemnia animo se non obligando teneatur ea observare; quia cum ab Ecclesia sint accepta non dependet a voventis obligatio votorum animo vere vovendi omissorum, quia vovit regulam eo modo quo alii observant. teneatur observare vota solemnia, ac praecepta fundamentalia, et quae obligant sub mortali.

§. III. Quomodo obligant vota conditionata & dubia?

Dico Votum sub conditione 1m de praesente & de praeterito statim obligat, 2do sub conditione contingente impleta integra conditione, 3tio sub conditione tacpi de futuro non valet nisi in clausa paenali: 4. si conditio dependeat ab alio ejus effectus & cooperantibus non vero impedientibus, sed potius procurandus, si conditio sit honesta, et non impeditiva majoris boni, 5to si dependeat ab ipso voventi aliquando impedire potest si minimum libero suo arbitrio & relinquatur. 6. si vovet se vovet sub pluribus conditionibus cum dependentia animi ab altero eveniente una una tantum nihil tenetur, si sub pluribus divisim & disjunctive eveniente una vato obligatur. 7o

Ps. in dubio rationabili an voverit tenetur votum implere.

H.I.K. Ps. Vovens Religionem si habeat annos pubertatis tenetur.

Ps. Si patre sed moriens impletis octo annis pubertatis vel mx. tuo Patre statim valet, Ps. vovens III. Ancebo si patre expressa renatione sanus rideat, ad nihil tenetur si rediat agere Ps. vovens Elemosinam sub conditione si possit forniari ad nihil tenetur, etiam si fornicetur. 4. Vovens Religionem si Pater Credentiat impleat cum regare ut in consentia, potest tamen ei exponere rationes, ob quas satis esse in consentire, etsi Pater dissentiat ad nihil tenetur, quia sublata ps obligatio, licet possit consentiat nisi vovens omnimodo obligare se voluisset. 5. Vovens Religionem dare Elemosinam si deest nubet potest ei suadere Religionem vovens ingredi Religionem, si filius discipet bona, potest et debet eum retrahere a prodigalitate, quia propter ea in impeditur ut obligationi Patrem satisfaciat. 6. Vovens si ingrediatur Religionem si velle ingredi Chartusiensem, potest nullam ingredi, si determinaverit quod illuc velit venire et admissus non sit.

Ps. II.

Quinam vovere possint, et an quis voto alieno obligetur?

Dico omnes ratione utentes vovere possunt ea quae sui dominii sunt. Sed voto ab alio facto nemo obligatur nisi intentionem habuit. Sed, illud quod de re per alium per alios impleudi, ut Haredes ad reddenda debita, &c. Sed ex eo quod deducitur quod debitis et impendum funerum. Super ps nec ex legitima sibi debita Haredi tate, aliquando etiam teneantur ad personalia vide licet si ejus consensit. Si dit haeres non necessario et ea conditione Haeres instituatur. Debent autem vota interpretari strictè,

2dr

2° Iuxta intentionem votentis, quam habuit & habere debuit,
3° Secundum communem vocorum intelligentiam sine confes
clore de alia intentione, 4° quod obligatione ratione materia
ds mutare aliarum legum.

H. I. C. Invalida & vota realia, que faciunt filii familiad,
impuberes, absq; Parentum & Tutorum licentia, exceptis votis
debitis Castrensibus, & quasi Castrensibus, valent in Personalia
etiam Religionis Castitatis orationum &c. si dati sint capaces
possunt in recitari a Parentibus et Tutoribus, nisi post annos
pubertatis scientes fuisse infirma ea confirmaverint. Item
invalida & vota Personalia Servorum ppria dictorum in
prajudicium Dominorum Suorum, filiorum contra Parentes
in Domestica Gubernatione Subditorum contra Superiores,
Conjugum contra in prajudicium alterius Conjugis, verbo ubi
prajudicium fit, recta Gubernationi Superiorum ega Subdito,
veram hac intelligi debetur realibus ds mixtis non personalia
quo possunt implice teneantur.

Dis 2 Quivovis Jejunare qualibet feria 6ta teneatur etiam Vigilia
Nativitatis Dni nisi dentis in festum S.ti quando cessat voti
obligatio.

Duo Cessat obligatio 1° per se ipsam Cessante Causa
finali & in eveniente conditione & elapsa tempore voto prefixo
& mutatione materiam in Statu moraliter diverso constituente
ut Sit fas impossibile moraliter & inhonesta & injeditiva, majoris
boni.

majoris boni ꝙ tanta ad sit abnitio fuisset votum nō fuisset emissum quod ultimum de simplicio vero solemni valet, et in voto Religionis ac perpetue castitatis difficilius admittitur per Ecclesiā, maxime, & nullitatem ꝙ dicenta, qua ꝙ annulla, latio voti impetrum ab habente potestatem Dominativam in impuberes puberem vovente, ut superior in subditos, Pater in liberos impuberes, ꝙ ejus gerentes, nec revivisat sublata Subjectione, quia penitus extinguitur, ꝙ immutatione indicenta, qua non ꝙ annullatio, sed subsequo voti nequidum prajudicat juri alterius ratione materia ejus subjecti, et sublata subjectione cessi, visio, et sit ab habente potestatem Dominativam Spiritualem ꝙ temporalem, ut Parentes Tutores, in vota Puberum Patria potestati, ꝙ Gubernationi familia, prajudicantia, dominii in vota famulorum obsequia debita impedientia ꝙ minuentia, maritus in vota uxoris, assi Matrimonii, ꝙ prali aducenda ꝙ Gubernati, ni familia Contracta etiam ante matrimonium emissa, et uxor in vota Mariti Rerum Concernentia;

3tio Dispensatione quæ relaxatio voti nomine Dei facta ab eo qui legitimam habet potestatem ex justa causa Secus non ꝙ valida B. Gervasius et alii qui dispensare ꝙ, Dispensator, et non Dom. Hanc potestatem Juxe ordinario habent Sali Prelati Episcopi Spiritualem in foro externo habentes, quia n. ē ordinis, Sed Juris dictionis pertinens ad externum Ecclesiæ Regimen talem habet Pa Papa, in omnia vota omnium fidelium etiam castitatis, in ordinibus Sacris et in Religione solemniter professa. 2do Superiores Generales, Provinciales eorum, vices

gerentes

penegerentes in omnia Subditi vota etiam reservata Dilucid.
etiam ingrediendi Religionem Strictiorem, Solidvotis essentialibus
exemptis Ledena et Literi, et quo ad Novitios saltem indirecte quatenus
regimini et probationi obsunt B. Geor. quia in favorabilibus gaudent
suo privilegio ordinis. 3z Epi in vota Suor Diocesanor. capitulum
Sede vacante recentes apostolicae in sua Provincia. Archi Epus
eorum suis Suffraganeis, et eor Subditis tum per viam appellationis
exceptis quinq votis Sibi Papa reservatis. Videlicet Castitatis
perpetua Religionis approbata, tribus peregrinationis
Hyerosolimitanae Compostolanae ad S. Jacobum, et Romanae
ad limina Apostolor. 4. Regulares pro confessione Sacramentum
ordinarie approbatos eandem habere potestatem dispensandi
in omnibus votis exceptis quinq Papae reservatis. multis
probant authores, citante privilegium Pauli 3ti Eugenii 4ti
Martini 5ti Innocentii 6ti et Gregorii 13ti Sed impressionem
obstante eor probabilitate tutius et potentes dispensationem
mittere ad Papam, v ad alios ab eo v alium de magis fundatam
habentes potestatem. 5. Communicatione quae et Substitutio
operis honesti Loco alterius, poterit fieri ab ipso volente in certo.
et evidenti melius Salutis proventu communiter; in aequale vero
v minus bonum Soluere, ab habente potestatem dispensandi vel
commutandi, et pro reservatis requiritur Specialis potestas
etiam ad committenda ad melius. Sepanches, et alii. Excepto
solo voto religionis in quo omnia alia commutari possunt
et licet minus videatur dubium Regulares posse vota Secularia
permutare.

permutare, tutius tamen ꝙ mittere Romam ad Papam, maxime si nulla urgeat necessitas.

Causa autem vota Commutandi ꝙ primo Notabilis molestia, et difficultas in exequendi. 2 Levitas animi v perturbatio qua fuit emissa. 3 fragilitas voventis, et violationis periculum. et omne quod vir prudens videtur ratio sufficiens ꝙ. Deniq; major devotio ad permutanda in aquale, facta autem mutatione vota cessabat in non Restringatum aquoliet habeatur potestatem dispensandi dispensare v commutare potest.

Nunc 1m. Ipsum Capitulum. ~~invitatione Sti Papa respectu Religiosum omnia vota irritare potest~~ Vg. Jejunii pro Sanitate voti ipso motu denique non impleta conditione votum Conditionatum expirat.

Nunc 2m Capat votum irritatione. Si Papa respectu religiosor. omnia vota irritare potest. 2 Eppi in quantum habent potestatem Dominativam in voventes voluntatem, v voti nam.

3 Superiores Regulares, Generales. Provinciales. Abbates Priores, Guardiani nis absentibus Vicarii Abbatisse &c. possunt omnia Suorum Subditorum vota dirimere irritare etiam de eorum consensu facta, quia consentiendo v confirmando abdicat Jus Suum non abipso sed ex natura officii sui dependet etiam valde Nunc causa vota irritantes veniabiliter saltem peccant quia ea. rerent fiat honesto, et moralitas si fuerint approbata v de consensu eor facta; quia res notabilis Deo offerenda non sine gravi illius injuria revocantur exceptis votis tremendis Religionem Nunc Capitulo Licet 18. de Regularibus et solemnibus cum patrimo. Bellarm. Votes monialium, quae veritate regulent.

nequeunt, quia ñ dum per votum obedientiæ potestati Dominæ
meæ ipsorum Superiorum SS. subditum illa dispendare usq; ad tempus
et per professionem solemnem permutare possunt. D. Pater
Tutor. et in eor defectu Mater, quo tunc etiam Patris, omnia
possunt dicere veritate vota filiorum impubertatem excedentia,
puerilia. ac minora etiam de Religione amplectenda a se de
gremio capiendi; Ætate autem pubertate ñ possunt amplius
veritate vota antea facta juxta tutorem. seu dispensatio
petenda. necnata post pubertatem. emissa ñ confirmata
Dando ñg. Elemosinam de bonis castrensibus servandi
castitatem ingrediendi Religionem moderati Jejunii usus
formalis ñ minuendum, ut in Sabbatho.
In Diebus autem veritati possunt P. Pater Tutor &c. vota
dando Elemosinam de bonis non castrensibus ñ quasi castrensibus
peregrinationis longe dejunii, usui familiæ ñ labori prestando in
Conveniendo, quia hæc Patris potestati, ac Gubernationi familiæ
obsunt; et Dominus indicere minuere potest famulorum vota,
peregrinationis singulis diebus audiendi Missam, et famulatum
debitum impediant ñ minuant, non vō castitatis moderati Jejunii
præcum, parvarum, P. Conjuges veritate possunt, sibi mutuum votum
degerendo habitu Religiosi, de multiplici humi cubatione, de
servanda omnimoda castitate in ordinem ad reddendum debitum
et petendum, saltem in Marito et aliquando etiam in Uxore, simu-
ritus timidus, ipsa autem valde authoritativa Sit. de Jejunio im
moderato. de longa peregrinatione educationi prolis a familiæ
Regimini præjudiciali etiam si essent ante Matrimonium emissa.

quia

quia cessant esse de meliori bono, reviviscunt tñ praedicta vota
ñ discrete irritata Sublata Subjectione, quia fuerunt cuntacta
Suspendari non possunt vero irritare votum de Elemosinis et
bonis paraphernalibus, v de orationibus. ac de jejunii moderatis.
Nec votum castitatis, Sed mortua comparete Servandum. nec
votum non petendi nec reddendi debitum. si illud ambo con-
senserint, nec revocare tenendum, nec reddere, nec petere
quia Unus alterius peccato cooperaretur. liet Superior vota,
ñ quae consendit irritare possit. quia quoad Illum si sibi
pares non vero Superiores Laurelii

N.N.C. 3tio Cessat votum dispensatione. Sic Epus et alii eandem
potestatem habentes. dispensare possunt in voto Castitatis non petendo,
v dubio aut Conjugali, v non petendi debitum v non habendi Mulierem,
non tangendi Suscipiendi Sacros ordines ingrediendi Religionem
strictiorem; ut possit manere in Laicali, v Laicorem ingredi. Item in
voto Virginitatis sumpto pro primo actu quo admittur, v ingredi
endi Religionem Sub Condtione. vg. Si N. rediverit Conditione non
dum impleta v vero impleta sit, tunc enim esset votum absolu-
tum. Item in voto dissimetivo. Servandi Castitatem, v jejunandi singulis
feriis &c. in voto Castitatis Contracto Matrimonio ante, v postea
emisso. ut possit petere et reddere, v si fit emissum dolo v metu
etiam levi injuste, v hunc finem in casu. v executore positionis
v cum intentione se non obligandi, nisi Sub veniali, v cum delibe-
ratione imperfecta v quando est dubium an cum advertentia requi-
sita animo obligandi graviter Castitatem perpetuam. v Solum
Conjugalem vovendi uno verbo, si dubium sit an Papa sit reser-

reservatum eo ipso n. est, valetq. dispensatio licet postea ignoscat, fuisse reservatum. Item dispensare pt in necessitate, si impossibile recurrere ad Papam, ob paupertatem, bella, loca distantiam, incontinentia periculum, scandalum, damnum 3ti v. famae propria v. ad sedandas lites inter familias pro conservanda illustri familia reipublicae plurimum profutura ob periculum incontinentis in tem. secum proveniend ex natura fragilitate v. extrinsecum puta, quia vovens est pauper decora orbata parentibus pro alenda, & matre dotate provida necessaria, pro vota religionis notabilis difficultas, ob morbum quo langvit, debilitatem virium, v. dis. dubium an more sit melius in saeculo, et nubere, quam uti v. pro educatione condigna virorum Parentibus destitutorum.

H.I.H.C. 4to Cessat votum commutatione 1mi in evidenter melius seqi vovit calicem argenteum, pt dare aureum, qui vovit recitare Psalmos poenitentiales pt. celebrare Sacrum, qui peregrinationem ex hac Regione ad Beatam Virginem Gnd. lenden. potes peregrinari ad Lauretanam, et omnia realia ad pios usualia potes mutare in profi sionem Religiosam. 2do votum emissum in favorem 3tii et acceptatum v.g. Impetus amis salvend fabricae Basilicae S. Petri Romae v. alicui Monasterio S. Sacros frumenti, v. dotem puellae pauperi, in peregrinationem, v. aliud etiam melius opus, in confidentia eo, in cujus favorem factum est, quia si esset impossibile praedictum, nec liberaretur ab obligatione per talem vot. remissionem, quia manet obligatus respectu Dei, in cujus honorem vovit. bene autem per beneficia recognitionem ab eo in cujus favorem vovit. Dilvart. quia vovens non intendebat bene facere, et se obligare minus 3tio.

quia p̄pria authoritate mutari votum in melius non p̄t propria autho-
ritate redire ad prius; quia majorem sibi imposuit obligationem,
a quo n̄ p̄t sine dispensatione liberari, nisi ad prius sibi re-
servasset, bene autem si commutatio sit facta ab habente potestatem
in aquale v̄ minus. Dilucet. quia quilibet renunciare valet ei quod
per se necetur introductum. C. 23 de regul. nec tenetur
redire ad prius si quis. nisi quid facta & mutatio fiat impossibile
v̄ indifferens, quia obligatio priorris oblata &c. 11 Commutatio
votorum tempore Jubilei fieri potest etiam votorum eo tempore
factorum, imo etiam elapso tempore Jubilei sicut commutato tempore
Jubilei fuerit inchoata, v̄ translata, quia potestas pro tempore Jubilei
illum videtur concessa, nisi bulla aliter contineat. 5ta Commu-
tatio seu dispensatio cum intentione lucrandi Jubileum optenta
et absolute concessa valet licet omissis aliis operibus Jubileum non
lucretur, quia dispensatio absolute concessa statim operatur Dil. peccat
tn saltem leviter illa omittens ibid n̄ vo valet si conditionate. si opera
prestari fuisset concessa; quia suspendit donec opera impleant ibid
v̄ intentionem illa prestandi non habuisset, quia potestas n̄ fuit nisi
pro volentibus Lucrandi Jubileum, concessa. 6ta Si comutatio fias
in aquale prout ordinarie fieri dt. fiat compensatio impendium,
et laborum dando peregrinationis impendas pauperibus et imponendo
pro labore orationem, jejunia, frequentes communiones. Vi

2 p.

Quid sit Juramentum adjuratio et quotuplex?

R. Juramentum i attestatio Divini Numinis. ad fidem faciendam aut
promissionem firmandam. Adjuratio vo actus Religionis, quo quis

alterum

alterum rogat. v ei præcipit aliquid per Deum, ut Apost. Reg. 5.
adjuro vos per Deum vivum. licita, v prohibita. Juramenta nec sine licentia
Epi. ut fieri contra Demones. Dignoscitur, quis a Demone possideri,
præcipue si loquatur ydiomate antea ipsi ignoto, si de statura, et vere
occulta manifestet, legat, Scribat instrumentis laudat. quæ antea
ignorabat. Quæ Juramentum aliud est assertoriam, quæ est attestatio
Divini numinis ad faciendam fidem dicti. Aliud promissa, quæ est
attestatio Divini numinis ad firmandam promissionem; aliud est exe-
cratorium quæ est attestatio Divini numinis, ut vindicis; ut Diabolus
rapiat, Deus perdat, si ita non sit; Aliud est explicitum, quo Divinum
testimonium explicite invocatur, Jurando per Deum; Aliud implici-
tum, quo Divinum testimonium implicite invocatur, jurando per
creaturas, quatenus Deus in eis relucet; aliud solemne quod fit
cum solemnitate, tangendo altarium, v Sacramentum. Aliud Sim-
plex quod fit sine ea. Aliud Judiciale, aliud extra judiciale, quod
fit extra Judicium

Formulæ Jurandi vere per se St. per Deum Test. Dan. 12.14

Juro Deo. per vitam Dei, per vulnera Xti, per Matrem Dei, per Dei
Sacramenta, per fidem Dei, v. Xti per fidem Xtianæ, per veritatem Dei v. Xti Dan.
pereat, Demon rapiat, vivus in aliam, si non ita sit, per aam Petri
aam meam si periculo animæ v salutis meæ ita est, per Coelum,
per Terram, per Deum Dei, per Infernum, per fidem Sacerdotalem.
Formula dicta St. juro Deum scit Deus, scit meam Conscientiam
vivit Deus, et vivat aa tua, hoc tam verum est quam vere Deus est;
quæ enunciative dicta non sit juramenta bene autem invocative
et ultima formula est Blasphemia qui omni modum veritatem intelligit.

Formulæ

Formula per de non juramentoria. Sit, per meum juramentum mihi sive
viri probi, mihi de Regia Xtiani Clerici Sacerdotis, profuto
certissime scio dubio, vere in veritate rei, mihi credi, per fidem
meam, per meam Conscientiam, tam veram et quam verum me esse
Sacerdotem, ampiutetur mihi nasus. Si non ita sit, prudicta per
mulcia in sit ordinaria juramenta, qui ordinarie sanum intuere
profide bona, vt potius autentitandum necessitatis, si vero quis pro
illas intendat, juravit vere juravit, stag loquentis intentio consulenda
est. Sunt, omnia juramenta ejusdem Speciei, Cajetanus attamen
pro melioris cognitione confessionis et explicanda - quia in raro speci-
em blasphemi et injustitia continenti

Q. 15.

Quotplex sit restrictio mentalis? R. Amphibologia dua restrictiva et
alia et pure mentalis, cujus verus sensus in sola mente latet. alia et sensibilis
et late dicta, cujus verus sensus etiam exterius exprimitur, qui eti modo
loquendi, vt circumstantiis vt usu percipiat licet per accidens in se vertat,
sic et mendacium altera et licita et justa causa,

Q. 16.

An Juramentum sit licitum? R. Dico Juramentum est licitum ac laudabile
si fiat in veritatem justicia et in judicio Jeremie 4. v. et 5. primo dere
quo prudenter exerite vera, 2do de re licita. 3tio cum necessitate vel
utilitate et reverentia, grave autem peccatum est si fiat sine veritate,
vt cum restrictione pure mentali etiam in mata levi vt injustica,
in materia gravi, et in mata levi voluntate implendi, quia dum falsi et
gravis injustitia Jeremie fait; Veniale autem in re licitae mala
cum voluntate implendi vt deficiente dolo Juridico,

Hinc gravius peccat 1o Juranes Scienter falso, vt dubio devitare

vel

vel levibus nimis conjecturis, & cum periculo falso jurandi, ut confitendum & credendo certo verum sed temere. 2do Jurans cum restrictione mentali. aut & peccat Confessarius de omissione in Confessione in negotio illud audire negans Subtrahendo eo modo ab illius fratris profectu, 3o gravitor peccat jurando se audivisse, grave malum affirmando de praesenti &c. 4 Jurans in judicio sine cum intentione non jurandi, & vera non negandi, quia est gravis deceptio, & mera jurando. Sed animo non implendi etiam mere levis, & se non obligandi teneturez illud implere, ne Deum falsi testem faciat, et scandalum evitet, graviter peccat quia confitendine sive falsum sive verum passim juramento confirmat, nihil discernendo,

L. 14. Quomodo obligat juramentum? Dico Juramentum promissio etiam etiam ex metu gravi injuste in ipso factum gravem inducit obligationem etiam in re levi, quia etiam in re levi illud non implendo Deum testem falsi facit, remanet obligat. 1o Si sit nullum ex defectu consensus. 2. Si sit de re illicita, aut mala faciente. 3 Si sit contra legem 4 Si promissio non sit, acceptata 5. Si sit sub conditione non impleta, 6 Si juravit sine gravitor tm peccat contra obedientiam ita jurando in judicio, et infra recurro, illud implere obligatur pro evitando scandalo ne falso juravisse credatur, & ut Dei honor tueatur: etiam tenet juramentum si circa factum quamvis absurdum voluntas se obligandi & illud implendi, quia obligatio juramenti non dependet a voluntate juranti. Sed a Dei honore servando, non tm jura, mentem antecedens invalidat actum subsequentem, nisi ratione prioris actus sit invalidus, nec tenentur Haeredes ad juramenta defuncti saltem de juranti.

Hinc 1o Qui juravit dare Latronii centum ancon tenetur ea dare nisi

nisi juramentum relaxetur ab habente potestatem. 2. Qui juravit redire
ad carcerem tenetur redire etiam si mortem timeat, 3. Filius vel
Heres tenetur promissa juxta realia Patris defuncti implere
in 2do vi juramenti. Sed ex justicia, et paterna ancepos saltem Statuti.
4 Qui juravit Cajo 100 talleros teneturne eo mortuo eos solvere
Hæredibus. 5to qui juravit calicem quem credidit argenteum non
tenetur dare si sit aureus 6to qui juravit nisi matrimonium
cum aliqua quam credidit Virginem vi Divitem teneture illud nisi liceat
non sit Virgo nec Dives, quia error non est circa substantiam, nisi sub
hac conditione ppelitus et non alter consensisset.

2 18.

Quomodo juramenti interpretatio fieri debeat.?

Dico juramenti interpretatio debet fieri 1mo in foro conscientiæ juxta
intentionem jurantis, vi communi sensu verborum, 2 quo ejus
obligationem scire &, explicandum. 3. Juramentum &, servandum
quatenus sine peccato servari pot. nisi alia ratione cesset, ejus
obligatio.

Hinc 1o Juranti de non amplius ludicram ex motivo majoris boni
teneture abstinere; 2. Juranti de non Ejurem de vitandum grave
damnum teneture abstinere 3. qui sub pœna jurat solum ad
paucos teneture si ludat, si jurat a ludo abstinere et solvere
poenam si ludat adutemque teneture. 4to qui juravit solvere debita
præsti compensatione: id antea non solvendo debitum, et qui
promisit Sponsalia sub juramento non id teneture, si sponsa
postea fornicetur, 5to Juramentum parendi altori in omnibus
intelligitur nisi licita et moraliter possibili; item juramentum
jejunandi intelligitur nisi impossibile.

2 19.

2.19 Quomodo cessat juramenti obligatio.?

Dico juramenti obligatio cessat 1o si fiat notaliter impossibile, ō illicitum. 2. remissione abeo in cujus favorem & factum, ō fide exea p vocationem, 4 mutatione possibili, ō cessatione finis, 5 irritatione ab habente potestatem dominativam jurantem ō in ea juratam, vl superior respectu inferiorum. Pater respectu liberor. &c ut dictum & de cessatione voti, 6to beneficio juratæ remutationis, 7. Dispensatione a Papa ō Eppo nisi cedat in præjudicium 3ii qui habet potestatem ordinariam ō delegatam in bona & etiam in juramenta Objet: Re juramenta & in voto Si reservata Responsio. Causa autem dispensationis 8a 1o iniquitas ō metus, qua fuit extortum & turpitudo in recipiente. 2. gravis necessitas ō utilitas reipublicæ, sitn dispensatio fiat in præjudicium 3ii requiritur suprema authoritas Papæ ō Epūs.

2.20 Quoram & pœna perjurii? R. Perjurii pœna 1o 1e penitere, 40 dies in pane et aqua, et septem sequentes annos nunquam ope me pœnitentia sta jus Canonicum. XIII. Quæs. 3. perjurus privandus & beneficiis et declarandus inhabilis ad alia ibidem, C. 11 et 12. 3 asserendo testimonio excludendus etiam peracta pœnitentia ibde. Cap. 34. de testa. 2e infamia si sit notorium notorietate juris, ō facti inde irregularitas. 5 pœna talionis si sit laicus, et de crimine capitali etsi non capitale pœna deportationis. 6. pœna exilii ad tempus quæ omnes ponere videntur esse forensis sententiæ.

Quæstio 2a

De Vitiis Religioni oppositis

Superstitione et irreligiositate.

2.1o

Quid sit superstitio et quotuplex ejus species? Q. 1.

Sors astra Idolum, Divinant Littera magorum.

R. Superstitio est cultus vitiosus falsi numinis, seu veri sed cultum indebitum. Hujus duo sunt species 1ª cultus falsus veri numinis, ut falsorum miracolorum inventio, falsarum religionum expositio, Ceremoniae veteris legis Messiam venturum significantium usurpatio 2da est cultus superfluus veri Dei ab usu Ecclesiae alienus quo ad tempus locum, situm, numerum, ut adhibendo plures Ritus, et nationes in missa, quam sit praescriptus. Species vero cultus falsi numinis sunt, 1. negre 1ª Idolatria. 2. Divinatio. 3. Vana observantia. 4. Magia 5. Maleficium,

1ª Idolatria est cultus Divinus creaturae exhibitus, alia est formalis ex mente, qua quis Divinum cultum creaturae exhibet putans eam esse Deum. Alia materialis qua quis Divinum cultum creaturae exhibet, sine aestimatione Divinitatis, et interiori submissione.

2da Divinatio est petitio Divini usurpatio operis Daemonis aliave invitati expresse, vel per magos, vel tacite utendo mediis nullam vim naturalem, nec ex institutione Dei, aut Ecclesiae pro occulto habentibus. Divinationis 9 sunt species, scilicet 1ª Necromantia 2 Astrologia Judiciaria, 3ª Sortilegium.

Necromantia est responsio Daemonis immediate invocati sive per Idolum vocatur oraculum.

Astrologia judiciaria est aspectuum coniunctio, inter semota futurae productio contingentium, a causa libera dependentium, ut matrimonium, Dignitates, morbi, mors. &c.

Sortilegium est Divinatio per sortes, qua si Divisoria Consolatoria et Divinatoria. Divisoria sit, qualibus decernitur, cui aliquid tribuendum sit, sive in poenis, et effusi aut bonis.

Consulto

Consultoria, quibus inquiritur quid in aliqua re obscura agendum sit.
Divinatoria, quibus inquiritur rei occulta vel futura cognitio ut
fur re scribi versione;

3o Vana observantia est superstitio, qua ad effectum aliquem
optinendum adhibentur media vana, inutilia, et improportionata,
et est quadruplex 1o est observatoria, qua quis scientiam suae status
et modus improportionatus, ut certus praecibus optinere
2o observantia eventuum qua quis ex eventu fortuito aver-
titur vel improvisitatem conjicit, ut cujusdam mortem ex ipsis
convivii in eadem mensa 3 observantia sacrod, qua ad optinendos
effectus extra ordinarios adhibentur res sacra, quo illos
producendos, nec vim naturalem nec divinam habens, ut certa
praces ad vel morriendum infalibiliter morti subitanea 4 observantia
sanitatum, qua ad sanandos morbos adhibenda media vana
et inutilia ut certa nomina ignota certe figurae vel signa.
4 Magia superstitiosa est ars operandi, mixta ope Demonis
re praeve vel tacite invocati per signa ab eo instituta ut verba ignota.
5 Maleficium est ars nocendi alius ope Demonis est contra
Religionem Charitatem et justitiam; maleficium aliud dicitur
veneficium quo alicui in propria persona vel in animalibus dam-
nam infertur, ut mors morbi vel etiam copula carnalis injicitur,
aliud amatorium vel philtrum, quo homines ad odium vel amorem
carnalem flectuntur, quod in libertatem vel admit, nec a
peccato excusat;

2.2

Quale Superstitio sit peccatum?

Dico Superstitio falsi Numinis, et veri quod ad cultum falsum & peccatum gravissimum, quia Deo & maxime injuriosa. Superstitio autem veri numinis quo ad cultum eum Superfluum solum venialem &. Ille cultus gravi praecepto est prohibitus Locus etiam divisorius hred Munerum, bona et in electionibus licita &. Exceptis Ecclesiasticis ad quos jus acia vota habentibus accurrere in licet nisi ex speciali Dei ordinatione ut in electione Mathiae urgente necessitate expectato eventu a Deo, et debita cum reverentia etiam Divinatorio cum his conditionibus licita. Josue C.7. Si autem effectus occultus nec miraculo, nec naturae, nec arte, adscribi pt. adhibendus est Daemoni; in dubio in Sinulla occurant Signa Superstitiosa ut certus Deus. certa verba praesumendum &. vaa. quo sepe occulta & mirabilis & in suis effectibus. et cum protestatione occultum Daemonis pactum cautio licet, quamvis Divinationis varia invariant species. pactum in cum Daemone Spes in confessione exponendum. nec absolvendi si nisi cum pactum Daemone abjurent, artis instrumenta. libros comburant, damna illata reparent, Chyrographum Daemoni datum saltem poenitentia lacrymis deleant, in & necessario a Daemone petendum &, maleficium quod destruere licet modus licitus.

2. 3.

2us Irreligiositas. et quaenam sit ejus species?

Tentat Sacrilegus. blasphemat perjurat ultro.
Res Sacras vendit Itque Quaterq Simon.

R Irreligiositas & peccatum, quod Deus in se in rebus. ad personis Sacris inhonoratur. 9 & ejus Species. 1a Tentatio Dei 2 Sacrilegium

3.

3 Blasphemia 4 perjurium 5. Simonia;

2.4. Quid sit Tentatio?

R. Tentatio est dictum vel factum ad capiendum de Deo experimentum, per extra ordinem effectum, ab eo temere expectatum. explicite per miraculum vel implicite spretis mediis ordinariis à deo solummodo expectando; ubi quis habeat primum miraculi injustam causam. ubi est ordinatio, diversa, urgens necessitas deficiente omni alio remedio.

2.5. Quale tentatio sit peccatum?

R. Dico Tentatio Dei sive expresse sive implicite facta grave est regulariter peccatum, quia gravem erga Deum irreverentiam, et audatiam importat, a mortali vix excusans inadvertentia, vel parvitas periculi cui se exponit vel rei parvo extra ordinaria levitas.

Hinc grave peccatum est Tentatio probatio Virginitatis ferro candente vel aqua ferventi. 2. precipitatio a crimine per duellum. 3 contemnere medium studio expectando magna cum temeritate speciale Dei auxilium. 4 Sanitatem expectare a solo Deo. spretis omnibus aliis remediis cum vite suo periculo.

2.6. Quid et quotuplex sit Sacrilegium?

R. Sacrilegium est violatio rei sacra. et est triplex. Personale, locale, et Reale, Personale quo persona sacra. Clerici, et Monachi violatur, vix Locus sacer ut Ecclesia, vel cemeterium violatur vel campanile monasteria dormitoria, etc. Reale quo alia res sacra, a persona et loco distincta violatur. ponendo eam indigne tractando, vel negative ejus puritatem negligendo. debitum aliqui tempus tale quo tempus sacrum violatur.

2.7. Quale peccatum sit Sacrilegium?

Dico.

Dico Sacrilegium grave et regenere suo peccatum, et quod fit cum interiori
ore formali, in honorandi res Sacras semper mortale, quia con-
tentus formalis rei sacre cadit in ipsum Deum; si vo fit alio
fine, potest esse veniale ob leuitatem materie ut furtum rei
leuis debet in confessione exprimi in qua specie sacrilegium sit com-
missum.

Item grauiter peccat qui Sacrilegio prophanat personam
sacram, vel eam subiicit iniuste foro Seculari, vel vexationibus
grauand oneribus, ut Tributi, siue Ecclesia violatu, vel in persona
sacra committend peccata luxurie, vel in sacra cum persona sacra;

Item 2do grauiter peccat sacrilegio locali, si locum sacrum actibus
quibus pollutitur, ut occisione peccaminosa, et notoria iniuria,
vel facti, ita ut reconciliari debeat. Dillu. etiam maleficantis in vero
loco, casu, vel iniusta defensione facta, item effusione sanguinis
notabilis illicita, et eodem modo, notoria, aut seminis humani etiam
coniugum, nisi forte longa cohabitatio, tempore belli cessat excusat;
item sepultura excommunicati vitandi vel non baptizati excepto
Catechumeno Dillu. Et infantis mortui Matris, quia est pars Matris,
nisi extractus ex utero Matris reponeretur, quia tum in completus esset
pars Matris. Iglesias, Pollutu Ecclesia pollunitur Cimiterium
Cassiliq. Sed in vicissim. 2 Actibus sanctitati ac reverentie loci
specialiter ad Ecclesiasticus ut grauis percussione, et effusione sangui-
nis, vel seminis occulta, tactibus aspectibus verbis impudicis et
Comedus lasciuis, furto in solum rei sacre, vel profano. Ecclesie
custodia traditi, sed etiam cuiusq rei alterius notabilis. Item profanatione
per mercatum profanum, nundinas, vel per excretionem in Stabulum

per

perjudicium Specialiter criminale & invalidum Prego ppd
in Conc. Lugd. per Sacrificium Idolorum, per Confabulationes &
Convivia sine necessitate Confabulationes ne committe pro
veniale; nisi fiscet grave cum excessu, ac notabili officii Divini
perturbatione aut Scandalo. Dille Nec Committere Sacrilegium
porte peccatum externum v. internum in Ecclesia commissum.
S. Thomas. et Committere recentiorum. quia in omne peccatum in
Sacro & violatio rei Sacre in quo & Sacra. Sicut in omne
peccatum persona Sacra, & Sacrilegium, sed solum quod contrarium
est ei, ad quod Sacrata &, & Committitur Sacrilegium, actibus quibus
Ecce vis infertur ut in percussione, incendio, eversione altaris;
Hinc & graviter peccat, Sacrilegio reali, res Sacras violando, v
profanare ut Sacramenta indigne administrando. v. Sub pœna nestes
Sacramentales oleum Sacrum. Sacrum Chrisma &. abusus profanos,
aut ad Judicium adhibendi ut Balthasar ex Sacris vasis bibendi.
Sacram Scripturam ad facetias amatoria Poesies stabilendas ap-
plicando, Imagines. Cruces, ac alia Sacra ornamenta profanando,
sive bonor temporalium Ecce graviter deficiendo. pia legata
suspendendo, v negative ut reparentur destruentur. ac vasa Sacra
notabiliter negligendo, Sacras Species exceptionis. v gravi irreve-
rentia, negligenter custodi exponendo.
De Blasphemia actum in tractatu de Charitate. de perjurio, in
Tractatu de Religione. de Simonia in tractatu de variorum
statuum obligationibus.

Tractatus

Tractatus 8us

De Virtutibus Cardinalibus.

Prudentia, Fortitudine, Temperantia et Justicia.

Dividitur hic tractatus in 4. quæstiones. 1a de prudentia, Fortitudine, et Temperantia. 2a de Justicia. 3 de Dominio 4. de Contractibus in Comuni. 5 de Contractibus in particulari. 6 de injustitia et restitutione in Communi 7a de Restitutione in particulari.

Quæstio 1a

De prudentia, Temperantia Fortitudine.

Q: 1a

Quid et quotplex sit prudentia. et quorum ad prudentiam referantur?

R 1o Prudentia est vis appetendorum et fugiendorum Scientia. 2: cujus quia dignissimus in qualibet negotio. quid agendum sit, et ejus duplex genus. Unus. quo Solum bonum operantis attendit, et Gubernatrix, quo attendit bonum Communitatis, vel perfecta et dicitur politica; vel imperfecta. et dicitur œconomica. qua Pater est in familiam familiam regit.

2do Ad: prudentiam referendi 1o memoria præteritorum. 2 intelligentia presentium. 3 providentia futurorum. 4 Solertia in inveniendis mediis convenientibus. 5 docilitas, in sapiendis enâtis. 6 ratio rerum ex alio inferendi. 7 circumspectio circumstantiarum & Cautio evitandi impedimenta. 8 diligentia in executione.

Q: 2i

Quotnam sit prudentia objectum et quotnam actus?

R objectum materiale prudentiæ sunt, actiones humanæ particulares et formale est conformitas actionum humanarum cum veritate licet

nme practica, quia elicitive potest dici actus practicus pertinet ad intellectum; cujus objectum formale ē veritas, et directive ad voluntatem quatenus eam dirigit, in honestatem,
2 Actus seu offa prudentia ſt 1ō bene consultare de honestate agendorum. 2dō Rede judicare de medijs, loco et tempore,
3 efficaciter imperare executione.

2.3. Quodnam sit vitium prudentie oppositum?

R. Vitium prudentie oppositum ēt imprudentia aduam spectant per defectum 1ō precipitatio in aggressione operis. 2ō inconsideratio mediorum, 3 inconstantia bene incepta. 4 Negligentia executionis per excessum 5ō prudentia carnis et instinctus Naturæ corrupte.
2 astutia alios decipiendo. temporalium et futurorum.

2.4 An prudentia sit necessaria?

Dico prudentia ita ēt necessaria, ut sine illa nulla sit virtus, quia ceteræ virtutes nisi ea quæ. oppertunt. prudenter agant, virtutes esse nequaquam possunt, libro moralium, Gregō. C 25.

2.5 Quid sit fortitudo et quotnam ejus species?

R fortitudo ēt virtus Cardinalis, versans circa passiones, appetitus irrascibilis. Superandas 7 tollendas ad firmam voluntatem a periculis mortis, tempore. et loco debita aggrediendo. et ad labores perferendos pro consecutione boni necessarios.
2dō Species fortitudinis sit 1ō magnanimitas. qua magna. et ardua fortiter aggreditur. 2ō magnificentia. quo magna et ardua efficit sumptibus necessarijs, 3. patientia Varia tamen

quo

que frena animam afflictionem intelligentia. 2 Perseverantia quo corroborat animam, ut n obstantibus quibus q; malis nr opere bene incepto usq; in finem perseveret; 3 Mansuetudo quo iram moderatur. 4 Clementia quo vindictam coercet, et misericordiam puniendo et premiando præscribit. 5 Humilitas quo spem audaciam ita moderatur, ut n nimis de se præsumat. nec animum dejiciat, et sibi ipsi vilescat, 6 obedientia quo delitum erga Superiores servat subjectionem.

2.b.

Quodnam sit fortitudinis objectum?

R objectum materiale fortitudinis sit pericula, et labores, formale vero honestas in eo tollerantia, sine nimio timore n audacia.

2.7

Quonam sit vitia fortitudini opposita?

Vitium fortitudini oppositum per excessum est temeritas qua quis se periculis contra recta dictamen rationis committitur, et defectum, ignavia, qua quis absq; debito periculo, quibus se se quotempore et loco exponere tenet et debet, ad hæc referuntur 1 præsumptio quæ nimis propria virium æstimatio. 2 Est ambitio, quo e inordinatus honoris appetitus 3 vana gloria, quo e inordinatus famæ laudis, ac gloriæ appetitus 4 Pusillanimitas quo e nimia animi dejectio. 5 Profusio quo excessio divitias exigatio. 6 parsificentia quo non sufficienter pro operis dignitate impendit. 7 infensibilitas, qua quis nec sua. nec alienos malis ob animi stuporem movetur 8 impatientia, qua quis ~~sine justo~~ sine justo eaa zelus justo de malis dolet. 9 inconstantia, qua quis sine justa eaa a bono proposito desistit. 10 pertinacia, quo dat in animam animo pertinacitate et plus quam oportet.

2.8.

2.8. Quid sit Temperantia et quotuplex ejus species?

R Temperantia ſt virtus Cardinalis circa passiones appetitus concupiſcibilis moderandas. versans. et juxta rectæ rationis dictamen moderans affectum usumq; voluptatum. ꝑpue gustus et tactus.

2dæ Species ejus ſt ꝑpue 4. ꝑ abstinentia. quæ moderatur affectum usumq; cibi. 2. Sobrietas quæ moderatur affectum usumq; potus ñ ebriantis. 3 Castitas. quæ moderatur et cohibet appetitum usumq; venereum, 4æ pudicitia. quæ cohibet et moderatur oscula. tactus, amplexus eorq; delectationem. His additur Studiositas, quæ coercitam scindi ñ decentia, et ꝑprietatem vestitus, modestia, quæ rectum exteriorem sensuum totiusq; corporis rectam compositionem ꝑscribit. Eutrapelia. quæ ñ recreationibus modum docet honestum, ꝓportatas, quæ usum omnium temperatiam moderatur.

2.9. Quodnam ſt Temperantiæ objectum. et quæ vitia opposita?

R Objectum materiale Temperantiæ ſt. omnes delectationes corporeæ præsertim gustus, et tactus. formale vo ſt ea moderatio. et finis Religiosus ordinatio:

2dæ Vitia Temperantiæ opposita ſt duo. ꝑpue 1æ insensibilitas. qua quis omnes corporis delectationes. etiam necessarias refugit, ſt Ordinarie veniale, mortale vo ſi eas evitaret. ad quas subgravi pœnæ obligatur. ut ad Delictum Conjugale, 2æ intemperantia. qua quis voluptates. gustus et veneream immoderate appetit, ſt exigentia suo modo mortale.

2æ

An ornatus muliebris sit licitus? Q. 10.

Dico esse licitum p.e pro decore status sui. 2. Vt vicum non faciat, 3 ut ppriis viris placeat. Est autem mortale p.e ratione finis prauj, si fiat ad luxuriam excitandam; 2 ratione scandali. 3 ratione Cad. ex nra sua delectationem veneream excitantis, et nimia vanitas. 4. ratione animo ppria familiæ ob excessivas impensas facto. v aliena ppria n. solvendo debita. v restitutionem omittendo.

Hinc graviter peccant, mulieres p.e. Sevane ornantes cum intentione v provisione aliquem inde delibidinem sibi commovendam, 2 pectora v scapulas inhoneste denudantes. 3 familiam excessivo expensis ornatu ad gravem penuriam reducentes. 4. Vtentes suis ppriis lasciviam v in Dei contemptum ejus quid adulterando. 5 utentes locis delectationis venereæ causa inde, v illius excitandæ, 6 vestimentis alieni sexus, ex fine libidinis v dando scandalum. Q. 11.

An Chorea sit licita?

Dico Choream per se impura objectus obscenos vi sit mortales, per se v indifferentes etiam inter personas diversi sexus sit licita p.e Saltans v ad Religiosus v clericus, 2 si fiant tempore lætitiæ v nuptiarum &. 3 in loco v sacro. nec tempore officii sacri. 4 nec in die festo ubi viget prohibito civilis v Ecclesiastica, 5 secluso periculo delectationis venereæ, et secluso animo gestus libidinosos, vel tu unquam a corpore sacris permitti possunt, quia vix unquam habent conditiones requisitas pace apud viros adhuc peccata;

Hinc graviter peccant Religiosi et clerici, cum gravi decore status sui saltantes, et in loco publico, & n. v sibi inter se honeste exercitationis causa: Se

& choreas ducentes gestibus, tactibus, & inhonestis, et harum spectatores
rei eodem modo peccant. 3. fuit ambulatores noctis pericula
se exponentes.

2. 12ª Ad Spectaculis interesse liceat?

Duo Spectacula sicut rei turpium illicita sc. alia vo illicita, ut de
rebus actibus, et ad ritam necessarium ut venationes &
Item graviter peccant Comedias obscenas, & ad passiones graviter
malas provocare, & eas fovere solitas exhibentes, & iis assistentes,
Histriones sustentantes, iis laborantes praestare ad Theatrum
spectandia, et tabulas Comedias publice notis communis pascalis
publice petita & negata.

Questio 2da de Justitia.

2. 1ª Quid et quotuplex sit Justitia?

Rp. Justitia pro ut hic sumitur est Constans et perpetua voluntas
Jus Suum suis tribuendi ad equalitatem. Alia est legalis seu
Generalis, et est virtus firmans voluntatem privati ad tribuendum
rei debitum ratione Communis alti, quod hic respectus privatas
et earum bona. Haec dicitur imperans quatenus respicit principes,
et Magistratus, et dirigit actus Subditos ad bonum commune, et
exequens quatenus respicit subditos exequentes ea quae ad bonum
commune pertinent; Alia est particularis, quae ordinatur ad pro
priam singularem vig. cuius ad civem et dividitur ad commuta-
tivam quae est virtus moralis inclinans ad reddendum alteri
privato debitum. vigoratum secundum proportionem Arithmeticam
quae est.

que ſt aqualitas rei ad rem v.g. in actu Commercium, et Salutionis cum debito, et diſtributivam, quæ ſt, virtus moralis inclinans ad eam, qui Communitati præſt ad diſtribuenda officia, et bona Communitatis ſecundum proportionem Geometricam, cujusq; merita. Siſit remunerativa, v ad irrogandas pœnas juxta modum culpæ, ſi ſit vindicativa;

Quænam ſit juſtitia ſtricte dicta, et cujus libet objectum?

Duo ſola juſtitia ſtricte dicta Commutativa ſt juſtitia ſtricte dicta, quia ſola ſt adæquate, et ſufficienter ad alterum eiusdem, quod ſtricte jure ei ſt debitum, in vo juſtitia diſtributiva, et legalis quæ reparationem inter rem et bonum, quatenus ſt ejus pars, tui ex ſolius juſtitiæ commutativæ, violatione oritur obligatio reſtitutionis, non vo ex diſtributiva v legali niſi commutativa lacentur. objectum materiale juſtitiæ Communitativæ ſt res v actio præout ſtricte debita, et ad aqualitatem ſecundum proportionem Arithmeticam reddenda, objectum juſtitiæ diſtributivæ materiale ſi oſſa, munera et onera communitatis diſtribuenda, et formale præout ſt diſtribuenda, ſecundum proportionem Geometricam. vindicativæ vo objectum materiale ſt, ſed formale æqualitas cum delicto, quia æqualibet primario, et ſub his rationibus conſideranture.

Hinc contra juſtitiam diſtributivam Commutativa ſimul ſociosam peccant peccant cum onere reſtitutionis ſi=

p= Magistratus, ex odio, v amicitia Consanguinea, aut ex negligentia
aliquos contra Regis mandatum plus quam alios juxta proportionem
Geometricam omnia tributis, aliis impositionibus onerantes,
v non punientes eos qui Civium vita, bonis, indebitam, ut sua
retinere, v recuperare n valeant, quia exactio et stipendio ea
impedire tenentur. Ita Tributa vectigalia, et Gabellas v. defrau-
dantes, Clam carnes, merces introducentes, et tenentur ad restitu
Sylvest: qt alii. quia peccant et contra Justitiam legalem, et
Commutativam cum sint Jure scripto Principi, v Communitati
debita tanquam stipendia functionis Regiæ, ex rato dimis.
trationis fundi dia

2.5 Inter quos n possit dari justitia perfecte commutativa?

Dico inter Deum et Creaturas, quia nulla Creatura pt obligari. 2e
n v Patrem et filium, Dominum et mancipium, virum et uxorem,
quia tales inter eos n reperiuntur perfecta aqualitas, et alteritas,
Filius enim est pars Patris, Mancipium instrumentum et possessio
Domini, vir et uxor sit duo in carne una, pt autem inter illos
dari, ut sit proprie privata, et quasi bona sibi propria.

2.4 Quid et quotuplex sit Jus, et quot sint species Juris?

R Jus juxta hic Summistas est legitima potestas in rem aliquam v functi-
onem, v quasi functionem, cujus violatio injuriam parit, v clarius
v legitima potestas ad aliquid. v faciendum, v prohibendum, v abstinendu
v retinendum, v co utendum, v de eo disponendum. cujus violatio
injuriam infert. Dicitur in Jus. in re, quod quis habet in re sua ejusm
obtenta, et in jus ad rem, qua quis habet ut res fiat sua.
R. 2do p sunt species Juris in rem, usus, usus fructus, servitus. habitatio
Superficies, et Dominium.

p=

1o Usus est aliud fructus, qui est jus utendi re aliena salva ejus substantia, aliud usus facti qui est actualis usus rei alienæ, ad naturam concedentis revocabilis; Hinc res insusceptibiles rei dominium importat et in rebus etiam unico actu consumptibilibus potest deparari a Domino; quia potest concedi actualis usus rei, etiam consumptibilis sine Domino ut sibi, in Comodato,

2o Usus fructus est jus utendi et fruendi, rebus alienis, salva etiam substantia

3o Servitus activa est jus, quo quis habet in re aliena, ut sibi debeat, vel ut in ea aliquid fiat, vel non fiat in suam commodum, passive vero est subjectio rei alienæ, ut aliquid in ea fiat, vel non fiat in commodum alterius salva ejus substantia; alia est prædialis. quæ res personæ vel personæ rei obligatæ, alia est realis per quam res rei servit, hæc dividitur in urbanam quæ prædio urbano est, ædificio habitandi causa ædificato vel horto ei annexo debetur v.g. fenestra in muro in aperiendo, vel muros non altius attollendo &c Et Rusticam, quæ prædio Rustico jure est agere, vinea, pratum, pecorum, habitandum, a Domino separatum: / debetur ut via actus aquæ ductus &c in eo fiat, alii sunt Servitutes innominatæ, ut jus aquam hauriendi, pecoris, adaquandi pascendi, &c.

4 Habitatio est jus habitandi in alienis ædibus, salva earum substantia, Possunt etiam alii locari.

5o Superficies est jus quo quis alieni fundi superficiem possidet, et in eo ædificare potest. Superficiarius habet dominium utile, et Dominus fundi proprietatem. & Dominium de quo ipsa.

Quomodo acquiritur jus in re et jus ad rem? 2.5.

Dico aliquis habet jus in re requiritur 1o Rei existentia. 2 Titulus ut emptio, Donatio. aliusq contractus. 3. rei traditio; ad jus vero in rem sufficit titulus. Jof.

Jud mihi tribuit actionem realem in ipsam rem, ita ut possit repetere, quemcunq; transierit; Jud autem mihi tribuit tantum actionem personalem in ipsam personam, quæ obligata est mihi rem, quam debet ut exceptione traditionis nondum facta vel alteri facta, vel alio ex contractu.

Ut mihi equus actu possessus, et furto ablatus, queat repetere ubicunq; inveniatur, quia possidens ut meus mihi re, non ex emptione, sine traditione; et postea alteri traditus. Sed emptor solum potest venditorem in judicio insequi; ut facta cum secundo emptore conventione cum recipiat, vel pro mercia satisfaciat.

2. p. Vel quando teneatur usufructuarius, et usufructuarius, et quomodo usus fructus aquiratur, et amittatur.[2]

Dico usufructuarius tenetur 1° rem integram servare, 2° non aliter ea uti quam ad suum usum quotidianum pro se, et sua familia; 3° prohibet et vendere usum, vel partem alteri, vel fructus ejus donare, vendere, &c. sed tenetur ad damna. Usufructuarius non tenetur 1° rem integram servare, et ad minimas ejus reparationes, et de damno sine culpa proprietario illato. 2° non vendere locare donare, &c. usum fructum alteri sine consensu proprietarii. bene autem omnes fructus et jus utendi servato sibi usu fructu, 3° solvere onera rei fructuosæ, ut tributa &c.

Usus aquiritur 1° legis dispositione, talem habet Pater in peculio filii adventicio; 2° privata voluntate, ut testamento contractus &c. et committitur 1° morte fructuarii, 2° destructione rei; 3° præscriptione ad Domino directo, 4° elapso tempore pro usu fructu fixo.

Ut mihi usufructuarius equi sylvæ, agri, domus &c. in potest percipere pullum ex equo, nec vendere fructum agri sibi non necessarios, nec ligna ex sylva, nec locare domum, et si locata conductor quæcunq; locatarii

culpa

Culpa tenetur ad Damnum?

2do Usu fructuarius pt percipere vendere, negregere lanam, lac, fœtus et mundo fœnum, segetes lapides arbores Siluas, n vo arbores grandiores. 3 modibus paucas facere reparationes ne pereat rei substantia, tributa etc alia onera eis annexa solvere;

Quæstio 3tia de Dominio.

Quid et quotuplex sit Dominium. Titulus et possessio? 2 pc

R. Dominium est duplex Juxta dictum nros, quod est legitima potestas gubernandi suos subditos subditos; et Dominium proprietatis, quod est Jus disponendi de re tamquam sua, nisi lege aut pacto prohibeatur, sic debito pacto, et ppali, ac minores lege prohibentur alienare bona sua, Dominium, ppietatis aliud est plenum ac perfectum quod est Jus disponendi de re sua, et fructibus ejus tamquam suis. aliud n plenum, seu imperfectum quod est Jus disponendi v dedolare et vocatur directum, v dedalis rei fructibus. et dicitur utile. aliud est Dominium altum, quod habet Princeps. v Respubl. in bona privator. pro bono eorum, aliud Humile quod quibus habet in rem ejus. Titulus est Radix unde Jus v Dominium v Oritur ut emptio et alii Contractus. et est triplex 1us verus, qui est a parte rei, 2 Colorat qui bona fide creditur verus. licet ob defectum latentem sit invalidus. 3 Præsumptus qui ob temporis diuturnitatem a Jure præsumitur intervenisse

2 Possessio alia est facti, quæ est apprehensio rei corporis animi et facti adminiculo. 1e dicitur corporis id est per pedes. et manus et hæc dicitur apprehensio vera, v oculis percipienda, aut instrumento accipiendo

accipiendo claves, et hae dicitur fiat. 3ª dicitur animo
et Juris id est animo possidendi v retinendi jure n prohibendo.
Possessio alia est Juris, quae est Jus insistendi rei tanquam suae non
prohibita possidere, et haec est triplex nimirum. 1ª Civilis, qua
res corpore et animo comprehensos nullo animo retinentur.
ut abalienate res dicta
2ª Naturalis qua res corpore et animo retinentur per se, v per alium,
et haec Naturalis est triplex 1ª naturalis puro, qua res ad alios
civiliter, seu animo professa, Naturaliter, seu corpore occupatur.
Sic fere occupat rem animo ab alio possessam, et haec infirmiores
sibi, et licet injusta sit sufficit n ne ab alio et de pe nec a Domino
deturbetur, sine authoritate Judicis, Alis additur Civilissima, qua
sola lege, Dispositione etiam absenso sine corporis, et animi ad-
~~mixtando~~ admixendo aquiritur, Sic defecti parvulus Heres.
Hereditatem possidet.

2. 2ª Quomodo aquiritur Dominium?

Dico Rerum sub nullius actu fit Domino. ut Feras, pisces. Gemma &
aequiritur Dominium occupatione. et apprehensione, Res v quae sub
alicujus st Dominio, aquirit, v valente Domino, Donatione Testamento
venditione, v alio Contractu et volente Domino, Explicite 1ª Jure Gentium
ut res capta Bello justo, 2 Sententia Judicis, et pro crimine v damno
ad restitutionem obligantis, 3ª authoritate legis. ut praescriptione. unde
ad rerum transeuntium Dominium deuno ad alterum. 3ª Requirentur
1ª Titulus. 2 Traditio. 3 Possessio exceptis quibusdam Casibus in
quibus traditio n requiritur, 1ª in rebus donatis. venditis, aut relictis
civitatibus, Ecclesiis et aliis piis Causis. 2ª in Beneficiis, pro quibus sufficit
Collatio et acceptatio. 3 in Hereditate et legato pro quibus sufficit additio,

ea

ea acceptando, verbo v facto. Ff mdonatione. Sub emditione alienandam
qua n decreta Dominium rei donata revertitur ad donatorem sine
traditione. 23.

Quomodo aquiritur et amittitur possessio, et quinam sint illius effectus?

Dico possessio aquiritur apprehensione vera. v ficta civilissima: et
rerum mobilium amittitur tripliciter 1o voluntate possessoris,
2. amissione rei, 3 furto v rapina, rerum mobilium p consequens
v negligentiam prioris possessoris. alterum n excludentis.
Effectus possessionis sunt 4. Primo rem possessam prescribere:
2o In pacis Constitutionem reliquem reddere possidentis modo sit mera fides:
3o Causare prescriptionem pro possessore 24.

Quinam Dominium habere possint?

Dico. Deus et omnis creatura intellectualis etiam parvuli, perpetuo
amentes vi et Infideles sunt capaces; quia habent rationem et
voluntatem saltem in actu 1o quia radice sunt Domini; Imo Homo
macens Dominium ut 1o Omnium creaturarum inferior post Deum
vo, et divisionem. Salum exceptam juncta dispositionem. 2 Libertatis,
3 Famæ quantu n pt eam prejudicio 3tii v secundo proximi. 4 vita
Spiritualis n vo temporalis. et membrorum. Sed tantum utile, et jus
defensionum indicente tu pt illam exponere, ut serviendo pacificis,
v Miles in Bello. 5 Alterius Hominis n quidem Jure Naturæ
Sed Jure Gentium, quia pt ejus Servus effici; &c.

Hinc. Graviter peccant 1o Superiores, Pater. Parochus. Religiosus.
Famam suam amittentes, et n respicientes eam prejudicio Famæ
Subditor, filiorum Communitatis, v Scandalo proximi. 2o decidens
Se ipsum. v mutilans aut membra temerarie exponens pacificat
pro bono Communi, ut in bello justo. 3 ex Charitate Pacificis Sacra-
menta administrando; 25.

Quale Filius Familias habeat Dominium?

Dico Bona filior familias sunt quadruplicia. 1° Castrensia, quæ quis militia, vel occasione militiæ etiam a Parentibus acquirit; 2do Quasi Castrensia, quæ ex beneficiis vel assumpto Clericatu acquirit. vel quæ ex officio non mechanico. ut Judicis. Advocati, Professoris Theologiæ, vel artium liberalium obtinet, quia eidem pecuniæ gaudent. 3° Adventitia quæ filio non a Patre nec intuitu Patris adveniunt, sed ex successione materna amicor Donatione Thesauri inventione, propio labore artificiali industria; 4° Profectitia, quæ Filius acquirit ex bonis Patris, illa administrando vel negotiando, vel intuitu Patris. ut donatione ob amicitiam, et obsequia Patris jam.

Dico Filius familias Bonorum Castrensium vel quasi Castrensium Perfectum habet Dominium, et adventitior Usum fructum et Patre utile, eorum administratione, nisi Pater usui fructui renunciaverit, vel bona fuerint filio ea conditione concessa, ut ipse et non Pater usum fructum capiat vel habeat, vel si in solo usu fructu consistendo profectitior vel bonor filius familias. nec Dominium directum nec utile habet, sed solus Pater utrumq habet Lib. 1. nisi fil. §. nullam vero Mater habet in bona adventitia nec Profectitia quia in gaudet patria potestate.

Hinc filius familias graviter peccat. Subripiendo Parentibus notabili quantitate, vel pecunias a Parentibus ipsi ad honestos usus, et libros Theses, vestes, et Concessas, vel sibi hinc inde obtentas ludo, computatione, impendendo et tenetur ad restitutionem. Si habeat bona Castrensia, vel quasi Castrensia, tunc si habeat, debet vere voluntatem restituendi. et post mortem Patris ea dividi in partitione cum aliis fratribus, nisi eos tantundem expendisse constet. Si filius familias nimio Patris in ejus bonis. Sed operibus artificialibus et meretricis pictoris. et Lucrum reprobatum Patre invito consumens peccat.

Sub.

Quale Uxor Dominium habeat?

Nota bona Uxoris sunt triplicis generis. 1ª Dotalia, quæ Uxor tradidit Marito, ad sustinenda onera Matrimonii. 2ª Bona paraphernalia quæ Uxor ultra dotem sibi specialiter reservavit, vel quæ pro securitate vel Matrimonii à Sponso accepit, vel tractato Matrimonio aquisivit donatione legato industria, et officio Uxoris non debita. 3ª communia quæ tempore matrimonii communi labore et industria sunt aquista.

Dico Uxor directum habet Dominium bonorum dotalium, et maritus utile eorum ad ministrationem, nisi sint bona usu consumibilia quæ utrumq; directum, et utile Dominium maritus habet, cum obligatione tantundem restituendi Uxori, soluto Matrimonio. Bonorum vero paraphernalium, Uxor utrumq; dominium, nec pertinet ad administratio ad Maritum ipsa velende, nisi alia sit conventio.

Hinc 1º Maritus graviter peccat, et tenetur ad restitutionem dotem Uxoris ac bona ejus paraphernalia dilapidando, aut bona communia in notabili quantitate, et ultra medietatem in vita uxore prodige donando vel male, Ludo, computatione &c impendendo; 2 peccat et Uxor, et restituat, aliquid notabile de bonis communibus Marito rationabiliter invito sumpsius. Ludendo &c male impendendo; Solet tu plus indulgere Uxori, quam extraneo, et a furto excusari.

§ Si aliquid accipiat ad pias eleemosinas faciendas misericordie sufficienter Laicali. & ad evitandum grave Familie v Mariti damnum Temporale v Spirituale, pro ejus Confessione, preces, Missas procurando, & pro neglectibus suis ac Liberis, vel si maritus sit prodigus. v si illis subvenire renuat, v ad subveniendum Patri Matri, v prole ex alio matrimonio quoad victum v Natum, debet ex ipsa, in parte suam reface faciendo partitionem cum viri periculo. 4. Si pro honesta recreatione animi ac status aliquid impendat, v ex Confessarius de facili habeas ius ad excessum de se in similibus proposito re laicare debet; et facta Separatione bonor ministrationem sua potest et uxor, v ne alienationem invito Marito Lege 26 Cod. de Jud. Dott.

2. §. 7. Quale Dominium habeant Clerici, v Bona Ecclesiastica sub Publica Patrimonialia quasi Patrimonialia, et mere Ecclesiastica.

Dico Clerici bona Patrimonialia v quasi Patrimonialium plenum ac perfectum habent Dominium, bona vero pure Ecclesiastica ligatum, quo ad bona superflua ita, ut de iis v licite ut omnes conveniunt, et Deus multos nec valide disponere valeant, nisi ad pias causas v de obligo. Dominium quoad superfluitatem Ecclesiae pertinet ad Cetus seu ad Comunitates, v conventus cujuslibet Ecclesiae.

2. §. Quinam Animalium, Gemmae, Metalla &c. aquirant Dominium?

R. Animalia alia sit mera fera, et Silvestria ut Cervi, &c. pisces et aves. Alia mansueta ut oves, e alia domita seu manufacta ut equi dom. Mattiae.

Dico facta facte gentium bonū diuisione, que cum subsulind Regis
sint communia p̄ occupantis. Libro p̄o digestis de aquā pluuie arcende.
Talia sūt animalia nāra feta, Lapilli. Gemme. & mineralia nāra
inventa, Lapidicine vō fodine plumbi ferri. & vena aurī et argenti,
Sūt naturali pertinent ad Dominum fundi, quia sūt pars fundi,
Sunt vō ciuile bonū aurī etc. pertinent ad Regem, Compensato
Damno fundi; Sylue et pascua. si propriam damnum nō habent,
pertinent ad rem publicam.

Item graviter peccant, et tenentur ad restitutionem p̄o capientes
Gelinas. oues, anseres, quantum vīs ab exercitu, vel feras mīlacō
circumsepto, pisces in stagno. Cervos manifestatos re meantes, prope
Domum Domini libertate nō integra re Columbas in agris
accidentes, nisi certo constet eas nō habentis Jus columbarii, eo.
tō tempore quo grave Rusticis damnum inferunt. Abbas Dani nutrit.
Laurenti; vel alios columbas in sua columbaria attrahentes illecebris. nō vō dixerim caute, ad meliores pabula nō et prepes in hunc
finem habita vel columbarū melius collocatas. Et sibi levem
nō videri, ad placitū dominum sūt occupantes. Et Saracus: Exa-
men apum ex alieno alueo evolans, et facili prosecutione
comprehensibile nō confestim quia Domini vestigans sibi appropriat, sed
sens si longe evaserit, tunc enim fit capientis nō prius vel alieno fundo.
Quicquam Thesauri ad Reges pertinent alia cum aquirant Dominium. Q. 9.

Nota Thesaurus est vetus quedam depositio pecunie, seu alterius rei
nobilis, ut si Gemme vasa aurea vel

cujus in certa memoria vel jam Domum in habeat.

2dr Res perdita & res nuper amissa, & res vero derelicta & res a Dño derelicta, ita ut eam in earum rerum numero efferalis. Bona vacantia & ab intestato derelicta

Dico 1m Thesaurus sive Gentium & inventoris, sive iure civili, si in veniatur in proprio fundo, & totius inventoris, si arte magica totus Thesaurus post Sententiam Judicis. Si in fundo alieno casu fortuito inveniatur, media pars & inventoris, altera Domini fundi vero ante Sententiam Judicis quia eam panalis &, si solum dimidia pars. Si inveniatur in platea seu via publica fortuito vel in Ecclesia Standum & consuetudini loci, si in loco Sacro fortuito Totus & inventoris, si data opera dividendus cum Ecclesia nisi obstent aliae Leges, His adde recipere transigendo alii et a sed regi Reliqui tanal maga hatarim; haremad recipi Fisens Sacerdotem tactus & ministrali, misal Hatoram tanahi a Dominus Secretis selcio tactus & Conventuali, alii et ethoma egeben et uteipsi & tolle.

Dico 2dr Res inventa prio restituenda & Domino, et quidem in prius expensis, si sit malefidei inventor, facta autem sufficiente inquisitione in comparente & Domino, promissis, & pignoribus, & ad alias pias Causas impendi debet quia hanc ejus Domini voluntatem praesumitur, ut sibi & rei publicae utilis modo impendatur. Si inopem et inventor sit pauper cum consilio Confessarii & Parochi retineat eam pro & quod Secerius &, alioqui Ecclesia tenenda & cum onere restituendi si forte Dnus comparent & Thesaurus vacantia ab intestato. Sine Haeredes a decedente relicta Dñs

Phisic. Regit. adjure Cadaver ad Cemeteriu. Bona perquirentem
ignoto hærede, de piratis Caudas ab Epo laici Si deregamina authentica
omnes peregrini, bona derelicta Si Jure Romani Si occupantis. (2 P.
Quid Si præscripto, et quo sint legitime præscriptionis Conditiones?

Natura Præscriptionis.

Non vera capies, nisi sint tibi talia quinque.
Sit res apta, fides bona, Si titulus quoque justus.
Possideas juste, completo tempore legis.

Nota Bene Donationes Si Judicium prudens, et firmatum quoquis pru-
denter existimat rem quam possidet ejus suam, et si forte non sit sua,
Nota fides Si notitia v dubium re: latina.
Breve tempus in præsenti materia Si quod minus Si decennio longum
Si bb annos inter præsentes, et 20 viginti inter absentes. longissi..
mum Si 30 v 40 annos immemoriale cujus initium non est
memoria. præsentes Si Jure communi, qui in eadem provincia sub
eodem Regimine vivunt.
Res mobiles Si, quæ possunt loco moveri, ut pecunia, vestes, naves,
debita et actiones ad illa obtinenda: Res mobiles Si quæ nequeunt
loco moveri, ut Ager Domus, &c hæc vincuntur res immobiles
in Jure dicti, ut Jura, actiones ad mobilia beneficia census redit.
Jus Patronatus &c Usus etc.
Restitutio in integrum Si pariis Juris restitutio, qua tribuitur
protestas rem suam sibi vindicandi; Præscriptio dicitur dormire,
quamdiu jam inchoata currere desinit ob impedimentum, quo ablato
revivisci, ita ut omnis possessionis jungatur præteritus Non

non numerabilis inter menses dicitur vero inter annos, quando incepta
ita cessat, ut si recrudescat, anni possessionis cum priorib⁹ in continuatione.

I Jus Praescriptionis seu usucapio est acquisitio dominii per possessionem bonestam tempore per legem determinatam continuatam, ad quam 5 requirunt conditiones. 1ª res apta. et possessio prohibita. 2ª possessio civilis propio nomine, per se, vel per successorem. 3ª res bona. 4ª Titulus Justus colorabilis. 5ª tempus praescriptionis longissimi. 30ª vel 40ª anni sufficiunt praesumtus. 6ª tempus a lege definitum, videlicet ad praescribendas res mobiles requiruntur inter praesentes eum titulo 3 anni etiam Religiosorum, et Ecclesia cujuslibet, etiam Romana inter absentes 4 anni. Ad res immobiles privatorum cum titulo inter praesentes 10 anni, saltem ordinarie, sine titulo inter praesentes 30 anni saltem in Gallia, alibi aliqui inter absentes sine titulo 40. annos requirunt; Contra Privilegiatos requiruntur quo ad bona immobilia vel idem anni sed contra Ecclesiam Romanam et Papam 100 anni, Contra alias Ecclesias Monasteria Hospitalia, et ad pias causas relicta, 40 anni ita in jure, nisi abessent alia conjectura. Praescriptio autem desinit, 1º Tempore belli vel pestis, quando obfugam Dei vel dicitur. 2º Contra impotentem agere, ut est pupillus durante pupillare etate, absens ob publicam Dei negotia, ut legatus. tec interrumpitur, vel naturaliter, ut si possessor a re possessione etiam vi ejectus eam jus recipiat, lege 7. Cod. unde. vi. vel civiliter vel actum sine [illegible] ultra puta per lites contestationem, si re vel actor rem non prosequitur vel interrumpitur; quia videtur suam agnoscere injusticiam

Continuatur

Hinc defectu rei apte ñ possunt præscribi res quæ negotiantur
comercium, privatorum, tales sunt Loca Sacra Templa, Cœmeteria
Capella &c ñ præscribitur Laico cum illo præscribitur, Bona. etiam
res Sacræ mobiles præscribuntur. 2 Jus decimarum a Laico,
nisi quo ad quantitatem, et solutionis formam. ñ Eccles. decimæ
Contra aliam, ñ si sint decimæ infeudatæ ante concilium Lateranense
2dum Anno 1179 et a Laico possessæ. 3ti Jus patronatus sine
titulo ñ Eccleia ñ fundata a Laico. cum onere Patronatus,
cum titulo ñ colorato præscribitur 40 Annis. et Annexum bona
Laico, tempore ordinarii illius boni. 4. Jura Provincialis Episcopi
tum Baculum. &c de ipsis constet, Secus
5. Obedientia Superioritas debita, libertas. res Regiæ indivisa
res usibus publicis deputata, ut Portus, via publica. tributa
functiones publicæ Jus appellationis &c. 6. Bona ñ valentium
ea in Judicio ñ petere, ut si mente capti, Studiosi, filii sub
potestate P. bona uxoris ad ministrationem illorum habentibus
Pupilli. minores, nisi ubi contra minores detur 30 annis præscri-
bit. possunt ñ ibidem restitutionem in integrum obtinere.
7. res Ecclesiæ fundus in dotem datus res fructus quæ ñ præscribuntur
Nisi 30 annis et si bona fide contraria intelligunt ñ præscriptione
dominio sed longissima. Lege omnes et Lege Sicut in rem. Codice
de Præscriptione 30 v 40 annis. Thaur.

Hinc 8. Religiosus Professus usu fructuarius. tenebatur
tunc Tutor. Curator ñ sibi sed alios præscribunt. quæ nomine possedit.

hinc ꝺ defectu bone fidei ꝛ præscribent 1ª Successor universalis
et Legatarius et Donatarius universalis aut Hæres Tiante cessor fuerit
possessor mala fidei, etiam si bona fide successerit Laurenti et alii.
Communis. quia si defunctus habuit Justum ꝛ tit. Hæredi bonæ
possessori licet ignoranti possessio ꝛ prodest. ff. Divina inst. usu cap.
Lege 2da Titulo 6. quia possessio defuncti continuatur in Hæredem
in eadem qualitatibus, bona ꝛ mala fidei mag. est possessio, ac ma
jestine suus utens, possessor, etiam si esset possessio 30 annor
ait Lajmani quia Successorem authoris sui culpa constituit Lege
2da Cod. de aquitanda. et Malæ fides authoris dissentitur ꝛ Hæred.
Hinc 2. Defectu titul. Colorati ꝛ Temporis a Jure requisiti. Juris exemptio-
ne ut præscribit Eppus 10mo et Barrachias extra diœcesim quam
sine titulo Colorato 40. annis quia lb. Juris præsumtionem contra
se; sed requiritur tempus immoriale Laurent. Præscribit ꝛ 1ª
beneficium cum titulo Colorato per triennium a pacifica possessione
et Hypotecatio contra debitorem 40 annis. ꝺ actio præscribit ꝛ
panam unc anno. Contra eum ꝛ quo media parte præscribitur
præsens et absens. Abet proportionate tempus implere videbit
medium contra præsentes. et aliud medium contra absentes requisitum
sic contra bona transeuntia a privato ad privilegiatum ꝺ tempus
ad præscriptionem, contra privatos, et privilegiatos proportionaliter,
prout successive ad illos transiere.

2 ff. Quando præscriptione aquiritur Dominium?

Dico.

Dico praescriptione acquiri rei dominium in foro interiori conscientiae quam in foro exteriori Justitiae etiam si possessor rescisitus fuisse alienam; quia res publica pro dominium alterius pro illius probono communi Civilemque pace, transferre in alterum. cum merito dicitur ita communis. pro tanto eadem res alienando ex justa causa rea peracta pro restitutionem in integrum a Pape. v. re publicam concessam.

2. 12

Quibus adhuc aliis modis dominium acquiratur. 2

Nota

Alluvio implantatio, est alveus insula missus.

Accessio aedificatio fructus, species, scriptio.

Dico. Dominium adhuc ulterius acquiritur. 1mo per alluvionem. 2do per specificationem faciendo ex aliena materia opus, v. speciem. 3io per accessionem. 4. per commixtionem et confusionem. 5 per adjunctionem. 6. per implantationem. 7 per alveum. 8vo per insulam.

Primo quod per alluvionem vi aquarum insensibiliter arenosum detractum et alteri adjectum ejus dominium fundi cui fit adjectio. Si vero sensibiliter vi vehementium paleas, ac notabile repentina fiat pertinet ad eum, a cujus fundo detractum Inst. lib. 2 t. 1. pr. Dig. 29.

2. per specificationem si ex re v materia aliena speciem artificii v opus fiat, et ad priorem statum pot reduci, pertinet ad dominum materia; sic pocula ex alieno auro confectum ejus dominium; tenetur tn artificium nisi artifex mala fide egerit. Sane si vero ad priorem statum nqt reduci, spectat ad speciem formantem. Sic vestis ex aliena lana ejus confecta, tenetur tn alteri materiam: aequum enim videtur, si praecium materia longe superet artificium Dominum materia. et si artificium longe

si praecet

Superest materia ; Sic vinum quod fecit sine labore fit,
et alienis arvis, Domo invitum, et vas preciosum elaboratum ex vili
materia artificis et descripendum Paulo.

§ per accessionem quod creatus causa . alterius rei picture et Domo
rei, Sic pictura in aliena Domo, et statua, et Domus et
statua, quia accessiones sequuntur principales, nec impensas tales orna-
menta solvere tenetur, nisi illud postulaverit. et suas impendis prosecu-
tus, Si tre ornamentum dem preciosa longe superet fiscus pretium
palis et esset illud ponentis quia aut lex, ridiculum et picturam
appellis et accessionem vilissimo tabulo cedere

§ per commixtionem Si separare possint ut due Oves alterius separari
sin possint separari ut vinum domini communis alterius totum
mixta resultans pro rata divisi dominii est. 5= per edificationem
edificata in proprio solo, sed ex materia aliena, edificium Caedi solo
tenetur tu solvere materiam, et si mala fide egit etiam luctum
cessandi et alia damna; edificans in aliena solo propria materia
edificium paries cedit solo, sed Dnus soli tenetur solvere, materiam
et artificium, si edificans bona fide egerit, si mala fide nec diuta
Domo materiam vindicare pt edificans Lege 7. 8. digestis de rei
vind. 6. per implantationem et satationem. plantans alienam
plantam in suo solo, et suam plantam in alieno solo, si radices
egerint, in utro eadem fuit Domi soli; si radices n egerint si ejus arbo-
rem evellere possit; Eadem ratione frumenta solo cedere intelligunt; ita
in lege cautum. Alienam tu plantam in suo fundo tuam plantasti, et
frumenta aliena seminasti, tuentur.

§ per alveum Iuxta Romanum. Si fluvius prope alveo derelicto aliam
quaerat, vetus alveus ejus vicinis pristinus prope ripam . §

8. Dec in Salem Sin mare sit data, sit occupandis Jure Romanorel
nostro

Quastio 3ta

De Contractibus in Comuni:

Lit

Quid et quotplex sit Contractus. 2 Contractus q Pactum, ultro citro obligans, et altero ultro tum obligationem pariens. Dicitur perfectus v bilateralis, si ultro citro obligationem pareat, et imperfectus seu gratiosus si alterutra tum obligationem pareat ut Donatio.

2. Contractus Divini, in Divinum, qui fit per vota, in Ecclesia, tum qui fit in Sacris, vt professione Religiosa in Baptismo, in Diabolicum qui fit cum Demone per magiam, et in Civilem, qui fit inter Homines. Sic ulterius dividitur in explicitum, qui fit explicita partium consentione, et in implicitum, qui fit tacita partium conventione, ut negotiorum gestione &c. Medii Modicus &c. Implicite de obligant ad morata diligentiam et in, vi parcum favorem illa excepti, dijudicandi, tum, et ejus vocantur quasi Contractus, et ibi obligationem pepiscit.

2. Dividitur in nominatum, qui proprium et Specialem nomen hb. ut vendit locatio &c. et in innominatum, qui in proprium. Sed item Contractus generis nomen hb. et sit Spec. Species. Scilicet. Do ut des, facio ut facias, facio ut des, do ut facias. facio ut des.

3. Dividitur in nudum, qui caret omni firmamento, quo actionem Civilem pareat posset, licet obligationem naturalem pariat, forte confidentia talis &c. Omnes Contractus a nominatum antecedunt et altera parte impleata, aliis accedat forma. Stipulationis Juramentum. Item Omnes contractus qui rei traditione perficiuntur Ante traditionem fiat. ut Donatio mutuum &c. et mixti, qui fit cum firmamento cujus virtute actionem Civilem pariat. ut Stipulationem testibus. Juramento.

que juris firmamenta sit v addicione Contractus Nominati vel principalis si nominato, quia accessorium sequitur principale. 4 Dicitur si Contractum sit inqua sidec nulla et aqua sit sidi case, in ese bona fidem licit contrahentes nulla deus mentionem fecerint tales sit emtio. Locatio conductio &c. et Iuris Juris, inqua sidec ad verba contrahentium adstringitur tales sit Venditus, Rhenditum, Testamentum mutuum &c. Imfero in conscientia omnes ex aqua et bona dijudicari debent. 5 Dicitur si juramentum, cui additur nullum accidens. et si juramentum, cui additur accidens nepe res, quia obligare debet, modus, causa, demonstratio rei, v persona conditio.

Quenam valide contractus sint et quenam ad valorem contractus requirantur conditiones 2

Conditiones Contractuum 6.

Sint habiles. sit res, capax, prescripta forma
Consensus mutuus externus verus intrinsecus.
sit causa licita, finis, v conditiones honestae

R. Puncto 1. Infans dicitur qui non dum implevit septimum, sive Masculus sive femina sit, impubes qui v dum completi 14 annos si sit Masculus, et 12. si sit femina; ambo infans et impubes dicuntur pupilli, si de sinant esse in potestate Patris perijsdus mortem, v avi Patroni, v per litteras emancipationis.

Impubes dicitur pubertati proximus, qui magis adpropinquat nihil pubertatis, quam teneris infantia, sic masculus completo anno 13. cum dimidio, et femina completo 9. cum dimidio, et undecim dicunt infantiae proximi; Pueros et impuberes dicuntur Masculus a completo 14to et femina a 12mo usq ad 25tum completum

et postea ambo majores. aliquando ex consuetudine loci etiam
minus id. anno 18 19. vel 20. et filius familias, quamdiu patris aut
avi Patroni excitat postulatu tutelae. Impuberi ac impuberi si sint
pupilli, mortuo Patre et Avo Patrono datur tutor ejus primarius
et regere pupillum. et 2dus cura illius bona, minoremve datur curator,
cujus primaria et curare bona minoremve et secundario ejus personam.
Pupillo etiam posito datur et tutor. Lege 12 de tutoris. nonno
minoremve curator. Si item morte instit. de curat. Si tu curatorem
suscepit, vel Testamento datur. Cogitur ei subesse et sic instituitur.
Obligatio triplex et naturalis. quae vi legis naturalis quam foram
pati et conscientia obligat. licet actionem in foro externo non obligat
2da civilis, quae vi legis positivae in foro obligat, et actionem in
foro externo tribuit. 3 mista quae in utroq; foro obligat.
Dico, omnes qui usum rationis ac bona sua. liberam administrationem
habent. valide contrahere possunt. nisi a lege prohibeantur. Ideoq;
ad valorem contractus 6. requiruntur Conditiones, videlicet 1ma
potestas contrahendum habilis, liberam bona administrationem habens.
et a lege non prohibita: 2da Consensus verus, liber, internus, signo ut
externo expressus, sine dolo, vel errore circa substantiam vel qualitatem
in substantiam redundantem vel in contractus naturam.
3 Promissio animo se obligandi, et saltem vere permittendi eam
scientia obligationem inde orici: 4ta Solemnitas substantialis
sub poena nullitatis in quibusdam contractibus a jure praescripta,
5ta Causa finalis. seu motivi principalis existentia; 6. Conditionis
honestae, et possibilis eventus: unde error vel dolus circa substantiam rei, et qualitatem mixti substantia, et naturam contractus
rendant

redundant qualitas ipsa etiam concomitans.

Iure vero contractum irritat. quia de se consensus non vere et dolus concomitans aut antecedens etiam praebens causam contractus si fiat circa qualitatem rei accidentalem, quia non impedivit consensum circa substantiam, nec cogitamus de emere nullo contrahere si consensisse. nisi stante tali qualitate, quia tunc de se consensus: Potest tm contractus dici sol solubilis. rescindi ad arbitrium decepti si ante antecedens causam contractum provenit ex dolo alterius contrahentis, quia decipiendo ei fecit injuriam; non tm potest dissolvi contractus onerosus si ex se provenit a justa decepti vel tertia persona, quia altera pars contrahens non fecit injuriam; de primo tenetur totum emptor ad equalitatem reducere et tertius decipiens resarcire damnum secutum, quia est causa illius injusta. Contractus tm gratuitus ut liberalis promissio, non donatio, potest rescindi a decepto, quia cum a sola ipsius dependeat voluntate facta notabili non qualitate mutatione, credetur se noluisse obligare irrevocabiliter, nec contractus initus ex metu etiam gravi injuste a libero extrinseco ad extorquendum consensum incepto a tunc vere et positive est irritus; quia mentis non talis libertatem consensum est tm resolubilis ad arbitrium vexati.

Hinc 1° defectu personae habilis. non valide contrahunt. 1° amentes furiosi. vel. 2. filius familias. puber non pubertati proximus de bonis profectitiis et adventitiis. 3. pupillus antequam major. 4. tutores et curatores. cum suis pupillis nisi essent plures tutores. 5 uxores circa bona communia. vel dotalia sine consensu maris. 6. Religiosi. 7 Prodigi; 8. pueri condemnati.

Possent ⁊ valide contrahere ꝑ impubes infantia ⁊ pubertati
proximos. filios familias. et minorennes circa castrense ⁊ quasi
Castrense, et circa peculia profectitia. Tanez
Hinc 2 defectu consensus ꝑ invalida ⁊ revocabilis Gemma prioris.
et dilecti recipi. ⁊ praecium augeri;
Hinc 3 defectu animi se obligandi, ⁊ simplex promittendi. ⁊ obligat
ꝑ Salmu proponend. 2 scite promittend. obligatur ⁊ ad omne
damna inde secuta 3 promittens animo se ⁊ obligandi, quia
mixte salmeg proponend, promittens ⁊ scite committit mendacium, et sub mortali tenetur ad damnum. 4 obligat autem
promittens. animo non implendi ⁊ nude sine alia interiore
promittens. quia promissio ex se obligationem parit.
Hinc 4 defectu solemnitatis — — ꝑ nullum est matrimonium
um clandestinum abrigat tridentinum. 2 ꝑ Testamentum sine
Testibus ⁊ aliis requisitis 3 acquisitio sine titulo ⁊ praescriptione
Hinc 5 defectu causa finalis mutuo promittit quis bona
mater propter infantes. Si sit stabilis. nec teneatur ea ille dare.
quia deficit causa finalis; valet ⁊ eleemosina data simulanter
majorem perfectionem quam mixte id. ꝑ ea illam retinere. quia
est ⁊ causa impulsiva.
Hinc 6 defectu conditionis honestae ⁊ possibilis ꝑ nulla est promissio
cedere lites pacuia pro occisione inimici, ⁊ praeii profugi
Conentibus; quia dicunt allicit ad peccatum. Leger. Jon. est de
rebus obligationibus. An autem valeat propositum dicimus
distinc. 2 authores valet ⁊ promissio matrimonii et dis

Dispositio ultima valiturus sub conditione turpi v impossibili, quia
à lege habenti pro n adjecta, et quoad dispositiones ultimas valendo
etiam si quis nollet consentire, nisi sub illis conditionibus, quia fiat
ut supplere consilium quoad bona temporalia. n autem quoad matrimo-
nium Jure legatum factum virgini si non nubat, valet etiam si nubat.
n vero factum vidue; quia conditio licet in jure favorabilis respectu
virginis v in respectu vidue, cujus matrimonium varias sæpe
causat domi & foras perturbationes. Sic legatum sub conditione
si Religionem n ingrediatur v si non fecit valet, etiam si Religionem
ingrediatur v n nubat, quia ambæ conditiones à Jure habentur
turpes, nec a statu perfectionis retrahunt.

2. An omnes Contractus validus obligiet, et invalidus addito Juramento
fiat validus?

Dico omnes Contractus etiam nudus et pacti in foro Conscientiæ obligationem
quia lex Divina et naturalis obligat ad fidem in dicendum datam, in foro
~~pacti, nec tribunal~~ vero externo nudus n obligat lege civili urgente de pactis,
nec tribunal accionem nisi Juramento, v alio Juris solemnitate fulciatur
quia tunc in foro externo probari possunt.

Contractus ex natura invalidus n fit Juramento fieri validus, quia ejus
naturam n mutat sed solum obligationem juris Naturæ inducit dicit
de re licita, Contractus vero solo Jure positivo initus Juramento fir-
matus aliquando, ita ut etiam relaxato Juramento adhuc valeat
videlicet, quando ~~adhuc~~ invitatio Contractui ppabilitet a lege facta
est propter utilitatem privatam Contrahentium modo absit injustitia, et

Juramento

Juramentum, n vi v dolo sit actum tunc cum relicto Juramento manet Contractus vcitus, et si Juramentum cecidit circa substantiam sit factum cecit nullum, quia n obligat ultra ipsi intentionem, aliquando autem Contractus n firmatur Juramento, nec, quando veritatis Contractus sit habiliter et facta bonum Commune tunc esset delictum. Q. 4.

Quando Contractus non pure obligat?

Dico Contractus non pure diversimode obligant 1m cum Contractus ad diem certam statim obligat, n tamen debitor tenetur ante diem determinatam implere: at tempus autem incertum n obligat, nisi impleto tempore. 2do Contractus sub modo statim obligat, non tamen mitatur, si modus n secutus, quia se habet ut aliquis agiens dispositioni principi nisi expresse voluisset contrahere sub eodem modo. 3 Contractus ad Condam n valet defficiente causa finali bene autem si deficiat impulsiva, solum 4m Contractus ad demonstrationem, cum circa substantiam, vel personam et invaliditas n vitiat circa accidentia. 5to Contractus ad conditionem si sit conditio de praesenti vel praeterito valet si existat, deest si non existat, at si sit de futuro nascit statim obligat, quia censetur praesens si sit de futuro contingenti suspenditur effs ad ejus eventum si sit de re impossibili vel turpi et nullus excepto Matrimonio, et dispositionibus ultimae voluntatis in quibus a jure habentur pro non adjectis nisi quis alio modo consentire voluisset Tunc Matrimonium n valeret saltem in foro conscientiae. Q. 5

Quid et quotuplex sit Culpa?

R. Culpa et omissio diligentiae vel advertentiae, quae alteri damnum

Creatur. alia,

Alia ꝙ Theologica. qua ꝙ coram Deo. alia civilis seu juridica. quam jura pro foro externo supponunt, et etiam si peccatum nō sit, et hæc communiter triplex ꝙ, nempe culpa lata. quæ ꝙ omissio diligentiæ, quam communiter diligentes ejusdem conditionis adhibere solent, ut siquis rem commodatam foris ante ostium remittit. 2ª Culpa levis quæ ꝙ omissio diligentiæ quam diligentiores adhibere solent, ut siquis rem commodatam in suo cubiculo reliquat sed nō claudo ostio. ꝙ levissima quæ ē omissio diligentiæ quam diligentissimi adhibere solent, ut siquis ostium cubiculi claudat sed nō observet an sera bene fuerit inducta his additur, culpa levissima. quæ ꝙ dolus aperitur ꝙ operatur ē omissio damnosa, ex intentione ut alius decipiatur, et damno afficiatur. ut si miles fingat se dormire, ut Hosti accessum præbeat, 3ª Culpa latior. quæ ē dolus præsumptus ut si cives ē valeat nō impedire hostem Urbem ingredi, et dolus vero ingenere ꝙ. quovis machinatio ad decipiendum deniq; injuria sic habes. dolus et fraus nemini patrocinantur

2.ꝙ Æqua culpa in Contractibus oriatur restitutionis obligatio?

Hic ad inquirendam restitutionis obligationem ex contractu v quasi contractu id ꝙ ex offo. sufficit culpa civilis licet nulla sit Theologica, puta. vi Contractus et officia implicite se obligat ad eam diligentiam, et conditiones quas lex imponit, et quidem 1ª cum Contractus cedit in commodum solius domini, ut si deposito requiritꝙ culpa lata. et dolus aperitus. ē præsumptus Inst. Tit. 25. ꝙ Tit. 15. §. 3. si se ipsum pro deposito obtulerit, ē aliqua. ē aliquid pro ejus custodia acceperit, tunc tenetur ex culpa levi. Cp. de depos. ē sixtus ita præcisa ut diligentissima custodia indigeat, ē de ea pactum sit, leg. 1ª digest. depos. ē deposita sit solum in gratiam depositarii, ut ea utatur lege ff. rebus creditis nu-

In utroq; casu tenetur ex culpa levissima. 2. Si cedat mutuans accipientis utilitatem; ut in commodato ex culpa levissima, non autem ex casu fortuito, Capt. de commodatis. 3 Si in utilitatem utrius; ut in locatione, ex culpa lata et levi in autem levissima, lege eadem in nullo vo contractu ex casu fortuito, qua res perit Domino suo, nisi culpa v mora ob quam apud Dnum non pacisset, v conventio de casu fortuito intervenerit. 4 Et quasi Contractus cum quo ex officio aliquid fauit in utilitatem alterius sine mercede tenetur solum ex culpa lata, v dolo; si sit mercede conductus, ut famuli, medici advocati, negotiorum gestores &c tenetur culpa levi in vo ex levissima, nisi res sit tanti momenti, ut ex natura sua summam cautionem exigat, v in arte sua peritissimam postulent. Si quis v.g. Auriga & Nauta Tabulario rem ex praese custodiendam tradiderit lege 4 digest. tit. 9 tunc enim accipiens ad majorem diligentiam, quam ordinariam se obligare censetur; et ita contractum vo requiritur culpa Theologica.

Hinc 1m Tenentur ex operationem damni Sartores, Molitores, Caupones Auriga, Nautae si res quas ratione sui officii, apud se deponi curent, pereant ex culpa etiam levi quia v.g. Domus nocte in fores bene clausa; et Caupones, Auriga, Nauta etiam ex levissima sui ipsius ex praese fuerit tradita custodienda. lege 4. digest. tit 9.

2 Librum commodatum remittere Domino per famulum alias pro fidelissimo recognitum, et libro ab eo in ara omisso, non tenetur ex diligenti aliam, v illum procurare, quia cum summa censeatur adhibita diligentia periit Dno. 3m Qui rem suam simul et alienam ab incendio liberare nequit, si aliena sit commodata, illam prae sua preferre, si sit deposita 4t Res suas etiam minoris valoris praeferre, et si sit locata res propias majoris, v aequalis vno vilioris valoris, quia in 1m Casu maximum in 2do aequalem in 3tio majorem tenetur adhibere diligentiam quam pro propriis saltem vilioribus.

Quæstio V.
De Contractibus in Particulari.

Plerig Contractus Particularis
Commodat aut mutuat, deponit pignora thendim.
Dona, locat vendit, Socius, conducq, sequestrat.
Cambium promittit Ludum, Lotteria spondet.
Fœnigerat Fide Jubens Rheumum Monopolia testand;
Redhibit retractatus. mandatq Scriptecq mahatra.

L. I. Quid sit Promissio gratuita et quomodo obligat?

Dico Promissio gratuita q deliberata et spontanea fidei obligatio facta alteri de bona possibili; et a promissario acceptata eidem sumpta obligat ex justitia; quia promittens dat promissario acceptanti Jus verum in rem promissam et quidem ex genere suo sub mortali in materia gravi, quæ dari quadruplo major, quam infirmo Lessius. Dixi quia cum jus ex promissione sit imperfectius, minus censetur injuste promissiones tm ordinarie plerumq non obligare ex justitia, nec graviter. quia promittens liberaliter plerumq non intendit se obligare, nisi ex honestate morali fidelitatis, quæ solum sub veniali obligat, Pellman. et pro accidens sub gravi ob reparationem damni, quia illius causa esse jet.

Hinc 1° Promissio graviter ex justitia obligat pro gravitate materiæ. 2° quando promissionem firmat juramento, v quando promittit stipulando, v etiam Notario. aut Testibus ad id assumptis v perscriptura. seu Chyrographum, v dicitur me obligo quantum possum; quia censetur velle in his circumstantiis se graviter obligare et transit obligatio ad Hæredes promittentis, sicut et jus acquisitum promissario. 3° Promissio animo solum ex honestate se obligandi facta non nisi sub veniali obligat. et facta etiam exemplo scripti restringi

Salto

saltem in foro conscientia, quia non censetur, se irrevocabiliter voluisse obligare, nisi juramento firmetur, quia huic obligat vi juramenti nisi revocetur.

2a Promissio nulla est si dicit facta, de re jam alteri promissa, vel illicita aut impossibili vel de minori bono respectu Hominis. cui fit esse acceptius. Si non sit acceptata saltem tacite non obligat rejicitur bene autem ut simplex pollicitatio revocabilitate leg. 1a de Polit. pt vi revocari, ante alterationem. L. inter pt Codice Siquis vi.

2 Ci

An Promissio sub conditione operis turpis facta, sit valida et obligete

Dico Promissio de re illicita, et sub conditione operis illicitis ipso Jure Naturali et Divino est nulla, quia ut nullam illicitudinem dicit, primum generaliter turpes Stipulationes esse nullius momenti, Leg. 26 digest de verb. oblig: an autem impleta conditione obligat graves sunt ultimi ambrosi, et rationes, Condemnant vi. Communiter 2e pretium pro re turpi; aquisitum retineri, posse; quia lex 4. digestis de condict ait quod meretrici datum repetari pt. licet enim turpiter aliquando fit meretrici, non tamen turpiter acquirit cum sit meretrici. 2e Non dari in foro externo actionem ad aquirendum pretium pro re turpi promissum, etiam impleta conditione, quia lex 125. ait. Pacta quae contra leges Constitutio. nesq; et contra bonos mores fiunt nullam habent vim. An autem in Conscientia obligetur Dicitur nonnulli Doctores videtur rationi conformius obligare ad pretium pretiosissimum pro rebus ex se licitis. et solum ratione circumstantiae per accidens. malis ut pro re in se Dominica facta, quia obligatio cadit in ipsum opus ex se licitum, pro inde jure Naturae vellet, non obligare, pro bonis intrinsece malis. ut pro occidione inimici, quia promissio cadit in ipsum opus, ex se malum, ac pro inde jure Naturae est invalida, ebnec in foro Conscientia cum Confessario teneatur obligare pt. non confirmatur tractu temporis, quod ab initio non subsistit, Regula Juris in 6. et datio accepto cadit quod Jure est nulla, ac pro inde etiam postea, nisi liberaliter detur

et si obligaret ad idem peccatum magis alliceret continuandum; Nec valet promissio contra bonos mores, civiles facta de ipso. Iure et licita, quia inualida et promissio non tenetur adimplere. nisi talem personam lege pacta eos de pactis; quia libertatem dispensandi de rebus suis adimit et inualida et promissio beneficii vendum vacantis Concil Latera: 3tium Cap. 5.

Item Histriones v meretrices turpi exercitio aquisita restituere teneri quia ea, retinere lex permittit, a confessario in obligando si ut pro sustentatione non absolute necessaria pro paenitentia pauperibus erogent dicit Sac Antonine ante peccatum quod malum accepta restituenda si. vendum peccato ipsorum malo.

2.3. Quando cesset obligatio promissionis valide?

Dico obligatio valide promissionis 4 modis cessat. 1o remissione promissi & dissolutione causa finalis. 3 mutatione in peccata aut notabili status rei promissa. 4o per personam promittentis quia tales casus comprehendere voluisse censetur, ut si res fiat illicita aut inutilis promissio impossibilis moraliter et nocua promittenti, v promissario 5o non seruata fides reciproca, 6o Conditione non impleta.

2. 1o Quid et quotuplex sit Donatio gratuita? R Donatio gratuita et rei alicuius gratuita concessio, differt a promissione, quod ipsa obligat donatio vo rei concessio. 2 Pollicitatione quod et nuda promissio non acceptata, 3 Stipulatione quod fit interrogatione, et responsione.

2do Donatio dividitur 1o in realem seu perfectam, quod fit, rei traditione, et in verbalem seu imperfectam quae solis verbis sine traditione, hac confectalam sed de rem, realis vo sed in re. 2 dividitur in puram liberalem quo nequidem gratitudinis obligationem supponit, et remuneratoriam quo supponit obligationem gratitudinis si alicui

prohibe

Prohibeant Donationes p̃ prohibentur remuneratorias. D. p̃ Donationem inter
qua datur aliquis vt se viventes sit donatorii, et mortis causa qua vultrem
p̃ nisi post mortem suam esse Donatarii: 25.

Quonam ad valorem Donationis requirantur conditiones?

Dico Ad valorem Donationis inter vivos ꝛ requirantur conditiones. Vt
Donator sit habilis ad donandum, habeatq; rei donandæ Dominium libe-
ram, ꝙ ad alienationem. 2ª vt Donatarius sit habilis ad recipiendam
& vt res donata nõ sit alteri obligata, ꝙ adsint solemnitatibus a
Jure præscriptis quo valida sint pro varietate loci.
Hinc defectu recipientis invalida sunt Donationes 1ª factæ
iis qui certam nõ Donatorem habent authoritatem, vt Curatoribus
Tutoribus, et eo arcanis a pupillis, nisi ratione jam reddendæ,
& Conventui aut ordini, a privilegio Confessarius, & eo ordini a poenitentib,
nec modus Chirurgis. Pharmacopolis. Advocatis præceptoribus a suis
clientibus nisi titulo Consanguineitatis, antea necessitudinis fiant, ꝙ
& limites juris gratitudinis, non excedant, imo eas valere putat
Bontius. modo graves metus. & Suggestio libertatem Testatoris notabiliter
minuant. 2ª Facta necessariis adulteris. et iniquitudam loco ex-
cubinariis, saltem si in bonis occulte, sit adulter, nõ publicus adulter,
necessarie providere de alimentis. & ex adulteris & necessariis
licet sint. ultra alimenta recipere. Illegitimi vero nihil potest donare, et donationem accipere sint. Inter vivos et mortis causa
Hinc defectu rei donatæ invalida sit donationes 1ª nisi eandem tradi
facta, Henricus 2ª anno 1609. 2 Donationes omnium bonorum pr
sentium. et futurorum. lege Stipulatio ff. de verb. obligationes. jure
Romano valent solum præsentium. nisi donator præleget eas debita &
legitima. N. Scotus Rebecca de quibus testari sit & juramenta firmet,
& ad pios causas. Dillmarti in Gallia solum valent, facta in extremis,

matrimoni

Matrimoniali. mutuum bonis praesentium et futurorum pactis et nuptiis
conjugis, et descendentium. edict. Lud. 15 Cit. 5to Saltem quod excessus
invalidi sunt Donationes excedentes 500tos solidos aureos nisi insi-
nuentur Judicij loci, ubi res sitae, lege penult. Capitul. de donat.
Valent cum Juramento firmata, et a piae causas Judicis remuneratoria
confacta mihi a Deo ibidem. et in Gallia ad omnem Donationem
immobilium insinuatio req. necessaria. nisi quae de mobilia de manu
ad manum et summam mille librarum non excedentem semel solvendam
edict. Reg. Cit. 34e defectu solemnitatum nulla St. Pe fundationes et
acceptatio ab Hppo. et Donationes facta Ecclesiis, Xenodochiis et
minoribus sive acceptione et insinuatione a curatoribus eor. et
tutoribus facta, Habit pe omnes Ecclesiae Xenodochia, recurrant
pro damno, contra Tutores et Curatores in gallia, vi edicti etati dicti
Regis
26. Ait Donatio revocari possit? Dico Donatio valida inter vivos
facta ac acceptata non pt revocari, nisi Pe ob ingratitudinem Donatarii,
Sua judicia atrocia et manus impias. et vita periculum Donatoris, et
ejus bonis grave damnum inferret; et Donationem donationi
oppositam non implerent, et donatorem necessitate pressum non
alunerit, Donatio inremuneratoria. ob ingratitudinem non pt revoca
nec alia ab Haeredibus actione ingratitudinis ante mortem ad
torem non tentata. Saltem eli. et ob prolem. postea suscepta etiam
esset mutata. et remuneratoria, et proles fuisset concepta tempore Donatio
esset facta tempo Matrimonio. et Contractui matrimoniali esset inserta,
revocationi repugnasse renuntiasset, edict. 15. dic Cit. Haec praedicta impu
dictam revocationem. ibidem; etiam si Donationem juramento firmasset,
R. Secus. Non tamen teneatur Donatarius servare praecepta restituere, nisi
a die nativitatis prolis intimata, nec revixisset Donatio mortua prole,
Edict. Cit. G. Bolss revocari sit, nisi

Ut officiosa. id est contra officium pietatis libertis debita in relinquendo ipsis legitimam legem 1a codicis de officio. Doni. Donationes vo mortis causa omni tempore revocari pnt. tales sunt Testamentum, Codicillus legatum fidei commissum.

Quid et quotuplex sit Hæres? R. Hæres est qui succedit in universum jus, quod habuit defunctus, alius est Universalis. qui succedit in omnia bona solus, vel cum aliis: Alius particularis qui tantum partem aquirit. Alius ab intestato. quando sine Testamento Hæreditas ad consanguineos defertur, quæ alia si necessarii ut filii legitimi, et omnes descendentes vel ascendentes; deficientibus descendentibus; filii naales succedunt Matri. non vo Patri, Jus Rom; et in Gallia necessarii Bonitas. nisi sint legitimati per matrimonium subsequens; vel in casu agit legitimatio Bonitas. Spurii nec Patri nec Matri succedunt sed solum pœnis infantibus, et eis debentur duntaxat alimenta, si aliter se sustentare nequeant: Filii autem naales dicuntur illi extra matrimonium et sine impedimento inter Parentes si patri cum tali quod ipsis connubium potuisset tolli; ut error metus, cultus disparitas vi. Spurii vo qui cum impedimento dicuntur inter Parentes nati sunt, quo ab ipsis. Coentibus et illud scientibus tali non potuit, ut ligamen vel consanguinitas. alii Hæredes sit legitimi; et si alii cognati et propinqui usq; ad 10 gradum deficientibus necessarii succedentis. alius est Hæres per testamentum instituitur. relicta Hæreditas necessarii legitima, quæ jure communi est 3 Partis si nullus sit Testator habeat 4 filios. inter eos dividenda, et media pars si habet plures.

Quisnam Hæreditate privari possint?

Dico Hæredes necessarii descendentes. vel ascendentes Hæreditate privari possunt ut 1o Filius. si pater voluntatem Parentum inter crearios vel primos se se sacrabuerit. et mandata, nisi Parentes quidem professionis fuerint. vel cum maleficiis maleficus versetur, 2do si Parentes nisi criminaliter causis accusaverit quo in vel adversus Rem, vel rem publicam. 3o

3º Si filius cum Proveta sua incestum commiserit. 4. Si Parentes ex carcere v captivitate cum patuerit n liberaverit. 5 Si filia spreto honesto Matrimonio a Parentibus oblato vitam lucriosam egerit. 6º Si quis Parentum Furiosus furiosus fuerit, v eis succurrere neglexerit. 7. Si via iniqua Parentes condere Testamentum impedierit. 8 Si Fidem Catholicam reliquerit. &c.

2.§ Quid et quotuplex sit Testamentum Codicillus et Legatum?

R.1º Testamentum Iuxta Inst. Codicem cum definitur voluntatis nostra justa Sententia, de eo quod quis post mortem suam fieri vult, cum certa haredis institutione. Testamentum § multiplex. 1º Solemne in quo omnes formalitates a Jure praescripta servantur. 2. Breve Legatum quod valet, licet n omnes formalitates servantur, ut Militare v Sepe profit. 3. Nuncupativum pure quod coram 7 Testibus a Testatore sine Scriptura pronunciantur. 4º Nuncupativum Scriptum quod a Notario Scribitur prout a Testatore dictatur, coram 7 Testibus simul subscribentibus Notario in eorum numero computando. 5 Misticum v Est Secretum seu Clausum quod a Testatore subscriptum volvere in clusum, et Sigillo ppio v multo munitum Notario coram Testibus sed supra presentatur, et actus a Notario Scriptus Signatur; 6º Holographum quod totum a Testatore § Scriptum datum et Signatum, valet in Gallia, 7 Militare quod fit a castra sequentibus, ac tempore pestis et inter Infantes, et pro descendentibus, et si fiat in Religione ante Professionem vel apud Notarium indemnatis.

2º Codicillus est ultima voluntatis dispositio, circa ea quo quis post mortem suam velit fieri absq; Haredis institutione, v quo circa testamentum aliquid explicatur, ut addendo v demendo mutatur; Differt a Testamento, quia pro Codicillum nullus Heres instituitur; et 5 sufficiunt Testes pro ea communi, eam multiplices. in Gallia vo Consuetudinaria, ubi plus requiritur n exigit ni differt a Testamento.

et

Et etiam 2os Testes cum Notario Sufficiunt, Sed omnia alia protestamentis prescripta etiam pro Concilio prestabuntur merito citato.

Legatum q.t ultima voluntatis dispositio, per Testamentum et codicillum, qua Testator Bonum de Hereditate Selectum alicui directe ad eum vobis relinquit, Fidei Commissum, q.t ultima voluntatis Dispositio, qua Testator Fidei Heredes committit aliquid alteri tradendum, Differt a legato solum in modo verbor. Legatum et Fidei Commissum aliud q.t particulare, quo bonum designatum pecunia v villa. Legatur v Fidei Heredis committitur alteri tradendum. aliud et in hac sale quo quis omnia bona alicui legat, v fidei Heredis committit. Liberes just ad Legitimam, et Heredes instituti sepe per just 4am partem illius Hereditatis accipere, quo Fideicitur alegatis. Quarta Falcidia. Si a fidei comissis Trebelliana nancupator, et in. Super Suam legitimam, nisi Testator expresse probuerit utranq simul accipere, 2.10.
dict. cit. art. 56. et 60.

Quonam requirantur Conditiones ad valorem Testamenti?

Dico Ad valorem Testamenti, et ejus cum dispositionis mortis causa requirunt Conditiones vid. licet 1m Testator ad Testandum Habilis, 2 Accipiens testamento Capax, Saltem in morte Testatoris, v post mortem tempore quo impleta conditione Testamentum valere incipit. 3 Solemnitates a lege, v consuetudine prescripta in loco, in quo fit Testamentum quo ni diversis locis diversa Sit.

2dus Vt Testes sint Masculi Agnicola capaces effectum libium vid. entes audientes Testatorem Et omnem completorum s: exceptis locis Juris scripti. Ubi minor etas ad puberitatis ad Testamentum sufficit. Non regulares Hereticj professi nec Servilis, v Famuli Notarii, v alterius testamentum, v alios actus mortis Causa perficientis. Nec Heredes instituti v Substituti nec legatarii s: nisi essent legatarii in testamenti Militis Substitutione s/ valentes Signare acceptis pagis in clausis, in quibus signat duo valentes scribere sufficiunt, facta de alio in plures requisitione, mentione in testamentis militaribus ac tempore pestis, in quibus extranei, et non valentes Signare admittuntur, modo Testator Signare

prafid.

Demq habentes alias qualitates adhuc, & conductum me requisitas supradictis, non contrarias. Sed in loco ubi Horas debent instituì habentes Jus de legitima in testamento omnes nominentur quabis pro minima Summa quinta. Supplemento pro legitima exigere jus Rhedi erit nullum saltem quoad institutionem alterius Hæredis quamvis Clausulam Codicillarem continere. Si vel Testamenta & codicilli sint, mutui inter conjuges, & alios valeant ne donationes mutuæ, mortis causa inter conjuges, vel supra de donationibus dictum est.

Hic primum Secundum. et Tertium Hinc emissi.

2.11 An per Testamentum aliumve actum inter vivos, & mortis causa invalidum aquisita in foro Conscientiæ retineri possint?

Licet in foro Conscientiæ retinere videantur aquisita, per Testamentum aliumve actum inter vivos, & mortis causa Jure Naturæ invalidum, ita communis, bene autem per actum defectu Solennitatum, dumtaxat invaliditate possessa, saltem ante Judicis Sententiam invaliditatem dictorum actuum declarantis, Sylo. Dan, Sichembe & Layman, Rabos. et alii; Hinc Sententia etiam secundi, S. Antoninus Innoc. V. Lessius et multi alii. modo certo constet de voluntate Testatoris, et de sint Juris Naturæ requisita. Nec facultas et libertas in disponente, & capacitas in recipiente, quia Naturalem saltem vim habuerunt actui valoreve saltem ad effectum retinendi voluntarie ac libere a testatore, & alio concessa, sint ne contractibus cum pupillis et minoribus; & leges inhabitantes similes actus, declarant dantes, ac recipientes ad dandum, & recipiendum, inhabiles; nec alterae leges conscientiæ quod si inter preces legum, sint recepta. & ita docet communis personarum etiam dimorata Conscientia, quo tali modo aquisita non valeant spatiosè ante Judicis Sententiam. et Testatine Cabassutius. Dellugo: Hinc quoq emanavit Unum Hinc

Dub. 12

Quis nam possit esse executor Testamenti, et quomodo Testamentum exequi teneatur 2

Dico Executor Testamenti potest Masculus, v Femina, Laicus, Se Clericus Religiosus de licentia Sui Superioris, exceptis fratribus mendicantibus Clericis, possunt ad hac opus Caritatis obligare Religiosi obedientia, et alii Charitate, v d Iustitiae. Si nullus sit Executor Testamenti nominatus executio spectat ad haeredes, executio tamen pii legati extra Galliam devolvitur, ad Eppum pro redemtione Saltem Captivi, et Eleemosinis pauperum, P. Gesv. Executio Testamenti fieri debet tempore a Testatore constituto, et si nullum sit Constitutum, Statim v Saltem intra annum post datam haereditatem, pro dispositionibus profanis et intra sex menses pro pijs legatis etiam in dicta Haereditate, negligentes ab utroq Iudice Ecclesiastico, et Civili possunt ad executionem compelli. Teneture executor omnia sinistre exequi juxta intentionem Testatoris. et nisi pere a legatis pijs intra mi Iuxte executorii debetur Salarium, nisi Testator aliquid ei constituerit v ob damnum inde passum Iudex assignaverit; potest in Sit pauper sit, Legata pauperibus ad suum arbitrium distribuenda sibi servare.

Hinc Executor Testamenti graviter peccat, si sine Iusta Causa cum damno proximi officium executoris recusaverit. 2di Executionem quae ultra annum, et pia legata ultra 6 Menses sine justa causa notabiliter differens, v contra intentionem Testatoris disponens. 3tio propria authoritate Suum laborem dispendens.

Li 13

An Haeres teneatur acceptare suam Haereditatem, quando jam acceptata e confecta, et quando a Iudice quid ab Haereditate excludi?

Dico Hæres n teneatur acceptare Hæreditatem eam tñ n acceptabit ei renuntiari dbet dctu Iudici, debte significato ñd, quorum d scire interest, etsi eam absq beneficio inventarii adeat, teneatur ad omnia debita, et legata defuncti, etiam vires Hæreditatis excedentia, exceptis pœnis pecuniariis, pro crimine, v confiscationibus n lata Sententia ante obitum defuncti, v agnitione inter posita, nisi ore tñ confitentis n videtur obligandus ad hæreditarias excedentia, Dr Gœwe nec teneatur legatarius, nisi pro rata emolumenti accepti, nec minor, qui Hæres beneficiarius reputatur, Bontad: Tres menses conceduntur pro conficiendo inventario, et quadraginta dies ad deliberandum, num eam acceptures sit, Edict. Anno 1667. qui autem Hæreditatem semel adiit, nulla tenus jam repudiare potest, et censetur eam adisse, 1m si vendidit de Successione recepit, 2do si debita solvit, 3o si bona collocavit, locavit. 4o v Res, aut Hæreditatem alteri vendidit. 5o. Si Servæ aliquid acceptum, Hæreditatis abstulerit; Beneficio inventarii Hæreditatem acceptans, 1m ultra vires Hæreditatis n tenetur venire, 2o potest contrahere fœdus v tribellianam, si Hæres ultra eam gravata sit Legatis, v fideicommissis, n tñ a legatis quid, aut simul Cott: dele:

3o Jus ht. omnia defendendi impensas funeris et inventarii, ne de verbis creditorum teneatur esse solicitus, potest tñ Hæres a Judice excludi, si malefumetur. dum suæ potichatur, seu post fatò cessit, graviter deliquerit, videlicet 1m si insidias vitæ defuncti paravit, v eam aliter periclitare scivit. n monuerit nec pro viribus juverit.

2do

2ª Si defunctus Iudicem Libellis, v crimine ad Iudicem delato
moriatur: Q. Si capitale odium mutuo Testatorem, et Hæreditatem
tem instituerint, præsertim cum ad primos mortem intervenerit.
2ª Si vi aut dolo volentem Testatoris Testamentum mutare, prohibuerit
v se Hæredem instituere cogerit, et inde Romano appellato
Hæreditas ad alium atias eam obtinentem devolvitur. Gallicovo
Fisico ad sexibilem, Bontas: Si etiam Hæreditatem maxime colligere
prohibetur Hæres, qui ipso vivente in aperta libidine vixit, ibide.
Hæres, reddendo Hæreditatem Testamentum reddit caducum,
quantum ad omnia in eius suos scripti; quia ibi institutio
Hæredis, ex defectu exactæ; nisi dolo fecerit. Ut Hæreditas ab
intestato ad Fiscum, v alium, quocum convenit, ab omni onere
vacuam transeat, v nisi Clausulam Codicillarem contineat,
ut nimirum valeat, ut Codicillus. Si robore Testamenti careat,
Bontas; Et si plures post obitum, defuncti mutuat Testamenta,
Ultimo se conformare tenetur. Et mortuo Hærede ultimi
Testamenti ante Testatorem, præcia ejusdem non revivisunt sine
nova Testatoris dispositione.

Hæres 1ª gravitur pecuat Hæres dolo recusans Hæreditatem
Legatis gravata ad finem ad alium transeat;
v acceptans falcidiam auth ebellianam legatis piis, v pia
legata in solvens, etiam in Testamento deformidatis nullo,
saltem extra galliam v in gallia si fiat per modum restitutionis.
2ª Hæres tenetur solvere legatum sub conditionis Religionis injungendæ
alienus factum, licet negotiatur sine dolo, et sine culpa,

v factum ob causam falsam a Testatore allegatam; quia sufficit valere
Testatoris sontas. modo sit Ium ñ pensiva, v pendionem alimentarem
ad Trienes damnato, & is cui, & si domus sit Legata, ea conditione,
ut Legatarius ex ea, alteri solvat pensionem mortuo Te Legatario
ante Testatorem teneatur Hæres illius domus ab intestato illam
solvere. 4te Legatum ad certum usum, ñ pt mutari in meliorem
sine authoritate Judicis Sæcularis, si sit Sæcularis, v Ecclesiastici
si sit ad pias causas. Testimatum vo ad inutilem pro pro alia v
utiliabendi. 5te Legatum factum Monasterium, non habenti Litteras
Regias, pro sua fundatione, ac prout ñ valenti illud recipere debet ab
Epo ad alios pios causas disponi; Gregor. G. apud Bonfac; Si Legatum
in acceptatum pro fundatione certarum Missar. &b. ad alios pios
causas impendi; 6. Legatum pro Ecclesia v. p. ornamentis intelligit
de Ecclesia et planeribus loci. Nov. de Reg. Jur. C. 7.

Appendix. 1us

1o Testamentum factum coram Parocho et duobus saltem Testib.
Idoneis valet pro toto Statu Ecclesiastico, nisi obstet aliquod
statutum municipale. ex Decret. Epp. cap. Si
10. 2 Testamentu ad pios causas. in toto orbe Catholico valent si
fiant coram duobus Testibus ex capitulo relatum ej de testamentis,
Instit. Eccles. 105. 3 Scribenda sit Testamenta coram Parocho
et Testibus et a Testatore Subscribenda
si tri sciverit ignorent sufficit Scriptura a Parocho et Signum
Crucis in Carta a Testibus ibid. cap. 8. 18. ita Gutanez Benedicti
Pp. folio 283. Formulare Practicum Testamenti

In Nomine Sctæ et individuæ Trinitatis amen. Ego infra scriptus
Sexo revolvens animo hominibus infallibiliter statutum esse omnib.
videre ac mente recognitans Deum aque incertum esse. ac magnas horas
ultimam voluntatem et plenæ capax rationis. de bonis meis ulti-
mam dispositionem seu Testamentum fieri requirere.
Imprimis et ante omnia animam meam offero Creatori suo omnipo-
tenti Deo humillime et mst. rogando. ut per infinitam suam
misericordiam. per merita D. N. J. C. eamdem mactatio sanguis
ne redemtam. Haredem facere velit Regni Coelistis.
2do Quoniam Corpus humanum a limo terræ formatum pulvisq. et
ad animæ separatur in pulverem revertet. huic etiam Corpus
illud designo terræ valendo. ut terra mandatur alias speciale
pompa. conforme tri statui meo. N. N. v. m. loco hoc
ordinando præterea. ut celebretur in bonum animæ meæ dies depo-
sitionis.
3 Specialiter lego 300 florenos pro 600. Missis in bonis animæ meæ celebrand.
Medium florem determinando pro qualibet Missa.
4 Sorori meæ pro memoria et in aliquam recognitionem benevolentiæ
mihi sæpius exhibita lego octo quos habeo. Annulos aureos &c.
5. Confraternitati sanctæ Crucis Conventus dentur 100 florenes per
6. modum Legati.
Cum appositum sit ante omnia ad valorem Testamenti tanquam
fundamentum quidem requiri institutionem Haredis, Hinc pro
veniente honore meo. Haredem honorabilem in titulo institutionis
designo et instituo N. ultimo. tri tamen ut hæc mea
ultima voluntas optatum finem obtineat. pro executore ejusdem
designo N. et ita Deum. reservata mihi libera professate
mutandi

augendi minuendi, addendi &c. Filio ut mihi cepit: hoc meum Testamentum. in Nomine Sanctæ Individuæ Trinitatis. quod pro majori roboræ propria manu Scripsi. et sigillo meo munivi. Quicquid autem huic meo Testamento adjecero, mutavero, v mi separata cedula valeat eodem modo, ac si prius jam huic Testamento inseretum esset.
Volo autem ut si hæc mea ultima dispositio. non valuerit tanq Testamentum. saltem valeat tanq Codicillus, aut Donatio mortis causa v alio quovis modo meliori. quo de Jure, Statuto v consuetudine valere pot. actum Claudiopoli die 20 May 1678

Appendix 2da.

De Sepulturis.

1mo Cadavera mortuor. Anatomizantes sine licentia Epi. graviter peccant Bonif. 3tii 2do si cadavera tumulanda sint in Ecclesia Regularium. in pos Parochus exigere, ut deportetur ad Parochialem Ecclesiam, et ibi apponatur, deinde in Sepulturam Regularium inferatur. quod ex locorum consuetudine servari cenſeat. Sacra Congregatio Concilii Inst. Eccle. 105 § 25 vide Epilogum Decretor. 17mo folio 61. 3tio Ex decretis Congregationis Concilii firmatum est in esse levamen Cadaver. e Domo. absq præsentia ac facultate Parochi loci. ubi Domus sita erit ibidem. 4to Regulares cogi ne possunt. ut associent pompam funebrem, cum cadaver in eorum Ecclesia sepeliendum sit. sed possunt ad Januas Ecclesiæ sua cruce ita ex decisione S. Congregationis ibidem § 8. 5to Bonifacius 8. sub interventione maledictionis prohibet, tam Religiosis q clericis secularibus, ut neminem inducant, ad eligendum Sepulturam apud eos. vide Corpus Juris Canonici. Sexti Decretal. libri. Tit. R. C. 7.

6 n̄taco etiam minus Religiose p̄eligi sepultura ibidem.
7. Mulier mortua quo pluribus nupsit cum viro ultimo sepelletur.
8. Bolest Patre in publico eligere sepulturam, et pulos eligere per se ipsum ibidem C: 4. Q. Religio si nisi multa remota a Monasterio requedat alibi eligere sepulturam ibidem Cap: 5.

2: 14.

Quid sit deponere et sequestrare?

R: Depositum aliquando simpliciter, quo ipsa res deponitur. Secretius est Contractus quo res custodienda traditur alteri. ab eoque suscipitur: Expresse v tacite, vt cum recepit res custodire, obligatus eas videat ejus se deponi, vt Caponen Stabulario negeg. v: vt reddatur cadat: Sequestrum vo. quod etiam depositum Judiciale dicitur, est Contractus quo res, de qua est Controversia, alteri Pactis custodienda traditur, vt possea reddatur cum fructibus rei, cui adjudicabitur, a Judice:

2: 15

Vtrum quid teneatur depositarius?

Dico depositarius suscepto expresse, v tacite deposito tenetur, p illud consentare, et custodire ea cura, quam homines in similibus suis rebus adhibere solent lege 32a de Dispositione: 2o Rem eandem restitu. ere, quam primam a deponente fuerit traditam: Hinc sibi, v alteri nascere excludatur, v fructus fuisset ablata, v Fisco adscripta, tum Domino, et fuit deponenti, v Fisco tradenda est: 3o Horum re deposita sine consensu Domini expresso, v tacito, aut saltem probabiliter presumpto: 4to Rem non retinere pro compensatione vendita, Cap: 2da de deposit: nisi indirecte, dum retinendo donec solvat debitum: Sylvius. Depositor autem tenetur depositario impensas in re custodienda factas, et damna soluere Tanq:

Hinc 1o Enisus depositus in fugiose reddendus, ne alius noceat, res fructus deposita in fuci, seu Domino. Merces deposita

et per sententiam Christo ad scripta, n̄ mercatori, de Pisco
tradenda sit; 2do Fuerunt commisit depositarius vendo re deposita
rationabiliter mortuo Domino, v.g. equo, veste, si sit precium
pro vestu Salvat Domino n̄ morte, tunc de Dominus consentiat,
et res sit vendu consumptibilis. transit ad mutuum, et perit depo-
tarii; Secus n̄ sit consumptibilis in commodatum, si gratis
concedatur; et n̄ locationem, si pro pretio detur, etiam exiguo,
si vergat usus rei, in comodum deponentis; sic utendo equo, quando
quidē nec in stabulo Longovesca, vel vino aut frumento ne pereant
modo certae scias. Secus eiusdem speciei, et bonitatem habituros
tempore, quo sit repetenda; quia tunc negotium Domini utiliter
agit. Fauc; vel quando prudenter; et bona fide existimat, Domino
n̄ displicere, sic si v.g. utatur pecunia numerata, deposita
in salutem n̄ claudo, nec obsignato modo mortaliter certus sit, secus
salutaris, dum exigetur; sic Restaurari, Eleemosinario de sine
Domino pecunias depositas negotiationi ex prudentes excusandus.
Per se de carte et sapposito consentiente Domini, Portas; quia
consentiens prudenter praesumi nequit, si pecunia obsignata vel clausa
tradatur; secus illa ultima, peccatum furti committit Portas.

2. Vb. Quid sit comodatum et quae eius?

R. Comodatum est gratuita alterius rei, ad solum usum concessio vel
ad tempus determinatum, antequam repetitur pt. Praecarium est
est ad praces alterius gratuita, alterius rei, ad solum usum concessio
revocabilis, ad nutum concedentis, differt a comodo, quia est revocabilis
ad nutum, et ad praces alterius concessum. n̄ vi comodatum

Quenam sit obligationes Comodantis et Comodatarii? 2.17.

Dico Commodatis Tenetur 1m apponere curam rei Comodata sibi
periculosam. 2m Non repetere Commodatum, ante tempus aptum
v impliete Conventum. 3m facere impensas rei extra ordinarias.
Commodatarius autem tenetur, 1o restituere Comodata, quam nisi
ad usum sibi concessa. 2do Rem Commodatam conservare ea cura
qua diligentissimi Res suas conservare solent, quia culpa inutili-
tatem salius accipientis. 3o restituere rem comodatam finito
tempore etiam si non petatur 4o facere impensas medicas necessarias
et ordinarias pro rei conservatione 5. Restituere valorem si
perit ex culpa Lenissima, non ex casu fortuito, nisi intervenerit
factum de casu fortuito, v mora ob quam perit, v culpa cum distribuendo
ad usum non concessa. Sive fuerit praceptum teneatur solum de dolo et
culpa lata, quia est natura revocabile.

Obs. 1o graviter peccat, et tenetur de damno 1o Comodans res vendens
infectas, v Tantum nocere solitas si non moneat Commodatarium.
2do Commodans equum pro tempore Messis illum ante tempus elapsum
repetens, nisi iterum damnum in agricultura ex eo exercenda ipse det.
quia sub hac conditione censetur concessus. 3 Si neglectis impensis extra
ordinarias. ante tempus periverit, cum damno Comodatarii. 2.18

Quid sit mandatum et negotium gestum?

R. Mandatum est obligatio alterius agendi non alterius commodum. gratis
suscepta; Si enim sit pro pretio, est locatio operis. Negotium gestum non
est alterius absentis, et ignorantis negotium gerere sine mandato 2.19.
Quamnam sint Mandatarii, mandatarii et negotii gestoris obligationes?

Dico mandatum tenetur ℞ prabere necessaria ad mandati executionem
& ratum habere quod a mandatario bona fide a fuit circa gestum &
Mandatarius nō tenetur negotium ut primum diligenter adimplere
et n peccato nō malo damna inde secuta restituere nisi tempestiue
acceptionem mandati restituerit, & non excedere mandati fines
et conditiones. & non exigere mercedem pro sua opera nec compensa-
tionem occulta uti.
Negotium vō gestor. potest prater impensas. et damna mercedem
congruentem exigere etiam si negotium male succedat. dummodo
debitam diligentiam adhibuerit. Ad idem tenetur ad restitutionem damni
de dolo et culpa lata. Sicut pro mercede. nō se ipsos obtulerint cum
alius diligentior ad idem negotium promptus esset, de culpa leui tenetur
etsi maximam diligentiam prestiterint, nō eam rei gravitas exigat de
leuissima.
Idem mandatarius nō pot causas emere, nec minori pretio vendere
quam ei prescriptum & suus tenetur ad damnum. Q. Spe remunerationis
gratuite frustratus nō pot compensationem occulta uti; bene autem
negotiorum gestori si mercedem sibi debitam alio modo sibi habere
nequeat.

220 Qui sit locatio et conductio?

R. Locatio Contractus quo persona ad usum vel equum nō
vel vinea ad pretium. ad certum tempus concedit. Conductio nō est contractus
quo persona, nō res adiuncta, et fructum pro pretio comparati; unde
ex parte datoris est locatio, et ex parte accipientis est conductio: per
pretium intelligitur pecunia. Sicut alia res nō obsequium,

Est contractus innominatus; Est Triplex. Summum; Medium; Infimum; Non infra infimum illud, quo plures agerent suam locat, nec supra supremum, quo plures conducunt;

22

Quorum sint obligationes Locatoris?

Dico. Locator tenetur 1° Rem locare pretio majore, summo secundum tenetur ad restitutionem. 2 aperire conductori. vitia rei locandæ occulta et nota, alias tenetur ad restitutionem damni, nec excusatur ignorantia invincibili; quia tenetur rem locandam probare, an vicio sit. 3 impensas in rei reparationem. Vg. Domus necessario facta, refundere, Libr 55. dig. es: loc. nisi facte fuissent necessarie culpa conductoris. et merca publica a rem locatam pertinenti a tollerare nisi in utroq; casu, aliter sit conventum. 4. Non locare rem suam male usuro. 5. Remittere. 6 minuere pretium ob casum fortuitum nisi ubertate anni precedentis. Auctoritas sequentis comprobatur. Libr 24. Cod et leg 3 de loc. 6 ab initio de omni eventu, fuisse conventum, et ob hoc ouus pretium debet esse minus Lege 1° Digest. Loc. 6. Rem 7 repetere ante tempus constitutum, nisi primo defecta solutionis tempore statuto, 7 saltem post denunciam, 6 locatio sit sine 7 lege annua. 8 ob malos conductores, meres. 9 ob reparationem, aut venditionem. 7 ob publicum indictum Capitul 3. de loc. lege Cod. loc.

2ª me graviter peccat, cum, omne restitutionis 1° stimulus exigunt Supra supremum stipendium 6 ultra compensationem accepta infra infimum conductus. 3.

3°

~~De Locator~~ 2 Locans damnum vendito dare, & malis spiritibus oppressam, & equum aut meum onera, & absentiam objicere tenetur & expensa preces neciuam, etiam si dicta vitia inculpabiliter ignorasset.
D. mortuo Locatore & conductore Hæredes tenentur servare contractum quia faciunt unam cum defo persona.

2. Quenam sit obligatio conductoris?

Sub conductor tenetur eum omne reparationis damnum præstare & operam personæ ad conducere præcio infimo minori. 2. Non uti re locata aliter Deno ipsi ademptum emolumentum, & solvere pensionem statuta tempore. 4 non dimittere rem aut personam locatam ante tempus constitutum, & moras necessarias petere impensas præter conservationem. 6. restituere rem locatam impleto tempore in bono statu &c. Reparare damnum si peccat & defectus fiat culpa levis sua, & sublocatoris & familiæ & vis de ipsum, & casu fortuito nisi ita pactum, & præterea non culpabilis reddendi & culpa levis casus fortuiti.

Hinc conductor nisi se susceperint casus fortuitos confertur intelligere eos qui injuria tempus, grandines, mendationes &c. novo actione & malum hominum ut pelli & contingunt. Bortas.

2. Quid sit emptio et venditio?

2. Emptio est pactio præcii cum merce, venditio vero est pactio præcii per pactum intelligi per pecunia. Nam si sit alia res et per mercem. Omnia bona mobilia & immobilia præsentia & futura.

Vendere ad corpus est quando plura pro modum totius unus præcio constituitur pondus &c. et mensura ut dolium vini. Acervus tritici. Grex animantium. vendunt. vendere ad mensuram est quando plura per modum plurium vendunt ut dolium vini.

Iusta penas. v tricties iusta metretas tribus floreni.

2.24

Ad rem requiruntur ad venditionem, ac emtionem emtionem?

Dis. ad contractus venditionis et emtionis requ. 2. consensus mutuus
Contrahentium. 2 merx, 3 pretium. 4 contrahendi forma legitima. Iusta
leges per consuetudinem Lau. 5 pro transcendo Dominii rei traditio
v constantio numero ponderu mensura, Corum emtore determinatio,
quae fictum Iuris aequivalet traditioni. 6 mercandi. 6. impletio
conditionis. 7. mora justitia inter mercem et pretium aequalitas.

Hinc. si res ad gustandum v ad probandum data fit. non obligat venditio
nisi facta probatione, v re gustata, licet de pretio conventum sit,
quia conditio non est impleta.

2.25

An quem spectent fructus rei emptae et an non soluto pretio debeat

Solui intercepit?

Res omnis fructus minutos sive maturi, tam rei emtae inhaerentes
tempore contractus quam postea nascentes, pertinent ad emtorem,
licet v dum fit traditio, nec pretium solutum, nec obligatum, nec
Cautio. aut pignus traditum, nec dilatio expresse concepta, significatur
expresse sit conventum. ita iuncte, teneat te impensas. pro illis
colligendis v custodiendis a venditore bona factas refundi. et non
soluto pretio illius interesse

2.26

Res vendita si at deterior v pereat?

Dico res venditae etiam ante traditionem, si sit determinata in individuo,
ut hic equus, v vendita ad corpus. ut totus grex. pro mille libris, sit deterior
et pereat emtori, nisi primo venditor peccaverit in se subeundo, v
dolo, aut culpa ipsius etiam illi periisset, tunc venditori perit, qui
tenetur ex off. ad illius custodiam

2: Si venditor fuerit in mora tradendi, ipse perit; Si alter post alterū fuerit in mora, perit posteriori. nisi mora prioris fuerit causa posterioris Si uterq; fuerit in mora simul perit emtori. Ita in lance; Si venditio fuerit conditionata, perit ante conditionis eventum venditori. Ita in lance. Res indeterminata, v determinata. Sed vendita ad mensuram, perit venditori; quandiu non fuerit mensurata. v numerata aut ponderata, coram emtore, quatenus Sub hac conditione venditur. nisi statuto quo mensuratione tempore emtor non comparuerit. v nullo statuto tempore; Si venditor coram testibus emtorem ad comparandum certo tempore ad mensurationem monuerit. tunc ob moram emtoris ipse perit. cres v determinata disjunctive. ut hic v ille equus. v unus ex tribus duobus pereunte uno. alter est emtoris. ipse quia perit. Si ambo pereant tenetur emtor omnium solvere pretium. ita in lance: meliorationis ante v deteriorationis rei indeterminata, v determinata etiam ad mensuram vendita pertinet ad emtorem ita Sylvius Lessius Sanchez et alii.

Hodie Si equus hic v hic grex venditus venditus 100 talleris etiam non traditus perit emtori; equus vero ex stabulo venditoris furto ablatus, quia non claudum. v quia non tradidit emtori tempore convento perit venditori; quia fuit in culpa levi. v mora tradendi, Si emtor eum nolit accipere; perit emtori; Si non fuerit traditus quia ambo fuerunt absentes. perit emtori quia ambo venditor et emtor fuerunt causa mora tradendi. ita in lance

Hodie Si unus 5 oves ex grege, v totam gregem. unam 55. oves duobus florenis v 10 a ex dolio v integrum dolium unam anseram unius 5 florenis. pereunte toto grege ante numerationem ovium. v effuso uno dolio ante mensurationem perit venditori.

Nec emtor demetur ad 5 res p̃ eped numerata nec ad 10 infras veni,
quia Condicio tacita si tres fuerint numerati ℔ vinum mensurate ñ
fuit ꝓpleta. Sylvius Paulineti Lege. et alii contra B. Gerardinus,
nisi ob emtoris moram ñ faciens res numerata ℔ vinum mensurat.
sicꝫ grec. ℔ vinum solum deterius fuisset factum sine culpa ditoris
damnum pertinet ad venditorem auctore est supra. Centum libra
vꝫ carre pondarata. ℔ centum vltra panni mensurata empto
et relicta apud mercatorem sine ipsius culpa ablata pereunt emtori. 2.2

Quid et quotuplex sit Justum pretium?

℞ Justum pretium est illud quod de aquo valorem rei tucta communem astimationem
intelligentiam enferatꝫ. est et triplex. 1ꝫ Legale, Legitimum aut taxatum
nuncupatum, quod lege Regia Majestatꝫ decreto taxatum &c.
2 vulgare seu res quod communis hominum intelligentium constituitur
et hoc et triplex. ꝫ Summum seu rigorosum quod res ad summum valet
et venditꝫ sine injuria credere ꝑ pt. 2 infimum seu finem quod res
ad minimum valet aquod emens minuere potest. 3 medium seu
mod oratum quod et inter utrumꝫ quod ꝑt augeri usꝫ summum et minui
usꝫ ad infimum inclusive. quae extensio ab infimo ad summum vocatur
latitudo pretii. quae est major aut minor, prout res et magis ℔ minus
pretiosa, sic. Si medium pretium sint 20 aurei infimum xeis 19.
et summum 21ꝫ et tota latitudo pretii trium aurei. Si vero medium sint
100 aurei summum erunt 105. infimum 95. et tota latitudo ejus 10. 9.28

Quid e Justum pretium ꝫ Dr Summum, quo vendere ac emere licet?
et quo ratione augeri ℔ minui possit?

Dico Justum pretium repetendum ex communi aestimatione, quae
communi intelligentia. ℔ magistratus aestimationem, licitum et
vendere et emere pretio taxato. et vulgari supremo

supremo medio et infimo, quia quodlibet justum pretium tactum consistit indivisibile. ita
ut illud excedere non liceat. vel minus augere pro lucrum ex alienatione rei vendite. v
probabiliter. credant aut damnum emergens dubites deducendis. modo vendite
rem alteri offeras, et emtorem de pretio augendo moneat. 2 ob labores precium et impe
rium emendi vendentes. 3 ob specialem et rationalem affectum ergo rem
ingratiam alterius vendentem modo pro excesso vendat, emtorem et de moneat.
4 ob copiam emtorum v penuria, et ob generalem merciam. 5 ob
modum vendendi minutatim v ex asse. 6 ob periculum sortis et
molestias in recuperanda sorte modo sit verum, et non turbet pignus
nec excedat et de hac ratione emtorem moneat nisi ipse talis notasset.
7 ob gravamen vendentis aperium, ut est remedium.

Nimirum vel pro sives parum sibi utilis emtori, eam ingratiam venditoris
emat. 2 ob paucitatem emtorum. 3 ob copiam merciam super
venientem. 4 ob modum vendendi in magna quantitate simul v si
ultra quam justa aestima. merces ultrone vilescent.
pro tertia parte secundum communem. 5 Glossa. 6 si vendantur
actione publica v subhasta modo absit fraus et dolus.

Nota pro quibus peccatis et teneatur ad restitutionem vendentes
notabiliter supra pretium tactum. Nis. tacta esset aliquis injusta. 2 vendens
notabiliter supra supremum valorem, ob utilitatem v necessitate aut
affectu venditoris. 3 dolo fraude v mendatio, alios inducendos ad
emendum supremo v majori pretio quam alias emisset, licet non excedat
supremum. 4 in venditione actione publica seu sub hasta dolo fraude
constituendo vel latores simulando se emptores. 5 vendendo rem
ob antiquitate, gemas ob raritatem, equos ob affectum suum
specialem exaggerando, et veritatem abscondendo proprii. 6 formulos
vendendi rem supra v emendi infra pretium assignatum etc

v Sacros Sibi retinentes excessum pretii datum ad emendam
penuriam. Licet mercator ob amentiam ipsor vilius precio vendere?

Quis vendere possit, et quinam vendere liceat?

R Dicendo. Verius est rei, quam quis emit, v dono accepit ab eodem
abducto per sententiam Judicis, locum ht in solo emptione seu in
omni alio Contractu onerosa. Imo Dico vendere ex quilibet ad
Contrahendum habilis nemo tn legi ptt ad rei Sue venditionem nisi
tempore publica necessitate. v pro bono publico.

Res omnes pretio estimabiles corporea seu incorporea et actiones
Jura, effa vendi possunt vendere licet. quod venditor dominium alienam
administrationem habet. nisi vendi prohibita sint. ut res spirituales
ecclie annexa ut beneficia Juf Patronatus, v res publica. ut debet pre-
habiti generum &c. v res alterius sine venditio, v furto ablata, v homi-
cidio adversantes.

An vitium rei vendite a venditore, v proprietas ab emptore sit manifestanda

Dico vitium occultum reddens rem periculosam v noxiam, aut emptori
ad effectum intentum inutilem a venditore etiam non rogato ex justi-
cia manifestari debet S. Thomas. Vitium vo occultum rem non red-
dens periculosam v noxiam, v notabiliter minus utilem v manifestum
venditor aperire non tenetur nisi interrogatus debet ex
pro S. Thomas S. Antonius et animadvertens emptor
ob ingenii habetudinem debilitatem visus. vitium apertum non
percipere sicut de occulto ex morere debet. quia licet in se
manifestum sit. respectu illius occultum est. Sane v Dividendum
ex simplicitate rem sibi minoris eligere Salten ex caritate est
monendus Tanneti

mo ex justitia ejudam ea monendum putant —
praesertim si simul ipsi res sua sit, ibidem vendens bona fide rem
minorem pro integra teneatur rescindere contractum v. excessum pretii
refundere. etiã si venditor expresse de vitio occulto tenere noluerit,
nisi propterea vilius pretio vendidisset ibidem, Similiter emtor
tenetur praetextatem rei empto venditori ignotam utilitatem manifes-
tare. si propterea communi aestimatione pretium augeat fasius ea
dei pere.

Hinc graviter peccant et tenent ad restitutionem v. vendentes panem
piperem aliasve res corruptibiles pro durabili. Pannum minorem recentem deal-
batam pro firmo, aromata evaporata pro recentibus, merces
ex loco vile vilioris pro alio ex loco ubi sit pretiosiores, ut lanam
Romanam pro Neapolitana. vinum album tinctum pro albo praestan-
ti merces aut lanam. Tabacum. in locis humidis, deponentes
v. aqua aspergentes, ad pondus v. mendacia agendo. Si vendentes vinum
juramentum vi valentibus conservare quo conservari nequeunt,

93. De alio de retrovenditionis contractu: Mohatra et Gentilitus.

R. Est. venditio rei cum pacto cum retro vendendi. v. redimendi, in
favorem venditoris v. emtoris, v. alterius.

Mohatra. Contractus. quo mediante pecunia emit credito a mercatore
merces. pretio supremo. cum pacto retro venditionis pretii infimi.
Retractus gentilitius. Is est. cum concessum proximo venditoris
consanguineo. Ante primum et diem praefinendi. et de retro.
endi venditionem rei immobilis eidem oblato pretio. quo alienatus
v. ejus materia consanguineo, fuit cuncta.

An Contractus retro venditionis sit licitus?

Dico retro venditionem cum pacto retrovendendi in favorem vendentis licitam esse, communiter asserunt authores. dum modo pretium fiat in re et non in usu. et ad finem emendi ad vendendi intendit.

vel Dominium licet sit exercibile pertineat ad emptorem ipsis pensat, et adjecta sexacta aequalitas videlicet jus res cum fructibus vendita, cum fructibus retro venditor, et ob onus retrovendendi pro eam mutuo, 3ia vel 4ta parte. jus prudentis judicium Laurentii. Dd. utfiat mere pacto rem mutui vel eam pretio revendendi Laurentii.

An etiam licita sit in favorem talium emptoris. vel utrinque in commenient authores, factam in favorem talium emptoris reprobat Tomas Sarmes.

Item cum factam in favorem utriusque licet in isto minus cognoscat periculum. et alii censum exercitat parte redimibilem rejicientes, quia ejus Species usura continet, vel ejusmodi, nempe vg. ager non pro vendituro sed in pignus datur pro eam pro mutuo. et fructus pro mutuo. ex mutuo accipiuntur.

Licitum eo asserunt. asserunt Bo Gen Less. et alii. Secundum exercitat parte redimibilem admittentes, quia in rigore et vera emptio, et emptor rem dominium acquirit cujus periculum subit. aequa ac si esset in favorem venditoris et periit emptori. ac proinde non solum in pignus datur. Communiter authores citatus sententia in praxi. Similes Contractus esse dissuadendos de periculum abesse. et quia saepe in omnes servantur Conditiones.

Nunc Licite de anno usura venditur Romae 1000 aureis cum pacto illam retro vendendi post certum tempus. vel quando vendor ad melioren redierint Status pretio quo valet, declusso onere retro

venditionis Laurentii.

v cum pacto venditionis post certum tempus dissolvendi ad finem
novo contractu redeat ad venditorem, v. gr. Petrus idem repondet
praedium quia non fit nova venditio. Sed tantum pactio displicuit: si
vero novus fiat Contractus deberet retro vendidanti, quanti tunc
valet sine merce. et spes usurarius. Si fiat in favorem emptoris
vilioris pacio evenit. At Petrus eidem vendenti nisi in certum
spes dat praedium Sed augendum v. minuendum tempore revenditionis.
quia cum res tunc utilior fit aequalis si ipsi ordine retro venditionis
fit eidem pretio retro vendi. Subtracto pretio oneris retro venditionis.
Licite et sine usura venditur praedium ita auxeis cum pacto legis comissoriae,
ut si post annum non solvat. Contractus fit ipso facto irritus cor. de lege Cr
et tunc fructus post mensem ad venditorem debentur tu impensis. quia in pacto
conditione pendente rei et fructus et periculum ipsum venditorem v. tum
pacto rescindendi Contractum non solutio post certos annos praedium ibid.
Sed in hac casu fructus sit emptoris quia venditio finit absoluta, nisi for
te conscientia attendendum sit, ne fraus usuraria lateat; v. cum pacto
adjectionis in diem ut si alius intra certum tempus conditionem offerat
meliorem res sit empta, Lege 5ae Digestis in diem adject. Sed dubit
aliquid pro pretio
quia omnes suspicere dicunt gs.
interim videntur haec controversia ex intentione a Spiritu sancto detra
ctandae. et in simplicibus sufficit voluntas contrahendi melioribus modo
quo fieri potest.

2. Qy. An Contractus mohatra et retractus Gentilicius sit licitus?

Dico Contractus mohatra in se licitus ut patet ex damnatione propositionis
ab Inno. 11e retractus vo gentilicius seclusa fraude Juxta premissa gs.

Finis V Maiorca dans ingente

Et eas ab eodem emens infima pecunia numerata ufuram committit,
quia indigens sit debitor majoris summæ quam accepit sed ipso in
pacto profitetur eas sicut alias emere. 2 Simulans majori summa emisse
agrum: ac a proximiore consanguineo venditoris retrahatur, dilla
retractus in posterum amittit. 3 ut eum coram vendat alteri: graviter
peccat et tenetur ad restitutionem, quia tribuit proximiori consang.
viribus sub retrahendi. Sed ut sibi Retineat Thomas Sanchez.

Quid sit negotiatio et monopolium?

A Negotiatio est emptio rei cum intentione cum integram et mutatam
vendendi lucri gratia:
Monopolium est conventio mutua plurium mercatorum simul conspirantium
ut ipsi soli eo, quo volunt pretio vendant,

An negotiatio sit licita?

Dico Negotiatio per se est licita. per accidens vero potest fieri illicita 1° ratione
finis mortaliter vel venialiter malis. 2. ratione materiæ vendibilis
vendi prohibita: 3 ratione temporis vel loci sacri: 4 ratione personæ
cui negotiatio prohibita est.
Itaque graviter peccant 1m Ratione finis ponendo summum finem ultimum in
negotiatione quæ est. quando quis patitur velle Dei ac Ecclesiæ mandata
transgredi quam negot. fructus amittere 2 ratione materiæ vendendæ
res sacras indulgentias. res prohibitas libros hæreticos 3i. Ratione
temporis vel loci ut vendant res vel necessarias in diebus Dominicis ac
festivis vel carnes in Ecclesia aut cemeteriis sibi ecclesiatæ 4 ratione
personæ ut clerici carnes vendentes. Sattem si fiat cum temeritate con
tumatia contemptu vel scandalo, vel peccant 1m Si alteri se substituere
negligant. 2do si quendam res negotiales confingentes. 3 si fiat per dies
nulle in se professo Labore

Dist. An monopolium sit licitum?

Dō Monopolio quo nemo v̄ pauci auctoritate publica sibi certa merce vendendi, et solum, exigente necessitate et bono communi, ac servato justo pretio; Opus autem est auctoritate monopolium exercentes peccant contra Justitiam. v̄ solum supra supremum pretium vendendo, sed etiam conspiratione, vendendo solum supremo, et emendo infimo, quia sic minus cogunter Cives emere majori et vendere minori pretio quam alias emerent v̄ venderent.

Item graviter peccant et tenent ad restit. 1ō Conspirantes de nulla emere nisi infime, nec vendere nisi supremo pretio. 2ō omnes emunt generā merces. claementes, ut Cathus. et qui volunt pretio vendant. 3 fraude metu impedientes ne merces aliunde adveniant. 4 mercatores has merces supremantes. ut alias carius vendant. ex tū servare licet pro tempore quo carius vendi solent. Sed caritatem a parte v̄ minuendi. 5ō falsum disseminantes de merces naves certas merces pestas esse aut mersas. annas esse corsales. monetam minuendam. v̄ cambitores dubios simulantes se emere pretio supremo ut pretium augeant. 6. artifices inter se convenientes ut opus aliquod inchoatum ab alio n̄ perficiat v̄ n̄ nisi certo labore pretio. Juris solum stricti, v̄ deputes certum damnum. Dare. Saltem si grave sit rei publicæ damnum. 7 vendentes pretio a monopolio in proprio loco monopolii n̄ sunt participes quia pretium est injustum nisi merces ipsæ alio modo sint carius emptæ quispiam carius.

2. 4 Dist. de mutuo, et usura: 1ō Mutuum et Contractus, quo res numero pondere v̄ mensura constant consumptibilis usu. Rusticæ. ut frumentum. v̄ moraliter ut pecunia gratis transfertur in alterius dominium. cum obligatione aliam equalem speciei et bonitatis posse ipsum pro pretio repetendi.

usura sumpta p̄ lucro. est lucrum. ec mutuo mediate provenient.
Sumpta vo p̄r Contractu usuracio est contractus mutui, quo lucrum
ultra sortem exigit v̄ intenditur tanq̄ debitum mediate mutuo
usura dr̄a & realis quo percipitur ex contractu expresso, v̄ impliciti aliquid
supra sortem adipiscendi, alia mentalis. quo intenditur a mutuante, sed
n̄ pactum n̄ deducitur; Alia formalis, seu aperta, quo fit per pactum
expressum. Alia occulta seu palliata. et simplicita, quo sub verbis
v̄ alio contractu latet palliata, ut Societatis, venditionis &c. Alia &
Sortes, quo mediate provenit. ec pecunia mutuo data. Alia usura
quo percipitur ex incertis n̄ soluto illud n̄ novam capitale
exigendo. hec nullo titulo nec lucri cessantis, v̄ damni emergentis
licita &.

An mutuum Sit licitum & quid teneatur mutuans et mutuatarius? Cap 2

Deo mutuum n̄ solū ē licitum sed etā opus charitatis à deo precepta
quia Xp̄s Luce 6 ait, hoc mutuum date nihil inde sperantes
Quo verba verbum & de precepto intellexit.
Mutuator tenetur p̄ mutuatarium de vtō rei mutuo date monere
Secus tenebit de damno. 2 non repetere mutuum ante tempus
prefixum, et nullo prefixo n̄ nisi p̄ post aliquod tempus rationabiliter
assignabile spectatis natura rei et fine mutui. 3 accipere mutuum
ante tempus determinatum ablatum. 4 nullum percipere
lucrum v̄ obsequium aut aliud gratis estimabile vi mutui ex vera
obligatione earū gratitudinis seu benevolentie sine justo titulo
p̄c. 11us n̄ damnata propositione 42a
Mutuatarius vo tenetur p̄ rei mutuo accepta subire periculum
qui a illius fit dominus. 2 Tempore prefixo. v̄ nullo prefixo. quando
res data exhibetur petitur restituere eiusdē speciei et bonitatis

v̄ intrinseca si sint alie res fungibiles v̄ eam
tempore restitutionis. nisi justa de causa aliter fuerit conventum,
v̄ juris privilegio ab obligatione mutui restituendi exigatur ut
minores et ex privilegio gaudentes. Si illud in utilitatem conversum
et p̄ libeant bona Castrensia v̄ quasi Castrensia. ita in Jure. Dixerunt
Dd. Sen. Mar. Sitt. &.

Nunc mutuator graviter peccat, et tenetur ad restitutionem p̄.
si pramentum mutuo datum ob omissam vtū declarationem
apud mutuatarium post breve tempus fuerit corruptum. 2 Si mutuatarius
pramentum mutuo ante tempus practitum v̄ nullo practico retatio.
habiliter repetitur v̄ non acceptatum licet ante tempus practitum fuerit
oblatum aliud charius emendi. et cum damno retabili restituere tenetur.
3 dans mutuum cum obligatione v̄ pacto ut in mutuantis malen.
dino malat, merces a ipsum emat beneficium filio conferat vi
pacti remittet, nisi ex reparationem a Judice jam decretam
remittat v̄ vo peccat mutuo dans ut mutuatarius amicitiam
exhibeat. vindictam privatam v̄ exerceat. 4 Mutuans cum pacto
ut mutuatarius reddat rem mutuo acceptam quando plurio valet,
v.g. pramentum in mense Decembri acceptum. in eodem mense
illius pretium in mense majo quo valet plurio valere 5 dans
mutuo 10 aureos. cum pacto illos in specie reddendi tempore quo
probabiliter previdet, valorem illorum auctum iri, quia intendebat
lucrum ex mutuo. et pecunia ubi ordinarie restitui 2da valorem
extrinsecum nisi pecuniam ejus in illud tempus servare voluisset,
6 Dans 100 aureos mutuo cum pacto ut totam damnum v̄ partem
a debitoribus cum magno labore de mercede exigat. v̄ ut eandem
suam in mercibus accipiat.

quia si merx pro alio estimabilis et ex mutuo si usuraria, 9° accepto
pignore pignoris in affectuario mutui pactus illicus interim retinend. eos in
computando in diminutionem sortis nisi esset res empthiteutica data
Dotis Prendi in pignus ita in Jure. Interim tu Prendatarius debes
libere ab obligand. seu persone solvenda, v nisi esset pignus generis a
Socero datum pro expectatione dotis. 6 mutuatarius mutuam
tempore convento v nullo constituto rationabiliter petitum in restituendo
Cum notabili mutuantis damno, v omnino in restituend. Excipiunt
in ipso jure ab obligatione restituendi mutuum Ecclesie Scholarchi
Civitates opida. pupilli minores filii familias. etia majorenes
modo sub Patria abeunt sit potestate authent. hac Jos. Cas. de sacrosanct.
Eccl. Causa 10. quest. 2. Sicut nomine mutuo acceptum a tutore
v curatore aut administratore in rem eor. utilitatem fuisse conversum,
v si ipsimet sine consensu tutoris, v Patris acceptam in utilitatem ludendo
computatione male credunt dixerint, nec ad illum solvendum teneant
ex Parentes Haeredes. Adjussores, nec ipsimet ea in conscientia
mortuis parentibus v tutore, v aquisita emancipatione, cum si hoc
illuc privilegio pro emancipati v talente
principaliter concessum in favorem Parentum.

quia hac privilegia

250

Quod sint Tituli aliqui supra sortem accipiendi. 2

Sic Tituli communiter recepti aliqui supra sortem ex mutuo accipiendi si
1° vir sicut Ist Est damnum emergens ob lucrum certo v saltem probabiliter
cessans. dam mdo Ist damnum vere emergat. ob lucrum cessat restitue
mutui 2 ut mutuatarius de compensatione damni v lucri cessantis
moniat. v in pactum deducatur. 3 ut mutuatarius supra sortem non
excedat damnum ex mutuo emergens, v lucrum cessans. deductis impensis
et proventibus lucri comparandi, et pro ratione spei estimadum 4.

¶ Ut compensatio lucri gratuita v damni prouentus ex pecunia mutuata detrahatur. & ut ex caritate et non lucri causa mutuum detur. nec aliqua exigat. Super sorte. si mutuarius mihi damnum et lucrum reponat et pro eo ob mutuum soluere promittat.

Tit. 2dus ¶. pena conuentionalis mutuatario imposita si tempore prefixo non reddat sortem. modus pene. & appretiatio infamie usurarum. & solaria in solutionem sortis imputata. & ut mora sit culpabilis et notabilis. & ut pena sit proportionalis

Tit. 3us ¶. Donatio gratuita modi. & operis ex obligatione v benevolentia, v ex coactione, autoritate, ne mutuum recipiatur. & ut mutuans eam intendere signo v indicaverit. & ut mutuatarius mutuum v inopie causa perierit. v illum ante solutionem sortis offerens. prolongationem termini intenderit vel indicaverit. ¶ ut libertas & ratio ejus dubia. ¶us

¶ Tit. ¶. periculum sortis vectura ordinarium, et mutuo extraordinarium, provenius ex presta dispositione, mutuatarii litigiose gradui, et noctium periculosum per mare, per hostium castra, v alios extraordinarios obsitas habentis: Hic titulus speculative v vo practice admittit, quia raro in practi. omnes conditiones concurrunt. quales si ¶ ut absit intentio fraudandi et mutuo, 2do ut periculum situetur in persona. & ut mutuator v cogat mutuatarium ut ipsum de fidejussore reaipiat: ¶. ut mutuatarius fidejussorem, v pignus v dederit. v obtulerit. & mutuator periculum rei mutuata in se susci. piat, ita ut ipsi pereat sine obligatione mutuatarii. similem refundendi. forma et clare. si sine ipsius culpa pereat; & mutuator pro periculo v plus exigat. quam ipse alteri pro ea daret.

Tit. 5us ¶ mutuatarius gravitor peccat peccato usure v tenetur ad restitutionem ¶ exigens aliquid notabile. et altera vice pecunia mutuata. ac ejusdem qua

quo nec de negatatione v aliud lucro. nec de fastentatione fatuitas
filiar dotes, casuum fortuitor modelare. Sit determinata, v scitiam adhuc
libeat ociosam. 2o Exigens aliquid ob lucrum cessandi iniustum, v ex
conscio plane dubio futurum, v exigens lucrum quod habet in spe, quia
minus est in spe quam aliud quod percipit. et quia accipit certum pro
incerto. v nulla supposito pacto, v de remissione de compensatione
lucri, v damni, v a totali summa pactum statim pro damno v lucro
cessante retinendi. in alio genere in pacto statim aliquid accipere vg.
instrumentum &c. quia tunc mutuatarius totam summam accipit, Vide
Roi apud Tanc. potest etiam retinere quod pro damno aut lucro probabili
fuit acceptum, licet nihil sit secutum. 3 Exigens poenam convencio-
nalem ob tempus nimis breve stipulatum, v tempore quo mutuatarius
salvando impetrare posse praevidet, v ob moram in culpabilem, a facto
sine culpa impotente, v ob moram non notabilem, notabilem communiter
a communis dici. v hebdomada nisi propter aliam damnum mutuante magis
gat v lucrum cessat, poenam totam soluta parte praeter tempore praefixo,
aut medietatem sortis, v pignoris amissionem, quia si poena exorbitantes.
4 Alienans donum, et mutuo intentum, licet ex liberalitate fuisset
datum, quia est mala fide, v datum pro termino prolongatione
v alio titulo usurario; quamvis pro dono et liberalitate fuisset acceptum,
quia donatio in re est nulla. 5 Retinens pro peculio sortis, v alio titulo
iniusto fructus pignoris, quos debuit restituere, v in sortem computare, nisi
prudenter in pignus debiti Domino dicendo detur, et interim fenebatarius
a locatario Domino alias praestando, pro feudo libere sol. Bog. de feud.
Bantal; v nisi fundus loco dotis detur Cap. 16. de usur. modo genere
et in socero onera matrimonii sustineat; sicut tenebitur fructus in sortem
dotis computare Tanc.

2 40 Quot sint illegitimi aliquid accipiendi?

Dico sint illegitimi aliquid precise mutuum accipiendo ac usuram ex eo aliquid accipere supra sortem. 1o usum rei mutuatae, quia res fit per mutuum mutuatarii. ac proinde pro usu illius nihil debet. 2do ob cautionem pecuniae v obligationem v repetendi mutuum antecactum tempus. Alexander 1us. 3o ob permutationem pecuniae praesentis pro absente suae 1us. 4 ob laborem in numerando pecuniae quidquid omni mutuo intrinsecum. 5 ob commoditatem v utilitatem ex mutuo; quia si mutuatarii, et non mutuatarii. 6. ob fidejussionem quam praestat mutuandi; quia propterea in subit aliquod periculum, quam mutuo intrinsecum. 7o ob legem v consuetudinem aliquid ultra sortem pro usu ex mutuo accipiendi, v obligantem Tutores pupillos lucrum procurandi; quia lege naturali et divina nulla alia decernat. 8o ob periculum sortis ordinarium, seu commune proveniens ex casu fortuito, a mutuatarii minoria, aut dato pignore, v fidejussione, quia in re nullum, v min mutuo commune 2.

2 41 Quomodo usura sit prohibita et an liceat abusuram mutuum petere?

Dico ex intrinseca mala, et ab omni jure prohibita, nec licet abusuram mutuum sub usuris petere, v accipere nisi 1o sint graves urgentes necessitate propria v aliena: 2 abusura exorante et illas parato. 3 Ratio; quia v malum ad suam necessitatem sublevare intendit. 4 Non v licite, etiam in extrema necessitate, illum ad usuras v paratum, inducere ad mutuo dandum sub usuris; quia ex intrinseca malum. et v tenetur usurarius contra mentalis quis. 5 Licitum ob necessitatem lucri ultra sortem accepti, quia titulo injusto ex quisitum. ex mentalis etiam pacto explicito.

Hebr. 1ª Solventi pecuniam restitui clienti 1ª ex contractu usurario etiam bona fide facto aquisita, quia de ex contractu invalido. 2. Fatur bona pecuniarum quia pupillo aquisita, et ea quia justo titulo pro curare possem debuisset Restituere tenebar. 3 Mihi rei usurarie fructus etiam eos, quos mutuatarius in ea sua re percepisset; quia res pupillares Domino suo, decrescit autem et peritia usuraria; quia et male fidei possessor et in mora culpabili. 4 Restituere tenentur cooperatores usurarum, confidentes. dantes pecuniam pro usuris exercendis, Judicis ad usuras solvendas. et restituitio nem impedientes, aut sine quasi Reipublice necessitate eas tollerantes. Notarii instrumenta usuraria perficientes, ministri usurarum Bpales, et factores, correspondentes, Professores, id ex quo exercentes. pecuniis mutuis et usuras ducentes, teguidem omnes in solidum usurarium haredes; Sed quilibet pro sua parte nisi totum hereditate aquisitum esset usurarium, tunc libet reducendum ad eius pia rata.

Hebr. Non tenentur ad restitutionem 1ª dans mutuo 6. sacos frumenti in mense marcii eisdem ad seminandum cum obligatione novem restituendi in mense Octobr. non plures valentes, quam 6. etiam pullos in mense marcii in vendace intendebat. Dum modo precium tantundem minuendum probabiliter credebat. Bonus. Sabasius. quia habet sic ad valorem. quem tt. tempore mutui et in diversum ex mutuo intendere censetur. 2 nec dans 999 ducatos negotiandi ad Indos. si per casum hostium, et accipiens aucta ratione periculo proportionatum, ad restitutionem obligandus - modo ipse periculum illud subeat, et ab hostibus oblati ipsi pereant. 3 Nec monies pietatis si illiciti, qui de cumulo pecunie. alterius, rei mutuabiles. aut frumentum faciendo. quo indigentium necessitati. absque pignore subvenit.

Quia id quod ultra sortem accipitur pro ministerio sustentatione, et alias impensis retinetur. H. Nec de restitutionem obligatus Tutor, vel curator eorum, pro pupillo, vel alius pro se emptum extraxit parte sed minibilem, pro pacto in Regno tacato, quod de facto in Gallia est, Hoc praesentibus juxta dictum Regium Anno 1766. quia retroventitio ex pacto retrovendendi. in favorem utrumque emptoris, et venditoris est licitum ut supra dictum est. et id quod accipitur, videlicet percipiendi pensionem fructuum ex industria personae, vel operis, vel bonis ipsius, vel ex omnibus simul, quod ultimum licitum est, ut deficientibus fructibus et alio titulo possunt percipi ex alio, modo expressis conditionibus census foreuti, de quibus infra, nec pacandi plebei. ac simplices licet de hac emptione, vel venditione expertis in contenti; quia constitit velle contrahere eo modo quo licite fieri potest.

2. Qui non sint absolvendi ante poenam?

Dico usurarii publici, et usurarii foro simpsones. ac proinde irregulares, inhabiles ad officia et beneficia. Et privatim communione altaris, et sepultura Ecclesiastica. Dari oblationes non possunt recipi; nec possunt absolvi. nisi publica apparent experientia, et restitutionem fecerint, et cautionem illius idoneam dederint. vel dare possint, saltem promiserint. Si non possint, saltem promiserint. Si non pro se quae omnes facturus, ut fiat, occulte tu non restituere possunt absolvi. Si emendationem promittant, et vere ponant. R. Ger. H. Qui testamenta sic recta nisi ante mortem satisfecerint, vel cautionem dederint. 5 Recidivi, et relapsi. et depositentes suspensionis ab ingressu ecclesiae, et beneficiis, et aliis excommunicationis sic puniendi. ita in Jure.

2. Quid et quotuplex sit cambium?

R. Cambium est permutatio pecuniae pro pecunia cum lucro. Cambium, et duplex: Siccum seu fictum, quod fingitur permutati pecuniae praesentis

distante · cum tñ fiat cū futura mēcoa loco; et reale seu vera
pro pecunia presens cum presente vel alterius speciei, v cum distante
permutatur hoc dicitur manuale, v minutum, quando permutatur
pecunia presens, de manu in manum pro alia diversis speciei ut
aurea pro argentea minore pro majori, Hispanica pro gallica, Et locale
quando permutat pecunia presens pro distante per litteras cambii
in alio loco, vg. Parisijs Tolosa.

2ª Ita Cambium sit licitum?

Duo Cambium reale tam manuale quam locale ex officio secundum legem
Constitutionem Loca ac Scripturam affirmationem moderatum licitum est;
quia ad justos titulos. vg. officii Laboris, in periculo Lucri cessantis
damni emergentis. et pro rata materia, non vero secundum rigorem, quia
nullo justo. ac nō titulo mittitur, et a S: Bō S: ēt reprobatum.
Hinc C graviter peccat qui sub usura dans Argentinis 100 aureos pro tali
mutuo. et ab eo accipiens Litteras cambii fieri, quia Parisijs persolvendi
Tolosa, cum tñ in eodem loco argentinensi post certum tempus.
cum lucro tali restituendi. 2. dans 100 Talleros alicui ut reddat totidem
per litteras cambii post tres menses cum auctuario. 3 Non soluto
auctuario illud in capitale exigens per novas Litteras cambii cum
novo auctuario, quia lucrum et mutuo palliato et in duplici
usura usura, in omni casu ejusce prohibita.

3ª Quid et quotuplex sit Census?

R. Census pt Sancti pro pensione, v pro Jure percipiendi pensionem
v prout et contractus quo emitur jus percipiendi pensionem annua
ex re v persona fungibili. et est duplex, reservativus, quo quis
alteri transfert plenum sua rei dominium reservato sibi
jure

pensionem aliquam ex ea percipiendi; et consignativus, qui quis super bonis v. possessa sua vendidit, v. consignat alteri pensionem alteram, v. in fructibus et dicitur census fructuarius, v. in pecunia et dicitur census pecuniarius. qui vendit v. alteri pensionem vocatur censualista, censuarius v. venditor; et ille qui emit v. cui debetur censualitia creditor v. emptor

2de Census consignativus ulterius dividit in realem super re aliqua ex qua pensio solvi debet, qua pro unde eam census petit, et qua subsistere census debet quemcumq; transferit, et in personalem qui fundat in persona se suos heredes obligante ad pensionem ex suis operibus labore v. industria, v. offa. Et in mixtum, qui fundat. et in super re et persona simul. ita

p. Dividit in perpetuale qui certo tempore v. g. 20. annor. v. incerto. v. g. ad vitam hominis, et hic vocatur vitalicius.

3 in perpetuum qui per se semper durat, et in redimibilis v. ad naturam census v. censualista v. utriusq. voluntate humana capitale, v. e irredimibilis qui ex nullo v. negotio.

246. An census sit licitus?

Dico census tam reservativus quam consignativus vendi ubiq; et licitus. et profanalis. ab bulla S. Pii 5ti non recepta, 1o quia census tam realis quam personalis et vendito et emptio rei licite vendibilis et emptibilis. videlicet juris ad fructus rei v. illius industria aque ac re pro spe fructifera arte labore industria

2. quia fere omnium monasteria Ecclesiæ etiam Romæ et totius Galliæ et fere omnium Nationum et etiam Laicus fit census realis et personalis determinatus ad certum tempus v. g. 20 annos v redimibilis ad nutum emptoris, dependet a quæstione, an licita sit emptio Rei cum pacto eam redimendi ad nutum emptoris, quam Galli reprobarunt, et saltem ob usuræ periculum in praxi illicitam alii vero quamvis eam licitam in praxi vt diximus damnandam ac prohibendam censuerunt. Census ad certum tempus determinatus v ad nutum emptoris redimibilis licet in se sit licitus. Separatis certis conditionibus e dissuadendus.

3. Nationem requirantur Conditiones ut Census sit licitus?

Resp. 5 communiter requiruntur Conditiones ad justitiam census vt sit 1mo ut Justus servetur pretium, juxta tres regulas principis 4 pro 100 et 5 pro 100. ut a Re determinatum, 2do ut res censui subjecta maneat libera et si pereundo ex possessione, 3. ut census præfigatur sive persona in quo census putatur. 4. ut census ex parte vel totalo, sive census subjecta ex parte vel totalo pereat vel fiat sterilis. vel persona cujus hæredes nullos reditus habere, nec ullo negotiatione et percipere valeant; Hæc hujus conditionis observationem census efficaciter differt ab usura, quo efficaciter exigere præfigura aliquid ultra sortem vel adjuncta. 5 ut non appetat pactum emptionis saltem in censu consignativo. ita ut res census subjecta pateat emptori, si census in negligat solvere quia pactum exhibitum vivo nocensu reservativo, in quo in solutio per triennio census et res vivo

Hinc graviter peccat et tenetur ad restitutionem censualista consueti- um, ut censum v.g. vini v. frumenti contra consuetudi- nem proveus, in domicilium domini conferat v. aliud onus ultra censum in debitum imponendo, obligando ad casus for- tuitos v. ad alienandam rem censui subjectam ad solvendum lucrum cessans ultra censum, v. ad augendam pensi- onem ob canones non solutos, v. ad restituendum capitale nisi sit census ad putum redimibilis ex parte venditoris aliquis licitus v. ad solvendam pensionem ante v. neglecta collectione census manens festibus eos colligens in anno sterili et exigens ut solvatur pretio illius anni census annos praeteritos, cum deberet solvi pretio cujuslibet anni, et accipiens 10 pro 100 etiam cum renunciatione capitale ad certos v.g. 20 annos, qui sunt licitus si stabiliens, quia lex utrumque est aequalis.

Q. 18. Quid sit Emphiteusis et Feudum?

R. Emphiteusis est contractus, quo sub onere pensionis transfertur rei immobilis in dominium utile in perpetuum v. ad tempus non minus decennio retento dominio directo, unde qui rem dat et manet dominus directus et qui eam accipit vocatur emphiteuta. 2do. Feudum est contractus, quo sub onere fidelitatis et pensio canon et obsequii personalis transfertur rei immobilis dominium utile retento directo. Qui rem tradit dicitur infeudator, qui eam accipit vassallus seu feudatarius; et res data feudum: differt ab emphiteusi 1º. quia in feudo imponitur onus personale; et in emphiteusi pensionalis. 2º. feudum datur per inaestituram v. realem immittendo feudatarium.

impossessione impendis validiorem traditione cessis annullatur.

Ad quem teneatur Emphiteuta? Dico Emphiteuta tenet̄ p̄ rem Emphiteuticam reddere meliorem, v̄ saltem n̄ deteriorem. Solvere pensionem n̄ pecnia, v̄ impagibus statuto tempore, etiam anno sterili v̄ tempestatis fluminis abrepta v̄ similiter consumpta, sit in hoc Casu rem tēnquere. Tenet. 3. rem solvendi pensionem pertinacem pro Emphiteutæ Ecclesiæ, et per triennium prosecutari audente sententia Judicis. rem emphiteuticam amittit cum impensis pro ejus melioratione factis, ut in Tit. de habita meliorationem factione. Cogitur emphiteuta petente dilationem concedere et v̄ solvere, v̄ emphiteusim alii vendere possit. 3 eod. de Jure Emphit. Jam.

2.50

Ad quem teniatur vasallus?

Vasallus seu feudatarius tenetur p̄stare Juramentum, et requisitus p̄stare obsequia promissa. 3 obstrepleta sententia v̄ crimen pelonia, diffidare bellum contra Dominum directum feudum amittit. 3 tenetur n̄ distrahere pheudo. sive consensu pheudatarii. 5 solvere in certos locis determinatos quos et tres pares pecuniæ, quo pheudum venditur.

2.51

Quid sit Societas et Contractus Societ.?

Dico societas est duor̄ v̄ trium convenit̄, Contribuendi aliquid: ut pecuniam, operam, industriam, n̄ instrumenta, pavem, equos, &c. ad communem lucrum et damnum 2di proportionem. rerum Contributarum, quæ prius æstimari debent: et sit societatis, p̄ Contribuendo omnes æqualiter pecuniam et n̄ industriam. 2. Non æqualiter, unus pecuniam altre industriam. 3 Laborem, 3 unus pecuniam altre industriam et Laborem.

Societas pheudrae est Contractus duor̄ v̄ plurium, quod aliis certum genus animalium communem in societatem conferunt, aliis ut animalia pascant, et pascant, ut ex fœtibus lucrum percipiant. pecuniæ

2 3. Contractus Societ est Contractus quo societatem conferens pactus cum altero lucro, et quicquid contigerit. sibi sua Lex integra restituere cui

cum certo lucro, Sed minore eo, quod probabiliter sperare potuisset; hic tres Contractus continet, 1m Societatis & assecurationis Locis, 3. vendendi sub lucri majoris, incerti pro lucro minore certo.

Q. 52. An Contractus Societatis Sit Licitus?

Pro Contractus Societatis in se praese, et solitarie sumptus, est licitus; quia quilibet Socius accipit, quod suum est; modo sequentes conditiones, 1m Ut negotiatio fiat de re licita, et sincera negotiatione. 2do Lucrum damnum, ac impensa proinde pro bono Societatis facta, Socius sint Communia, et pro rata aequalia, nisi consuetudine vel convento aliter sit statutum. 3m ut unus quisq; subleat periculum rei sua in Societatem collata, et pecunia ab uno in Societatem industria, et opere alio data post Societatem Supposita. eidem reddatur, et restituatur L. Fonos. I. Bliss 5to. nisi fuerit communicata in eandem rationem cum alio pecunia vel de illius licentia, cum collocantibus laborem, et industriam fuerit conventum: tunc enim eos dividenda est, cum lucro vel damno pro rata. Sane dum modo justa servetur aequalitas:

Hinc 1m impensa a Societatis negotia curande facta ut itinera. transportationis. solutionis vectigalium conservationis mercium, captivitatis mortis, et spoliationis afflictibus, in itinere a Societatis causa facto, et alia damna proxime ob datam rebus Societatis operam, passa ab aliis pro rata solvi debent, nisi cujusvis culpa lata, vel levi sed secuta, qui ipse solus portare debet. Sicut et ea, quae Societatis gratia solum causa remota, ut si abbreviandam in facienda haeres vel Legatarius institutus Patrimonium suum negligendius administraverit, vi Leg. 60. digest. pro Socio. 2do Si de pertine lucri inter Socios in Tot speciebus Conventum. debet esse aequalis omnium Lege sin facienda, 29. Digest.

Q. 53. An Contractus Societatis animalium Sit Licitus.?

Dico. Contractus Societatis animalium etiam ex Locato. Servatis certis conditionibus 1o ut animalia, quæ sine dolo, & culpa bovis villici pereunt, non ipsi sed conferenti pereant. L. Imperatores 5o.

2o ut villicus animalia curet, pascat conservet, & accuratam reddat rationem, 3o ut in lucri divisione servetur æqualitas commensurata. Capitali conferentis et labori ac industriæ accipientis juxta veritatem æstimationem.

Ad 1m gravitor peccat. et tenetur ad restitutionem 1o Conferens sua animalia in societatem ex pacto. ea restituendi in eodem numero bonitate & pretio, in omni eventu, etiam fortuito cum certo damno singulis annis. & finita societate solvendi, & interim inter serviendi L. Antoninus; quia conferendo, cum nullam habeat percipiendam nullam ex percepta lucram; non tenetur ad dare pactum ut in locum inutilium alia capita egregia dicantur, et subrogentur, quia ea est utilitatem utriusq. nec injustus est contractus. quo villicus solvendi pro qualibet animali singulis annis certum lucrum, aquivit singulis annis proprietatem 2a pretio capitalis, et post 6. annos fructus et capitale dividi. dum modo villico pateat salarium pars, cujus proprietatem acquisivit. et lucrum industriæ, et labore ipsius sit commensuratum, Sanc. 2o gravitor peccat ex mente restituendi sua animalia in societate accepta in eo sua lucrum pinguiora subtrahendo et malientiosa villicorij præ sibi substituendo; & alium injusto modo illa & lucrum alienando, nec conferendo villico dicenti deficiendo, & casu fortuito fine sua culpa percipe. fidem adhibere tenetur. Sed ea solvere tenetur. nisi probet allegata Bonacina Laurent: 2. 54.

An Contractus Triplex sit licitus?

Dico Contractus Triplex ppe societatis, assecurationis, sortis vel venditi, non lucri majoris, in certi pro minori certo, conjuncti inter socios.

eadem & diversis temporibus mitius plectuntur. Datus ex bulla Sixti V.
et exclamatione facultatis Parisiensis, ex Ratione; quia per usurarios
non sortes sanctas degenerat in naturam, et cessat titulus lucrandi,
quia & periculum sortis ipsius tr. in Fres. Contractus in tres unum
personis diversis extra sanctitatem, quia secundum Sumam nullam
continent injustitiam, ut communiter docent Theologi Sanc; quia
emit a tanto lucrum majus in certum pro minori incerto. omisso cor-
to usurario mutuo, & usurario capitale, etiam propignus. saltem
si tanquam culpa peccat. Sanch; Nav. pro omni eventu etiam omisso
contractu venditionis lucri — quia cessavit omne periculum,
quod est tantum titulus lucrandi, ut patet ex S. Tom. & S. Antonino.
Hinc licite dantur census villico cum obligatione solvendi singulis
annis, quandiu vivent, certum lucrum sine usurario mutuo, retenta
a villico majori lucri incerti parte: Non vero simul cum obligatione,
ne super restituendo census. ne omni eventu etiam fortuito; quia tunc
contractus, Fres contractus mox rejecti.

2.55. Quid sit fidejussio et usurarius?

R. Fidejussio est contractus quo quis se subjicit obligationem solvendi debitum
alterius, si debitor ipsius non solvat. Usurarius vero est contractus, quo
quis alicui rei pecuniariam se subjicit, obligando se, vel gratis, vel pro
praemio id eam, si pericula compensandam.

2.56. An fidejussio sit licita, et quibus conditionibus?

Dico fidejussio salutem fuisse, ubi quis liberam bonis suis libere administra-
et licite eam accepit. pro ea praemio, quia est omnis praemio aestimabile, nisi
omni malefida, & periculum vacet. Sylvius et alii apud Sanc; servatis
tr. certis conditionibus, nimirum 1° ut fidejussor in plus obligetur, quam

quam Ppalis, et nulla v extincta Ppalis obligatione liberetur.

2 Ut cepit fidei Jussio. sit fial int̃ debitorem et creditorem ip̃ppali obligatione, absq; fidejussoris confusione. renatis; ut prolongando tempus, negligendo debiti petitionem, sipparteca debitor factus sit impotens; Tñ tu Creditor significare. se nolle ultra tempus sit tenere Pactus.

3 Si plures sint pro eodem debito fidejussores, ultimus quis pro tota solvat. nisi ex pacto hunc divisionem renunciaverit, et in defectum alius se totum obligaverit, tunc defficientibus aliis tenetur in totum.

4 Fidejussoris obligatio transeat ad Hæredes. 5 Ut ñ conveniatur antequam Ppalis debitor declaratus sit impotens solvendo nisi sit absens. ne habeat bona liquida, quibus Creator Creditori pt satisfiat; tunc enim tenetur etiam ante Judicis Sententiam, sicut debitor retenta de actione in debitorem. b ut servetur a debitore de impensis, et damnis pro ipso factis indemnis modo p̃ solvendi ante terminum debitori concessum.

5 Præium fidejussionis sit pro ratio quantitatis debiti et proportionata pt fidejussor pro præio a Creditore liberetur, quamvis Creditor hanc usuram nota pt possit fidejussionem in se suscipere propræio accepto a debitore

6 Non fidejussores qui regunt pupilli. minores, filiifamilias nisi pro Patre in carcerato. v si habeant bona substantia, et si sint subrectati præstandi, et bona habeat nomobilia, quæ servando servari negeant, possint obligari quia ea naturalitas. sed pro restitutionem in integrum, eorum Liberos; Nec Religiosi sine licentia Superioris sui nec Superiores sine majoris parte Capituli; Nec Mulieres regulares in præjudicium et nocivitas. nisi a Carcere sint educendi, nec pro alius sine consensu mariti

nisi per instrumentum publicum cum Tribus Testibus; aqua tñ
iterum liberari possunt Privilegio Senatus Consultus. Velleiani;
nisi ei expresse renunciaverint, v pro fide jussione pretium
legitimum allegarint, v Juramento firmaverint. et aliaobstet Cons.
vetundo, Tantzeli. 2da Fide jussor pro aquo. v.g. Commodato
fulminis ictu percunte ad nihil tenetur, nisi Commodatarius fuerit
in mora tradendi, v casum fortuitum in se suscepserit Confabentis
et sciente fide jussore; nec fide jussor pro mutuo a pupillo, a
minore v filiofamilias accepto, malis impensis; bene autem
obligatur pro aliis debitis, a quibus pridie Solum per restitutionem
in integrum liberantur Bontas.

2.57. An Specuratio Sit Licita et quibus conditionibus?

Dico Specuratio quaq est licita, quia utrq contrahens damno, et
lucro equaliter exponitur dummodo Sequentes Servantur conditiones,
1m ut probabile periculum adesse judicetur. 2da ut pretium pendetis
judicio periculo Sit proportionatum. 3a Ut assecurans Sit sufficiens
tia habeat media Solvendi si res pereat.

Hinc graviter peccat et tenetur ad restitutionem pro pretio maximo
tempore quo Scivit illam jam in portu advenisse, v assecurationem
audiuisse Si eam jam periisse fuit, 2da Non tenentur servare Conditiones
si navis periverit, quia illam sumsit viam, v alias contra
Conventionem, eam mercavit mercibus; quia n servatae sunt
Conditiones.

2.58. Quid Sit pignus. Hypoteca, et Transactio?

R. Pignus est contractus, quo Debitor rem aliquam mobilem
creditori tradit ad Securitatem debiti. ut ea possit peti solutio.
Si debitor n solvat.

Hypoth

Hypotecha vo est contractus quo debitor rem aliquam mobilem
creditori obligat in securitatem debiti, ut pactis certa solutio pro
posita. Saepe in pignore isti contractus confunduntur et differunt
solum, quia pignus est res mobilis, et Hypotecha est immobilis.
Transactio est conventio utrimq onerosa, qua res dubia et lite
incerta componitur inter partes.

2.59.

Quinam sint obligationes dantis et accipientis Hypothecam?

Dico Obligationes dantis pignus v Hypothecam sic sequentes. 1° ut res
eadem in debitore plurimus in pignus, seu Hypothecam nisi prioribus
rem solvendi debiti sufficiat. 2° Teneatur impendere creditori
impensas in conservatione pignoris factas. 3° Non debet vendere
rem hypotecatam, nisi emptore prius monito de rei Hypotheca.
Accipientis vo Hypothecam v pignus sic 1° ut rem pignoratam
diligenter custodiat. Secus tenetur de culpa lata, v levi. Tenendi.
Potest tn pignus oppignorari alteri ibm? Ad eo n tenetur, quia ad
securitatem et n ad usum est datum, et fructus tenentur in solutionem
debiti computare. 3 non debet illud vendere, nisi debitor sit
in mora solvendi cog prius monito. Ff. Latius illud restituat
debito in puncto. Sibi approbat in quam Comissi de jure
vendo sibi pignus si certo tempore non solvatur, quia est ecorbitans.

2.60.

Quid sit Ludus Sponsio et Lotteria?

R. 1° Ludus ut hic sumitur, est Contractus oblectandum animum, et
et deponendum aliquid sed solum certum victor. et est triplex.
qui a sola fortuna regitur ut ludus alei, et qui sola industria
regitur, ut ludus pyxis. 3 mixtus qui a fortuna et industria dependet.

2 Sponsio et Contractus quo duo vi plures de veritate vel eventu rei
contendentes sibi invicem aliquid spondent, ut is ejus qui veritatem
fuerit asecutus.

3 Lotteria et pactum mallorum aliquid in commune de proventuro eventu
cum jus sortiendi. ie quærendi, quod forte per felicem studiosam
optinuerit.

2. 1. 5. In Ludis sit Lusus et quibus Conditionibus?

Deo nullus Ludus etiam a sola fortuna pendens perdet, et juxta Leg
est illicitus Servatis conditionibus sequentibus 1m ut Ludentes ea qua
exponant, liberam habeant dispositionem. 2e ut summa Ludo exposita
sit moderata, juxta cujusvis facultatem. 3 ut absit fraus, dolus, coactio.
et præsens nimis importuna. ut sufficiens sit inter Ludentes æqualitas
et proventum perdendi; per actiones vo et illicitus 1m si Ludus ad
lucrum. Qualiter inferat. quia honesta recreatio ipsius Ludi.

2. si nimia quantitas ponatur cum detrimento Familiæ vel
3 si nimium tempus in eo consumatur. 4 si periculum ab offensio debiti
notabiliter detrahatur. 5. si pecuniæ periculose committat. 6. si Condi-
ones ex justitia in Ludo requisitæ non sunt. Sunt vo Canonici et Clerici
Casarei etiam Laici Ludos alea prohibitos 2. Sub mortali etiam
si sit frequens et ex facultates notabiliter excedens. 3. Rejiciendos
in vo si raro et moderate. et recreationis fiat ibidem. tenetur tradens
in eo amissa solvere in vo qui lucratus est, restituere ante judicis
sententiam, quia licet Contractus sit illicitus nullo in jure est
sed tolum irritabilis, et ab omne solutionis jure Casareo etiam
in foro Conscientiæ liberari potest ibidem.

4. Ne gravetur quoad 1m alterum ad Ludum majorem vel continuandum
injuriæ exercitus, præcibus minis importunis, minis.

Se n̄ solutuream quod perdidit nisi justam habeat causam
aliūq̄ maleficij caret, itaut nullat rem suam periclitari quam
ita agerei: Se vō ipse passus injuriam Lucretie n̄ teneturq̄ restit.
quā a nullō injuriam passi S. Antoninus. Bonitas et alū apud Sanc.
Lucrans Notabiles humānē verbero Ludendo.
ac m moderato. gravetur peccat. n̄ tn teneturq̄ ad restitutionē
ante judicij sententiam: a Viatoribus et Domum ipso locatis.
negandā et absolutio nisi resipuerint. S. Paulus.

An Sponsio sit Licita? 2 bz

Dico Sponsio et Licita certis conditionibus servatis. Sc ut res de qua
agitur n̄ sit eadem Summatur Sorte: 2 ut uterq̄ sit incerta nisi
unus alterum moneat de majori sua certitudine. Si autem omnino
certus esset Sponsor n̄ sit nisi aliter certitudinem doceat.
Hinc Sponsus ad Tribus idem assumi Speranibus cum uno
quaz contradicens cum esse excludendum. et sit certus. Contra
duos se spe Lucrativam illiate Sponsi, nisi 100 contra 50 Sponsi.
audiq̄ quia adversarius duplo major subit periculum. 2 bz

An Loteria sit Licita? Dico Loteria seu alea fortuna sit licita
pc si serveter proportio Lucri ita ut n̄ accedat illud quod merces vendens
accipiet. nisi authoritate ppria probo publico creata sint.
et ut absit fraus et dolus. Si ne solo intuitu cupiditatis et avaritiae
pecunia in Lateriam conferatur.

Quæstio 6.

De Injustitia et Restitutione in Communi

Quid sit injustitia et restitutio?

R. Injustitia seu injuria est voluntaria Juris alteri violatio absq̄
Causa legitima. Restitutio vō est actus justitia commutative
quo res alterius reddit, v dammum ei illatum reparatur.

2.2 An valeat pactus fieri injuria?

Dico Secundo quod pactum consentiendi nisi quam ob causam non est pactum
Regula 29. Juris in 6to Injuriam patitur. Solvens 100 volens
Sed non recordans jam 50 solvisse, quia non est solvens 2 solvendo
usuras. vel Creditori hoc dare pactum quia non est pactum valens.
Si pupillus consentiens ablationi alicujus boni vel electus nisi sui
Ordinationem quia in his Jus suum cedere nequeunt.

2.3 An restitutio sit necessaria?

Dico restitutio nisi. vel in voto et necessaria ad salutem non
quidem nisi necessitate medii, quia finis ea ignorans non nisi bilis esse non
nisi potens salvari posset; sed praecepti negativi positivi semper, et pro spe
retentionem rei alienae mortis Domino; in voto vel ipsa restituendi et necessario necessitate medii. quia finis illo non posset habere
vera conversio.

Hinc 1mo injuste rei alienae retentionis nemo voluntarie non restituendo
Ordinate, vel tarde retinet, sed occasionem vel media restituendi.
omnem facundi negligens, denuo graviter peccat. et in confessione
tempus injuste retentionis et Nro novi propositi retinendi, et neglectae
occasionem restituendi ex premeditenetur. Qui absolvi non potest
rei alienae detentor nisi firmum habeat restituendi propositum
judicant. qui media ad illam procurandam negligent.

2. Qui ni alias confessionibus de mente premissis non fecerunt et qui
tute solvendo pares. non nisi partem restituerunt, etiam si omnis
nullum ex dilatione damnum, pacisci. Qui hac dilatione ejus in
periculo mortis restitutionem faciendam committunt, quam
per se facere possunt. Facere. Nisi certa circumspectione
propria diffamationis speciali timore impediri media vi.

ad aliter aliquando faciendum — prudentia confessarii pradeant.

Quot sint radices restitutionis? q. 24.

Dico oritur obligatio restitutionis ex 7o fontibus seu radicibus 1o ex injusta acceptione retentione dammificatione ex capite ultimo de injuriis. 2. ex re aliena accepta in re, v equivalenti existente apud alium, sine hujus culpa. Regul. juris. 7o. in 6to

3 Ex Contractu v quasi contractu. 4o ex lege positiva et sententia justa q. 5

Ex qua culpa oriatur obligatio restitutionis?

Dico obligatio Restitutionis ex ecclesiae contractu v effe. oritur ex sola culpa Theologica adversus justitiam commutativam; quia sclusa culpa Theol. nemo a pe espe rationabiliter retinet. et de speciali fundamentum radicis restitutionis nempe injuriae formalis, qua obligatio restituendi gravis, si culpa sit mortalis. v dubia de gravitate. quia melior est conditio innocentis. qualis autem ex culpa solum venali oriatur obligatio restitutionis in eo non convenit authores ex culpa venali ob parvitatem materiae injustae acceptionis, v detentionis oriri levem et gravem si veritas tare. Tolaschi, et alii certum; ex culpa vo venali ob inadvertentiam, licet damnum illatum sit grave, non obligari sub mortali ad damni reparationem communiter docent doctores, apud S. Tex. quia ex culpa levi seclusa contractu non potest oriri obligatio gravis; cum talis restitutionis sit injuria, quae pro gravi debet, esse gravis. cum si fieret cum intentione interna pravitatis mala, quia Dei proximi, haec non re talem redderet per accidens exteine damnosam; licet propter internam nempe malam voluntatem graviter peccet ibid. impedire de damnum tenet. qui causam illius non advertentes ponit. cum ex justitia si posset sine notabili sui incommoda quia forte obligatus

quia ille

quamvis illi qui solum ex charitate damnum impedire teneantur. mo ex aliquo praeexpectatione damni, propinquitate culpae, et judicio prudentis teneri videtur, ratione convenientiae Sanchez Tomas ex Charmes

Illae Juxta authores supra citatos, tenetur ad restitutionem Domus cujus alimal sine ipsius culpa proximo damnum, nisi ubi ante judicis sententiam, licet damnum passus, praedatis factione illud retinere possit. 2 nec substantia rea in adversantur alium accidens segetes vendi ling licentia concessus, inducatione mortaliter prohibita. hominem ex inadvertentia levi accidens, furando praeter intendimem et absq; gravi negligentia, domum combarens. arma militi vendere cum intentione, ut inimicum accidat nihil de ea exterae manifestando, avaro aliquos obulos auferendi, ut mercia rei omisse egrotet; quia caudae ictenno vel damnum inflixerit et dum tacat venali, licet aliunde graviter contra charitatem peccet: Praditor tri ad partem Panem, pro quantitate culpae, et judicio prudentis obligatio putant Sanc. et Tomas ex Charnes. Sed quanta venali correspondeat culpa difficulter dicitur; quia notabilis ne pro: titanata culpa, et minima in aequivalet damno; multi apud Salmat 50 vel 60 aureos partem assignant, pro quantitate culpae et judicio prudentis, sic si praedium domus a furce inadverten ter combusto sint mille aurei, a furce restituendi sint 950 vel minus, si minori sit culpa, an autem obligetur sub mortali, non convenunt Doctores: Obligari sub mortali, si summa sit notabilis, asserit continuator Tournely; quia in restituendo aliquid gravis momenti, mortale est; sub venali tu obligari, putat Billuart. quia obligatio gravis restitutionis in gravitate rei, sed ex gravitate culpae, ac injuria formalis oritur

quo heres ac p̃secta ẽt. alias obligaretur ad tam clamneam
quae ratio ordinē p̃mis restitutiones confirmit.
Quot sint circumstantiae restitutionis, quatenus hēs debet possessor
fructus rei, impensas, et quis factus dicitur?
Circumstantia restitutionis sunt 9. hīs versibus comprehensa.
Quis? quid? cui? restituat. quantum, cui, quomodo, quando;
Uno ordine, quove loco, quę causa excusset, inquam?
Possessor bonę fidei ẽt. quę rem alienam possidet, probabiliter putat
esse suam, possessor malę fidei ẽt. qui per injuriam rem alterius
accepit, retinet, v damnum intulit.
Fructus rei alii sunt naturales. quę natura sola, v fere sola producuntur
ut fetus animalium, herba pratorum. Alii industriales, qui per solam
industriam, et laborem producuntur ex re mere sterili ut ex pecunia
per negotiationem, et emptionem, usu instrumentorum &c. Alii
mixti, qui partim ex natura, partim ex industria proveniunt,
ut fructus agri vinearum &c. alii civiles, quę ex rebus disponuntur,
ex rei usu percipiuntur, ut a domo Jumentorum locatione hi inter
civiles naturalibus confunduntur.
Impensa circa rem facta, alię sunt necessariae, quę deteriorationem impediunt. Alię utiles, quę rem meliorem faciunt. Alię
voluptuariae. quę speciem duntaxat ornant, ut viridaria, picturae,
quae sępe etiam pretium augent, et interutiles nuncupantur.
Factus dicitur ille, qui rem alienam commutando, v alienando
suo proprietati, v pretium v aliquid aquisivit, non si solum, propter
illam lucrus vicit, quam sine illa vicisset, v denarii quę sine
illa v domaset.

Lib. 2.

Lib. 9.

§. 7 An quid teneatur possessor bonæ fidei?

Dico possessorem bonæ fidei teneri 1° rem quam primum reverit esse alienam restituere, & penetus ejus naturales, civiles et mixtos quoad partem qua sit naturales, nisi si præsenserit, ipsa res rerum mobilium, possessione triennali cum titulo colorato, annali, secus effluxit malo fide possessor, et dixes, si penetus in alterutro existent, teneatur ad id quo factus est ditior, deductis laboribus quos adhibuisset, et impensis necessariis, et utilibus, imo cum valuerunt, quia cum sit sine culpa debet jus omnis servari, dum vir tenetur ad penetus mere voluptuarias.

Addo 1° Emens equum furtivum etiam sine publico, cum non foret, sed domino comparenti illum exigenti restituere tenetur, nisi fuisset emptus in nundinis, indoctis, ubi viget lex statuens transferri rerum in illis emptarum dominium. Sine obligatione restituendi etiam si postea deprehendatur fuisse furtivas, quia ob bonum commune, et augmentum commercii ac tranquillitatem emptor pro esse justa; sicut lex præscriptionis et servari in conscientia si autem illum emisset, cum intentione illum restituendi Domino qui exigeret pretium dum modo vilius emerit, et Domino gratum fore aliqui via ad forum in proveniret, credideris, quia ejus negotium utiliter egisse censetur; Nec tenetur de casu fortuito, sed tamen de culpa lata, si eadem equali, vel majori emerit pretio in illum Dnus ad exigendum; Si secluso prohibita lege de nundinis rem alteri bona fide revendiderit, et Domina resciscat venditionem equum sibi vendicaverit, teneatur emptorem indemnem servare,

Refundendo ei precium; quia emtor habet actionem in venditorem de evictione; an autem teneatur restituere precium dominio si emptor ꝛ amplius compareat, ꝛ Si Dñus rem fructiferam ꝛ repetat, ꝛ Si illam bona fide in suos usus convertit, vide infra quæst. 9:

Huic 2:/ qui contrivit vestem alterius bona fide emptam, tenetur quantum pro alia impendisset, licet fructiva fuerit longe pretiosior, si eam donaverit alteri, aliud ꝛ donaturus, ad nihil teneatur, Si donaret Si aliam viliorem pretii, ad illud duntaxat teneatur, Quia tunden sua rem reprobavit. 3 emens bona fide vineam alienam ꝛ tenetur restituere vinum per decimum bona fide professus, quia illud præscribit, nec illud, quod bibit cum amicis alias ꝛ bibiturus. nec illud quod eam ꝛ sua culpa periit, ꝛ quod vineis melius cultis fecisset; nec lucrum quod vinum carius vendendo, habere potuisset. ꝛ culpa lata amisit, quia credens suum illud negligere potuit, nec pretium, quod pro melioratione ejus debuit, licet Dominus mercedibus impensis eam fecisset. ꝛ pro arboribus à fructifero, pro solo ornamento plantatis, ꝛ pro picturis parietibus, impendere, Licet Dñus eam ꝛ faciat, quamvis Sanctus putet, Dominum non teneri refundere impensas valorem meliorationis excedentes nec ecclesiam impensarum quibus ipse eandem meliorationem faciet. nec pretium meliorationis. Si excedat impensas, sed solum impensas, quibus meliorationis facta est, aut valet, ꝛ appreciatio bono facta fuerit. 4 emens bona fide vacuam alienam in uno loco 50 talentis, et vendens alibi 50. ꝛ potest retinere Lucrum Sanctus. quia ex rei, quæ et intremisse et retremisse debet. Dono ex circumstantiis. ꝛ personalibus; Secus Si carius vendidisset

do Specialem affectum, & sua am necessitate, qua hoc sucurrat
proximo &.

2. 8 Ad quid teneatur professor male fidei?

Dico Professor male fidei tenetur ad restituere rem ipsam, si exstet, vel
non exstet pretium, medium, & majus, si illud ipse habet, vel habuit ex
illa habuisset, & compensare omne damnum emergens et lucrum
cessans. Et omnes fructus Naturales Civiles et mixtos, quos par-
tem qua naturales sc, etiam si Dominus eos non percepisset, quia
res fructificat Domino suo, etiam illos quos professor male fidei non
percepit, modo eos Dominus percepisset, quia omne damnum, cujus
causa, reparare debet, etiam si sint consumpti, & casu fortuito
amissi et non fructus sit Dicit, deducto tamen quod a bono
fuerit debuissent, ad illos percipiendos et impensis necessariis, et
utilibus, quos rei Dominus fecisset, non vero voluptuariis, nisi adhuc
existant et Arce sint separabiles, quo subtractis pt, & sibi res
ipsa carius venderetur, & vo Sr Dominus illam retineat:
fructus autem mere industriales nullus restituere tenetur, quia non
sunt rei sed proventus.

Ad 1m Qui furatus est equum praeter equum restituere tenetur impensas
quas Dnus per alio commendo fecit, & lucrum quod ex ejus locatione
habuisset. Et dein furatus est pullum equinum, adhuc usq ad annum
equi, praefati valoris servandum, restituere tenetur valorem
praefati equi. Et non amplius exstet a Domo laudendo. Et qui
abstulit frumentum, si non amplius exstet, tenetur restituere
pretium, tempore ablationis, sicuti carius venderet, & Dominus
carius venderet tenetur illud restituere; si vendidisset eodem
pretio quo Dnus vendidisset. Sufficit illud restituere, licet sit
infimum. Et Coleus operam alienam, secus tenetur restituere

fructus

fructus Domo deductis expensis, quo a Domo prius fuerint separandi
nihil vo. profuit mjecto a Domo vt mjiciendo, adhuc expt, licet
melior sit effectus, nec pro arboribus vt eo plantatis, vt pro Domo
vt eo edificata, vt pro tabellis Statuis &c vt eo exactis nisi agrum
propterea Dominus carius vendat, tunc equitas refundendum
exigit; Secus si Dominus illam retineat, ea vt ante
restitutionem subtrahere licet. 5 ad restitutionem tenet. auferens
rem apud Dominum etiam certo sed mjuste, vt furtum, pacturam, vg.
equum ab alio fure suscipiendo, frumentum ab hostibus mjuste
devastando; rem aliquid deterendam, mobilia alias incendio
periturea, etiam si alio casu fortuito, apud furem perirent; quia
ipse ex aucthoritate Domini, et ex mora culpabili. Non autem tenetur
ad restitutionem si eo eodem tempore et eodem casu apud Dominum
et furem perirent, quia vg. frumentum vt agro vicini ablatum, eodem
vt vicini retinere, vt eodem incendio. Secus apud furem fuisset comburendum.
Dixit si Theologi, alii affirmant eam teneri, 1° quia ex mjuste alieno
rei acepto, ex qua oritur obligatio restituendi; 2 quia ex mora
culpabili; et tenetur de casu fortuito. 3 Quia nocet damnum
mihi illi rem auferendo vero Domino; alii negant 1° quia fur non ex
absolute causa, aut res pereat, sed totum ut potuit hic quem alibi
pereat; 2° quia damnum non efficaciter inferet, cum sine ipse periret.
3 occisor non tenetur ad impensas funeris occisi. quia aliter tempore fuisset
faciendas. go apparet. Vid etiam hinc adhuc dubium; quia videtur
probabile licet tutior pars teneat oppositum.

2.9

Adquid teneatur proferens dubia fidei?

Dico Proferens dubia fidei qui in choata bona fide de possessione, dubitare
mi cipit. rem ipse alienam, aut furtivam, fatus sufficiente inquisitione,
dubio remanente. et utraq parte prone equali, ad nihil tenetur.

quia potior est ratio possidentis; Si vero longe probabilior sit, rem
esse alienam, & comparente Domino certo ei restituere tenetur, ut
possessor bonæ fidei, et nullo comparente, pauperibus & ad pios
causas, possessor autem dubiæ fidei; quæ rem cum dubio possidet,
possidere incipit. peccavit gravissime, quia se exponit periculo,
injuste possidendi rem alienam, et si facta diligenti inquisitione
longe probabilius reperiat, esse alienam, & comparente Domino certo
eidem restituere tenetur ut possessor malæ fidei, & pauperibus
ipso non comparente: Alienate vero dubio ex utraq; parte æquales
fundato dividendas cum Domino dubitante, quia uterius conditio
videtur esse æqualis, et possessio in dubio inchoata, possidenti favere
nequit, et nullo Domino detecto dividenda est cum pauperibus, ergo et alio.

Hinc emens rem dubia & bona fide, et non sciens dubitare esse furtivam,
tenetur primo veritatem omni quo potuit inquirere
& diligente inquisitione non uti re illa scivit usu consumptibili. Si vero non
scivit usu consumptibili, ut equum, non nisi usus fructus teneat, ut ad modum
ille, et omnes reditus cum intentione salvandi pretium Domino.
& si longe probabilius scit esse alienam, tenetur cum fructibus eam
restituere Domino, si cognoscatur, & pauperibus. Si ignoret, et ignorantia
factus sit diligens. Si bona fide incepit possidere; si dubia, tenetur ad
rem et omnes fructus, et pœnam in superiorem in omnibus in deperditum
servare: Si e contra longe probabilius sit, non esse alienam, pt cum
utroq; bone, ac malæ fidei possessor ut suam retinere; quia mala
fides negari probabilitate purgatur; si autem rem manent ex utroq;
parte dubium æquale, qui bonæ incepit fidei possidere, pt illam
retinere, quia melior est conditio possidentis, qui fide dubia incepit,
tenetur pretium dividere cum Domino æque dubio:

Si sciatur, v. cui pauperi. Si ignoretur, quia possessio dubia cum
sanct; Si vendatur, monendus emptor de restitutione dubii pretii
pro ratione hujus rei. Et non est mittendum. Laurentii.

2:10.

Quot modis aliquis possit efficaciter cooperari damno alterius? 2

Dico Quem Modi, quibus efficaciter quis damno alterius cooperari pt,
quae 6. praecepta Decalogi violari possint, et 3 praeceptorum negativorum his verbis continebi.
Jussio. Consilium. Consensus. Palpo. Recursus.
Participans mutus, non obstans, et manifestans.

2:11

Quidnam Cooperantium damnum reparare teneatur?

Dico reparare teneatur qui causa illius fuit efficax. Physica et moralis
efficientem vere movens, et adjuvandi et quidem teneatur in solidum,
si in totum damnum influxerit, et si causa relationem ad alias
habuerit communi consensu, conspiratione confidentia, opera, et aequa-
tem damni. Si solum in partem influxerit habuerit;
Hinc 2 duo mandantes simul mortem innocentis, et Suadentes
bellum injustum, gabellas iniquas &c. tenentur ambo ad restitutionem
damni, etiam si unius mandato, et Suasione fuisset secutum, quia
ambo influunt, in eundem effectum; non tu tenetur mandans Suadens &c.
patente damnificatore, illorum mandato, et consilio fuisse motum;
et si constet, Homicidem jam antea Capitali odio flagrantem, mortem
minatum fuisse, omnia ad executionem disposuisse, post datum
Consilium, habita occasione et occidisse, sed post horas, et annos ad
Cujus ipso recitas, et post vetera odia exercitata; quia sine mutuum
Mandatum, et Consilium consetur et effluxisse. 2 dubium
positivie, an Causa data influxerit, teneatur de damno; quia pro
similio et de damno, Dubitans vo an causam damni dederit, simul
teneatur. Henricus de S. Ignatio. Lugo, quia quilibet censetur bonus,
et Suae obligationi satisfecisse, donec probetur esse malus, nisi aliunde

nisi aliunde habeat presumptionem contra se; quia alios mala
consilia. et causam dammi in simili occasione dedit; plures autem
simul dantes, causam dammi, v.g: explodentes scloppetum geza
hominem. et dubitantes cujus actu fuerit occisus. omnes tenentur ad
partem dammi,, et deficiente uno. tenentur alii pares. Contra tenentes
domesticos singuli ad partem dammi ab eo illati, nisi singuli
causam dederint, ibidem; 2° impedientes quocumq; modo blandiciis
v fraudibus. debiti, quo exigitur ad debita, tenetur ad restitutionem,
non vo impediendo solum, ab aquirendis et liberalitate v gratitudine,
ut legato. Testamento Dono. offo. beneficio, stipendio, utendo
solum precibus blandiciis, muneribus, suasione, consilio, etiam ex
officio. imo medio in exercendis illicitis licitis et aliis quae B. Gear.
quia libertas in liberatur confessentis, et exigentia, nisi debita, impe,
diens vo abstinens. dolo, fraude, mendatio, metu gravi, v.g: Notarium
distrahendo. ne moriendum et delicto legatum Pauperi famulo
Ecclesiae; nam amico manus gratitudinis Testamento relinquat,
v pauperi accessum ad Parentes. Vitos inter dudens, ne elemosinam
impetret. nisi Parentes ejent prodigi cum prejudicio filiae. tenentur
proditi. saltem pro qualitate spei. juxta prudentis arbitrium ad
restitutionem; Nisi solum exercitent, ut velitis signo, v indigno.
officium dignioris confessarius Tamen in casu restitutionis
tenetur: 3. Tenentur ad restitutionem in solidum plures scolastici,
eandem urbem ingressi, singuli partem sumpsiendo: plures
milites eandem urbem injusto bello devastantes, si conspiratione
mutuo consilio &. v eam malo exemplo &. alios movendo; quia
non minus movent, exempla, quam trahunt, quam consilia, Unica

Amoris Pat Antoninus apud Jaure. Contraria autē quod mala accepta
tenent Molina, Dalacinus. Soares. et Junius ibid. quia licet
malum exemplum occasionem det ad damna a se bene ita. quod
illud inferendum moveri tales ibid.

Q. R

Quo ordine Cooperatores ad Damnum restituere teneantur?

Dico Cooperatores aequaliter ad damnum, ut duo mandantes, aequaliter
teneantur ad restitutionem, quilibet ad suam partem, et deficiente uno
alio in solidum, quia singuli in totum influunt; Cooperantium vero,
ni aequaliter primo loco is apud quem res aliena exstat, vi quicum mala
aut dubia fide condemdit, restituere tenetur, et si bona fide, tenetur
ad id. quo factus est ditior. Secundo loco in defectum priorum
tenentur mandans, suadens aut rogans, qui aequivalent mandanti,
Tertio loco in defectu priorum exercentes partem pars sua ad
juvans. 4to in defectu praecedentium tenetur consulens, et palpo.
recipiens, eodem ordine, et quilibet pro sua parte, quia eodem modo
in damnum influunt, movendo, cogendo, impellendo exercitorem,
nisi ejus una pro alio footing, vi efficatius moveret, tunc cum pleno
restituere tenetur. 5to loco defectu pauperum cooperantium, tenentur
causa negativae, mutus. non obstans in manifestando, eodem ordine,
quia pari gradu cooperantur in impedendo; primus vi tenetur
custodes particulares, vg: vinearum, quam generales, ut Praetores,
Magistratus. Vi nisi satis diligenter, et vigiles adhibere negligerent,
et sic defectu aliorum. tenentur singuli in solidum ex posteriores
jus retinent, exigendi restitutionem a proximis, et facta restitutione
a Reali vi Proximus, aut oblata ab eis conditione liberandi
etiam posteriores, sed vicissim; nec sit finis in eodem ordine. Ita.

liberato uno teneatur alii pro parte alterius.

Ad 1m mandans expresse, vel implicite signis notabilibus, vel indicando, gratum sibi fore, si famulus quem esse scit furem vicinum vel rubeum exigiat, bonum alicui bombis vicinum comburat, tenetur ad id damnum quod inde sequitur. Sed etiam de mortificatione occidione, combustione alicui bonor. quæ damna ex suo mandato, ut prædictum, quamvis potuit ac debuit, etiam si contra ipsius intentionem, et prohibitionem venerint, Innocentius 4. Adi secus ratione exceptionem mandati domini boni præsertim in excellum mutuo. teneatur bonus eum indemnem servare, quia vicinus ideo se obligavit videtur. Eum aquagium alienum molendinum servare, Innocentius vero si alium bonum servum stipendiarium conduxerit, ad damnum non sequendo; quia conductus censetur pericula in se suscipere, nec tenetur mandatum ad excessum. Si mandatum non fuit prædictum. Sed executor prius malitiam plus fecerit, nec tenetur de damno, si mandatum revocaverit expresse et mandatarius mutaverit, vel implicite, quia amicitiam cum damnificando contrahere scivit. Tenetur autem si oblivione vel defectu memoriæ retractato mandato vel mutaverit, dixit, vel si mandando modum ac motivum mutaverit, cui bono eam retractato mandato, adhuc motus nocuit, vel sicut per actum vera pœnitentia et omni conatu malum non impedivit, cui potuerit. damni data vere influerit, et ipso consilium capiendo, et si mandatum non potest revocare, tenetur monere eum, qui mandatum capiendo potest sibi invigilet. Aliquem cum æquali, vel inferiore magis odiosa mento, vel mortis aut gravissima infamia; tenetur te

teneatur in restaurare damnum, etsi mortem alterius non nisi ppria vita defendio impedire queat, potius eligat morientem Lugo; quia pejor esse debet nocentis quam innocentis conditio. 2 Secus damnum ab alio suo nomine inferendo, et non impediens teneatur ad restitutio, quia sua tacita voluntate censetur illud tacite approbare. Homo damnum suo Nomine illatum, absq; mandato, et ratihabitio ratum habendo licet graviter peccet, quia rati habitio & postea effectus, Sanc: 9m auferendo 100 talleros 80 ppris manibus et 20 mandando servo eidem auferre reputabit 20 pro servo, et factus postea impotens, pro Reliquis non tenebitur Servus; quia non plus tenetur pro servo, ad integrum integre pro se dato fecerit, et ipse habet jus exigendi restitutionem ab eo, qui damnum intulit, in defectu mandantis. Sanc:

Hinc 2. Confulens teneatur 9m ad restitutionem pro ratione damni illati prudenter, pensatis, suggestione motivi, impunitatis, delectationis utilitatis, honoris, ostentione vitae, et modi nocendi: Secus si falsa, nec existentia, si revocet, si facta Consilii revocatione Status ad hunc motivum et causa nocendi in praxi maneat; et indemnem instituat; Secus, si per revocationem omnia nocendi motiva efficaciter tollantur, vel saltem ita quantum potuit diminuit, et cum; cui damnum imminet moneat ut caveat, Sanc. apud D. Gerv; quia tunc censetur propria malitia ipse damnum. 2 Confulens volenti auferre 50 aureos. ut Summa 100. teneatur ad 50, Confulens volenti

auferre

5. Petro, ut sumat solum Petri 25, et alteri 25 teneatur
ad 25 alteri; quia non licet damnum unius minuere cum damno
alterius. 3 Consulens 10 aureos ausore, in loco ubi scit ejc 100
teneatur ad 100. Si omnes absolverit, quia dubit consilium periculo-
sum, et totius [illegible] damno oblationem, timore, et prudentie petit.
4. Consulens volenti ausere vacatur ut sumat illum vitulum
ad nihil teneatur. Si animo diminendi damnum fecerit, et nitatur
alterum impedire in potuerit, quia res prodiit utiliter est,
non ex cusatur a restitutione ita consulens. Secus si facto evo-
ranti. 5 Consulens volenti indeterminate ausere urso, ut
sumat potius hunc diviti, quam illi pauperi, teneatur de
damno, non teneatur. Si magnates consulat, ut diviti potius
quam pauperi eos accipiat, non ausi suo amico, nihil dicendo de
alio, quia impediendo damnum unius, non potuit in damnum alterius.
6. Marcus non advocatus bona fide dans malum consilium ex officio, non statu,
tenetur de damno ex culpa lata. Si pro stipendio, et culpa levi, secus
dicat se dubitare, non ita provideat, sed alios ad hunc consulendos, et sin
ex officio non professione consulat, ut Mulier egrota, ad nihil tenetur
nisi de dolo, quia damnum sibi offerebat. Consilium non fundatum
Segund, an prudenter dare non potuit, Regul. 82. Jure non b. Si
tu agatur de damno 3tio ut dirigendus restitutionem ejus obli-
gationem ea non culpate ignoras teneatur de damno 3tio quia
hoc ipso incito ad imperati. Sacerdos tu, et volens, se et posuit peri-
culo provendi 3tio damnificium non re, non fere professionis, et non
satis instructus. Sylvius et alii apud Sanc.

Segnens autem decisionem Confessarii v advocati bona fide credens licitum tenetur salum ad rei alienæ restitutionem, si ex effet, si non ex effet, ad id, quo factus est dicitur; quia bona fides salvo fundata eum excusat.

Nota 1° primo Universaliter, sive minus, sive magis damnum inferentem differendum. Non ait S. Paulus ad Rom. 3° illecet facere malum ut eveniat bonum. Porro effectum illud, et duobus malis minus est eligendum Sacra v. th. in peccatis, quia retorquet illicitum est. Sub Hec 2. 3. q. 5. Allata Doctrina auctorum vera est, quando consulit minus malum in animo inferendo alienjus injuriæ. Sed advertendi majoris mali, atsi minus malum inde veniat, et illud ex necessitate minus consulat, tunc certe a restitutione non est immunis. Sic duo praedones quorum alter viatoris pecunia exhaustis alterum ejecerit inferenda averti; ambo ad restitutionem tenentur vide illustratorem B. Antonine de jure et justicia folio 524.

2° Adhuc probabilius est. ad restitutionem teneri eum, qui fuit causa, ut damnum ultimo inferatur, tum ex leg. 50 ff. ad legem aquil: ibi Si quis servo mortiferum vulnus, inflixerit, eumque alius ex intervallo ita percusserit, ut naturalis interficeret quam ex priori vulnere mortuus erat; Statuendum est, utrum ex lege aquilia teneri; tum quia aliquis potuisset eandem mutare voluntatem, impedire adamno inferendo. Deinde ex Caa damni hic et nunc illati.

3° 1° Praxi confessarii pro tribunali familiare sibi radat illud

illud penitentibus mallendum. 1ª ad Cor 6 v 10. neque fornicarii
neq idolis seruientes, neque adulteri. neq molles, neq masculorum
concubitores, neque fures, neq auares. neq ebriosi, neq maledici.
neq rapaces. Regnum dei possedebunt.

Hinc: 3 Consentientes tenentur ad restitutionem damni, suffragio,
fauore, approbatione externa, efficaciter illati, cum exercent consen-
tire, v malum impedire teneatur, vt consiliarii Regis. Consentientes
bello iniquo, Magistratus annonas iusto precio Caimus vendi per-
mittentes, ad electiones indignas. v ad sententiam damnosam, suffragia
ferentes, 2. Pet 2 Hic suffragium. i.m iuste lata decisa, et a Iudice
v electione indigna deterreri non valentes; Quia negatione suffragii
suis rationibus v solum alios a sententia, v electione indigna
retrahere. Sic eam impedire tenentur. ne ed nomine fiat, esse
tanq consentientes tam robrent, ac ne alia a restitutione rata
pecunia.

Item 1ª Dolo tenetur de damno illato. aliam efficaciter de
damno illato, ad illud mere narrando applaudendo, offensum vexi-
dendo, v ultiscente medicam ignaviam exprobrando, injuriam
exaggerando dicta contra alium vel Iudicio referendo. etiam si damnum
non intendat, Sed sufficit. quod illud praeuideat, v praeuidere debeat.

Item 5ta Receptans seu reversum prestandi obligatur si precibus
malefactoris, spatenus & malefactor, securitatem fidejussorum, et remedio
tatem, vel Confidentibus naccat, v damnum illatum v reparet.
vel eapropter respectiue. v fures. vel fures recipientes, et accentibus
instrumenta nocitiva fornendo praedas emendo; adiuuando in

injusticiam. Contra propriam Conscientiam turentes. Legionum prefecti, Milites rapinam exercentes, defendentes. Magnates, seu magistratus Sine famulis injusticias facientibus protectionem exhibentes:

Hinc 1° Ip̃e artic. quod sc̃i jam accepte vel mandentes de vitulo ab alio ablato, tenetur de sua parte, vel bona v̄ mala fide participaverit. Et participans ratione actionis damnose, vel instrumenta prebendo, Scalas applicando, v̄ tenendo, claves dulcinas fabricando, excubias agendo v̄ alio modo juvando, tenetur quilibet pro rata, et deficientibus aliis ad totum; quia unusquisque influxum prebuit, etiam si damnum sine ipso equaliter fuisset illatum; Sic duo venenum in cibos injicientes, quod quilibet pars ad mortem inferendam sufficit, v̄ duobus dignum auferentibus accedens diu agrotaret, tenetur quilibet pro sua parte, et deficientibus aliis ad totum; quia nulla est quid damni, unusquisque singuli in vere influxerunt, quamvis cujuslibet influxus fuisset equaliter illatum; etiam si ex meta mortem damnum intulerint immediate, et paulatim ad illud. Coercendo, ut rusticus meta gravi an militibus dignitati fores exigentes, pecora e stabulo ducentes, mobilia e domo ejicientes merces pretia nimia auferentes, et fures tradentes. Et cum milites. apud Turcas tormenta bellica contra Christianos excitandos, ex bona depredantes, messes corrumpentes; quia scit v̄ existimat agricola cum sint intrinseca mala sic nec ex restitutione Taurneti Pillurci et alii excusant vo amattes remote, v̄ mediate aliter, tum ad damnum concurrentes ex meta gravi:

Hinc 2ª Milites tenentur suo ordine de damno, p̄ taceus. Item tenetur

ex

Et Justitia. vel ex officio. et parte explicite. v implicite loqui, contradicere disuadere, prohibere clamare, vel custodes seruri & videntes bona Domini v fua cuftodie commiffa, dilapidari a conservis, v ab aliis, non impedientes monendo clamando, vel strepitum faciendo.

2do Confessarius ad restitutionem ex culpa lata n obligandi, ex cafatur te distractione. n voluntaria, v si de restitutione sine dominene faciendo prudenter sit persuasus. 3 impediens obligatum ex justitia quocumque modo, ne clamet, v vi, vel dolo impediens volentem et charitate contra furem clamare; quia violat Jus Domini, quod habet, ne ipsius rei defensio impediatur 4 non obligatus quidem ex justitia accipiens te premias. v gratis promittens se nolle clamare contra furem, quia illum facit securiorem, v Justus citatus fugiendi aut verum tacendi.

4 Dñe obstans ex justitia obligatus tenetur de damno. si omittat favorem, auxilium, operam ad damnum evitandum, ut Princeps Praepositi, Viae Dellectores. Magistratus n impedientes latrocinia, rapinas, monopolia usura; 2do Custodes Vineae, Ecclesiae, Gabellae permittentes praedari sua ex sua culpa; 3 Consiliarii Consules sua silentio. v absentia n impedientes Constitutiones v Sententias noxias, electiones indignas; Tutores n impedientes damna pupilli. 4 Domini n impedientes damna a servis, v a rebus suis illata. praedia agros. Subditos. v observantiam notam proximo laudata; si tm sine ex culpa nocent. n tenentur inde Judicis sententiam, nec obligantur custodes ex ministeria vacantes, vel alios deprehendi; quia nemini injuriam faciunt. imo si Sigillum eos etiam a peccato excusat; si deprehensi a peccatis excusari faciunt.

Hic 9no Non manifestans ex justicia, et simul juramento obligatus, contra alterum peccat, et tenetur de damno dominantis damnificatore, et ante damnum illatum ut evitetur, et postea ut factum resarciat, nisi damnum sit tam leve, et persona tam pauper ut verisimile sit non tolerare, et persona tam pauper ut pro minus non rationabiliter invitus judicetur presumatur, ut pauperes ligna cadua, et in stipula colligentes ad alibi dictum. Custodes vel Sylvæ vectigalis alios non denuntiantes; Cap non tolluntur damnificati illati, sed eam multa et mercedem Prefecto dictam tenetur dant. quia non solum ex justitia damna impedire sed eam manifestando reos procurare tenentur, ut damna per alios non degregatos illata per muletas, et mercedes Prefecto ab dictas reparentur Jure. D. Thom ex Sacres. Licet Sylvius cum alijs hic negat, quia solum ad damnum arcendum non vi ad rem publicam multas constitutas esse asserunt, quod pro custodibus multa est agre facilius admittitur. quando mulcta non damnificatos. Sed Prefecto ab patri solet, pro vulgato montario malefactorem non manifestans. tenetur ad restitutionem Jure naturali.

Cui restitutio fit facienda. quando et quando?

Dico res alienæ ab restituendi. qui jus eam possendi habet. eam si non sit ejus Dominus; quia ex prematio illata injuria; et Dominio directo, si jus habens possidendi nullum inde damnum patiatur, et injusto Domino pauperibus, et alias causas, post factam diligentiam per 15 et 20 menses de injustitiam. Sanctus. Si tam sciatur, plurimus locis communitatis, damnum esse illatum ei, et non possibilius restituendo. Si explicabiles inter eos restitutio fit dividenda.

2 Restitui debet res sed in individuo & non aestet. ad aequalitatem pro
ratione lucri & mali fidei possessoris. tota simul per se & per
alium; occulte ablata occulte, publice ablata publice. prout
fama vigo restituenda — & scandalo reparando necessario
judicatur.

3 Restituenda est statim, quantum non aliter fieri pt. sicut injuste fit
accepta & retenta, sive ex contractu sit debita. tempore pt pactum
& legem praefixa, et quando nullum est praefixum eo quo exigitur
& modo fieri potest. si autem creditor de metum impatientiam &
obtinendi a proprio debitore inducebat. tenet. de damno secuto
tar. Ratio praedicti est, quia praeceptum restitutionis primarum
negativum obligat semper et pro semper: nisi extrema & gravi
necessitas corporalis & spiritualis propria & aliena a restitutione
statim faciunda excuset, quatenus primum non commodabiliter impleri
nisi cum esset in eadem necessitate. et tunc melioris est conditionis prima
certa, nec tenetur debitor cessante, & damno emergente excedente
in extrema & gravi necessitate secuto quia non est culpabilis, ea infinita,
& evanescit obligatio restitutionis:

Hinc 1m Equus pro itinere conductus furto ablatus restituendus
conductori: vestes apud saltorem ablatae saltori, parma in
molendino mutuo: quia isti per restitutionem domino dicunto factum
obnoxii & suspicionem inde oriundam damnum paterentur: vide
autem de depositario ablata domino dicunto restituendum prosunt

Hinc 2do Restitutio fieri ablata & mala fide ab eo cujus
pt non fuit, sed domino est restituenda. cum omnis one praeter

pretii. et Domino eam non repetente, quia cum sit mala fides, Dominus debet indemnis servari. 2da Res a fure bona fide empta etiam Domino ipsi restituenda, si Dominus illam juridice, et privatim occiat, vel salum si nulla sit spes recuperandi pretium a fure, vel furem non amplius comparente, vel nolente refundere pretium, Sic enim furi restituendo pretium recuperari potest, Dillius et alii: An autem etiam pro pretio rem furtivam bona fide emptam, quam primum noverit esse furtivam teneatur restituere Domino cum periculo vel impensa pretii, non convenit authores, Eam etiam periclitanter, vel cum impensa pretii pro rata Domino esse restituendam, negant Navar Sylvester Lessius de Iugo. Vasques et alii: 1mo quia rem furtivam reddendi furi pretio suo pretio recuperando, eam reponit in eo statu, in quo ante fuit, ad primum nemini fit injuria, 2do Nemo tenetur damnum alterius avertere, vel praecavere illius bonum cum aequali suo damno. 3 Dum non potest esse rationabilitor metus quod emptor potius confidat rebus suis, quam alienis, Econtra eam Domino non exigenti et pretio moto esse restituendam eam periclitanter vel cum impensa pretii aperunt Cajetanus. Soto, Sylvius. Medina. Lorcnzet. Hello. Pelliset. et alii. Primo quia res ubi. cumque sit clamat Domino suo; 2 quia securitas Rei apud emptorem et rei peticatis quo ad statum. ad Dominum spectant, quod sine injustitia ac Domini injuria non potest abeotolli. reponendo eam in statu pretii periculoso. 3 Non licet damno alterius cooperari, cum nitento patidam reponendo in statu pretii periculosi; imo pericultosiori; Sure enim rem restitutam objecimus probabiliter longius distrahet. et difficilius fit recuperabilis. 4 quia licet jus vendere altera pro tertia recuperanda, nec in pejus ejus conditio

go nec restituere fuci, quæ opinio videtur probabilior et in praxi tenenda, pt
res a fure bona fide empta. fuci restituri pro recuperando pretio,
si fuci reddita probabiliter Dño sit ab eo restituenda; v. si minantis
fuci. ad eos prudenter dimanto probabiliter sit deferendum; dillus
quidem possepe rationabiliter iustus, et emptor recuperet suum
pretium sine illius prejudicio; v. si ipsemet emptor recuperet suum
pretium pro suspicionem furti inde venturi; quia teneatur cum amissione
boni. alterius ordinis Domini rem alterius avertere v. bonum promovere,
v. si res reddenda fuci esset soluta, et emptor eam fuci debet et solvere,
v. reddere, cum n. possit probare esse furtivam; quia se amisend
vestem Petri, et eam ipsi Petro reddat, et si fuci ipsi auferat pallium
ipsi vestem Petri ei restituat, pt eam fuci restituere, si res
alienata ex naufragio in suam novem venisset, pteas exorta
nova tempestate iterum projicere in mare; quia possepe bona
fei n. teneatur propria impensis, v. cum prejudicio suorum rerum
Rem provocare alterius; Et contra vo. si res jam esset soluta, teneatur
eam reddere Dño. et n. fuci, quia pt ei redd, sine impensis
faciendis. et damnum quod emptor patitur, n. seguitur excredibilem
rei, sed jam antea q. sentiam ex materia furis venditis, quod
sum erat, v. ex prudentia; aut adversa fortuna emptoris. si rem
a fure emptam, et bona fide venditam alteri si Dominus restituat
Contractum, suam rem revendicando, tenetur emptorem indem
nem servare, refundendo ei pretium. Si autem dominus venditio-
nem ignoret, tenetur ipsem et revenditor restituendi, ex rem
furtivam, eam repetere ab emptore, refundo ipsi pretio. et eam
restituere Domino. Dilluat. Quia venditio fuit. dicem fur.
et Dño. suo clamat. ubi supra, nec sufficit ei ad eam actionem
n. furem; quia ipse cum illo nullum habet negotium.

Et venditor juxta Jura teneture de eictione rei vendito. Dillust.
Verum si 2dus emptor n amplius comparcat, v res apud eum
bona fide fuisset consumpta, v ab ipso 1e emptore meliorem redam
conversa, nr pracium a 1e emptore, sed Domino restituendum.
item dyllec 3 quinto, iuteriy probabilis: Cum retinenti resti-
tuere pracium multa dacent, 1e quia Dominus nullum habet dis.
ratione injuste acceptionis, quia & possessor bona fide inte
ratione rei. quia n amplius apud ipsum restat; 2do quia tum
accipit a 2de emptore, quantum debet Sorti; et possessor bona fide tenetur
ad n. ecquo fuisset ditior, etsi Charius rem vendiderit, tenetur tum
lucrum accessorium restituere Domino. Cum autem teneri pracium restituere
Domino asserunt Dames. Sylvius ac alii apud Dillust:
1e Quia licet res non alios exstet; ipsius tn valor ac pracium adhuc
apud 1e emptorem rei functum et existens. 2do Primus emptor nullum
acquisivit Dominium primum istius pracii, n enim venditione, quia
res vendita n fuit sua; Nec compensatione quia illa n a 2de emptore
sed a sorte est repetenda; nec ex intentione 2di emptoris, qui intendit
transferre Dominium pracii in Dominium Domini rei, et non
venditori Rei n sui. 3 quia solum fit diuse ex majori pracio. Sed
eam extolo: quia, illud licet esse non sua, nec pt Sudebeat in locum
dati finis, quod ipse perit, et a sorte repetendum est; unde cum
vix ipse accat, quonam centrum, parte fit probabilior. in dubio Servior
quod est ultima tenenda sententia.
Hinc 3. Secus 1e miles Oppidum v Praefectum militia provinciam,
proventus vo eos, quibus in illis damna minuerent teneture restituere
Oppidi v Provinciae. 2 Secus suspectos v Hereticos. n pt restituere
facere Phalaridis. 3 Secus ac ex tribus fraude lucratum simpe
tenetur emittere, dare partem lucri et pretium lucri, quod unus ex
lucratum simpe Secluso fraude. 4. A Dissipatore Prodigo aquisita

Ecclesie Seu Conventui illius ñ prelato reddenda sunt, et adlarito
dissipatore vtori, ñ morte restituenda Si. Bonos. 5 Oropoli, Lani-
nes, Mercatores &i minori mendica de pondere, vendates tenet
ñ ide vendere [illegible] alios majori. aut minori precio, et partem
reddere pauperibus pro extraneis pro amplius ad eos redemdibus.
Usurarii publici tenentur restituere publice p eleemosinas publicas
ut simul Scandalum reparetur; quia Curcial Sipecuna ñ poenam
utriusq dantis et accipientis pro pauperibus obligant. 9e Creditore
tenetur acceptare, Solutionem debiti, etia sitempus Solutionis fit
futurum quod in favorem debitoris, Seu Si ñ favorem Creditoris Sit
determinatum.
Nemo Si excusetur a Restitutione Statim facienda, Ne qui ñ possunt
restituere pro magna rei filii. Latrocinentur, v filia prostituendo
v Domum aut praedia malto minoris quam valent vendant, ñ
fama v Honore graviter lesantur. Operarius ñ Summa necessitate
constitutis mercedem debitam nequant, Statum facere aquisitum
notabiliter minuant; de pecunia autem Status quo ñ constituti in
indivisibili aliquid detrahere tenentur et restitutio Saltem successive
fiat, et injuste aquisitum diminuere, Si Status secundibus fuisse aquisti,
ñ vo Si ignoretur, et hic Sui diffamatione eum diminuere nequeant.
Jonas ec 6 primes: Nec debet restiv. eqvis pro capienda ñ extrema
necessitate facepta et consumpta, Sed Si illa transacta maneat
5 exactatur a Restitutenes statim facienda. Si praevideat Dominum
ea abusurum. v.g. pecunia restituta beneficium emptorum. v
pulicem de prevaturum, restituta Clavi adulterina adjuncta
v Libro de arte magica ad Superstitiosa usurum.

Duo Si bona debitoris sufficiant, pro omnibus debitis, cuilibet nullo servato ordine satisfaciendum est. Si autem non sufficiant sequentes servanda sit regula. 1° Res aliena adhuc existens Domino. et n. m. alio debitor solutionem tradi debet, eidi ignoretur pauperibus, nisi ipsemet debitor sit impar alijs debitis. Time sub titulo pauperestatis illam retinuerit, et alijs creditoribus et illa satisfacere pot. 2° m Gallia venditor non potest pretio pro re vendita, celeris praferitur creditoribus, etiam Regi, habet. Idd rem mobilem m sequendi quoad tradiderit, quia ipsi tantae ff hypotecata, non ita res mobiles quas revenditas m sequi potest secta retum Regis 1069: arg. D. nisi vendita dispensum spe pretia solutionis. Nisi fuisset vendito nullo praefixo solutionis tempore Sanc. Iure autem comuni n praefert venditor alijs creditoribus, si res vendita n amplius extat apud emptorem, v si emptor solutionem obtulerit, et n fuerit acceptata. v si de possessione aut pignus decreti; v venditor praemissime solutionis contentus fuerit, Vasques Legis et alij, apud Sanc. Contra alios; Nisi ipsi res ad Ecclesiam Pastor seu minores pertinentes, quia ipsa Dominia n tenta solutione n transferuntur. 6. Impendo pro funera curatione inventaria, et alia debita praevilegiata salvi clerus ante n praelegiata ff certa ante m certa. 5° ex debito v titulo onerosa. ante debita ex titulo gratioso. n vo ex debito ante debita ex contractu onerosa. Sed m eodem ordine sunt ceteri et alij clerus. 6. Habentia Hypothecam salvi clerus ante n habentia. et inter Hypothecaria prioria ante posteriora. Sive specialia sive generalia, expressa v tacita sint; nisi posteria ipsi privilegiata. 7. inter personales seu pura Chyrographarios Creditores nullus est ordo. Sed singulis pro rata satisfaciendum sive priores sive posteriores sint.

nisi suis privilegiatis, v solutionem prius exigant in Judicio
Lugo et alii. Et ut alii volunt etiam extra Judicium Bortas Navarra
apud Tamburelli; quia vigilantibus Jura subveniunt. Consuetudo
tri mihis et similibus Consulenda,

Hinc graviter peccat et tenetur ad restitutionem 1m Depositum, pignus
Commodatum, aquisita furto, etc. pro solvendis aliis debitis impendas,
& Donationes, legata, vota Realia defuncti solvendi, si hunc finis
impar aliis debitis mutuo emptione, aliove titulo contractus,
& solvens v acceptans Solutionem debiti aliis praeferendis
potioribus Jure v privilegio v etiam aequalib, quia cooperatur
injuste alio Creditor damni ita ordi. respectu inter aequales
exigendo in v extra Judicio Solutionem v in extrema v gravi
necessitate. Charitas fraterna patiendum. Secus inter aequales vel duos
solutio facienda dividenda. Hic quinquies aliquid a debitis gravatis
titulo gratuito. Pro eodem et Eleemosyna. Secus enim propter ea
non impedienda ad restituendum aliis. 6 peccat ad minimum alteri
Creditori privi. Hypotecatam demandam v rejiciendam accepta
ram ante datam et solvendam. Ita nijere plura vide apud Juristas.

2/5 Quo in loco, cujus impensis et periculo facienda sit restitutio?
Dico 1 Possessor bona fidei sufficit ut restituat rem ex re accepta
debitam in loco, ubi illam possidet, non prius Dominis impensis et
periculo, exhibita tri diligentia ordinaria; quia possessor bona fidei
nihil tenetur pati, cum pulli fecerit injuriam; et dimittendo majores
sumptus faciendo, quam res valet, ab eodem pauperibus v loco pio
et tribuenda. 2m Res ex debita ex injusta acceptione, detentione
v damnificatione restitui debet propriis impensis, et periculo, et in
loco, ubi Dominus eam, si in finibus ablata possessus exat: quia
Dominus injuste lesus nihil debet pati:

9 Res autem debita detentatur impendis illius in cujus vergit utilitatem, et si in utrius ejus cedat utilitatem, a illius impensis, ab cujus exigentiam soluti fiebat, et periculo illius cujus est domicilium, nisi creditor mittente prodonam assignatel, in cujus manu perit, ita ne pire. Res empta debet solvi ubi emitur, nisi aliter sit conventum Paucis.

Amicus Tullius a prospero bona fidei debitus apud Indos existente, probabiliter in amplius reversura quo loco, vi pauxillus locandus 100 aureis eidem injuste ablati. et sine maximis impensis ac periculis in restituendi, dicunt in loco tuto deponi, vel differri restitutio donec redeat, vel alio tempore minoribus, aque in certo, ac facile fieri possit, vel donec prospero male fidei a creditore sciat. quid de eis faciendum. Solven. Si autem ea in sibi redditurus, vel postea in amplius postea, teneatur male fidei prospero ad impensas etiam summam debitam excedentes. etiam in quadruplum, Cajetanus apud Bontas restitut. Cas. 189: alii putant illius conjugis aut pauperibus esse distribuendos. apud Laurentii, quaverum videtur. Si propter impensas excessivas. ad extremam. vel saltem graven reducerent facultatem. vel alias res. spet domino non adeo necessaria propter quas Christiane ac rationabiliter tantas impensas exigere in pradummodum Dñe Donatarius, vel legatarius teneatur rem sibi donatam vel legatam sibi suis impensis procurare. Si donet rem legatam alio transtulerit, tenetur eam suis sumptibus eo reddere, ubi ab stulit, nisi alio translata fuerit, in fortem legatarii, vel in ipsius comodum cedat, si sibi noceat. 9 Res bona fide prospera ratione rei acceptae ad dominum missa perit dono, dum modo prodonam alias communiter pro fideli habitam adhibuerit, debita vi exigenta acceptione retentione vel damnificatione perit mittenti, quamvis adhibita diligentia, etiam pro confessarium, donec reddatur Domino Rege Jonis 86. in b. Quia imo ejus nihil debet patio

2 eguus Conductus, v commodatus debet ppreus impensis restitui; quia
de petitionem accipientis fuit concessum. depositum vo impensis depositoris,
licet depositarium Salverit; quia de petitionem deponentis fuit acceptum,
res vr deposita locata; perit Creditori, quia illius manet Dnium.
5 Pecunia mutuo accepta perit mittenti. nepe mutuatario; quia
illius est Dnium; nisi mutuans pro illa transmittenda persona
designaverit, v mittenti designandam commiserit, v Judicis authoritate
determinata fuerit; Pallium vo mutuo acceptum perit mutuanti, quia
illius manet Dominium Jauenelli.

2. Vr Quot applices sit ordo bonor?

R. Bonor ordo triplex, Supremus. prodis et infimus, Tr in Supremo
ordine sit vita, membra, Sanitas libertas Virginitas, a quo revocantur
bona animi Naturalia, ingenium, memoria, usus rationis, Scientia,
artes, opa, beneficia, Et supra naturalia, gratia virtutes, et ona Spiritus
Sancti, Status Religionis Saltem mediate, in medio bonor, et fama.
5 in infimo bona fortuna, Divitiae, &c

2. Vr Quando sunt Causa excusantes a restitutione?

Duo Causa excusantes a restitutione st Tr Praescriptio, de qua supra
et compensatio, a Debitore facta. de qua infra, 5 Creditor condonans
libera, a lege vr prohibita, nec inde invalida, etiam videatur prudenter
praesumpta, Saltem in rebus parvi momenti, usu communi Sapientis.
Si sine notabiliori bonor ordinis, superioris aequivalente dispendio
favori nequeat. nec excusatur quis a restitutione. Tr si damnum in
bonis inferioris ordinis aequivalet. v prevalet prudentium aestimatione
judicetur Factura bonor. Superioris ordinis, et sic damnum illatum sit,
in bonis superioris ordinis, compensare debet, bonis infimi ordinis, Saltem
quod damna realia, inde secuta. Si alias compensare nequeant.
et nec excusatur per cessionem omnium bonor. etiam in Judicio factam.

factam necessaria tñ ad parcam sui, sup q substentationem retinere pl.
o nec per condonationem dubiam, seu p̃ mutuatis certam. 4 Nec per
Donationem equivalentem creditori factam sine memoria debiti,
tñ intentione pria eo dato faciendi. 5 nec solvendo debita creditoris
apud alium facta, saltem in foro externo, nisi p̃ptea eundem debitorem
esset facta. vg. pro pecunia ipsi mutuo data, imo nec in foro
conscientiæ, si fiat præjudicium alios creditor, privilegium hypo-
thecam, prælationem habentibus, et sine alio præjudicio saltem ei
illicita. 6. Nec quid liberatur ob irreparam Religionis, nec ob
rei interitum, nisi sit vera sui possessor. 8 nec ob privationem
lucri pñ etiam magni licet eam differre, nisi p̃ illud alium
creditor salutionem intenderet, ad quam alias teneret impotens
quia tunc creditor ei charitate erga alios ex dilatione concedere
debet, sicut pro se fieri vellet:

Hinc 1o Invalidæ remisio Restitutionis ex tentationis facta accepto
canonico a Clero absente. tñ officium nñ recitante. Concilium Tridentii;
tñ remissio facta. Episc visitanti. tñ accipienti aliquid ultra victum;
tñ facta Judici delegata. pater medicas expensas aliquid accipienti
a partibus, tñ facta ab ebrio, furioso, pupillo tñ ex errore, vi metu,
fraude; quia dare ex vecta; Excantatur tñ sape. a restitutione
filiifamilias Parentibus vade Clavi mfuctus patri mercati, famuli
Domino amici, tñ Confessarius absoluta, tñ peculata suscipientes,
et pro se utentes. præsipue si Primi sint Liberales; nñ ab restitutione
Excantur Capitanei minora numerum Militum habentes, et pro
mtegro Stipendium accipientes; quia Rex nñ solet Condonare, Prælati
Capitulis. Nec rusticus. tñ alius infimæ conditionis ampliores illi auctus,
Detinetur restituere, quamvis notam reperiat in cuncta. tñ iter pro
re facienda, morbum fallit curandum Confer. Lugo Sanchez;

quia licet fama et sanitas sint superiores, ac diversi ordines. Estimatione Hominum equiparantur persone infime sorte, non periculo amittamus vitam, libertatem membra, nec tenetur aliter reuellare crimen. ne in diuisione bonorum filii legitimi damnificentur, 2m Conducens Damnum abeo, qui illam ab alio conduxit, pt alteri, pro precio vino, solvere pratum, quia et quasi idem debetur

Questio Septima.

De Restitutione in particulari.

1m Qualem teneatur restitutionem bona animi lesens? R. Bonum. Damnum aliud est naturale seu personale quod afficit personam privatione bonor animi, vite, membrorum. aliud reale, quod ex amissione personalium. ut occisione, mutilatione &c oritur. Hic notatis.

a Dico, quod vi, metu, fraude, mendatijs in bonis animi naturalibus, et supernaturalibus alicui nocuit, inducendo eum in peccatum, vel exercem: et eum male instruendo doctrina proximo nocuit, et Relatus religioso auocando, tenetur ex Justicia, eum libertati restituere tollendo vim, minas, fraudem, detegendo errorem, et mendacium, alias reparare damna inde secuta, compensando Religioni, spem lucrandi temporalis, et Novitij donatione, labore industria; ejusdem jam professus tenetur ad omnia damna, et emolumenta, quae dando conferendo, domus negotia agendo erant procuraturus, et a damnas professi eamq; in priorem statum restituere; quia ipsi et Religioni facit injuriam; qui vi, dolo, malitias, muneribus consilio, persuasione alium in peccatum induxit, vel a professum a Religione reuocauit, ex Justicia nihil tenere videtur; quia relicta ipsius libertate sua sponte peccare cessetur, nisi esset superior; quia ex justicia Salutem suum subditor procurare tenetur. omnia quae potuit, via mitiori, ut eum certa scandali fuit. Deo conatur, et Religioni, et suo peccato nocuit.

et Justicia Satis facere. Jaurecki

Hinc 1= Ratione stipendii v officii etiam gratis assumti obligatus male v negligenter docens, Scientiam v artem tenetur restituere partem stipendii accepti negligentiæ proportionatam et alia damna suis clamnis et alius inde orta, et mortes tarde curationis, Sententiæ injustæ et male v negligenter dicta certe medicamentalia. Medicinæ Chirurgiæ, Juris v Misi Discipulus de errore edoctus maneat ante damnum Scientiam, v ignorantiam et obligationem artem melius addiscendi ipse Discipulus incurrat, v ito teneatur Sine ratione Stipendii nec officii docere fuerit obligatus. ne autem animadvertens se ex ignorantia male docere Jam
2 graviter v leviter peccant. pro gravitate v levitate damni; v injuria graduati Sine competente Scientia v graduum beneficia obtinentes, v Universitatum Rectores. aut Professores gradus impertiti conferentes; quia publicam fallunt Fidem in re gravi, ac illis divino Studio gradeatis injuriam faciunt; v Jurenum fraudi patrocinantes attestantes eos exacte inter fuisse lectionibus licet alias studuerint. quia Spiritum et literam legis impleve tenent; nec videntur absolutione digni, nisi beneficia dimittant, quæ cum per requisitum tempus in Universitate vi studuerint, violate graduum subfalsis attestationibus obtentos beneficia sibi comparaverint, quia Parochus aut collatori alius qui Fedulo se applicarint, injuriam faciunt.
3 Prælati v facilius suis consanguineis v amicis beneficium procurando Viros Capaces a corum se excludentes; v eis quos noverint obtenendi beneficii Causam Romanæ Scripsisse. Litteras intercipientes. v retinentes, tenentur ad restitutionem, Saltem pro ratione spei v ito si Salum Sine fraude eos præverire v præcedas, Consilio. fraude Captione Blandiciis officium, beneficium procurare conarentur; v Solum indignum

indignum v̄ eam dignum vi, metu, dolo a beneficio arceret, ut
Dignior promoveatur Iure. famam v̄ Lesam restituere tenetur.
H. actiones alias dolo, ab aquisitione sua actis impedientes. qua
se suos, alere potuisset. tantundem ēi restituere tenet. nisi
dem. alio modo lucrari posset. Filtro v̄ veneno alium usu
ratorio, memoriq. Di privand. ne offium debitum Conjugale et
sua negotia, peragere, et alimenta prole, et sua familia lucrare
voleat. preter restitutionem damō mentis tum tenetur refundere
quantū ipse arte, labore, lucrare potuisset, v̄ alter in pro suis
negotiis. agendis solvere debet. b. Superior Pater, Dom.
sua authoritate v̄ alius falsa Delatione inimicitias Concives vi
metu, suos Subditos in Haresi Schismate retinens alios Hos.
sim. damni v̄ Juvenis Puellam seduxerit, tactus, pollutionem, esse
licitas. dare, teneatur ex justitia reconciliationem procurare,
v̄ vi metum tollere, erroem revocare. etiam publice. si ipse fuerit,
etiam si quis bona fe falsum dixisset, quod postea ab Ecclesia repro.
batum fuit. et si sine fraude, v̄ metu predicta fecerit, teneatur
saltem. precium lacrimis. Jejunio, et omni qua pt, via ad melioris
frugem saltem ex Charitate, et si ipse Superior v̄ Parentes respectu
subditi ex justitia revocare. Iure inducens privilegium veniale
peccat. 9. alium vi, metu, fraude, impedit a Professione, preter
Libertatem. tenetur ad damna. pro ratione Spei Hereditatis. dotis &c
et Religionis ut supra. Adimit v̄ remotus a huc
fuisset a Professione. et ob naturalem inconstantiam. probabiliter
spente erat recepturus, v̄ p̄ ejus procreationem Religio plus damni
percepisset. v̄ Religioni nocitus. v̄ in seculo plus boni operaturus

q̄ p̄ceptibus necessarius esset. v̄ in Religione vigeret seculi amor.
v̄ mores mundani, Spiritus Schismatis, et erroris ac prauæ ipse
religioni; ac Religio ipsi noceri esset; Si autem jam fuisset profes.
sus teneretur ad omne damnum emergens, et Lucrum cessans. Sive
vi metu. dolo. sive solo judicio. Consilio Suadente ejus expressum
Consensit.

Quid sit Homicidium et ad qualem Homicida teneatur restitutionem? Li

Dico Homicidium voluntaria ac injusta Hominis occisio. nec licet
occidere v̄ mutilare malefactores, nisi authoritate publica, quo
Dei authoris vita ac mortes pertinam gerit; et injustus Homicida,
v̄ vulnificus tenetur, 1° ad omnia Damna, tam Spiritualia, prospraes,
Sacrificia Eleemosinas. quam temporales. Heredibus. Parentibus
Uxori. et infantibus inde Lenta, quia si quasi una cum occisa
persona. 2do ad damna personalia et omnium quorum q̄ Causa ratione
ad qualitatem, quod damna mortem Lenta, 3a 4ta moralem prudentum
estimationem juxta conditionem vitæ. status. Industriæ. Sanitatis, offi.
ciositatis actus; q̄ quæ personalia vita et membrorum aliqua Alterius,
debet gloria compensatio pro injuria, et contemptu quando petendo q̄
sicut longe superioris conditionis dolorem exhibenda. An autem
etiam teneatur mortem membra ac dolores pecunia compensare,
divisi sit authores. cum teneri asserit Sanc. Tomas et Charmes.
Cajetanus et Multi alii; quia omne damnum debet compensari.
Si v̄ possit ad qualitatem Alterius quantum fieri potest, Licet qui
v̄ pt restituere totum reale tenetur ad partem. non teneri probat
1a Ecclesiast. et v̄ 19. ubi pro vulnere Solum requiritur, ut operas ejus
et impensas in Medicos restituat. 2. Ex Jure Civili. Quia bona
Superioris ordinis sit incompensabilia per bona inferioris ordinis.
Quia Nemo v̄ q̄ Domus vitæ et Membrorum; gratis exponitur.

Sed Solum pro eo usu debetur. ita Less. Nav. Dames Paul. Lugo et alii apud Bo. Genvas. Bn occisio vero Sacrificia ac preces offerri non tenentur ex Justicia. Saltem equitati et Gratitudini.

Ad 3um C. Licet gravitur peccat authoritate occidendi Homines Latrones licet mortis dignos. v alios pro conservatione bonor fortunæ suæ 2as mi damnat. Bpos. 32. v pro defensione fame et Honoris. Sed dices 1as mi damnat Bpos. 17. et Innocentius 4 vitæ superæ quia vita et superviens eximis; v pro tuenda publicitia; quia sufficienter conservatur resistendo omnibus aliis modis S. Augustinus. v accusatorem aut falsos Testes aut Judicem mendacem, licet quis vitam alia via quis servare nequeat. Alexander 9us mi damnat Bpos 18. quia non sit actualis agressores Sed solum calumniatur v injustum invasorem ipsi servato moderamine in culpata tutelæ. proquo vegnit ut non sit mortis alterius Sed vitæ suæ conservationem intendat. et suam v proximi aliquo modo v.g. fugiendo &c. servare nequeat. 2o ut defensione non excedat v.g. occidendo, cum se servare possit vulnerando. 3o ut aggressor sit actualis; non tenetur tractare expectare primum ictum, Sed videns Latronem v inimicum parare Catapultam, tringere bidem pt illum prevenire. quia sufficit ut aliquid agat, quo certo tendentur moraliter adgredi. et nisi præveniat ipse Sed occidendus Petrus etiam qui se defendendo occisiva ele defendere filius contra Sejanus contra Alexandrum Sed Petrus contra Julianum. Servus contra Dominum, modo illius vita obsecutatem reipublicæ æquivaleat propriæ Dilluard. Etiam si invasor esset materialiter tantum injustus. ut amens furiosus v mirabiliter existimandum Dominum, qui non ff. Dilluard. quia licet vim vi repellere, etiam si invasor ut dictum furiosus. Credatur

mi

in statu peccati mortalis et agressus in statu gratiæ. quia licet agressor
vitam ejus in extrema salutis periculo corporali præsentia agressi
sustineat, quamvis non tam certo et pernitiose; quia quamvis nullius peccati
sit conscius, propter hoc in justificatus vivet, nec mors propria et remediam
efficax. Salutis agressoris. nam deo sexto salvabitur tamen non
exigitur exercitus ex vere dei amore et proximi exponens
animam suam pro inimico. Item licet se defendere et defendere
occidendo etiam si caudam deceat invasori per calumniam,
adulterium. Paluar contra Brutos. quia invasor per crimen
alterius in aquisit privata authoritate eam occidendi nisi esset
Bannitus, in proscriptus, quia tunc agere contra authoritatem
publicam cuilibet cui Jus permittit cuilibet bannitum; non eam
si invasus in posset se defendere contra injustum invasorem, nisi
cum occisione ejus innocentis quem invasor ante se pnit, et fugiendo
conculcando equi vel curru mitia facientem, ergo claudam et infantem,
quia mors innocentis est per accidens et et occisus innocentis non
privatur Jure suo eo plus se quam proximum amare debet nisi
infans nondum est baptizatus, quia tanta vita illius eterna
corporali propria esset præferenda: Jta ut cesset invasorem velle occidere,
quia voluntarium mutilare per se non licuit occidere: quia in servaret
equalitas et moderamen moderata tutela: in teneatur pro defendere
propria vita occidere invasorem, propter si sit in bono et invasor ut
supponitur, in malo statu; quia bonum virtutis et Salus proximi
est præferri vita propria particulari; nec teneatur ita defendere vitam
proximi; quia debet equaliter utramq; amare invasorem, et agressum,
et si melior sit conditio innocentis vita eterna nocentis; nisi
id exigat officium, ut Epis et Magistratus, qui tenentur ex justitia;
et si invasus esset Pater Mater, Proles, et conjux; quia ex charitate

quia Charitate speciali tituli tus subvenire tenetur, pt tu ita
defendere proximum, quia am teneatur eum diligere sicut se
ipsum, pt ei dat sibi ipsi. Item vere defendere occisiva, nisi
invasor esset Pater, Mater, Filius, v Conjux; quia eos occidere repug-
nat Natura, rationi et ordini Charitatis.

Hinc 2 graviter peccat 1o Dicente parvulo abortum, sive fetus
sit animatus, quia tunc est homicidium Caudans irregularitatem,
Cap. 20 de Homicidio. Sive non sit animatus etiam si esset,
ne puella deprehenda occidatur v confiteatur, quia fetus non injuste
exponitur. Imaccusa M. in damnatione Prop. 24. v indirecte,
Sumendo Pharmacum in excitationem Matris pro salvanda ejus vita,
si fetus sit animatus, v dubitetur an sit animatus, quia salus
eterna gratis, per Baptismum vite Matris et preferenda, secus
si certum sit fetum non esse animatum, v sine Pharmaco non vivum
parciendum; nec excusantur negligentia saltando, in ordinate
laborando, graves pondus fercendo, violenter vocando, v parcendo
a vino et cibo, v lasciviendo, v in lecto parcendo secum dormi-
entes suffocantes. 2o graviter peccat occidens Ppeum. Sixtum,
Concilium Constantiop. v Regni aut Status interpretes. v tradens
eis innocentem, v filiam violandam, nisi fiat moderate, eos
excludendo extra Civitatem. ad evitanda gravissima. 3 graviter
v levitur peccat, pro quantitate excessus aliam occidens, etiam
concurrentibus causa, nisi sit Pater respectu filii, Dominus respectu
servi, Magister respectu Discipuli, Maritus respectu Uxoris.
Si graviter delinquat, et corrigi nequeat, modo fiat moderate,
quia vix caret malitia. v nisi sit Frater natu major respectu
minoris absente Patre v illo absente. Gubernans familiam. v ex
confessione Patris: quia alias primo genitura v confessarius tale

Jus.

Vbi tamen licet mutilare, puta authoritate publica, vt quando membrum
toti corpori ad necessitatem pro totius conseruatione:

HERC 9. tenetur Dominus Hominis ñ liberi. Seu manu pueri illius pretium
refundere domino etiam vulnerando aliam rem damna: Et limitada
seu vulnerans. Hominis liberi cum morte damnati tenetur soluere
pecuniarias curatiuis impendas, redarcire damnum emergens,
mobilis pretij et lucrum cessans ex industria. Labore ejus, non
deducenda laborem curando. ad liberi salutem. Para Legi: quia a
damnificante ñ supplentur labores, vti in alijs damnis. Ergo inde
tenetur alere eos, quos occidit vel mutilatus. Iure stricto industria,
labore alere solebat. vt Parentes, Vxorem, et Infantes; quia si
quis in ipso persona; nisi nepotes. pauperes, quos alebat,
nisi expresse cum occidisset, vt ipsis bonefactor succedi.
quia sua libertas, ne vi, dolo &c. alere etiam gratuito conferendo
impediatur, nec obligatus Parentibus Vxori et Infantibus si occisus
eos. Solum ex bonis ipsis relictis alebat, nec si vulneratus alere
tantundem posset sustinere, vel occisus tam consumere solebat quantum
curatus ejus. Sed solum ad impensas et damna tempore curationis
secuta; quia nulla alia patientur; Hec tenetur provocatus ad
duellum ledens, vel occidendi; quia provocans consentire videtur
suo; nec si duo se mutuo provocent, quia idem consentire videtur
suo. nec occidens mutuo vicem, quia ñ est occisio injusta nisi
excedat. Tunc videtur obligari ad ñ proportionem excessus. Soto
Sylvius et alij. Vide cum Villalob. et Ethica amoris. ac alios
velis dicere, mutuo vicem equipacari provocanti, et cessisse sua
At autem teneatur restituere Creditoribus si nulli ab hac Hereditas recessit
sciunt quibus restituta fuit debet. ñ conveniunt authores.

Obligari asserit Scotus. Mol. Alastr. et alii. quia tum possum impedire ne solvat. Obligari negant Soto Dianes Sylv. Less. et alii; quia hoc damnum evenit Creditoribus per accidens, sicut si supponeret mortuus morte naturali, nisi eam occideret ea intentione ne solveret et tunc ni omnium sententia teneretur restituere, quia per hanc occisionem damnum fit Homicidia voluntarium, et Jus Creditorum violatur, sicut occidens Collatorem parat. alium Conferre beneficium. teneretur restituere pro spe, si hac intentione eum occidat, ni vero dicit occidere, quia et per accidens, quod alter posterea beneficio privetur. deinde Creditores non habent Jus strictum, ne debitor occidatur, nec mihi ex eterno datur illi accio, pro solutione aversus Homicidam debitoris nec Judici Communi Hominum, nec ulli mihi foro interno videtur reus tum Homicidam Creditoribus obligari. Dillard; quia rationes videntur non valere.

Quid si Puerum et adoleam Stuprator teneatur restituere?

Dico. Est Deploratio Virginis praesertim nivis. per violationem clausure Virginalis; et tenetur. 1° Stuprator ipsa consentiente, solum aliter prudem a Deum amo et ni defectum matris a parte, quia consentienti nullam facit injuriam; Ipsa dissentiente vi, fraude, vi metus, etiam reverentiale, minis, gravibus minis importunis ipsa tenetur omnia reparare damna inde secuta. videlicet cum ita dotatae, ut aeque bene nupsit, ni eam ducere, quia injuria ipsi illata ita exigit. Si ipsa sub promissione veraci facta matrimonii decepta. teneatur eam ducere, nisi sola dote eget contenta. quia contractus est onerosus. ni quo fingere licet.

Hinc 1° Stuprator defloratus Virginem sive nivitem si non consentiat. enter Sexes maneat occulta, et nihil teneatur.

quia damnum reale nullum patitur et personale q̃ irreparabile,
Si vero res fiat manifesta, Condemnetur Salum mulieribus blandiens
et precibus ordinariis exceptae, nihil tenetur, quia scienti et volenti
nulla fit injuria. Sed Solum clerice praeest, a tertio anno v aparatu
mi defectu matris; Per injuriam tñ Parentibus illata Satisfacere
tenetur, v̄ eo Saltem placere. S. Antoninus, petendo veniam v̄ dolere
exhibendo. de Coq. et Pater Antonini; An mi superveniente
ad augmentum dotis a Parentibus ob stuprum tribuendum, objecta
Suam Conditionem rubat Puris? authores; alii v̄ teneri asserunt;
quia Parentes illud dare n̄ tenentur, et jus manere q̃ napta, et
sibi volenti ad scribat, Si juncta Suam Conditionem n̄ rubat; teneri
patuit alii, quia ex causa augmenti dotis, pro matrimonio dandi, Saltem alii
ex Charitate Saltem videtur obligari ad dotem, v̄ illius augmentum
Si Stupreator sit Puer. deflorata ijs agenda, et periculum sit ne amis.
So pudere eidem actis se debat. Laurenti; et injuria extremo solet ad
illam dotandam condemnari, quia vulgo Virgo. et Seductae praesumit.
Sed ipsa in Conscientia tenetur ad restitutionem Si de re sit Virginem
per Seductam fuit; tenetur Stupreator eam injuria Conscientia eam
ducere, v̄ dotem dare, v̄ Saltem eam ita augere, ut simul antea
habere possit, Si de re agitur de hac occulto Jactando, v̄ alio injusto
modo, eam diffamaverit, ibidem. 2a Deflorans Virginem v̄ ab illo
exceptam, Sed passim pro Virgine habitam, v̄ honestam Vitam
ejus vitam Simpliciter, v̄ Secundum quid recta etiam reverentiali
minis, praecibus, primis importunis deceptam, quae Sibat a homine
Spe, tenetur ad omnia damna inde Secuta. videlicet illam ita
dotare, ut aque bene nubat. v̄ eam ducere, et injuria extremo
Solet ad utrumq. quae ad eam dotandam, et nubendum condemnari;

pro etiam in foro Conscientiæ ad eam ducendam obligari, multi docent, saltem, quia alias modo, vel omne damnum, ut Contemptus, Infidi Alterius pacisci reparari pot. Q. deflorando Virginem sub promissione veri, & futa matrimonii tenetur eam ducere, nisi dota sola facile contenta, quia Contractus est onerosus etiam cum fictione obligat. & teneatur tu eam ducere: 1° si sit eam pro simplicium, potuerit cognoscere ex disparitate magna conditionis, ex nobilitate Virtutis ex aggravatione, in constantia, et ambiguitate veredicam. 2do Si notorie corrupta. Si Virginem fingerit, & nobilem Virtutem. cum in fine si professa fornicetur cum alio. 3° si tali matrimonio, gravia scandala oriuntur in domo ut scandala vita discordia familiæ. & 5to si interveniat impedimentum dirimens, impro Papa dispensare in solet, ut si sacros ordines susceperit, altari nupserit. teneatur in eam ducere. in solum pro vice sua conditionis. Dic etiam in quantum, ei nitet, Ipsum habere ut Virtuosum talis conditionis, Tane: Si vo impedimentum sit dispensabile, ut votum castitatis aute & postea emissum & dispensationem procurare teneatur, nisi ipsa sola illud sciverit, qua tunc sibi imputet, & si ambo illud ignoraverint; quia tunc in cenetur se ad illam petitam volunte obligare. nisi in metu, dolo puellam deflorasset, et dam eam in nisi eam ducendo reparare posset. Tunc petenda esset dispensatio etiam ab ignorante impedimentum, quia qui tenetur ad damnum tenetur etiam ad media, illud reparandi; C. Ipsa nollet ei nubere, & parentes consentire, nec teneatur ei in hac casu dare dotem, si fece equalis sit conditionis; nisi cum sine novo fui & familiæ opprobrio in posset ducere [illegible]

BIBLIOTECA ASTRA SIBIU